

Οδηγός για Επαγγελματίες

Η Δικανική Συνέντευξη και η Προστασία
των Ανηλίκων Θυμάτων Βίας στο
Πλαίσιο της Ποινικής Διαδικασίας

CHILD: Towards a child-friendly justice

Οδηγός για Επαγγελματίες: Η Δικανική Συνέντευξη και η Προστασία των Αηλίκων Θυμάτων Βίας στο Πλαίσιο της Ποινικής Διαδικασίας
Έκδοση 05/026

www.childfriendlyjustice.eu

Συγγραφείς Frances Vervaeet, Saar Baert, prof. Ines Keygnaert, Ghent University

Συγγραφείς

Κεφάλαιο 1 Εισαγωγή: Frances Vervaeet, Saar Baert & Ines Keygnaert
Κεφάλαιο 2 Τι είναι η βία κατά των παιδιών;: Frances Vervaeet, Saar Baert & Ines Keygnaert
Κεφάλαιο 3 Αρχές μιας προσέγγισης με επίγνωση του τραύματος για τα θύματα βίας:
Frances Vervaeet, Saar Baert, Ηρώ Μιχαήλ, Ιωάννα Πετρίδου & Ines Keygnaert
Κεφάλαιο 4 Το παιδί ως ενεργό υποκείμενο στις διαδικασίες κατάθεσης: μαθήματα από την αναπτυξιακή ψυχολογία και την ψυχολογία της προσωπικότητας:
Barbara De Clercq & Marie-Céline Gouwy
Κεφάλαιο 5 Φιλική προς το παιδί και με επίγνωση του τραύματος δικανική συνέντευξη:
Γιώργος Νάκος, Θεοδώρα Κουτεντάκη, Σοφία Θανασούλα, Frances Vervaeet, Saar Baert, Χριστίνα Τσάκα, Νικόλαος Σπετσίδης, Pille Tsopp-Pagan, Mariana Saksniit & Ines Keygnaert
Κεφάλαιο 6 Μέτρα για μια φιλική προς το παιδί και με επίγνωση του τραύματος προσέγγιση μέσω των ποινικών διαδικασιών: Frances Vervaeet, Saar Baert, Helena Soletto, Anna Fiodorova, Jessica Jullien de Asis, Federico González Barrera, Anca Muresan, Cristina Butyka, Cátia Pontedeira, Cinzia Bonato, Alia Luf, Martina Knoll & Ines Keygnaert

Ευχαριστίες Αυτό το εγχειρίδιο εμπλουτίστηκε από την πολύτιμη τεχνογνωσία και τη δέσμευση των μελών των Εθνικών Συμβουλευτικών Επιτροπών των συμμετεχουσών χωρών. Τα σχόλια και οι γνώσεις τους βοήθησαν να διασφαλιστεί ότι το περιεχόμενο είναι σταθερά θεμελιωμένο στην πρακτική και την πολιτική. Αναγνωρίζουμε με ευγνωμοσύνη τη συμβολή των παρακάτω ατόμων:

Αυστρία: Franziska Tkavc, Julia Mair, Atis-Andreia Comanita, Anna-Maria Wukovits, Regina Studener-Kuras
Βέλγιο: Griet D'Hont, Debra Van den Abbeele, Isabelle Vanderhoeven, Joke Tielemans, Veerle De Craene, Phedra Neel, Annelies Cardon, Bieke Verscheure, Sam Van Dyck, Isabelle Ven, Filip Rasschaert, Sophie Vandecruys, Dirk De Waele, Hilde Melotte, Lucia Dreser, Pascale Franck
Κύπρος: Christiana Xerou, Polyxeni Christodoulou, Panagiotis Gargalis
Εσθονία: Linda Liis Arop, Laidi Surva, Meelis Juhandi
Ελλάδα: Κωνσταντίνος Γιαννουλάκης, Σωτηρία Νίκα, Θεοδώρα Οικονόμου, Κωνσταντίνος Κουτρομπής, Ευγενία Σταθακοπούλου, Γιώργος Νάκος
Ιταλία: Chiara Gallina, Francesco Rosetti, Roberta Durante, Cristina Tonon, Maria Catalano
Πορτογαλία: João Oliveira, Ana Leonor Marciano
Ρουμανία: Costantin Axinte, Eva Laszlo, George Visu, Hajnal Mayer
Ισπανία: Javier Álvarez Cienfuegos, Inés del Olmo García, Ignacio de Torres Guajardo, Rafael Escudero Alday, Lucía Sierra Muñoz

Διάταξη Γραφιστικός Σχεδιασμός: Monika Medvey
Εξώφυλλο: Nadezhda1906 / iStock
Συντονισμός: Sophie König

Χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι απόψεις και οι γνώμες που διατυπώνονται εκφράζουν αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών και δεν αντιπροσωπεύουν κατ' ανάγκη τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ούτε η Ευρωπαϊκή Ένωση ούτε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνες για αυτές.

Κωδικός Αναφοράς Έργου 101160543 — CHILD Project — JUST-2023-JACC-EJUSTICE

Co-funded by
the European Union

Οδηγός για Επαγγελματίες: Η Δικανική Συνέντευξη και η Προστασία των Ανηλίκων Θυμάτων Βίας στο Πλαίσιο της Ποινικής Διαδικασίας

Λίστα συντομογραφιών	4
Γλωσσάρι	5
1. Εισαγωγή	8
2. Τι είναι η παιδική κακοποίηση?	18
3. Αρχές μια τραυματο-ενημερωμένης προσέγγισης προς τα θύματα βίας	38
4. Το παιδί ως ενεργός παράγοντας στις διαδικασίες λήψης κατάθεσης: διδάγματα από την αναπτυξιακή ψυχολογία και την ψυχολογία της προσωπικότητας	48
5. Φιλικό προς το παιδί σύστημα ποινικής δικαιοσύνης που λαμβάνει υπόψη και το τραύμα	64
6. Μέτρα για μια φιλική προς το παιδί και ενημερωμένη για το τραύμα προσέγγιση μέσω των διαδικασιών της ποινικής δικαιοσύνης	84
Συμπεράσματα και μελλοντικά βήματα	127
Βιβλιογραφία	128
Λίστα σχημάτων και πινάκων	145
Παραρτήματα	146

Λίστα συντομογραφιών

ABE	Βέλτιστη Συλλογή Αποδεικτικών Στοιχείων (Ηνωμένο Βασίλειο)
CDENF	Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Συμβούλιο της Ευρώπης)
CFR	Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
CRC	Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού
DVD	Οδηγία (ΕΕ) 2024/1385 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14ης Μαΐου 2024 για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (Οδηγία για την Ενδοοικογενειακή Βία)
CoE	Συμβούλιο της Ευρώπης
EU	Ευρωπαϊκή Ένωση
FI	Δικανικές συνεντεύξεις
FRA	Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
MDIA	Πολυεπιστημονική και πολυ-υπηρεσιακή ανταπόκριση
NCAC	Εθνικό Κέντρο Υποστήριξης Παιδιών (ΗΠΑ)
NICHD	Εθνικό Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού και Ανθρώπινης Ανάπτυξης (ΗΠΑ)
SAMHSA	Υπηρεσίες Κατάχρησης Ουσιών και Ψυχικής Υγείας
UN	Ηνωμένα Έθνη
UNICEF	Διεθνές Ταμείο Έκτακτης Ανάγκης των Ηνωμένων Εθνών για τα Παιδιά
UNODC	Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τα Ναρκωτικά και το Έγκλημα
VAC	Βία κατά των παιδιών
VRD	Οδηγία 2012/29/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Οκτωβρίου για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων εγκληματικών πράξεων και για την αντικατάσταση της απόφασης-πλασιού 2001/220/ΔΕΥ του Συμβουλίου (Οδηγία για τα Δικαιώματα των Θυμάτων)
VSE	Υποστήριξη Θυμάτων Ευρώπης
VSS	Υπηρεσίες Υποστήριξης Θυμάτων
WHO	Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας

Γλωσσάρι

Το γλωσσάρι παρέχει τους ορισμούς βασικών όρων που χρησιμοποιούνται στον οδηγό. Ορισμένοι ορισμοί προέρχονται από νομικές πηγές, ενώ άλλοι παρέχονται για λόγους σαφήνειας.

Συνοδός	Πρόσωπο που υποστηρίζει και συνοδεύει ένα παιδί-θύμα ή παιδί-μάρτυρα κατά τη διάρκεια των ποινικών διαδικασιών. Ο ρόλος αυτός δεν απαιτεί επίσημη σχέση με το παιδί και μπορεί να αλλάζει κατά τη διάρκεια της διαδικασίας. Ο συνοδός μπορεί να είναι γονέας, μέλος της οικογένειας, φίλος, εκπαιδευτικός ή άλλο πρόσωπο υποστήριξης. Η παρουσία του δεν έχει θεσμική σημασία για τη διαδικασία, αλλά αποτελεί πραγματικό γεγονός με σκοπό την παροχή άνεσης και υποστήριξης στο παιδί.
Φερόμενος Θύτης	Πρόσωπο που φέρεται να έχει διαπράξει βία κατά παιδιών και δεν έχει ακόμη διερευνηθεί ή καταδικαστεί.
Παιδί	Κάθε πρόσωπο ηλικίας κάτω των 18 ετών.
Δικαιοσύνη φιλική προς το παιδί	Σύστημα δικαιοσύνης που εγγυάται τον σεβασμό και την αποτελεσματική εφαρμογή των δικαιωμάτων του παιδιού στη δικαιοσύνη στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο, λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές που παρατίθενται στο Κεφάλαιο 1 του παρόντος οδηγού και δίνοντας τη δέουσα προσοχή στο επίπεδο ωριμότητας και κατανόησης του παιδιού καθώς και στις συνθήκες της υπόθεσης. Ειδικότερα, πρόκειται για δικαιοσύνη προσβάσιμη, κατάλληλη για την ηλικία, έγκαιρη, επιμελή, προσαρμοσμένη και επικεντρωμένη στις ανάγκες και τα δικαιώματα του παιδιού, η οποία σέβεται τα δικαιώματά του, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος σε δίκαιη διαδικασία, συμμετοχής και κατανόησης των διαδικασιών, σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, καθώς και της ακεραιότητας και της αξιοπρέπειας.
Παιδί θύμα βίας	Παιδί-θύμα και/ή παιδί-μάρτυρας οποιασδήποτε μορφής βίας.
Προστασία παιδιού	Η προστασία της σωματικής και ψυχικής ακεραιότητας, της ανάπτυξης και της ευημερίας του παιδιού.
Σπίτι του Παιδιού/ Barnahus	Διεπιστημονικό κέντρο που παρέχει διαφορετικές υπηρεσίες σε παιδιά-θύματα και παιδιά-μάρτυρες βίας σε φιλικό προς το παιδί περιβάλλον, υπό την ίδια στέγη: δικανικές συνεντεύξεις, ιατρικές και δικανικές εξετάσεις, θεραπευτική υποστήριξη και πολυ-υπηρεσιακή διαχείριση της υπόθεσης. Στο πλαίσιο αυτού του φορέα, επαγγελματίες επιβολής του νόμου, ποινικής δικαιοσύνης, προστασίας παιδιών και ψυχικής υγείας αξιολογούν την κατάσταση του παιδιού και αποφασίζουν συλλογικά για την περαιτέρω πορεία.
Σύγκρουση συμφερόντων	Κατάσταση κατά την οποία τα συμφέροντα του νόμιμου κηδεμόνα συγκρούονται με εκείνα του παιδιού. Αυτό συμβαίνει όταν ο νόμιμος κηδεμόνας ή πρόσωπο του στενού του περιβάλλοντος είναι ο φερόμενος θύτης ή όταν τα συμφέροντά του μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο την ευημερία του παιδιού ή την ικανότητά του να συμμετέχει ελεύθερα στις νομικές διαδικασίες.
Δικανική Συνέντευξη	Αναπτυξιακά κατάλληλη και νομικά ορθή μέθοδος συλλογής πραγματικών πληροφοριών από παιδί σχετικά με καταγγελίες κακοποίησης ή έκθεσης σε βία, η οποία διεξάγεται από κατάλληλα εκπαιδευμένο επαγγελματία με τη χρήση τεχνικών βασισμένων στην έρευνα και την πρακτική, στο πλαίσιο μιας ευρύτερης ερευνητικής διαδικασίας, και μπορεί να αναγνωριστεί νομικά ως προ-καταγεγραμμένο αποδεικτικό στοιχείο για χρήση στο δικαστήριο.
Ανακριτική αρχή	Δημόσια αρχή που είναι νομικά εξουσιοδοτημένη να διερευνά ποινικά αδικήματα, όπως εισαγγελείς ή ανακριτές.

Νομική συνδρομή	Παροχή νομικών υπηρεσιών σε πρόσωπο που εμπλέκεται σε ποινικές διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένης της νομικής συμβουλής και εκπροσώπησης από δικηγόρο.
Νομική αρωγή	Κρατικά ή οργανωσιακά χρηματοδοτούμενη υποστήριξη που διασφαλίζει την πρόσβαση σε νομική συνδρομή για άτομα που δεν διαθέτουν επαρκείς οικονομικούς πόρους, καλύπτοντας συνήθως το κόστος δικηγόρου και συναφών νομικών εξόδων.
Νόμιμος κηδεμόνας	Ο κάτοχος της γονικής μέριμνας ενός παιδιού, ο οποίος μπορεί να είναι βιολογικός γονέας, θετός γονέας ή πρόσωπο που διορίζεται από δικαστήριο για τη φροντίδα του παιδιού όταν οι γονείς του δεν μπορούν ή δεν δικαιούνται να το πράξουν.
Νομική εκπροσώπηση	Εκπροσώπηση από δικηγόρο ή άλλο εξουσιοδοτημένο νομικό επαγγελματία που υπερασπίζεται ή εκπροσωπεί ένα πρόσωπο σε ποινικές διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένης της αγόρευσης στο δικαστήριο, της υποβολής αιτήσεων και της διασφάλισης των δικονομικών του δικαιωμάτων.
Πολυεπιστημονική και πολυ-υπηρεσιακή ανταπόκριση (MDIA)	Ο όρος «πολυεπιστημονική» αναφέρεται στη συμμετοχή διαφορετικών επαγγελματικών κλάδων, όπως προστασία παιδιού, κοινωνικές υπηρεσίες, υγεία, ψυχολογία παιδιού, επιβολή του νόμου και δικαστικό σύστημα. Ο όρος «πολυ-υπηρεσιακή» αναφέρεται στη συνεργασία μεταξύ κρατικών υπηρεσιών ή δημόσιων φορέων που εμπλέκονται σε υποθέσεις βίας κατά παιδιών.
Θύτης	Πρόσωπο που έχει καταδικαστεί για τη διάπραξη ποινικού αδικήματος.
Γονέας	Βιολογικός ή θετός γονέας του παιδιού.
Γονική μέριμνα	Το νομικό δικαίωμα και υποχρέωση λήψης σημαντικών αποφάσεων σχετικά με το παιδί και ανάληψης ενεργειών προς το βέλτιστο συμφέρον του. Τη γονική μέριμνα συνήθως ασκούν οι γονείς. Όταν δεν μπορούν να την ασκήσουν, διορίζεται νόμιμος κηδεμόνας από τον νόμο ή δικαστήριο.
Ειδική εκπροσώπηση	Εκπροσώπηση από ειδικό διορισμένο κηδεμόνα ή άλλο ανεξάρτητο εκπρόσωπο που διορίζεται ειδικά για την προστασία των δικαιωμάτων και του βέλτιστου συμφέροντος παιδιού-θύματος βίας, όταν οι κάτοχοι γονικής μέριμνας δεν μπορούν να το πράξουν λόγω σύγκρουσης συμφερόντων ή όταν το παιδί είναι ασυνόδευτο ή αποχωρισμένο από την οικογένειά του. Ο εκπρόσωπος αυτός μπορεί να είναι δικηγόρος, αλλά όχι απαραίτητα.
Ύποπτος ή κατηγορούμενος	Κάθε άτομο στο οποίο, μέσω πράξεων ή ανακοινώσεων των αρχών, γνωστοποιείται ότι κατηγορείται για ποινικό αδίκημα και το οποίο προστατεύεται από συγκεκριμένα δικονομικά δικαιώματα.
Τραυματό-ενημερωμένη προσέγγιση	Πρόγραμμα, οργανισμός ή σύστημα που αναγνωρίζει τη διάχυτη επίδραση του τραύματος και κατανοεί πιθανούς δρόμους ανάρρωσης· αναγνωρίζει τα σημεία και συμπτώματα του τραύματος σε πελάτες, οικογένειες, προσωπικό και άλλα εμπλεκόμενα άτομα· και ανταποκρίνεται ενσωματώνοντας πλήρως τη γνώση για το τραύμα σε πολιτικές, διαδικασίες και πρακτικές, επιδιώκοντας παράλληλα την ενεργή αποφυγή επανατραυματισμού.
Παιδική κακοποίηση	Όλες οι μορφές βίας κατά προσώπων κάτω των 18 ετών, συμπεριλαμβανομένης της σωματικής βίας, ψυχολογικής βίας, τραυματισμού, κακοποίησης, παραμέλησης, αμελούς μεταχείρισης, κακής μεταχείρισης, εκμετάλλευσης και σεξουαλικής κακοποίησης.

1. Εισαγωγή

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ: Frances Vervaeet, Saar Baert & Ines Keygnaert

1.1. Για ποιους και για ποιο σκοπό: Ο σκοπός πίσω από τον παρόντα οδηγό.....	8
1.2. Από την ανάγκη στη δράση: Πως αναπτύχθηκε ο παρών οδηγός	9
1.3. Επεξήγηση της δικαιοσύνης φιλικής προς το παιδί: Μια προσέγγιση βασισμένη στα δικαιώματα	9
1.4. Δομή του παρόντος οδηγού	15

1.1. Για ποιους και για ποιο σκοπό: Ο σκοπός πίσω από τον παρόντα οδηγό

Κάθε χρόνο, περίπου 2,5 εκατομμύρια παιδιά σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση εμπλέκονται σε δικαστικές διαδικασίες ως μάρτυρες, θύματα ή διάδικοι (EU Agency for Fundamental Rights, 2017a). Παρότι η Οδηγία για τα Δικαιώματα των Θυμάτων (Οδηγία 2012/29/ΕΕ) προβλέπει μια προσέγγιση φιλική προς το παιδί στις ποινικές διαδικασίες, τα περισσότερα εθνικά συστήματα δικαιοσύνης παραμένουν προσανατολισμένα στους ενήλικες και στερούνται κοινής κατανόησης σχετικά με το ποια ολοκληρωμένη υποστήριξη θα πρέπει να παρέχεται σε παιδιά-θύματα (Soletto et al., 2025b). Συνολικά, τα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπολείπονται μιας προσέγγισης επικεντρωμένης στο θύμα και φιλικής προς το παιδί, ενώ οι επαγγελματίες στερούνται εξειδικευμένης εκπαίδευσης για την αποτελεσματική υποστήριξη των παιδιών (Child Friendly Justice European Network, 2024· European Parliamentary Research Service, 2023· Soletto et al., 2025b).

Ο *Οδηγός για Επαγγελματίες σχετικά με τις Δικανικές Συνεντεύξεις και την Προστασία Παιδιών-Θυμάτων Βίας στο Πλαίσιο Ποινικών Διαδικασιών* αποσκοπεί στη βελτίωση της ευημερίας και της ασφάλειας των παιδιών-θυμάτων μέσω της προώθησης μιας τραυματο-ενημερωμένης και φιλικής προς το παιδί προσέγγισης καθ' όλη τη διάρκεια των ποινικών διαδικασιών. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις δικανικές συνεντεύξεις (FI) και στην προστασία του παιδιού μέσω πολυεπιστημονικής και πολυ-υπηρεσιακής συνεργασίας (MDIA). Στον παρόντα οδηγό, η δικανική συνέντευξη παιδιού ορίζεται ως μια αναπτυξιακά ευαίσθητη και νομικά ορθή μέθοδος συλλογής πραγματικών πληροφοριών σχετικά με καταγγελίες κακοποίησης ή έκθεσης σε βία, η οποία διεξάγεται από εκπαιδευμένο επαγγελματία με τη χρήση τεχνικών βασισμένων στην έρευνα και την πρακτική, στο πλαίσιο μιας ευρύτερης ερευνητικής διαδικασίας (Newlin et al., 2015). Η προστασία του παιδιού περιλαμβάνει την προστασία της σωματικής και ψυχικής ακεραιότητας, της ανάπτυξης και της ευημερίας του παιδιού (European Commission, 2024).

Ο παρών οδηγός απευθύνεται σε όλους τους επαγγελματίες που αλληλεπιδρούν με παιδιά-θύματα βίας στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών, συμπεριλαμβανομένων εισαγγελέων, δικαστών, δικηγόρων, αστυνομικών, επι τούτου κηδεμόνων και ειδικών εκπροσώπων, καθώς και επαγγελματιών από υπηρεσίες υγείας, πρόνοιας, φροντίδας και υποστήριξης θυμάτων. Στόχος του είναι να παρέχει στους επαγγελματίες αυτούς ουσιώδη γνώση σε θέματα όπως η βία κατά των παιδιών, οι τραυματο-ενημερωμένες και φιλικές προς το παιδί πρακτικές στις ποινικές διαδικασίες, καθώς και οι δικανικές συνεντεύξεις. Παρότι οι βασικές αρχές είναι κοινές, ο οδηγός προορίζεται να εφαρμόζεται ανάλογα με τον ρόλο κάθε επαγγελματία: οι νομικοί επαγγελματίες μπορούν να τον αξιοποιούν για τη λήψη αποφάσεων και τη διασφάλιση δικονομικών εγγυήσεων, οι αστυνομικοί για την καθοδήγηση πρακτικών υποδοχής, συλλογής αποδεικτικών στοιχείων και συνέντευξης, οι κηδεμόνες και νομικοί εκπρόσωποι για την προάσπιση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού, και οι επαγγελματίες υγείας και υποστήριξης για την ενημέρωση της αξιολόγησης, της φροντίδας και της διεπιστημονικής συνεργασίας.

1.2. Από την ανάγκη στη δράση: Πως αναπτύχθηκε ο παρών οδηγός

Ο παρών οδηγός αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του έργου «CHILD: Towards a Child-Friendly Justice»¹, ενός έργου χρηματοδοτούμενου από την Ευρωπαϊκή Ένωση στο οποίο συμμετέχουν εταίροι από εννέα κράτη-μέλη της ΕΕ: Αυστρία, Βέλγιο², Κύπρος, Εσθονία, Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία, Ρουμανία και Ισπανία. Το έργο στοχεύει στη βελτίωση και προσαρμογή των συστημάτων ποινικής δικαιοσύνης, ώστε να ανταποκρίνονται καλύτερα στα δικαιώματα και τις ανάγκες παιδιών-θυμάτων και παιδιών-μαρτύρων βίας, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Το έργο ακολούθησε μια σταδιακή και δομημένη διαδικασία, ξεκινώντας από την ανάλυση των δυνατοτήτων και των ελλείψεων σχετικά με τις φιλικές προς το παιδί δικαστικές διαδικασίες. Σε κάθε χώρα-εταίρο αναπτύχθηκαν εθνικές εκθέσεις (Bonato et al., 2025· Luf et al., 2025· Michael & Petridou, 2025· Muresan et al., 2025· Pontedeira et al., 2025· Soleto et al., 2025a· Taal, 2025· Thanasoula et al., 2025· Vervaeet et al., 2025), οι οποίες βασίστηκαν σε ανασκοπήσεις βιβλιογραφίας σχετικά με την υφιστάμενη νομοθεσία, επιστημονικά άρθρα και εκθέσεις, καθώς και σε συνεντεύξεις και ομάδες εστιασμένης συζήτησης με 161 επαγγελματίες από τους τομείς της δικαιοσύνης, της αστυνομίας, της φροντίδας, της υγείας και της υποστήριξης θυμάτων.

Μετά από αυτές τις εθνικές αξιολογήσεις, εκπονήθηκε διακρατική έκθεση (Soleto et al., 2025b) σχετικά με τα δυνατά σημεία και τα κενά στις φιλικές προς το παιδί ποινικές διαδικασίες σε περιπτώσεις βίας κατά παιδιών, η οποία ενσωμάτωσε τα ευρήματα των εθνικών εκθέσεων καθώς και τα αποτελέσματα διακρατικής ομάδας εστιασμένης συζήτησης με 32 επαγγελματίες από τους τομείς της δικαιοσύνης, της αστυνομίας, της φροντίδας, της υγείας και της υποστήριξης θυμάτων στις 9 συμμετέχουσες χώρες.

Ο παρών οδηγός βασίζεται σε αυτές τις εθνικές και διακρατικές³ και αναπτύχθηκε σε στενή συνεργασία με επαγγελματίες πρώτης γραμμής και ειδικούς στη φιλική προς το παιδί δικαιοσύνη και στην προστασία του παιδιού. Ο οδηγός αυτός αξιολογήθηκε από όλους τους εταίρους του έργου και τα μέλη των εθνικών συμβουλευτικών επιτροπών.

1.3. Επεξήγηση της δικαιοσύνης φιλικής προς το παιδί: Μια προσέγγιση βασισμένη στα δικαιώματα

Ο παρών οδηγός υιοθετεί και ακολουθεί τα συναφή διεθνή και ευρωπαϊκά πλαίσια για την προστασία των παιδιών από τη βία και τη διασφάλιση μιας δικαιοσύνης επικεντρωμένης στο θύμα και φιλικής προς το παιδί, συμπεριλαμβανομένων των ακόλουθων:

- Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (CRC) καθορίζει τα αστικά, πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά, υγειονομικά και πολιτιστικά δικαιώματα των παιδιών.

1 101160543 — CHILD Project — JUST-2023-JACC-EJUSTICE. Για περισσότερες πληροφορίες, επισκεφτείτε: <https://www.childfriendlyjustice.eu/>.

2 Το Βέλγιο είναι ένα ομοσπονδιακό κράτος, στο οποίο η εξουσία κατανέμεται μεταξύ της ομοσπονδιακής κυβέρνησης, των κοινοτήτων και των περιφερειών. Το παρόν έργο επικεντρώνεται στο Βέλγιο σε ομοσπονδιακό επίπεδο (αστυνομία, δικαιοσύνη και υγεία), καθώς και στη Φλαμανδική Κοινότητα, όπου εφαρμόζονται αρμοδιότητες σε επίπεδο κοινότητας (όπως η προστασία του παιδιού, οι υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων στο πλαίσιο των δικαστηρίων και άλλες κοινωνικές υπηρεσίες).

3 Οι εθνικές και διακρατικές εκθέσεις είναι διαθέσιμες εδώ: <https://www.childfriendlyjustice.eu/#PublicDeliverables>.

■ Πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

- Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (CFR)
- Οδηγία 2011/36/EU για την πρόληψη και καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και την προστασία των θυμάτων της
- Οδηγία 2011/93/EU σχετικά με τη θέσπιση ελάχιστων κανόνων όσον αφορά τον ορισμό των ποινικών αδικημάτων και των κυρώσεων στον τομέα της σεξουαλικής κακοποίησης και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών
- Οδηγία 2012/29/EU για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων εγκληματικών πράξεων⁴ (Οδηγία για τα Δικαιώματα των Θυμάτων ή “VRD”) (βλ. Παράρτημα I για επισκόπηση της δομής και του περιεχομένου της VRD)
- Οδηγία (ΕU) 2024/1385 για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (Οδηγία για την Ενδοοικογενειακή Βία ή “DVD”)
- Η Στρατηγική της ΕU για τα Δικαιώματα των Θυμάτων, η οποία αναγνωρίζει τα παιδιά-θύματα ως ευάλωτα θύματα που χρειάζονται ενισχυμένη υποστήριξη και προστασία (European Commission, 2020)
- Η Στρατηγική της ΕU για τα Δικαιώματα του Παιδιού (2021–2024), η οποία θέτει ως προτεραιότητα τη βία κατά των παιδιών, την προστασία του παιδιού και τη δικαιοσύνη φιλική προς το παιδί (European Commission, 2021)
- Η Σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής 2024/1238 σχετικά με την ανάπτυξη και ενίσχυση ολοκληρωμένων συστημάτων προστασίας του παιδιού προς το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού (European Commission, 2024)

■ Πλαίσια του Συμβουλίου της Ευρώπης:

- Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ECHR)⁵
- Η Σύμβαση Λανζαρότε για την Προστασία των Παιδιών από τη Σεξουαλική Εκμετάλλευση και Σεξουαλική Κακοποίηση
- Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας
- Οι Κατευθυντήριες Γραμμές της Επιτροπής Υπουργών για τη δικαιοσύνη φιλική προς το παιδί (Council of Europe, 2011)
- Η Στρατηγική του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (2022–2027), η οποία αναγνωρίζει τη δικαιοσύνη φιλική προς το παιδί ως κεντρικό στόχο (Council of Europe, 2022).

4 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε αναθεώρηση της Οδηγίας για τα Δικαιώματα των Θυμάτων. Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2023). Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της Οδηγίας 2012/29/ΕΕ σχετικά με τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων για τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία των θυμάτων εγκληματικότητας, και την αντικατάσταση της Απόφασης-Πλαισίου 2001/220/ΔΕΥ του Συμβουλίου. Διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52023PC0424>.

Σύμφωνα με τις Κατευθυντήριες Γραμμές του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη δικαιοσύνη φιλική προς το παιδί (2011), η δικαιοσύνη φιλική προς το παιδί απαιτεί την τήρηση των ακόλουθων θεμελιωδών δικαιωμάτων και αρχών⁵:

Η **συμμετοχή του παιδιού** είναι θεμελιώδες δικαίωμα του παιδιού (άρθ. 12 CRC· άρθ. 24 CFR) και αναγνωρίζεται επίσης στην Οδηγία για τα Δικαιώματα των Θυμάτων (άρθ. 1-10 VRD). Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να ενημερώνονται για τα δικαιώματά τους, να τους παρέχονται κατάλληλοι τρόποι πρόσβασης στη δικαιοσύνη και να γίνονται ακουστά σε διαδικασίες που τα αφορούν ή τα επηρεάζουν (Council of Europe, 2009, 2011).

Το **δικαίωμα στην αξιοπρέπεια** είναι επίσης θεμελιώδες δικαίωμα (άρθ. 1 CFR) και βασική αρχή για τη διασφάλιση της δικαιοσύνης φιλικής προς το παιδί. Τα παιδιά πρέπει να αντιμετωπίζονται με σεβασμό, ευαισθησία, εξατομικευμένο, επαγγελματικό και μη διακριτικό τρόπο καθ' όλη τη διάρκεια κάθε διαδικασίας (άρθ. 1 VRD), με ιδιαίτερη προσοχή στην προσωπική τους κατάσταση, την ευημερία και τις συγκεκριμένες ανάγκες τους, καθώς και με πλήρη σεβασμό στη σωματική και ψυχική τους ακεραιότητα, ανεξάρτητα από τη νομική τους κατάσταση ή ικανότητα στο πλαίσιο οποιασδήποτε διαδικασίας ή υπόθεσης. Κάθε παιδί θεωρείται μοναδικό και πολύτιμο ανθρώπινο ον, και η αξιοπρέπεια, οι ιδιαίτερες ανάγκες, τα συμφέροντα και η ιδιωτικότητα του πρέπει να προστατεύονται (Council of Europe, 2011· United Nations, 2005).

“

(Δικαιοσύνη φιλική προς το παιδί είναι...) ένα παιδί περιτριγυρισμένο από ένα σύστημα στο οποίο προστατεύεται, ακούγεται και είναι ασφαλές.

Απόσπασμα από 17 χρόνο κορίτσι στη Ρουμανία (European Commission, 2021).

⁵ Τα θεμελιώδη αυτά δικαιώματα και αρχές εξειδικεύονται και εφαρμόζονται στα κεφάλαια 5 και 6.

Το **κράτος δικαίου** είναι θεμελιώδης αρχή που απαιτεί ότι όλοι απολαμβάνουν ίση προστασία από τον νόμο, αποτρέπει την αυθαίρετη άσκηση εξουσίας από τις κυβερνήσεις και εξισορροπεί τα δικαιώματα του κατηγορουμένου και του θύματος. Η αρχή αυτή πρέπει να εφαρμόζεται πλήρως στα παιδιά, όπως και στους ενήλικες, συμπεριλαμβανομένων των αρχών της νομιμότητας και της αναλογικότητας, του δικαιώματος σε νομική συμβουλή, του δικαιώματος πρόσβασης στα δικαστήρια και του δικαιώματος άσκησης έφεσης (Council of Europe, 2011).

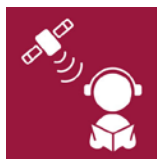

Το **βέλτιστο συμφέρον του παιδιού** ως πρωταρχική μέριμνα σε όλα τα ζητήματα που το αφορούν αποτελεί επίσης θεμελιώδες δικαίωμα του παιδιού (άρθ. 3 CRC· άρθ. 24 CFR), το οποίο αναγνωρίζεται επίσης στην Οδηγία για τα Δικαιώματα των Θυμάτων (άρθ. 1). Το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού πρέπει να αξιολογείται σε εξατομικευμένη βάση, λαμβάνοντας υπόψη το προσωπικό του πλαίσιο, την ψυχολογική και σωματική ευημερία, τις απόψεις του, καθώς και τις νομικές, κοινωνικές και οικονομικές του ανάγκες (Beckett & Warrington, 2015· Committee on the Rights of the Child, 2013· Council of Europe, 2011· Guerreiro & Sedletzki, 2020).

Το **δικαίωμα στην προστασία από διακρίσεις είναι θεμελιώδες δικαίωμα** (άρθ. 21 CFR· άρθ. 14 ECHR· άρθ. 2 CRC) και επαναλαμβάνεται στην Οδηγία για τα Δικαιώματα των Θυμάτων (άρθ. 1). Το θεμελιώδες αυτό δικαίωμα προστατεύει όλους τους ανθρώπους από διακρίσεις με βάση χαρακτηριστικά όπως η φυλή, το χρώμα, η εθνοτική καταγωγή, η ηλικία, η γλώσσα, η θρησκεία, οι πολιτικές ή άλλες απόψεις, η εθνική ή κοινωνική καταγωγή, το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο, η κατάσταση των γονέων, η περιουσία, η γέννηση, ο σεξουαλικός προσανατολισμός και το φύλο. Για τα παιδιά ειδικότερα, η ηλικία και η ικανότητα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ως παράγοντες διάκρισης: τα πολύ μικρά παιδιά πρέπει επίσης να μπορούν να ασκούν τα δικαιώματά τους μέσω εναλλακτικών συστημάτων εκπροσώπησης. Επιπλέον, το δικαίωμα αυτό απαιτεί ειδική προστασία των περιθωριοποιημένων παιδιών, όπως παιδιά πρόσφυγες ή αιτούντες άσυλο, ασυνόδευτα παιδιά, παιδιά με αναπηρίες, παιδιά Ρομά, άστεγα παιδιά και παιδιά σε ιδρυματική φροντίδα (Council of Europe, 2011).

Σύμφωνα με τις Κατευθυντήριες Γραμμές του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη δικαιοσύνη φιλική προς το παιδί (2011), η δικαιοσύνη φιλική προς το παιδί απαιτεί επίσης την τήρηση των ακόλουθων θεμελιωδών στοιχείων⁶:

Για τη διασφάλιση του δικαιώματος συμμετοχής, η παροχή και η διασφάλιση πρόσβασης σε **πληροφορίες και συμβουλευτική** αποτελούν κρίσιμα στοιχεία ενός συστήματος δικαιοσύνης φιλικής προς το παιδί. Το δικαίωμα στην πληροφόρηση αποτυπώνεται επίσης στην Οδηγία για τα Δικαιώματα των Θυμάτων (άρθ. 4-5). Από την πρώτη τους επαφή με το σύστημα δικαιοσύνης ή άλλες αρμόδιες αρχές (όπως η αστυνομία ή υπηρεσίες εκπαίδευσης, κοινωνικής φροντίδας ή υγείας) και καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας, τα παιδιά και οι νόμιμοι κηδεμόνες τους πρέπει να ενημερώνονται άμεσα και επαρκώς με τρόπο προσαρμοσμένο στις ιδιαίτερες ανάγκες τους (όπως η ηλικία, το αναπτυξιακό τους επίπεδο, οι ειδικές συνθήκες διαβίωσης ή σχολικής φοίτησης), σε γλώσσα κατανοητή από αυτά και με ευαισθησία ως προς το φύλο και τον πολιτισμό (Council of Europe, 2011).

“

Είναι πολύ δύσκολο να καταλάβεις όλες τις πληροφορίες. Οι επαγγελματίες, ειδικά ο δικαστής, εκφράζονται με πολύ περίπλοκο τρόπο

Απόσπασμα από παιδί στο Βέλγιο που εμπλέκεται στο σύστημα δικαιοσύνης (Défense des enfants International Belgique, 2022).

Το θεμελιώδες δικαίωμα στην προστασία από τη βία (άρθ. 19 CRC) αναγνωρίζεται από το Συμβούλιο της Ευρώπης μέσω του στοιχείου της **ασφάλειας**. Η Οδηγία για τα Δικαιώματα των Θυμάτων επιβεβαιώνει επίσης ότι τα παιδιά-θύματα προστατεύονται από βλάβη, εκφοβισμό, αντίποινα και επαναθυματοποίηση (άρθ. 18-24 VRD).

⁶ Τα θεμελιώδη αυτά δικαιώματα και αρχές εξειδικεύονται και εφαρμόζονται στα κεφάλαια 5 και 6.

Ένα ακόμη βασικό στοιχείο για την επίτευξη της **δικαιοσύνης φιλικής προς το παιδί** είναι η πολυεπιστημονική και πολυ-υπηρεσιακή συνεργασία μεταξύ διαφορετικών επαγγελματιών: δικαστικών και αστυνομικών αρχών, επαγγελματιών υγείας και κοινωνικής εργασίας, καθώς και άλλων συναφών επαγγελματιών, όπως το εκπαιδευτικό προσωπικό (Council of Europe, 2011, 2023b· European Commission, 2020). Η Οδηγία για τα Δικαιώματα των Θυμάτων υπογραμμίζει επίσης τη σημασία της συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρ. 26).

Το **δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής** αποτελεί επίσης θεμελιώδες δικαίωμα (άρθρ. 7–8 CFR· άρθρ. 8 ECHR· άρθρ. 16 CRC) και συνιστά βασικό στοιχείο της δικαιοσύνης φιλικής προς το παιδί (Council of Europe, 2011). Το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα και στην προστασία των προσωπικών δεδομένων των παιδιών που εμπλέκονται σε δικαστικές διαδικασίες συνεπάγεται ότι καμία πληροφορία ή προσωπικό δεδομένο δεν μπορεί να δημοσιοποιηθεί ή να καταστεί προσβάσιμο, ιδίως μέσω των μέσων ενημέρωσης, εφόσον θα μπορούσε άμεσα ή έμμεσα να οδηγήσει στην αποκάλυψη της ταυτότητας του παιδιού (άρθρ. 21 VRD). Αυτό περιλαμβάνει εικόνες, λεπτομερείς περιγραφές, ονόματα ή διευθύνσεις, ηχητικές καταγραφές και βιντεοσκοπήσεις. Επιπλέον, η πρόσβαση σε όλες τις καταγραφές ή έγγραφα που περιέχουν προσωπικά και ευαίσθητα δεδομένα παιδιών πρέπει να είναι αυστηρά περιορισμένη και να πραγματοποιείται σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων – GDPR) και την κατάργηση της Οδηγίας 95/46/EK, καθώς και με την Οδηγία (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για σκοπούς πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών, και την κατάργηση της Απόφασης-Πλαισίου 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου. Επιπλέον, οι επαγγελματίες που εργάζονται με παιδιά οφείλουν να τηρούν αυστηρούς κανόνες εμπιστευτικότητας, εκτός εάν υπάρχει κίνδυνος βλάβης για το παιδί (Council of Europe, 2011).

Ένα ακόμη βασικό στοιχείο για την επίτευξη της δικαιοσύνης φιλικής προς το παιδί είναι η **εκπαίδευση των επαγγελματιών** που εργάζονται για και με παιδιά. Η εκπαίδευση των επαγγελματιών νοείται ως μέσο διασφάλισης της συμμόρφωσης με τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις αρχές που προαναφέρθηκαν. Σε ό,τι αφορά τα θύματα γενικά, η Οδηγία για τα Δικαιώματα των Θυμάτων υπογραμμίζει ότι όλοι οι επαγγελματίες

που έρχονται σε επαφή με θύματα πρέπει να λαμβάνουν τόσο γενική όσο και εξειδικευμένη εκπαίδευση, ώστε να αυξάνεται η ευαισθητοποίησή τους ως προς τις ανάγκες των θυμάτων και να μπορούν να τα αντιμετωπίζουν με αμεροληψία, σεβασμό και επαγγελματισμό (άρθρ. 25). Όσον αφορά τα παιδιά, το Συμβούλιο της Ευρώπης συνιστά όλοι οι επαγγελματίες που εργάζονται για και με παιδιά να λαμβάνουν γενική και εξειδικευμένη διεπιστημονική εκπαίδευση σχετικά με τα δικαιώματα και τις ανάγκες παιδιών διαφορετικών ηλικιακών ομάδων, καθώς και σχετικά με διαδικασίες προσαρμοσμένες σε αυτά, συμπεριλαμβανομένης της επικοινωνίας με παιδιά όλων των ηλικιών και σταδίων ανάπτυξης, καθώς και με παιδιά σε καταστάσεις ιδιαίτερης ευάλωτης (Aguilar et al., 2025· Council of Europe, 2011).

1.4. Δομή του παρόντος οδηγού

Μετά την εισαγωγή του παρόντος οδηγού, το **Κεφάλαιο 2** εξετάζει τη **παιδική κακοποίηση**. Εξετάζει διαφορετικές μορφές και δυναμικές της βίας κατά των παιδιών, εντοπίζει προστατευτικούς και παράγοντες κινδύνου, αναλύει τον αντίκτυπο της βίας στα παιδιά και εξηγεί πώς τα παιδιά-θύματα βίας αποκαλύπτουν τις εμπειρίες τους και αναζητούν βοήθεια. Το κεφάλαιο αυτό παρέχει στους επαγγελματίες μια βασική κατανόηση για την αναγνώριση ενδείξεων βίας, την ερμηνεία της συμπεριφοράς των παιδιών και την κατάλληλη ανταπόκριση σε αποκαλύψεις.

Το **Κεφάλαιο 3** παρέχει μια **θεωρητική εισαγωγή στις τραυματο-ενημερωμένες προσεγγίσεις** για θύματα βίας, με στόχο την ενίσχυση της ευημερίας των θυμάτων και τον περιορισμό του κινδύνου δευτερογενούς θυματοποίησης. Παρέχει στους επαγγελματίες βασικές αρχές που καθοδηγούν τις αλληλεπιδράσεις τους με τα παιδιά με ευαίσθητο και υποστηρικτικό τρόπο σε διαφορετικά στάδια της δικαστικής διαδικασίας.

Το **Κεφάλαιο 4** εισάγει ένα **θεωρητικό πλαίσιο αναπτυξιακής ψυχολογίας και ψυχολογίας της προσωπικότητας**, το οποίο αναγνωρίζει **το παιδί ως ενεργό μέλος στις διαδικασίες μαρτυρίας**. Παρέχει θεωρητική βάση για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο τα παιδιά επεξεργάζονται, ανακαλούν και επικοινωνούν εμπειρίες, συμβάλλοντας έτσι στην κατανόηση του γιατί οι δικανικές συνεντεύξεις πρέπει να διεξάγονται με συγκεκριμένο τρόπο και πώς τα αποτελέσματά τους πρέπει να ερμηνεύονται.

Τα **Κεφάλαια 5 και 6** παρέχουν πρακτική καθοδήγηση για την εφαρμογή **φιλικών προς το παιδί και τραυματο-ενημερωμένων μέτρων στις ποινικές διαδικασίες**, με το Κεφάλαιο 5 να δίνει ιδιαίτερη έμφαση στις **δικανικές συνεντεύξεις**. Τα κεφάλαια αυτά μεταφράζουν τις προηγούμενες θεωρητικές γνώσεις σε συγκεκριμένες ενέργειες και διαδικασίες που μπορούν να εφαρμόσουν οι επαγγελματίες στην πράξη. Σε όλη την έκταση των κεφαλαίων αυτών παρουσιάζονται τόσο ελάχιστα όσο και προχωρημένα μέτρα για μια προσέγγιση φιλική προς το παιδί και τραυματο-ενημερωμένη. Τα μέτρα αυτά βασίζονται στο πλαίσιο της δικαιοσύνης φιλικής προς το παιδί όπως παρουσιάζεται στην ενότητα 1.3, καθώς και στις αρχές της τραυματο-ενημερωμένης προσέγγισης όπως περιγράφονται στο Κεφάλαιο 3.

- Τα **ελάχιστα μέτρα** αναφέρονται στις **βασικές** ενέργειες που είναι απαραίτητες για τη δημιουργία ενός βασικού τραυματο-ενημερωμένου συστήματος ποινικής δικαιοσύνης φιλικού προς το παιδί. Πρόκειται για θεμελιώδη μέτρα που επιτρέπουν την προετοιμασία των συνθηκών για την εφαρμογή προχωρημένων μέτρων.
- Τα **εξελιγμένα μέτρα** αντιπροσωπεύουν ενέργειες για την επίτευξη ενός πιο πλήρως ανεπτυγμένου τραυματο-ενημερωμένου συστήματος ποινικής δικαιοσύνης φιλικού προς το παιδί. Αν και δεν είναι πάντα εφικτό να εφαρμοστούν βραχυπρόθεσμα, θεωρούνται ουσιαστικοί μακροπρόθεσμοι στόχοι. Ορισμένα εξελισμένα μέτρα βασίζονται σε ελάχιστα μέτρα, ενώ άλλα είναι ανεξάρτητα.

Τα Κεφάλαια 5 και 6 αναδεικνύουν επίσης **καλές πρακτικές** για το πώς τα ελάχιστα ή εξελιγμένα μέτρα μπορούν να εφαρμοστούν στην πράξη σε ένα σύστημα ποινικής δικαιοσύνης φιλικό προς το παιδί και τραυματο-ενημερωμένο.

ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

Το παρόν εγχειρίδιο περιλαμβάνει υλικό που αφορά περιπτώσεις παιδικής κακοποίησης, παραμέλησης και βίας. Αναγνωρίζουμε ότι το περιεχόμενο αυτό μπορεί να είναι δυσάρεστο ή να λειτουργεί ως ερέθισμα για ορισμένους αναγνώστες. Παρακαλείστε να προσεγγίσετε το υλικό με τον δικό σας ρυθμό και να αναζητήσετε υποστήριξη εάν το θεωρείτε απαραίτητο.

2. Τι είναι η παιδική κακοποίηση?

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ: Frances Vervaeet, Saar Baert & Ines Keygnaert

2.1. Ορισμός της βία κατά των παιδιών	18
2.1.1. Σεξουαλική βία.....	19
2.1.2. Σωματική βία	21
2.1.3. Συναισθηματική βία.....	21
2.1.4. Οικονομική βία.....	23
2.2. Δυναμικές της βίας κατά των παιδιών	23
2.3. Παράγοντες κινδύνου και προστατευτικοί παράγοντες για τη βία κατά των παιδιών.....	24
2.4. Επιπτώσεις της βίας κατά των παιδιών	24
2.4.1. Σωματικές, Σεξουαλικές και Αναπαραγωγικές συνέπειες στην υγεία....	24
2.4.2. Νευροβιολογικές συνέπειες	26
2.4.3. Ψυχολογικές και Συμπεριφορικές συνέπειες	27
2.4.4. Κοινωνικό-οικονομικές συνέπειες	31
2.5. Αποκάλυψη και αναζήτηση βοήθειας μετά τη βία	32

Για την προώθηση μιας τραυματο-ενημερωμένης και φιλικής προς το παιδί ανταπόκρισης στο σύστημα δικαιοσύνης, είναι σημαντικό οι επαγγελματίες να κατανοούν τι συνιστά παιδική κακοποίηση. Αυτό περιλαμβάνει την αναγνώριση των διαφορετικών μορφών και δυναμικών της βίας κατά των παιδιών, την κατανόηση της επικράτησής της, τον εντοπισμό προστατευτικών και παραγόντων κινδύνου, την κατανόηση των επιπτώσεών της στα παιδιά—including του τραύματος—καθώς και την επίγνωση του τρόπου με τον οποίο τα παιδιά αποκαλύπτουν τις εμπειρίες τους και αναζητούν βοήθεια.

2.1. Ορισμός της βία κατά των παιδιών

Σύμφωνα με τα σχετικά διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα, ο παρών οδηγός ορίζει ως παιδί κάθε πρόσωπο ηλικίας κάτω των 18 ετών (άρθ. 1 CRC· άρθ. 1(c) Οδηγίας για τα Δικαιώματα των Θυμάτων· άρθ. 2(a) Οδηγίας 2011/93/ΕΕ). Ως βία νοούνται όλες οι μορφές σωματικής ή ψυχολογικής βίας, τραυματισμού και κακοποίησης, παραμέλησης και αμελούς μεταχείρισης, κακής μεταχείρισης ή εκμετάλλευσης, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής κακοποίησης (άρθ. 19(1) CRC). Συνεπώς, η παιδική κακοποίηση αναφέρεται σε όλες τις μορφές βίας κατά προσώπων ηλικίας κάτω των 18 ετών (European Parliamentary Research Service, 2024).

Αξιόπιστα **δεδομένα σχετικά με τη παιδική κακοποίηση** στην Ευρώπη απουσιάζουν. Αυτό συμβάλλει στον μύθο ότι η παιδική κακοποίηση αποτελεί σπάνιο φαινόμενο, που επηρεάζει μόνο ορισμένα παιδιά και διαπράττεται αποκλειστικά από δράστες με βιολογικές προδιαθέσεις προς τη βία (UNICEF, 2025b). Ωστόσο, τα διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν ότι ακόμη και στην ΕΕ η παιδική κακοποίηση είναι εκτεταμένη και εμφανίζεται σε ποικίλα περιβάλλοντα και κοινωνικά πλαίσια: εκτιμάται ότι το 12% των παιδιών στην Ευρώπη έχει βιώσει κάποια μορφή βίας μέσα στον τελευταίο χρόνο (Hillis et al., 2016).

Υιοθετώντας μια προσέγγιση με επίκεντρο το θύμα, η βία ορίζεται με βάση τον τρόπο με τον οποίο εκδηλώνεται: σεξουαλική, σωματική, συναισθηματική και οικονομική βία. Ωστόσο, δεν

αναγνωρίζονται ή δεν ποινικοποιούνται όλες οι μορφές βίας από τα εθνικά νομικά πλαίσια. Παρ' όλα αυτά, είναι ουσιώδες οι επαγγελματίες να λαμβάνουν υπόψη τις διαφορετικές εμπειρίες βίας του παιδιού κατά την αντιμετώπιση της παιδικής κακοποίησης.

Σημαντικό είναι ότι αυτές οι μορφές βίας συχνά αλληλοεπικαλύπτονται και τα παιδιά μπορεί να βιώνουν περισσότερες από μία ταυτόχρονα, γεγονός που μπορεί να εντείνει τις επιπτώσεις τους και να αυξάνει την πολυπλοκότητα των περιπτώσεων.

2.1.1. Σεξουαλική βία

Η σεξουαλική βία ορίζεται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (2015) ως κάθε σεξουαλική πράξη που τελείται χωρίς τη συναίνεση ενός ατόμου, από οποιοδήποτε πρόσωπο ανεξαρτήτως της σχέσης του με το θύμα και σε οποιοδήποτε πλαίσιο. Στην περίπτωση των παιδιών, η σεξουαλική βία περιλαμβάνει όχι μόνο πράξεις που τελούνται χωρίς τη θέλησή τους, αλλά και κάθε σεξουαλική δραστηριότητα με παιδί κάτω από την ηλικία σεξουαλικής συναίνεσης, όπως αυτή ορίζεται από το εθνικό δίκαιο. Τα παιδιά κάτω από την ηλικία αυτή δεν μπορούν νομικά να συναινέσουν σε σεξουαλική δραστηριότητα.

Η σεξουαλική βία κατά παιδιών, γνωστή και ως σεξουαλική κακοποίηση παιδιών, περιλαμβάνει σεξουαλικές δραστηριότητες με παιδί στις οποίες χρησιμοποιείται εξαναγκασμός, βία ή απειλές, ή στις οποίες γίνεται κατάχρηση σχέσης εμπιστοσύνης, εξουσίας ή επιρροής επί του παιδιού. Περιλαμβάνει επίσης περιπτώσεις στις οποίες εκμεταλλεύεται η ιδιαίτερη ευαλωτότητα του παιδιού, όπως νοητική ή σωματική αναπηρία ή κατάσταση εξάρτησης (Lanzarote Convention, 2007). Σημαντικό είναι ότι η σεξουαλική βία κατά παιδιών συχνά λαμβάνει χώρα χωρίς ρητές απειλές ή εμφανή σωματική βία, μέσω πιο διακριτικών μηχανισμών εξαναγκασμού (Keygnaert, 2021 #98).

Η σεξουαλική βία κατά παιδιών μπορεί να εκδηλωθεί με διάφορες μορφές, όπως λεκτική σεξουαλική παρενόχληση, εξαναγκασμός του παιδιού να παρακολουθήσει πορνογραφικό υλικό ή να χορέψει με σεξουαλικό τρόπο, ανεπιθύμητα φιλιά, αγγίγματα, grooming, θωπεία και βιασμό (Οδηγία 2011/93/ΕΕ· Lanzarote Convention, 2007).

Ορισμένες ειδικές μορφές ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΒΙΑΣ κατά των παιδιών:

- **Αιμομιξία** αποτελεί ιδιαίτερη μορφή σεξουαλικής βίας από στενό συγγενικό πρόσωπο, όπως γονέας, αδελφή ή αδελφός. Περιλαμβάνει ποικίλες συμπεριφορές και διαφέρει ως προς τη συχνότητα, τη διάρκεια και το είδος επαφής (Cohen & Mannarino, 2000).
- **Σεξουαλική εκμετάλλευση** μπορεί να λάβει πολλές μορφές και να συμβεί σε διαφορετικά πλαίσια, τόσο διαδικτυακά όσο και εκτός διαδικτύου. Περιλαμβάνει τη πρόκληση, στρατολόγηση, εξαναγκασμό ή υποχρέωση παιδιού να συμμετάσχει σε πορνογραφική παράσταση, καθώς και τη συνειδητή παρακολούθηση τέτοιων παραστάσεων με συμμετοχή παιδιών. Περιλαμβάνει επίσης τη στρατολόγηση ή εξαναγκασμό παιδιού σε πορνεία (Οδηγία 2011/93/ΕΕ).
- **Υλικό σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών (CSAM)** αναφέρεται σε κάθε υλικό που απεικονίζει οπτικά παιδί (ή άτομο που εμφανίζεται ως παιδί) να εμπλέκεται σε πραγματικές ή προσομοιωμένες σεξουαλικά ρητές πράξεις, καθώς και σε κάθε απεικόνιση των γεννητικών οργάνων παιδιού για σεξουαλικούς σκοπούς (άρθ. 2 Οδηγίας 2011/93/ΕΕ). Ο όρος CSAM προτιμάται αντί του «παιδική πορνογραφία», ώστε να αποδίδεται πιο ορθά η σοβαρότητα των εγκλημάτων (Frangež et al., 2015).

- **Deepnudes** είναι ρεαλιστικές αλλά εν μέρει ή πλήρως ψευδείς γυμνές εικόνες ή βίντεο ενός ατόμου, που δημιουργούνται με τη χρήση τεχνητής νοημοσύνης. Οι συνέπειες και ο αντίκτυπος στα θύματα διακίνησης deepnudes είναι συγκρίσιμες με άλλες μορφές σεξουαλικής βίας, όπως η διανομή πραγματικών γυμνών εικόνων χωρίς συναίνεση (Child Focus, 2026a).
- **Σεξουαλικός εκβιασμός** συνήθως περιλαμβάνει θύτη που προσεγγίζει το θύμα διαδικτυακά, συχνά προσποιούμενος συνομήλικο, ενώ στην πραγματικότητα αποτελεί μέρος εγκληματικού δικτύου. Με την πάροδο του χρόνου, οι συνομιλίες αποκτούν σεξουαλικό χαρακτήρα και το θύμα πείθεται να αποστείλει προσωπικό υλικό. Στη συνέχεια, οι δράστες απειλούν ότι θα δημοσιοποιήσουν το υλικό εάν δεν λάβουν επιπλέον εικόνες ή χρήματα (Child Focus, 2026b). Αυτό περιλαμβάνει επίσης περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει προηγούμενη σχέση με το θύμα, αλλά έχει ήδη αποκτηθεί υλικό που χρησιμοποιείται για εξαναγκασμό.
- **Προσέλευση παιδιών για σεξουαλικούς σκοπούς** συνίσταται στην πρόταση, μέσω τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνίας, από ενήλικο προς παιδί που δεν έχει φτάσει στην ηλικία σεξουαλικής συναίνεσης, με σκοπό τη συνάντησή και τη συμμετοχή σε σεξουαλικές πράξεις (Lanzarote Convention, 2008).
- **Παιδικός γάμος** αναφέρεται σε κάθε επίσημο γάμο ή άτυπη ένωση μεταξύ παιδιού κάτω των 18 ετών και ενήλικα ή άλλου παιδιού (UNICEF, 2026). Πρόκειται για επιβλαβή πρακτική έμφυλης βίας που επηρεάζει δυσανάλογα την υγεία, την εκπαίδευση και τη σωματική αυτονομία των κοριτσιών (United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, 2026). Μπορεί να περιλαμβάνει όχι μόνο σεξουαλική βία αλλά και συναισθηματική, σωματική ή οικονομική βία.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης εκτιμά ότι **ένα στα πέντε παιδιά** έχει βιώσει κάποια μορφή σεξουαλικής βίας (Council of Europe, 2024). Έρευνα σε επίπεδο EU το 2014 έδειξε ότι περίπου το 12% των γυναικών ανέφερε ότι είχε υποστεί σεξουαλική κακοποίηση πριν την ηλικία των 15 ετών (EU Agency for Fundamental Rights, 2014b). Πιο πρόσφατη μελέτη δείχνει ότι το 7% των παιδιών στη Δυτική Ευρώπη είναι θύματα βιασμού ή σεξουαλικής επίθεσης πριν τα 18 έτη, ενώ σχεδόν 1 στα 5 παιδιά έχει βιώσει διαδικτυακή προσέγγιση πριν την ενηλικίωση (Childlight - Global Child Safety Institute, 2024).

Τα παιδιά είναι ιδιαίτερα ευάλωτα στη σεξουαλική βία, καθώς συχνά βρίσκονται υπό την εξουσία και τον έλεγχο ενηλίκων και έχουν περιορισμένη πρόσβαση σε μηχανισμούς καταγγελίας (EU Agency for Fundamental Rights & Council of Europe, 2022).

“

Ο πατριός μου με κακοποιούσε σεξουαλικά. Ξεκίνησε όταν ήμουν 6 ετών. Έπαιζε μαζί μου αθώα παιχνίδια που ταίριαζαν στον κόσμο μου. Μου άρεσε να περνάω χρόνο μαζί του, γιατί με έκανε να νιώθω ότι ήμουν το κέντρο του κόσμου του. Σταδιακά, αυτά τα παιχνίδια έγιναν σεξουαλικά: άγγιζε τα γεννητικά μου όργανα και μου ζητούσε να κάνω το ίδιο. Μερικά χρόνια αργότερα, αυτά τα "παιχνίδια" εξελίχθηκαν. Κάναμε μπάνιο μαζί και με διείσδυσε.

Αυτό το απόσπασμα δεν προέρχεται από πραγματικό άτομο, αλλά βασίζεται στην επαγγελματική εμπειρία των συγγραφέων με θύματα.

2.1.2. Σωματική βία

Η σωματική βία περιλαμβάνει την πρόκληση τραυματισμού ή βλάβης σε παιδί, για παράδειγμα μέσω χτυπημάτων, κλοτσιών, ταρακουνήματος, τραβήγματος αυτιών, ξυλοδαρμού, σπρωξιμάτων, γροθιών και εγκαυμάτων. Περιλαμβάνει επίσης τη σωματική παραμέληση, όπως όταν οι φροντιστές αδυνατούν να καλύψουν τις ανάγκες ευημερίας των παιδιών ως προς την υγεία, τη διατροφή, τη στέγη και τις ασφαλείς συνθήκες διαβίωσης (WHO, 2022b).

Ορισμένες ειδικές μορφές ΣΩΜΑΤΙΚΗΣ ΒΙΑΣ:

- **Ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων (FGM)** περιλαμβάνει όλες τις διαδικασίες που συνεπάγονται μερική ή ολική αφαίρεση των εξωτερικών γυναικείων γεννητικών οργάνων ή οποιαδήποτε άλλη βλάβη στα γυναικεία γεννητικά όργανα για μη ιατρικούς λόγους (WHO, 2025)
- **Απαγωγή παιδιού** αναφέρεται στην παράνομη σύλληψη και κράτηση παιδιών, για παράδειγμα στο πλαίσιο ένοπλων συγκρούσεων. Ωστόσο, η γονική απαγωγή παιδιού αποτελεί τη συχνότερη μορφή απαγωγής παιδιών, με το κίνητρο να σχετίζεται συχνά με διαζύγιο ή διαμάχες επιμέλειας (Gossmann et al., 2024). Ο όρος «απαγωγή παιδιού» συνήθως περιλαμβάνει περιπτώσεις που εμπλέκουν μέλη της οικογένειας, ενώ ο όρος «απαγωγή» χρησιμοποιείται συχνότερα για περιπτώσεις που αφορούν μη συγγενικά πρόσωπα, για παράδειγμα με σκοπό την απαίτηση λύτρων (EBSCO, 2026).

Σύμφωνα με μελέτη του FRA, το 27% των γυναικών ανέφερε ότι είχε υποστεί σωματική κακοποίηση πριν την ηλικία των 15 ετών (EU Agency for Fundamental Rights, 2014b).

“

Όταν ήμουν παιδί, η μητέρα μου θύμωνε για μικρά πράγματα – αν έχανα τα παπούτσια μου πριν το σχολείο, αν τα ρούχα μου λερώνονταν όταν έπαιζα ή όταν έκλαιγα επειδή δεν με είχαν καλέσει σε ένα πάρτι. Μερικές φορές θύμωνε τόσο πολύ που γινόταν σωματικά βίαιη: με έσπρωχνε και με χτυπούσε. Όταν ήμουν 11 ετών, το είπα στον θείο μου. Εκείνος μου είπε ότι ήταν καλή μητέρα και ότι απλώς έπρεπε να συμπεριφέρομαι καλύτερα.

Αυτό το απόσπασμα δεν προέρχεται από πραγματικό άτομο, αλλά βασίζεται στην επαγγελματική εμπειρία των συγγραφέων με θύματα.

2.1.3. Συναισθηματική βία

Η συναισθηματική βία αναφέρεται σε συμπεριφορές όπως απειλή, προσβολή, απόρριψη, αγνόηση, γελοιοποίηση ή εκφοβισμό ενός παιδιού, καθώς και στην αποτυχία παροχής ενός αναπτυξιακά κατάλληλου και υποστηρικτικού περιβάλλοντος για το παιδί. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει φροντιστές που λένε σε ένα παιδί ότι θα ήθελαν να μην είχε γεννηθεί ή ότι είναι νεκρό, που το απειλούν ότι θα το βλάψουν ή θα το σκοτώσουν, που επανειλημμένα του λένε ότι είναι ανόητο ή άχρηστο, ότι δεν είναι αγαπητό ή δεν αξίζει να αγαπηθεί, και άλλα παρόμοια (WHO, 2022b). Η συναισθηματική βία μπορεί να ασκηθεί από οποιοδήποτε άτομο και να λάβει πολλές μορφές.

Ορισμένες ειδικές μορφές ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΒΙΑΣ:

- **Διαδικτυακός εκφοβισμός (Cyberbullying)** είναι εκφοβισμός μέσω ψηφιακών τεχνολογιών, όπως μέσα κοινωνικής δικτύωσης, εφαρμογές επικοινωνίας ή πλατφόρμες παιχνιδιών. Πρόκειται για επαναλαμβανόμενη συμπεριφορά με στόχο τον εκφοβισμό, τον θυμό ή τη διαπόμπευση του στοχοποιημένου ατόμου (UNICEF, 2025a).
- **Ρητορική μίσους (Hate speech)** είναι κάθε μορφή επικοινωνίας μέσω λόγου, γραπτού ή συμπεριφοράς που επιτίθεται ή χρησιμοποιεί υποτιμητική ή διακριτική γλώσσα αναφερόμενη σε άτομο ή ομάδα με βάση το ποιοι είναι, δηλαδή με βάση τη θρησκεία, την εθνικότητα, το χρώμα του δέρματος, την εθνική ή εθνοτική καταγωγή, το φύλο, τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή άλλα χαρακτηριστικά της ταυτότητάς τους. Η ρητορική μίσους μπορεί να εκδηλωθεί διαδικτυακά ή δια ζώσης και μπορεί να τιμωρείται από τον νόμο όταν υπερβαίνει τα όρια της ελευθερίας του λόγου (United Nations, 2019).

Στην έρευνα του FRA, το 10% των γυναικών ανέφερε ότι είχε υποστεί συναισθηματική κακοποίηση πριν την ηλικία των 15 ετών (EU Agency for Fundamental Rights, 2014b).

“

Όταν ήμουν πέντε ετών, η οικογένειά μου με εγκατέλειψε και τοποθετήθηκα σε ανάδοχη φροντίδα για περίπου δύο χρόνια. Κατά τη διάρκεια αυτών των χρόνων, οι ανάδοχοι γονείς μου μου έλεγαν ότι δεν είμαι τίποτα, ότι η οικογένειά μου δεν ήθελε καμία σχέση μαζί μου και ότι γι' αυτό βρέθηκα σε ανάδοχη φροντίδα.

Απόσπασμα από τη Daria, θύμα συναισθηματικής βίας στην παιδική ηλικία (Dalley, 2024).

Τα παιδιά που είναι **μάρτυρες** βίας, συχνά στο πλαίσιο ενδοοικογενειακής βίας, θεωρούνται άμεσα θύματα βίας. Αυτό περιλαμβάνει την έκθεση σε θέαση, ακρόαση ή γνώση περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας· τη χρήση του παιδιού ως εργαλείο στη σύγκρουση· ή την έκθεσή του στις συνέπειες της ενδοοικογενειακής βίας (Dodaj, 2020· Doroudchi et al., 2023· Moylan et al., 2010· Mrug & Windle, 2010· Sousa et al., 2011).

“

Ηταν πολύ άσχημο και καθόλου ευχάριστο... Δεν μου αρέσει όταν θυμώνει γιατί πετάει πράγματα και φωνάζει και λέει ότι η μαμά μου πρέπει να φύγει από το διαμέρισμα... Εγώ και τα αδέρφια μου στεναχωριόμαστε ή αρχίζουμε να κλαίμε γιατί δεν είναι ωραίο να ακούμε τέτοια πράγματα, οπότε συνήθως πηγαίνουμε στο δωμάτιό μας και παίζουμε για να μην τα ακούμε και για να μην εμπλεκόμαστε στον καβγά.

Απόσπασμα από παιδί που είναι μάρτυρας βίας μεταξύ των γονέων του (Izaguirre & Cater, 2018).

2.1.4. Οικονομική βία

Η οικονομική βία είναι συμπεριφορά που προκαλεί σε ένα άτομο οικονομική ζημία. Παραδείγματα οικονομικής βίας κατά των παιδιών περιλαμβάνουν την εκμετάλλευση παιδικής εργασίας, την υποχρέωση ενός παιδιού να εργάζεται αντί να πηγαίνει στο σχολείο προκειμένου να συνεισφέρει οικονομικά στο νοικοκυριό, τη χρήση χρημάτων ή κοινωνικών παροχών που προορίζονται για το παιδί για άσχετο προσωπικό όφελος, με ταυτόχρονη παραμέληση των πραγματικών αναγκών του παιδιού, καθώς και την ανάληψη χρέους ή οικονομικής υποχρέωσης στο όνομα του παιδιού (Bruno, 2022). Η οικονομική βία κατά των παιδιών περιλαμβάνει επίσης τη χρήση οικονομικών μέσων ως εργαλείου χειραγώγησης, κάτι που συχνά συναντάται σε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας, όπως όταν ένας γονέας χρησιμοποιεί χρήματα ή δώρα για να επηρεάσει την απόφαση ενός παιδιού.

2.2. Δυναμικές της βίας κατά των παιδιών

Η παιδική κακοποίηση εμφανίζεται σε διαφορετικά περιβάλλοντα, όπως στο σπίτι, στο σχολείο, σε ιδρύματα, στον δρόμο ή στο διαδίκτυο (European Union Agency for Fundamental Rights & Council of Europe, 2022). Επιπλέον, ένα ευρύ φάσμα προσώπων διαπράττει βία κατά παιδιών. Συνηθέστεροι δράστες είναι γονείς και άλλα πρόσωπα εμπιστοσύνης για το παιδί, όπως μέλη της οικογένειας, γείτονες, εκπαιδευτικοί, επικεφαλής οργανώσεων νέων, προπονητές αθλητικών ομάδων, θρησκευτικοί ηγέτες και φίλοι των γονέων. Αυτό σημαίνει ότι τα παιδιά συχνά αναπτύσσουν μια ιδιαίτερα συναισθηματικά φορτισμένη σχέση με τους δράστες (Middleton et al., 2017), γεγονός που μπορεί να τα οδηγήσει σε αντικρουόμενα συναισθήματα: μπορεί να αγαπούν και να χρειάζονται τον θύτη, παρά το γεγονός ότι αποστρέφονται όσα τους κάνει (Herland, 2023). Η παιδική κακοποίηση μπορεί επίσης να διαπράττεται από άλλα παιδιά, όπως αδέρφια ή συνομηλίκους στο σχολείο, στη γειτονιά, σε αθλητικούς συλλόγους ή σε οργανώσεις νεολαίας. Μόνο σε μειοψηφία των περιπτώσεων ο θύτης είναι άγνωστος στο θύμα (Council of Europe, 2024; European Parliamentary Research Service, 2024). Τα μέλη του νοικοκυριού αποτελούν τους συχνότερους δράστες σωματικής και συναισθηματικής βίας κατά παιδιών, με ποσοστά που συχνά υπερβαίνουν το 50%, ακολουθούμενα από συνομηλίκους στο σχολείο. Σε περιπτώσεις σεξουαλικής βίας, οι δράστες είναι συνήθως γονείς, φροντιστές ή άλλοι οικείοι ενήλικες (Ferragut et al., 2021). Τα δεδομένα δείχνουν επίσης υψηλή συχνότητα σωματικής βίας από εκπαιδευτικούς (Devries et al., 2018).

Η παιδική κακοποίηση συχνά εκδηλώνεται μέσα σε σύνθετες δυναμικές, ιδίως όταν ο θύτης είναι πρόσωπο γνωστό στο παιδί:

- Σε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας, η βία συχνά κανονικοποιείται μέσα στην οικογένεια: δεν ασκείται μόνο προς τα παιδιά, αλλά και μεταξύ των γονέων
- Η σεξουαλική βία κατά των παιδιών συχνά δεν περιλαμβάνει σωματική βία. Πρόκειται συνήθως για μια δυναμική που αναπτύσσεται σταδιακά, βασισμένη σε συναισθηματική χειραγώγηση, μυστικότητα και, σε ορισμένες περιπτώσεις, προσέλκυση παιδιών για σεξουαλικούς σκοπούς (grooming)
- Η παιδική κακοποίηση συχνά αποτελείται από επαναλαμβανόμενα περιστατικά που κλιμακώνονται ή επιδεινώνονται με την πάροδο του χρόνου
- Η παιδική κακοποίηση εμφανίζεται επίσης διαδικτυακά, ιδιαίτερα μέσω πλατφόρμων κοινωνικής δικτύωσης ή διαδικτυακών παιχνιδιών.

“

Όταν ήμουν 15, ένιωθα πολύ άσχημα και μόνη. Περνούσα πολύ χρόνο στο διαδίκτυο και μου άρεσε να κάνω νέες φιλιές, γιατί μου ήταν πιο εύκολο από το να μιλάω από κοντά με ανθρώπους. Πρόσθετα άτομα που δεν γνώριζα και δεν είχα ποτέ προβλήματα πριν. Έλαβα ένα αίτημα μηνύματος από ένα κορίτσι που δεν γνώριζα και την πρόσθεσα. Μιλήσαμε αρκετά για λίγες μέρες για γενικά θέματα και αναπτύξαμε μια φιλία. Μετά από μερικές ημέρες, η συζήτηση άλλαξε. Αρχισε να επιμένει να της στείλω μια φωτογραφία μου ενώ αυνανιζόμουν. Δεν ήμουν πολύ σίγουρη για τον εαυτό μου και δεν αμφισβήτησα το γιατί, οπότε απλώς της έστειλα μία χωρίς να το σκεφτώ. Συνέχισε να ζητάει κι άλλες. Όταν είπα “όχι”, με απείλησε ότι θα ανεβάσει αυτή που είχε στο Facebook. Φοβήθηκα γιατί δεν ήθελα να τη δουν οι φίλοι και η οικογένειά μου. Για μερικές μέρες δεν άκουσα τίποτα και μετά έμαθα ότι είχε δημιουργήσει μια ομάδα με το όνομά μου και είχε ανεβάσει εκεί τη γυμνή φωτογραφία μου. Είχε επίσης στείλει τη φωτογραφία σε ένα μέλος της οικογένειάς και αυτό έφτασε στη μητέρα μου. Η μητέρα μου το κατήγγειλε στην αστυνομία και ξεκίνησε έρευνα, η οποία εντόπισε ότι η σελίδα συνδεόταν με έναν άνδρα που το έκανε και σε άλλα άτομα επίσης.

Απόσπασμα από τη Charlotte, θύμα grooming στην παιδική ηλικία (Childline, 2025).

2.3. Παράγοντες κινδύνου και προστατευτικοί παράγοντες για τη βία κατά των παιδιών

Η παιδική κακοποίηση δεν εξηγείται συχνά από έναν μόνο παράγοντα. Αντιθέτως, ένας συνδυασμός παραγόντων σε επίπεδο παιδιού, φροντιστή, νοικοκυριού, κοινότητας και κοινωνίας μπορεί να αυξήσει ή να μειώσει τον κίνδυνο εμφάνισης παιδικής κακοποίησης. Πρόκειται για ένα σύνθετο φαινόμενο που προκύπτει από την **αλληλεπίδραση παραγόντων κινδύνου** που αυξάνουν την πιθανότητα βίας, όπως η αναπηρία του παιδιού, η εξάρτηση ενός γονέα από ουσίες, μια ασταθής οικογενειακή κατάσταση, ένα αδύναμο κοινωνικό δίκτυο ή μια κοινωνία που ανέχεται τη βία. Αντίθετα, οι **προστατευτικοί παράγοντες** μπορούν να προλάβουν την κακομεταχείριση παιδιών, εμπλέκοντας θετικές δεξιότητες αντιμετώπισης στο παιδί, τη διάθεση του φροντιστή να αποδεχθεί υποστήριξη, θετικές οικογενειακές σχέσεις, υποστηρικτικά κοινωνικά δίκτυα και πολιτικές που δεσμεύονται να παρέχουν επαρκή υποστήριξη σε οικογένειες σε δύσκολες καταστάσεις (Austin et al., 2020; Nederlands Jeugdinstuut, 2025). Το Σχήμα 3 παραθέτει επιπλέον παραδείγματα παραγόντων κινδύνου και προστατευτικών παραγόντων για τη βία κατά των παιδιών.

2.4. Επιπτώσεις της βίας κατά των παιδιών

Η έκθεση σε βία κατά την παιδική ηλικία μπορεί να έχει σοβαρές βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στην ανάπτυξη του παιδιού και στη συνολική του ευημερία, με πιθανές σωματικές, ψυχολογικές, συμπεριφορικές και κοινωνικοοικονομικές συνέπειες (Institute of Medicine & National Research Council, 2014; WHO, 2022b). Ωστόσο, τα παιδιά δεν αντιδρούν με τον ίδιο τρόπο στη βία, και δεν θα εμφανίσουν όλα τα παιδιά ενδείξεις ή μακροχρόνιες επιπτώσεις.

2.4.1. Σωματικές, Σεξουαλικές και Αναπαραγωγικές συνέπειες στην υγεία

Οι **σωματικές συνέπειες** της παιδικής κακοποίησης περιλαμβάνουν οξεία συμπτώματα όπως μώλωπες, κατάγματα και τραύματα. Μακροπρόθεσμα, τα παιδιά μπορεί να αναπτύξουν χρόνιες παθήσεις όπως καρδιαγγειακές, πνευμονικές και ηπατικές νόσους, καθυστέρηση κινητικής ανάπτυξης, γαστρεντερικές διαταραχές, μυοσκελετικά προβλήματα, αναπηρίες, παχυσαρκία και αυτοάνοσα νοσήματα. Η σωματική παιδική κακοποίηση μπορεί ακόμη και να οδηγήσει σε θάνατο (Banvard-Fox

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ		ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ
Κοινωνία που ανέχεται τη βία	ΚΟΙΝΩΝΙΑ	Κοινωνία δεσμευμένη στην πρόληψη και την κατάλληλη αντιμετώπιση της βίας κατά των παιδιών
Κοινωνία που παρέχει περιορισμένες ευκαιρίες σε παιδιά που ζουν στη φτώχεια μέσω της εκπαίδευσης ή άλλων μέσων		Πολιτικές δεσμευμένες στην παροχή επαρκούς υποστήριξης σε οικογένειες που αντιμετωπίζουν δυσκολίες
Πολιτικές υγείας, οικονομικές, εκπαιδευτικές και κοινωνικές που διατηρούν οικονομικές, έμφυλες και κοινωνικές ανισότητες		Ευαισθητοποίηση των γονέων σχετικά με την καλή (επαρκή) γονεϊκότητα
Απουσία ή ανεπαρκής κοινωνική προστασία		Πολιτικές που στοχεύουν στη μείωση του βάρους των συνήθων εξόδων που σχετίζονται με τα παιδιά
Μεταπολεμικές καταστάσεις ή φυσικές καταστροφές		
Αδύναμη διακυβέρνηση		
Ανισότητα φύλων		
Διαβίωση σε γειτονιά με υψηλά ποσοστά ανεργίας ή εγκληματικότητας	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Θετική σχέση με συνομηλίκους
Έλλειψη πρόσβασης σε πόρους		Πρακτικά και συναισθηματικά υποστηρικτικό κοινωνικό δίκτυο για γονείς και παιδιά
Αδύναμοι κοινωνικοί δεσμοί		Οικιστικό περιβάλλον με ισχυρή κοινωνική συνοχή και ενεργή συμμετοχή
Φτώχεια	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ – ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ	Ασφαλές και σταθερό οικιακό περιβάλλον
Κοινωνική απομόνωση		Θετικές οικογενειακές αλληλεπιδράσεις
Αρνητικά πρότυπα μέσα στην οικογένεια		Οικονομική σταθερότητα
Μεγάλη οικογένεια		
Ασταθής κατάσταση διαβίωσης		
Υψηλό επίπεδο στρες, π.χ. λόγω οικονομικών προβλημάτων ή ασταθών συνθηκών διαβίωσης.	ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΣ – ΓΟΝΕΑΣ	Γνώσεις και δεξιότητες σχετικά με τη γονεϊκότητα και την ανάπτυξη
Ψυχολογικά ή ψυχιατρικά προβλήματα		Καλή ψυχική υγεία
Εθισμός		Αρμονική σχέση με τον/την σύντροφο
Ελλιπείς γονεϊκές δεξιότητες		Επίγνωση των δυσμενών εμπειριών της παιδικής ηλικίας και της επίδρασής τους στη συμπεριφορά του ατόμου
Θύμα βίας ή άλλων δυσμενών εμπειριών παιδικής ηλικίας	ΠΑΙΔΙ	Πρακτική και συναισθηματική υποστήριξη από το υποστηρικτικό τους δίκτυο
Βία από σύντροφο		Προθυμία αποδοχής βοήθειας
Ήπια νοητική αναπηρία		
Νεαρή ηλικία		
Νεαρή ηλικία (παιδιά κάτω των 4 ετών)		Καλή σωματική και ψυχική υγεία
Ειδικές ανάγκες υγειονομικής φροντίδας		Θετικές δεξιότητες αντιμετώπισης και κοινωνικο-συναισθηματικές δεξιότητες
Δυσκολίες αυτορρύθμισης ή προβλήματα συμπεριφοράς		Καλή σχέση με έναν φροντιστικό και στοργικό γονέα ή φροντιστή
Αναπηρίες		Δεξιότητες αυτορρύθμισης, κοινωνική επάρκεια και αυτοεκτίμηση

Σχήμα 3: Παράγοντες κινδύνου και προστατευτικοί παράγοντες για τη παιδική κακοποίηση

et al., 2020; Clarke et al., 2023; Hailes et al., 2019; Jina & Thomas, 2013; Maniglio, 2009; Spinazzola et al., 2005; The National Child Traumatic Stress Network). Οι πιθανές **σεξουαλικές και αναπαραγωγικές συνέπειες** της σεξουαλικής βίας κατά των παιδιών περιλαμβάνουν σεξουαλικά μεταδιδόμενες λοιμώξεις, γυναικολογικές επιπλοκές, ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη και υπογονιμότητα (Institute of Medicine & National Research Council, 2014; Jina & Thomas, 2013; WHO, 2022b). Τα θύματα σεξουαλικής βίας μπορεί επίσης να αμφισβητήσουν τη σεξουαλικότητα ή/και την έκφραση φύλου τους ή να υιοθετήσουν συνειδητά διαφορετικό ρόλο φύλου ή σεξουαλικό προσανατολισμό ως στρατηγική αποφυγής επαναθυματοποίησης. Δυσκολίες στη σεξουαλική επιθυμία και διέγερση είναι επίσης συχνές. Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα θύματα δυσκολεύονται να κατανοήσουν την ακούσια σωματική διέγερση που βίωσαν, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε στυτική δυσλειτουργία (Gewirtz-Meydan & Opuda, 2022; Keygnaert et al., 2018; Neumann et al., 1996; Schouten, 2016).

Οι πιθανές σωματικές, σεξουαλικές και αναπαραγωγικές συνέπειες του **ακρωτηριασμού γυναικείων γεννητικών οργάνων** περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, έντονο πόνο, υπερβολική αιμορραγία, οίδημα ιστών των γεννητικών οργάνων, ουρολογικά προβλήματα, διαταραχή επούλωσης τραυμάτων, χρόνιες λοιμώξεις του γεννητικού και αναπαραγωγικού συστήματος, λοιμώξεις του ουροποιητικού συστήματος, κολπικά προβλήματα και διαταραχές της εμμηνού ρύσεως (WHO, 2025).

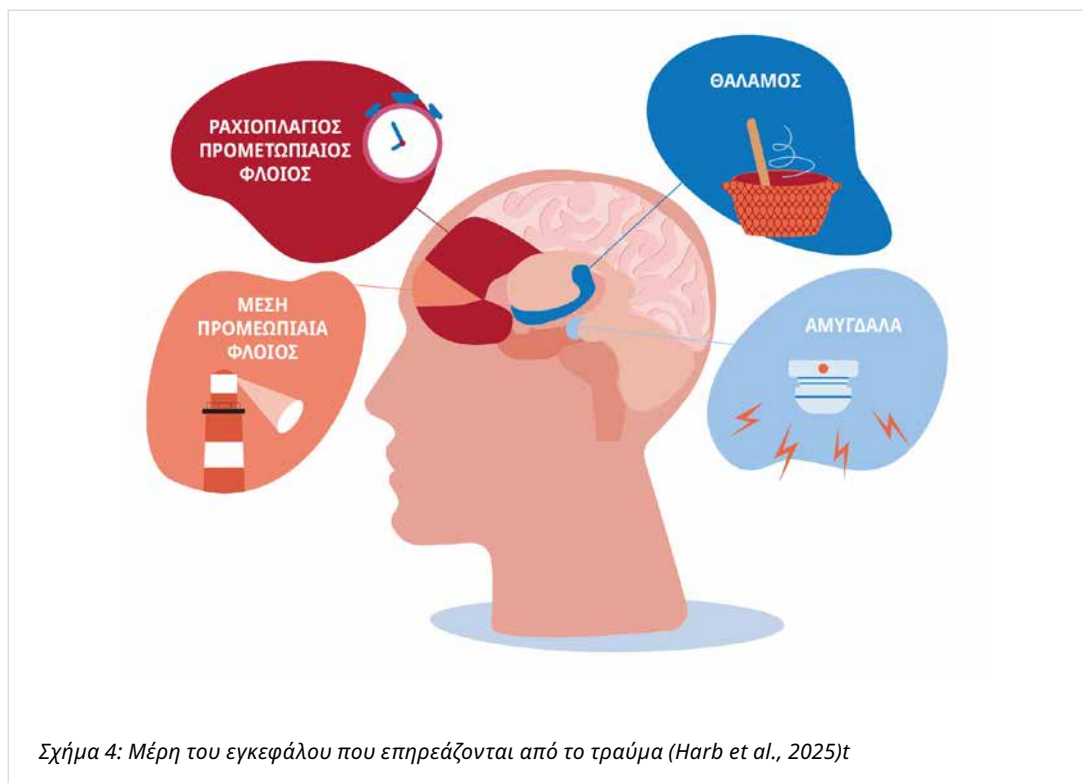
2.4.2. Νευροβιολογικές συνέπειες

Ένα βίαιο γεγονός επηρεάζει τη λειτουργία του εγκεφάλου και μπορεί να έχει μακροχρόνια επίδραση στην **ανάπτυξη του εγκεφάλου** των παιδιών (Carvalho et al., 2016· Institute of Medicine & National Research Council, 2014· Keygnaert et al., 2018· van der Kolk, 2014). Αυτό μπορεί να εξηγηθεί από τη συνεχή παρουσία κορτιζόλης και άλλων ορμονών του στρες, οι οποίες απενεργοποιούν ορισμένα τμήματα του εγκεφάλου ώστε να δοθεί προτεραιότητα στην επιβίωση. Η έκθεση σε βία κατά την παιδική ηλικία μπορεί να διαταράξει τη φυσιολογική λειτουργία του εγκεφάλου με διάφορους τρόπους (Σχήμα 4).

Πρώτον, η έκθεση στη βία μπορεί να επηρεάσει την **αμυγδαλή του εγκεφάλου**. Η αμυγδαλή λειτουργεί σαν **«ανιχνευτής καπνού»** του εγκεφάλου και μας προειδοποιεί για τον κίνδυνο (van der Kolk, 2014). Οι τραυματικές εμπειρίες μπορούν να καταστήσουν την αμυγδαλή υπερβολικά ευαίσθητη, με αποτέλεσμα να ανιχνεύει απειλές ακόμη και όταν δεν υπάρχουν, όπως ένας ανιχνευτής καπνού που ενεργοποιείται με την παραμικρή ένδειξη καπνού (Carvalho et al., 2016· van der Kolk, 2014). Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε υπερεπαγρύπνηση, κρίσεις πανικού και έντονες αντιδράσεις σε καθημερινό στρες. Για άλλα άτομα, η αμυγδαλή μπορεί να μην εντοπίζει επαρκώς τα σημάδια κινδύνου, καθιστώντας τα πιο ευάλωτα σε επικίνδυνες καταστάσεις.

Δεύτερον, μπορεί να επηρεαστεί ο **έσω προμετωπιαίος φλοιός**. Η λειτουργία του μπορεί να παρομοιαστεί με έναν **«παρατηρητήριο πύργο»**, ο οποίος προσφέρει μια συνολική εικόνα για το τι συμβαίνει μετά την ενεργοποίηση του «ανιχνευτή καπνού» (της αμυγδαλής) και επιτρέπει τη λήψη αποφάσεων. Σε υγιείς εγκεφάλους, ο «παρατηρητήριο πύργος» βοηθά στην αξιολόγηση του κατά πόσο μια κατάσταση είναι πραγματικά επικίνδυνη και ρυθμίζει τις συναισθηματικές αντιδράσεις. Μετά από εμπειρία βίας, όμως, ο μηχανισμός αυτός μπορεί να μην λειτουργεί επαρκώς και τα άτομα να μην μπορούν πλέον να ηρεμήσουν τον εαυτό τους (van der Kolk, 2014).

Τρίτον, η έκθεση στη βία μπορεί επίσης να επηρεάσει τον **θάλαμο**, ο οποίος λειτουργεί ως **«μάγαιρας»** που συνδυάζει όλα τα «υλικά» (ότι βλέπουμε, ακούμε, μυρίζουμε, γευόμαστε και αισθανόμαστε) σε ένα ενιαίο «πιάτο»: τη μνήμη. Κατά τη διάρκεια ενός βίαιου γεγονότος, ο θάλαμος αποδιοργανώνεται ή απενεργοποιείται: ο «μάγαιρας» δεν μπορεί πλέον να δημιουργήσει μια ολοκληρωμένη μνήμη και η ανάμνηση του γεγονότος γίνεται αποσπασματική και ασύνδετη. Επιπλέον, ο **ραχιοπλάγιος προμετωπιαίος φλοιός**, ο οποίος λειτουργεί ως **«ρολόι»** και βοηθά στο να τοποθετούμε τον εαυτό μας στον χρόνο και να αντιλαμβανόμαστε ότι οι αναμνήσεις

ανήκουν στο παρελθόν, μπορεί να «παγώσει» κατά τη διάρκεια ενός τραυματικού γεγονότος. Μετά την εμπειρία βίας, η μνήμη μπορεί να συνεχίζει να «επαναλαμβάνεται» και τα θύματα να ξαναζούν την εμπειρία μέσω αναδρομών. Συνολικά, ο «μάγικρας» και το «ρολόι» διασφαλίζουν ότι η μνήμη αποτελεί μια συνεκτική αφήγηση του παρελθόντος. Όταν όμως αυτά τα μέρη του εγκεφάλου απενεργοποιούνται λόγω ενός βίαιου γεγονότος, η μνήμη παραμένει ως σειρά από αισθήσεις, εικόνες και συναισθήματα που βιώνονται σαν να συμβαίνουν στο παρόν. Η ικανότητα ανάκλησης μπορεί να είναι διαστρεβλωμένη, συχνά περιορισμένη σε αποσπασματικές αισθητηριακές εμπειρίες, και τα θύματα μπορεί να μην μπορούν να αφηγηθούν μια συνεκτική ιστορία του γεγονότος (Carvalho et al., 2016· Keygnaert et al., 2018· Mason & Lodrick, 2013· van der Kolk, 2014).

Τέταρτον, η έρευνα δείχνει ότι ο συνολικός **όγκος του εγκεφάλου** και οι **συνδέσεις μεταξύ των δύο ημισφαιρίων** συχνά **παραμένουν μειωμένα** μετά από εμπειρία βίας. Αυτό συνδέεται με γνωστικές δυσκολίες, όπως προβλήματα μνήμης και διαταραχές εκτελεστικών λειτουργιών που επιτρέπουν τον σχεδιασμό, την οργάνωση και την υλοποίηση στόχων, καθώς και τη ρύθμιση συναισθημάτων και συμπεριφορών (Carvalho et al., 2016· Keygnaert et al., 2018).

Ορισμένες από αυτές τις μακροχρόνιες επιπτώσεις της βίας στον εγκέφαλο μπορούν να μεταβιβαστούν στις επόμενες γενιές, ακόμη και όταν τα άτομα δεν έχουν εκτεθεί ταίδια σε βία (Jawaid et al., 2018).

2.4.3. Ψυχολογικές και Συμπεριφορικές συνέπειες

Possible psychological consequences of violence include, among other things, anxiety, feelings of shame, rejection and abandonment, insecurity, depression, eating and sleep disorders, memory disturbances, and suicidal ideation. Potential behavioural consequences are aggression, antisocial behaviour, self-harm, and risk-taking behaviour such as substance abuse and early sexual activity. These effects can persist well into adulthood and can often be explained by how trauma affects victims of violence (Institute of Medicine & National Research Council, 2014; Keygnaert et al., 2018; Maniglio, 2009; Norman et al., 2012).

► Τραύμα

Τα παιδιά-θύματα και τα παιδιά-μάρτυρες βίας είναι πιθανό να βιώσουν τραύμα, το οποίο προκαλεί μακροχρόνια βλάβη στην ψυχική υγεία και ευημερία τους (American Psychiatric Association, 2013, 2022· SAMHSA, 2014). Το τραύμα προκύπτει από ένα γεγονός, μια σειρά γεγονότων ή συνθήκες που βιώνονται ως σωματικά ή ψυχολογικά επιβλαβείς ή απειλητικές για τη ζωή και έχουν μακροχρόνιες αρνητικές επιπτώσεις στη λειτουργικότητα και την ψυχική, σωματική, κοινωνική, συναισθηματική ή πνευματική ευημερία του ατόμου (SAMHSA, 2014). Το DSM-5 (American Psychiatric Association, 2022) ορίζει το τραύμα ως έκθεση σε θάνατο, απειλή θανάτου, πραγματικό ή απειλούμενο σοβαρό τραυματισμό ή πραγματική ή απειλούμενη σεξουαλική βία. Παρότι δεν χρησιμοποιείται πλέον στην τελευταία έκδοση του DSM, συχνά διακρίνονται δύο τύποι τραύματος (Terr, 1991):

- **Τύπος 1 ή οξύ τραύμα:** ένα μεμονωμένο τραυματικό γεγονός που συμβαίνει ξαφνικά και έχει άμεσες συνέπειες.
- **Τύπος 2 ή χρόνιο/σύνθετο τραύμα:** επαναλαμβανόμενη έκθεση σε επικίνδυνες ή

στρεσογόνες καταστάσεις, όπως η κακοποίηση παιδιού ή ο πόλεμος. Οι συνέπειες είναι συχνά πιο σοβαρές και μπορεί να περιλαμβάνουν βαθύ αίσθημα αναξιοτήτας, δυσκολία στις σχέσεις, δυσκολία στην αλληλεπίδραση με εξουσιαστικά πρόσωπα, αντίληψη του κόσμου ως εγγενώς επικίνδυνου και έλλειψη εμπιστοσύνης.

Είναι ουσιώδες για τους επαγγελματίες που εργάζονται στο πλαίσιο του ποινικού συστήματος δικαισύνης να κατανοούν τη διάχυτη επίδραση του τραύματος, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο εκδηλώνονται οι αντιδράσεις στο τραύμα. Οι επαγγελματίες ενδέχεται να έχουν λανθασμένες προσδοκίες σχετικά με το πώς «θα έπρεπε» να συμπεριφέρονται και να εμφανίζονται τα θύματα, λόγω παρανοήσεων για το πώς εκδηλώνεται συμπεριφορικά το τραύμα, και ορισμένες αντιδράσεις στο τραύμα μπορεί να εκλαμβάνονται ως παράλογες ή επιβλαβείς από αυτούς (Franklin et al., 2019· Hickie, 2020).

► Ενστικτώδεις αντιδράσεις επιβίωσης κατά τη βία

Τα παιδιά και οι ενήλικες-θύματα βίας συχνά βιώνουν αισθήματα ντροπής ή ενοχής μετά από ένα βίαιο περιστατικό. Αυτές οι αντιδράσεις εξηγούνται από τις ενστικτώδεις αντιδράσεις επιβίωσης που ενεργοποιούνται σε καταστάσεις ακραίου φόβου ή κινδύνου. Αυτές περιλαμβάνουν αντιδράσεις μάχης, φυγής, πάγωσης, κατάρρευσης ή υποταγής/συμμόρφωσης, όπως παρουσιάζεται στο Σχήμα 5 (Gaba, 2020· Mason & Lodrick, 2013).

“

Ενώ όλοι μου έλεγαν ότι θα έπρεπε να τον χαστουκίσω, να φωνάξω ή να κάνω οτιδήποτε για να τον αποτρέψω, το σώμα μου κυριολεκτικά πάγωσε και το μόνο που μπορούσα να σκεφτώ ήταν να μείνω ακίνητη. Ήμουν πολύ φοβισμένη για να πω όχι και πίστευα ότι έφταιγα που με άγγιξε.

Απόσπασμα από την Ilya, θύμα σεξουαλικής βίας στην παιδική ηλικία (Garner, 2023).

Οι αντιδράσεις επιβίωσης είναι αυτόματες και δεν αποτελούν συνειδητή επιλογή. Για παράδειγμα, η υποταγή ή η συμμόρφωση προς τον θύτη μπορεί να φαίνεται παράλογη σε τρίτους, αλλά αποτελεί μηχανισμό του εγκεφάλου για επιβίωση μέσω αποφυγής περαιτέρω—δυσνητικά απειλητικής για τη ζωή—βλάβης. Τα θύματα συχνά δυσκολεύονται με ενοχή και ντροπή, επειδή οι αντιδράσεις του τραύματος δεν συμβαδίζουν με το πώς τα ίδια ή οι άλλοι θεωρούν ότι «θα έπρεπε» να είχαν αντιδράσει (Keygnaert et al., 2018· Mason & Lodrick, 2013).

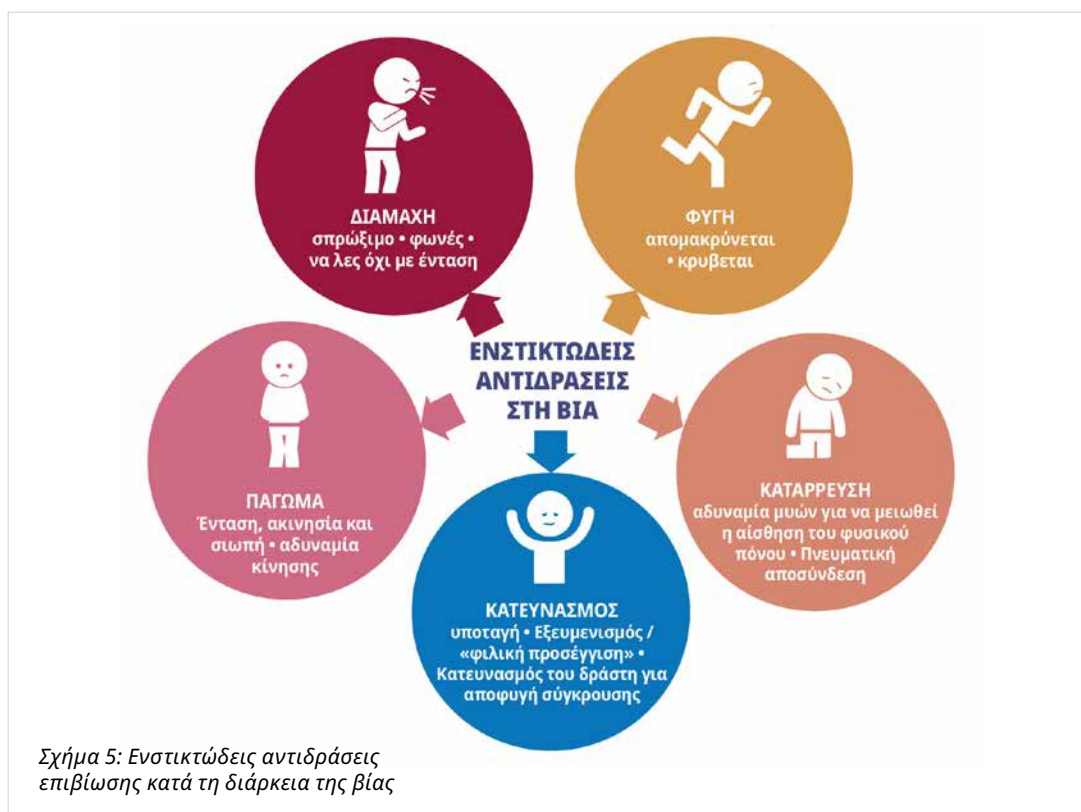

ΤΙ ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΚΑΝΕΤΕ;

- Αποφύγετε να ρωτάτε τα θύματα αν αντιστάθηκαν στη βία
- Εξηγήστε στα θύματα ότι τέτοιες αντιδράσεις είναι φυσιολογικές: αποτελούν ενστικτώδεις αντιδράσεις σε μια συντριπτική απειλή, μια φυσιολογική αντίδραση σε μια μη φυσιολογική κατάσταση.

► Αναγνώριση αντιδράσεων τραύματος στα παιδιά

Το τραύμα μπορεί να αναγνωριστεί μέσω μιας σειράς συμπτωμάτων, όπως συμπτώματα αποφυγής, συμπτώματα επαναβίωσης ή παρείσφρησης, συμπτώματα διέγερσης και αντιδραστικότητας ή συμπτώματα γνωστικής λειτουργίας και διάθεσης (American Psychiatric Association, 2022). Τα παιδιά και τα νεαρά άτομα μπορεί να εκδηλώνουν αντιδράσεις τραύματος οι οποίες ενδέχεται να παρερμηνευθούν από τους επαγγελματίες ως μη συνεργατικές, εχθρικές ή επιθετικές. Είναι σημαντικό οι επαγγελματίες να αναγνωρίζουν αυτές τις συμπεριφορές ως αυτό που πραγματικά είναι: συμπτώματα τραύματος, όπως παρουσιάζονται στον Πίνακα 1 (Hickie, 2017· Hickie, 2022· National Institute of Mental Health, 2023).

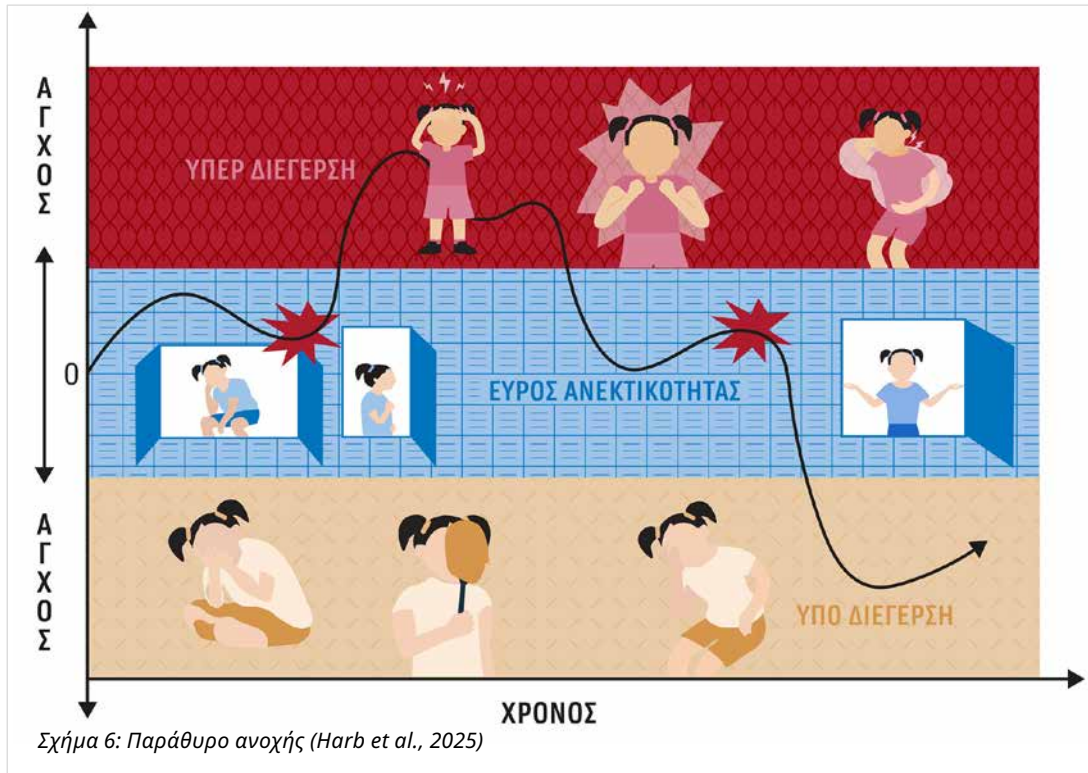
ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΡΑΥΜΑΤΟΣ	ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΟΔΗΓΗΣΕΙ ΣΕ ΠΑΡΕΞΗΓΗΣΕΙΣ
Συμπτώματα αποφυγής Αποφυγή σκέψεων, συναισθημάτων, ανθρώπων, τόπων, αντικειμένων ή δραστηριοτήτων που θυμίζουν στο παιδί το τραυματικό γεγονός.	Τα παιδιά μπορεί να αρνούνται να παραστούν σε ραντεβού ή να συναντήσουν/μιλήσουν με επαγγελματίες για το περιστατικό. Μπορεί να φαίνονται αποστασιοποιημένα ή μη συνεργάσιμα.
Συμπτώματα επαναβίωσης Αναδρομές, παρεμβατικές σκέψεις, όνειρα, σωματικά συμπτώματα του στρες κτλ.	Τα παιδιά μπορεί να φαίνονται αγχωμένα ή αφηρημένα, με ξαφνικές συναισθηματικές μεταβολές.
Αποσύνδεση Αίσθημα αποσύνδεσης από τον εαυτό ή το περιβάλλον, κενά μνήμης για ορισμένες χρονικές περιόδους, ύπαρξη διακριτών ταυτοτήτων, απουσία ή μειωμένη αίσθηση σωματικού πόνου κλπ.	Κατά την αφήγηση του τραυματικού γεγονότος, τα παιδιά μπορεί να φαίνονται αδιάφορα, αποστασιοποιημένα ή «μουδιασμένα». Μπορεί να μιλούν με επίπεδη, μονότονη φωνή ή να φαίνονται σαν να μην βιώνουν δυσφορία.
Συμπτώματα διέγερσης Εύκολη αιφνιδιαστικότητα, αίσθημα έντασης, δυσκολία συγκέντρωσης, δυσκολία στον ύπνο, εκρήξεις θυμού ή επιθετικότητας, ριψοκίνδυνη ή παρορμητική συμπεριφορά κλπ.	Τα παιδιά μπορεί να φαίνονται επιθετικά, παρορμητικά ή υπερκινητικά.
Γνωστικά και συναισθηματικά συμπτώματα Δυσκολία ανάκλησης του τραυματικού γεγονότος, αρνητικές σκέψεις για τον εαυτό ή τον κόσμο, υπερβολικά αισθήματα ενοχής προς τον εαυτό ή άλλους, επίμονα αρνητικά συναισθήματα, απώλεια ενδιαφέροντος για δραστηριότητες, κοινωνική απομόνωση κλπ.	Τα παιδιά μπορεί να παρουσιάζουν αποσπασματικές, ασυνεπείς, μη γραμμικές ή ελλιπείς αφηγήσεις του γεγονότος ή αναμνήσεις χωρίς συγκεκριμένες λεπτομέρειες. Επιπλέον, η κατάθεσή τους μπορεί να αλλάζει με την πάροδο του χρόνου.
Τραυματική σύνδεση Συναισθηματικός δεσμός με τον θύτη, ο οποίος χαρακτηρίζεται από ανισορροπία ισχύος.	Τα παιδιά μπορεί να εκφράζουν στοργή προς τον θύτη ή να κατηγορούν τον εαυτό τους για την κακοποίηση.

Πίνακας 1: Αντιδράσεις τραύματος και σχετιζόμενη συμπεριφορά (Hickie, 2017· Hickie, 2022· Mason & Lodrick, 2013· National Institute for Mental Health, 2023)

Τέτοιες αντιδράσεις που σχετίζονται με το τραύμα, ή **συμπτώματα έντονου στρες**, θεωρούνται φυσιολογικές κατά τις πρώτες εβδομάδες μετά από ένα τραυματικό γεγονός και απαιτούν ενεργή παρακολούθηση (NICE, 2018). Η πλειονότητα των θυμάτων βίας μπορεί να εμφανίσει τέτοια συμπτώματα. Όταν τα συμπτώματα αυτά επιμένουν για περισσότερο από έναν μήνα και επηρεάζουν σημαντικά την καθημερινή ζωή και την κοινωνική λειτουργικότητα του θύματος, μπορεί να τεθεί **διάγνωση Διαταραχής Μετατραυματικού Στρες (PTSD)**, η οποία απαιτεί εξειδικευμένη υποστήριξη και φροντίδα (American Psychiatric Association, 2022· NICE, 2018).

Οι αντιδράσεις τραύματος μπορούν να γίνουν κατανοητές μέσω του **«Παραθύρου Ανοχής»** (Hershler, 2021) (Σχήμα 6). Κάθε άτομο διαθέτει ένα παράθυρο ανοχής, δηλαδή μια ζώνη άνεσης μέσα στην οποία αντιδρά προσαρμοσμένα σε στρεσογόνους παράγοντες. Υπό ορισμένες συνθήκες, τα παιδιά μπορεί να βρεθούν εκτός αυτού του παραθύρου. Αυτό μπορεί να εκδηλωθεί με δύο τρόπους:

- **Υπερδιέγερση:** Χαρακτηρίζεται από αυξημένες συναισθηματικές και σωματικές αντιδράσεις, όπως άγχος, παρορμητικότητα, ανησυχία και επιθετική συμπεριφορά.
- **Υποδιέγερση:** Τα παιδιά εμφανίζουν συναισθηματικό μούδιασμα, αποσύνδεση ή καταθλιπτική διάθεση. Μπορεί να νιώθουν έλλειψη κινήτρου και ενέργειας.

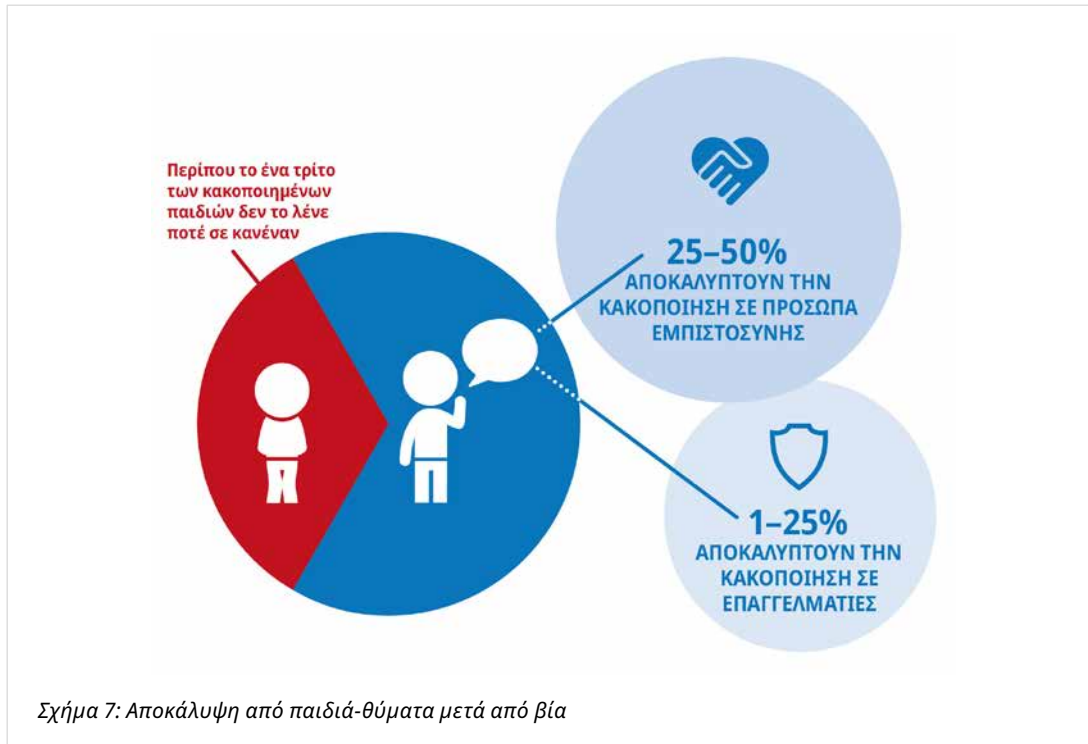
Λόγω έκθεσης σε τραυματικές εμπειρίες, τα παιδιά-θύματα και μάρτυρες βίας μπορεί να έχουν μικρότερο «παράθυρο ανοχής», με αποτέλεσμα το σύστημα στρες να αντιδρά σε καταστάσεις που στην πραγματικότητα δεν είναι επικίνδυνες. Ιδιαίτερα τα παιδιά που βιώνουν βία σε μικρή ηλικία απορρυθμίζονται εύκολα από μικρούς στρεσογόνους παράγοντες (Augeo Foundation, 2022· Jersey Psychology and Wellbeing Service, 2020· National Institute for the Clinical Application of Behavioral Medicine, 2019).

2.4.4. Κοινωνικό-οικονομικές συνέπειες

Τα θύματα παιδικής κακοποίησης μπορεί να αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη φοίτηση στο σχολείο και στην εργασία, να εμπλέκονται σε αποκλίνουσα συμπεριφορά και να έρχονται σε σύγκρουση με τον νόμο ή αποκλείονται από την κοινότητά τους. Επιπλέον, τα παιδιά-θύματα βίας μπορεί να αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη δημιουργία και διατήρηση υγιών διαπροσωπικών σχέσεων στην ενήλικη ζωή, ιδιαίτερα λόγω δυσκολιών εμπιστοσύνης προς τους άλλους (Colman & Widom, 2004· Institute of Medicine & National Research Council, 2014· Keygnaert et al., 2018· WHO, 2022b).

Επιπρόσθετα, η παιδική κακοποίηση μπορεί να επηρεάσει την ακαδημαϊκή επίδοση λόγω μειωμένης μνήμης και συγκέντρωσης, απουσιών από το σχολείο και αναπτυξιακών καθυστερήσεων (Carvalho et al., 2016· Institute of Medicine & National Research Council, 2014· WHO, 2022b). Αυτό, με τη σειρά του, μπορεί να επηρεάσει την εργασιακή και οικονομική τους κατάσταση στην ενήλικη ζωή, γεγονός που μπορεί να εκφράζεται, για παράδειγμα, μέσω έλλειψης σταθερότητας στην απασχόληση, χαμηλότερων εισοδηματικών επιπέδων και μειωμένων επαγγελματικών προοπτικών.

Πέρα από το ατομικό επίπεδο, η παιδική κακοποίηση επιβαρύνει σημαντικά τις κοινωνίες και τις οικονομίες μέσω, για παράδειγμα, αυξημένου κόστους υγειονομικής περίθαλψης. Τα παιδιά-θύματα βίας διατρέχουν επίσης αυξημένο κίνδυνο επαναθυματοποίησης και συσσώρευσης βίαιων εμπειριών, όπως η βία από συντρόφους στην ενήλικη ζωή (Fereidooni et al., 2023· Walker et al., 2019). Επιπλέον, αντιμετωπίζουν αυξημένο κίνδυνο να καταστούν οι ίδιοι δράστες βίας (Greene

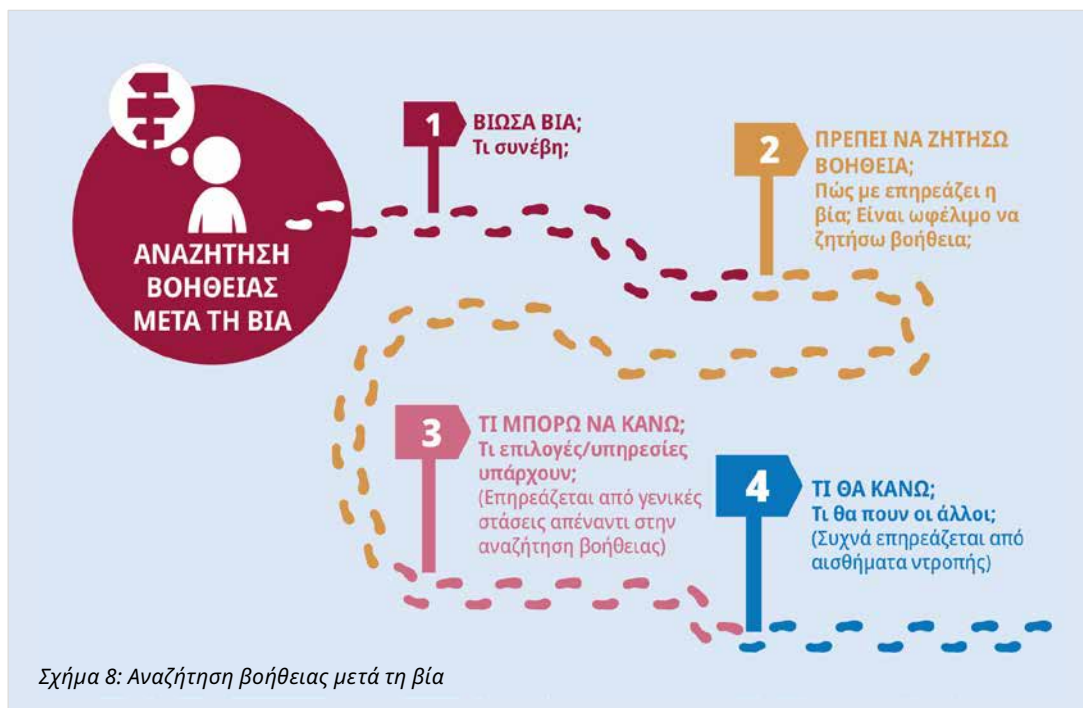

et al., 2020). Ωστόσο, πολλά παιδιά καταφέρνουν να σπάσουν αυτόν τον κύκλο, γεγονός που υπογραμμίζει τη σημασία των τραυματο-ενημερωμένων και φιλικών προς το παιδί προσεγγίσεων από όλους τους επαγγελματίες που έρχονται σε επαφή με παιδιά-θύματα βίας.

2.5. Αποκάλυψη και αναζήτηση βοήθειας μετά τη βία

Τα παιδιά συχνά δεν μιλούν για τη βία που έχουν βιώσει, ούτε και οι δράστες τους. Περίπου το ένα τρίτο των παιδιών που έχουν υποστεί κακοποίηση δεν αποκαλύπτει ποτέ σε κανέναν τη βία (Council of Europe, 2024). Ενώ η αποκάλυψη σε πρόσωπα εμπιστοσύνης στο ανεπίσημο δίκτυο υποστήριξης των παιδιών είναι πιο συχνή, με περίπου το ένα τέταρτο έως το μισό των παιδιών-θυμάτων βίας να προχωρούν σε αποκάλυψη (Pereira et al., 2020), η αναζήτηση βοήθειας από επαγγελματικές υπηρεσίες είναι σπάνια, καθώς μόνο το 1 έως 25% των παιδιών αναφέρει τη βία σε επαγγελματίες (Pereira et al., 2020· UNICEF, 2017· WHO, 2022b). Η έρευνα δείχνει ότι μόνο το 7% των ενήλικων θυμάτων σεξουαλικής βίας αναζητά επαγγελματική βοήθεια, ενώ η αναφορά στην αστυνομία είναι ακόμη πιο περιορισμένη, με μόλις το 4% των ενήλικων θυμάτων σεξουαλικής βίας να καταγγέλλει οποιαδήποτε μορφή σεξουαλικής βίας, με ή χωρίς σωματική επαφή, στην αστυνομία (Keygnaert, De Schrijver, et al., 2021).

Η αναζήτηση βοήθειας μετά τη βία αποτελεί μια δυναμική διαδικασία για τα θύματα, η οποία συχνά περιλαμβάνει τέσσερα βασικά σημεία λήψης αποφάσεων: (1) την κατανόηση ότι έχουν βιώσει βία, (2) την αναγνώριση ότι η βία έχει αρνητικές συνέπειες για τις οποίες χρειάζονται βοήθεια, (3) την εξέταση των διαθέσιμων επιλογών και (4) τη στάθμιση των συνεπειών αυτών των επιλογών (DeLoveh & Cattaneo, 2017) (Σχήμα 8). Τα παιδιά αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα εμπόδια σε αυτά τα στάδια (Allnock & Miller, 2013· Callaghan et al., 2017· Halvorsen et al., 2020· Lemaigre et al., 2017· Moolman et al., 2023· Pereira et al., 2020· WHO, 2022a, 2022b). Η έκβαση αυτής της διαδικασίας μπορεί να οδηγήσει τα θύματα στο να κρατήσουν τη βία για τον εαυτό τους, να αναζητήσουν βοήθεια χωρίς να αποκαλύψουν τη βία, να προβούν σε ανεπίσημη αποκάλυψη σε κάποιο άτομο του περιβάλλοντός τους ή σε επίσημη αποκάλυψη σε επαγγελματία (DeLoveh & Cattaneo, 2017).

1

Το πρώτο βήμα για τα θύματα ώστε να αναζητήσουν βοήθεια είναι **να αναγνωρίσουν ότι έχουν βιώσει βία**. Αυτό το βήμα συχνά απαιτεί χρόνο για τα παιδιά και μπορεί να συνοδεύεται από ακόλουθα εμπόδια:

- ▶ να μην κατανοούν ότι αυτό που τους συνέβη είναι λάθος, να μην αναγνωρίζουν την εμπειρία τους ως βία
- ▶ να κανονικοποιούν τη βία;
- ▶ να μην έχουν την ικανότητα να περιγράψουν και να εκφράσουν λεκτικά αυτό που τους έχει συμβεί.

“

Δεν είχα τις λέξεις για αυτό. Μόνο τώρα ως ενήλικας συνειδητοποιώ ότι βίωσα σεξουαλική βία ως παιδί.”

Αυτό το απόσπασμα δεν προέρχεται από πραγματικό άτομο, αλλά βασίζεται στην επαγγελματική εμπειρία των συγγραφέων με θύματα.

2

Όταν τα θύματα αναγνωρίσουν ότι έχουν βιώσει βία, μπορεί να αναρωτηθούν **αν πρέπει να ζητήσουν βοήθεια**. Αυτό περιλαμβάνει την κατανόηση ότι η βία έχει αρνητικές επιπτώσεις πάνω τους και ότι αυτές είναι αρκετά σοβαρές ώστε να δικαιολογούν την αναζήτηση βοήθειας. Τα παιδιά μπορεί να μην αντιλαμβάνονται τον αντίκτυπο της βίας ή να τον αντιληφθούν μόνο στην ενήλικη ζωή τους.

3

Όταν τα θύματα καταλήξουν ότι χρειάζονται βοήθεια, μπορεί να αναρωτηθούν **τι πρέπει να κάνουν και πού να απευθυνθούν**. Πιθανά εμπόδια που αποτρέπουν τα παιδιά από την αναζήτηση βοήθειας περιλαμβάνουν:

- ▶ να μην γνωρίζουν ότι υπάρχει διαθέσιμη βοήθεια για αυτά
- ▶ έλλειψη φιλικής προς τα παιδιά πληροφόρησης για διαθέσιμους φορείς υποστήριξης και γραμμές βοήθειας

- ▶ έλλειψη πληροφόρησης στη γλώσσα του παιδιού
- ▶ εξάρτηση από ενήλικες για το τι πρέπει να κάνουν
- ▶ προηγούμενες αρνητικές εμπειρίες με επαγγελματίες
- ▶ αίσθηση ότι κάποιος θα έπρεπε να έχει παρατηρήσει και να έχει αναγνωρίσει τα σημάδια κακοποίησης
- ▶ Έλλειψη κοινωνικής υποστήριξης, αίσθηση ότι δεν έχουν κανένα να μιλήσουν.

4

Μόλις τα θύματα καταλήξουν ότι χρειάζονται βοήθεια και εξετάσουν τους διαθέσιμους πόρους, μπορεί να αξιολογήσουν **αν είναι διατεθειμένα να χρησιμοποιήσουν αυτές τις υπηρεσίες**, σταθμίζοντας τις πιθανές συνέπειες της αποκάλυψης και της αναζήτησης βοήθειας. Εμπόδια για τα παιδιά-θύματα βίας περιλαμβάνουν:

- ▶ Αίσθηση ή εμπειρία απειλών, χειραγώγησης ή εκφοβισμού από τον θύτη
- ▶ Αίσθημα ντροπής, ενοχής ή ευθύνης για τη βία;
- ▶ φόβο απέλασης ή απώλειας άδειας παραμονής σε περίπτωση ατόμων χωρίς έγγραφα ή με αβέβαιο καθεστώς παραμονής
- ▶ φόβο για τις συνέπειες της αποκάλυψης, όπως κλιμάκωση της βίας, διάλυση της οικογένειας, πρόκληση άγχους σε γονείς ή φροντιστές, αποκλεισμό από την κοινότητα ή τοποθέτηση σε ανάδοχη φροντίδα
- ▶ αμφίθυμη σχέση με τον θύτη
- ▶ φόβο στιγματισμού και διάκρισης λόγω λανθασμένων αντιλήψεων ή μύθων σχετικά με τον βιασμό ή άλλες μορφές βίας
- ▶ φόβο ότι δεν θα ληφθούν σοβαρά υπόψη ως παιδιά
- ▶ το βάρος της μυστικότητας.

“

Δεν εμπιστεύομαι πια ιδιαίτερα τους ενήλικες... Την τελευταία φορά που είπα στην κοινωνική μου λειτουργό ότι η θεία μου με κακοποιούσε, δεν έγινε τίποτα - ή τουλάχιστον τίποτα που να μπορούσα να δω. Ένωσα ότι κανείς δεν με πίστεψε ή ότι κανείς δεν νοιάστηκε αρκετά για να βοηθήσει.

Αυτό το απόσπασμα δεν προέρχεται από πραγματικό άτομο, αλλά βασίζεται στην επαγγελματική εμπειρία των συγγραφέων με θύματα.

“

Όλοι είχαν καταλάβει ότι υπήρχε κάτι περισσότερο... αλλά κανείς δεν ήθελε να υποθέσει τι ήταν.

Απόσπασμα από δήλωση του Eric, θύματος σεξουαλικής βίας κατά την παιδική του ηλικία (Επίτροπος για τα Δικαιώματα του Παιδιού, 2024).

“

Νόμιζα ότι ήταν δικό μου λάθος επειδή δεν αντιστάθηκα.

Αυτό το απόσπασμα δεν προέρχεται από πραγματικό άτομο, αλλά βασίζεται στην επαγγελματική εμπειρία των συγγραφέων με θύματα.

“

Την αγαπούσα και φοβόμουν ότι δεν θα την ξαναέβλεπα ποτέ.

Αυτό το απόσπασμα δεν προέρχεται από πραγματικό άτομο, αλλά βασίζεται στην επαγγελματική εμπειρία των συγγραφέων με θύματα.

Ωστόσο, άλλοι παράγοντες μπορούν να **διευκολύνουν την αποκάλυψη και την αναζήτηση βοήθειας** από παιδιά-θύματα βίας (Allnock & Miller, 2013· Pereira et al., 2020), όπως:

- φιλική προς τα παιδιά πληροφόρηση για τη παιδική κακοποίηση και τις διαθέσιμες υπηρεσίες υποστήριξης, π.χ. μέσω εκστρατειών ευαισθητοποίησης σε σχολεία, στο διαδίκτυο και στην τηλεόραση
- τα παιδιά να αναγνωρίζουν την εμπειρία τους ως επιβλαβή, ως βία
- αλλαγές στην ανάπτυξη των παιδιών
- αλλαγές στη φύση (ή τη σοβαρότητα) της κακοποίησης, π.χ. κλιμάκωση της βίας
- παρεμβάσεις από άτομα που αναγνώρισαν τα σημάδια της παιδικής κακοποίησης και ενήργησαν
- φιλικά προς τα παιδιά και τραυματο-ενημερωμένα περιβάλλοντα όπου τα παιδιά μπορούν να εκφράσουν τις εμπειρίες τους, χωρίς φίμωση ή υπερπροστασία
- η επιθυμία να προστατεύσουν άλλους από βία του ίδιου θύτη.

“

Θυμάμαι ότι απλώς κοίταξα απέναντι στο δωμάτιο τη μικρή μου αδελφή και σκέφτηκα: “πρέπει να την προστατεύσω”.

Απόσπασμα από θύμα ενδοοικογενειακής βίας ως παιδί (Allnock & Miller, 2013).

Η κατανόηση αυτών των εμποδίων και παραγόντων διευκόλυνσης για την αποκάλυψη και την αναζήτηση βοήθειας είναι καθοριστικής σημασίας για όλους τους επαγγελματίες που εργάζονται με παιδιά-θύματα βίας. Αυτό υπογραμμίζει εκ νέου τη σημασία της αναγνώρισης της βίας και της επαγγελματικής, τραυματο-ευαίσθητης και φιλικής προς τα παιδιά ανταπόκρισης.

ΒΑΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ για τη παιδική κακοποίηση:

- Η VAC περιλαμβάνει όλες τις μορφές βίας κατά ατόμων κάτω των 18 ετών, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής, σωματικής, συναισθηματικής και οικονομικής κακοποίησης, καθώς και της παραμέλησης και της εκμετάλλευσης..
- Η VAC εκδηλώνεται σε διαφορετικά περιβάλλοντα και μπορεί να διαπράττεται από ένα ευρύ φάσμα προσώπων.
- Η VAC συχνά εξελίσσεται μέσα σε πολύπλοκες δυναμικές, ιδιαίτερα όταν ο θύτης είναι γνωστός στο παιδί.
- Ο κίνδυνος VAC διαμορφώνεται από έναν συνδυασμό προστατευτικών και παραγόντων κινδύνου σε επίπεδο παιδιού, φροντιστή, οικογένειας, κοινότητας και κοινωνίας.
- Η έκθεση σε VAC μπορεί να έχει σοβαρές βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες συνέπειες για την ανάπτυξη και τη συνολική ευημερία των παιδιών, συμπεριλαμβανομένων σωματικών, ψυχολογικών, συμπεριφορικών και κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων.
- Η αναζήτηση βοήθειας μετά από VAC αποτελεί μια δυναμική διαδικασία, η οποία επηρεάζεται από εμπόδια που αφορούν ειδικά το παιδί. Περίπου το ένα τρίτο των παιδιών που έχουν υποστεί κακοποίηση δεν αποκαλύπτει ποτέ τη βία σε κανέναν.

3. Αρχές μια τραυματο-ενημερωμένης προσέγγισης προς τα θύματα βίας

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ: Frances Vervaeet, Saar Baert, Iro Michael, Ioanna Petridou & Ines Keygnaert

3.1. Ασφάλεια.....	40
3.2. Εμπιστοσύνη και διαφάνεια	42
3.3. Συνεργασία και αμοιβαιότητα	43
3.4. Ενδυνάμωση, φωνή και επιλογή.....	43
3.5. Υποστήριξη	44
3.6. Πολιτισμικά, ιστορικά και έμφυλα πλαίσια	44

Αυτό το κεφάλαιο προσφέρει μια θεωρητική εισαγωγή στις **τραυματο-ενημερωμένες προσεγγίσεις προς τα θύματα βίας**, με στόχο την ενίσχυση της ευημερίας των θυμάτων και τη μείωση του κινδύνου δευτερογενούς θυματοποίησης. Η **δευτερογενής θυματοποίηση** συμβαίνει όταν ένα θύμα υφίσταται περαιτέρω βλάβη, όχι ως άμεσο αποτέλεσμα της αξιόποινης πράξης, αλλά λόγω του τρόπου με τον οποίο τα θεσμικά όργανα και άλλα άτομα αλληλεπιδρούν μαζί του ή λόγω της διαδικασίας στην οποία υποβάλλεται. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει την αποτυχία αναγνώρισης ή αντιμετώπισης του θύματος με σεβασμό, ευαισθησία και επαγγελματισμό, ή ενέργειες που δεν συνάδουν με τις αρχές της φιλικής προς το παιδί δικαιοσύνης, όπως η υποβολή παιδιών σε πολλαπλές ακροάσεις (Greijer & Doek, 2016· Liagre & Verleysen, 2016).

“

Ο ανακριτής έδειχνε σαν να μην ήθελε να είναι εκεί· απλώς δεν τον ένοιαζε. Ένιωθα ότι τους επιβάρυνα και ότι τους έκανα να χάνουν τον χρόνο τους. Ήταν πραγματικά επώδυνο. Θυμάμαι ότι τους είπα: “Θα γίνει κάτι εδώ; Θα του απαγγελθούν κατηγορίες; Θα πάει φυλακή;”

Απόσπασμα από θύμα σεξουαλικής βίας ως παιδί (Murphy-Oikonen et al., 2022).

Ο αντίκτυπος της παιδικής κακοποίησης μπορεί να επιδεινωθεί από τον τρόπο με τον οποίο ανταποκρίνονται οι επαγγελματίες κατά τη διάρκεια των ποινικών διαδικασιών — για παράδειγμα μέσω στιγματισμού, απόρριψης, παραβίασης της ιδιωτικότητας και της εμπιστευτικότητας, υποτίμησης των εμπειριών των θυμάτων ή παραβλέποντας την ανάγκη τους για ασφάλεια και προστασία. Αντίθετα, οι θετικές αλληλεπιδράσεις με το σύστημα δικαιοσύνης μπορούν να ενισχύσουν την ικανότητα των θυμάτων να αντιμετωπίσουν και να ανακάμψουν (Artinoroulou et al., 2018).

Για τον σκοπό αυτό, μια τραυματο-ενημερωμένη προσέγγιση θα πρέπει να ενσωματώνεται στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης και να υιοθετείται από τους επαγγελματίες του (Institute on Trauma and Trauma-Informed Care, 2022· SAMHSA, 2014). Μια τραυματο-ενημερωμένη προσέγγιση χαρακτηρίζεται από τα τέσσερα A, όπως παρουσιάζονται στο Σχήμα 9:

- **Αναγνώριση του αντίκτυπου** του τραύματος και κατανόηση του τρόπου με τον οποίο το τραύμα μπορεί να επηρεάσει άτομα, οικογένειες, ομάδες, οργανισμούς και κοινότητες
- **Αναγνώριση** συμπτωμάτων του τραύματος
- **Ανταπόκριση** μέσω της πλήρους ενσωμάτωσης της γνώσης για το τραύμα σε πολιτικές, διαδικασίες και πρακτικές και
- **Αποτροπή** επανατραυματισμού μέσω της πρόληψης της δευτερογενούς θυματοποίησης.

Τα πρώτα δύο Α — η αναγνώριση του αντίκτυπου του τραύματος και η αναγνώριση του τραύματος — έχουν ήδη καλυφθεί στο Κεφάλαιο 2. Σε αυτό το κεφάλαιο εξετάζεται το τρίτο Α, δηλαδή η Ανταπόκριση, με έμφαση στο τι συνεπάγεται μια τραυματο-ενημερωμένη ανταπόκριση στις ποινικές διαδικασίες. Στα Κεφάλαια 5 έως 6, οι αρχές της ανταπόκρισης και της αποτροπής επανατραυματισμού θα μεταφραστούν περαιτέρω σε συγκεκριμένα ελάχιστα και προχωρημένα μέτρα κατά τη διαδρομή του παιδιού μέσα από τις ποινικές διαδικασίες.

Μια τραυματο-ενημερωμένη ανταπόκριση χαρακτηρίζεται γενικά από **έξι καθοδηγητικές αρχές** (Σχήμα 10): (1) ασφάλεια, (2) εμπιστοσύνη και διαφάνεια, (3) συνεργασία και αμοιβαιότητα, (4) ενδυνάμωση, (5) υποστήριξη και (6) πολιτισμικό, ιστορικό και έμφυλο πλαίσιο (Harris & Fallot, 2001· Institute on Trauma and Trauma-Informed Care, 2022· SAMHSA, 2014, 2023).

Οι αρχές αυτές είναι στενά αλληλένδετες και πρέπει να εφαρμόζονται με ευελιξία. Για παράδειγμα, όταν ορισμένες επιλογές δεν μπορούν να προσφερθούν σε ένα παιδί-θύμα βίας, θα πρέπει τουλάχιστον να διασφαλίζεται ότι το παιδί γνωρίζει τι να περιμένει και ότι η συναισθηματική του ασφάλεια προστατεύεται.

3.1. Ασφάλεια

Μια τραυματο-ενημερωμένη προσέγγιση σημαίνει ότι δίνεται προτεραιότητα στη σωματική και συναισθηματική ασφάλεια των παιδιών που έχουν βιώσει τραύμα (SAMHSA, 2014). Η σωματική ασφάλεια περιλαμβάνει ζητήματα όπως η ασφάλεια του χώρου, το φυσικό περιβάλλον (εμφάνιση, φωτισμός, φωτογραφίες, προσβασιμότητα του κτιρίου) και η επίδραση που μπορεί να έχει στα παιδιά-θύματα. Για παράδειγμα, θύματα με αρνητικές εμπειρίες από το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης στο παρελθόν μπορεί να βιώσουν επανατραυματισμό απλώς με την είσοδο σε ένα δικαστικό κτίριο, ενώ τα παιδιά γενικά μπορεί να αισθανθούν υπερφόρτωση από επιβλητικά δικαστικά περιβάλλοντα. Κατά τον σχεδιασμό του φυσικού περιβάλλοντος, είναι απαραίτητο να λαμβάνονται υπόψη διάφοροι βασικοί παράγοντες, όπως (Artinoroulou et al., 2018· Bulling & Hickie, 2023· Institute on Trauma and Trauma-Informed Care, 2022):

- ▶ το αίσθημα (σωματικής και συναισθηματικής) ασφάλειας
- ▶ η αισθητηριακή εμπειρία του χώρου
- ▶ η απουσία περισπασμών ή εξωτερικών πιέσεων
- ▶ η προσβασιμότητα του χώρου
- ▶ η (αίσθηση) ιδιωτικότητας του χώρου
- ▶ η φιλικότητα προς το παιδί του χώρου
- ▶ η πολιτισμική ευαισθησία του χώρου.

Η συναισθηματική ασφάλεια απαιτεί προσοχή στα σημάδια δυσφορίας, τακτικό έλεγχο της κατάστασης του παιδιού, αναγνώριση ανισοτήτων και διασφάλιση μιας φιλικής προς τα παιδιά υποδοχής παιδιών-θύματων και μαρτύρων βίας. Τα παιδιά που έχουν βιώσει βία συχνά αισθάνονται ότι δεν τα ακούν και ότι δεν τα σέβονται, ιδιαίτερα όταν η επικοινωνία με επαγγελματίες της ποινικής δικαιοσύνης είναι ψυχρή, βιαστική ή απρόσωπη.

Η συναισθηματική ασφάλεια μπορεί να ενισχυθεί μέσω:

- Δημιουργίας σχέσης εμπιστοσύνης με τα παιδιά, δείχνοντας ενδιαφέρον για τη ζωή τους, αφιερώνοντας χρόνο, όντας αυθεντικοί στις αντιδράσεις και χρησιμοποιώντας υλικό που βοηθά στην εμπλοκή του παιδιού. Η ανάπτυξη σχέσης εμπιστοσύνης αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της τραυματο-ενημερωμένης πρακτικής και της ουσιαστικής συμμετοχής του παιδιού (βλ. Κεφάλαιο 4) (Faller, 2009· Harris & Fallot, 2001· Hickie, 2017· SAMHSA, 2014· WHO, 2017).
- Καλλιέργειας μη επικριτικής και συναισθηματικής στάσης, ώστε το παιδί να νιώσει ότι ακούγεται και ότι έχει αξία: διατήρηση ψυχραιμίας και παροχή επιβεβαίωσης και κανονικοποίησης των συναισθημάτων των παιδιών-θύματων βίας (WHO, 2017, 2022b). Η επίδειξη υπομονής και επικύρωσης των συναισθημάτων ενισχύει την συναισθηματική ρύθμιση και ενδυναμώνει την αίσθηση αυτονομίας του παιδιού. Επιπλέον, ο τόνος της φωνής, η γλώσσα του σώματος και οι εκφράσεις του προσώπου των επαγγελματιών συμβάλλουν στη δημιουργία εμπιστοσύνης (Newlin et al., 2015).
- Να μην ασκείται πίεση στα παιδιά για να μοιραστούν επώδυνες λεπτομέρειες. Αντίθετα, θα πρέπει να ενθαρρύνονται να μιλούν με τον δικό τους ρυθμό και να τους υπενθυμίζεται ότι μπορούν να επιλέξουν πόσα θέλουν να αποκαλύψουν. Η διερεύνηση του τι τα κάνει να αισθάνονται συναισθηματικά ασφαλή και η παροχή επιλογών όπου είναι δυνατόν ενισχύει την αίσθηση ελέγχου τους (Faller, 2009; WHO, 2017). Αντίθετα, όταν ένα παιδί αποκαλύπτει περιστατικό, δεν θα πρέπει να αποθαρρύνεται με σχόλια όπως ότι δεν είστε το κατάλληλο άτομο για να το βοηθήσετε (Artinoroulou et al., 2018).

ΤΙ ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΚΑΝΕΤΕ όταν μιλάτε με παιδιά που έχουν εκτεθεί σε βία;

- Ρωτήστε τι κάνει το παιδί να αισθάνεται συναισθηματικά ασφαλές και πως μπορείτε να το υποστηρίξετε
- Ρωτήστε αν το παιδί έχει κάποια ανησυχία σχετικά με το να μιλήσει μαζί σας
- Μείνετε ουδέτεροι, ήρεμοι και ψύχραιμοι, εκφράζοντας τις ανησυχίες σας με ήρεμο τρόπο

- Αποφύγετε να φαίνεστε σοκαρισμένοι, αναστατωμένοι, θυμωμένοι ή αηδιασμένοι με όσα ακούτε
- Εάν δεν μπορείτε να ελέγξετε τις αντιδράσεις σας, διευκρινίστε ότι δεν είστε θυμωμένοι με το παιδί, αλλά συγκινημένοι λόγω όσων του συνέβησαν
- Χρησιμοποιήστε υποστηρικτική γλώσσα όπως «Είναι εντάξει να είσαι νευρικός/ή» ή «Είσαι ασφαλής εδώ»
- Μιλάτε ήρεμα και καθαρά – ποτέ δυνατά ή σε υψηλό τόνο
- Χρησιμοποιήστε γλώσσα που καταλαβαίνει το παιδί
- Πάρτε τον χρόνο σας – μην επιταχύνετε τη συζήτηση
- Σεβαστείτε τη σιωπή και αφήστε το παιδί να καθορίσει τον ρυθμό
- Διατηρήστε ήπια οπτική επαφή, χωρίς να καρφώνετε το βλέμμα
- Μιμηθείτε ήπια τις εκφράσεις του παιδιού, αποφεύγοντας την ένταση
- Καθίστε σε χαλαρή στάση, αποφύγετε περιττές κινήσεις και μην προκαλέσετε σωματική επαφή
- Μην πιέζετε το παιδί να αποκαλύψει πληροφορίες
- Μην αποθαρρύνετε τα παιδιά λέγοντάς τους ότι δεν είστε το αρμόδιο άτομο για να μιλήσουν: μην τα σταματάτε αν θέλουν να σας πουν τι συνέβη, αλλά μην τα ανακρίνετε για τα γεγονότα της υπόθεσης αν δεν είναι δική σας αρμοδιότητα
- Ευχαριστήστε το παιδί που μοιράστηκε τις εμπειρίες του
- Σκεφτείτε πώς ήσασταν εσείς όταν ήσασταν στην ηλικία του θύματος
- Εξετάστε το γραφείο/χώρο σας από την οπτική γωνία ενός παιδιού

3.2. Εμπιστοσύνη και διαφάνεια

Το τραύμα συχνά οδηγεί σε διάχυτη δυσπιστία προς το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης και τους επαγγελματίες που εμπλέκονται. Πολλά παιδιά-θύματα βίας φέρουν βαθιά δυσπιστία απέναντι στους ενήλικες, ιδιαίτερα όταν η βλάβη προήλθε από άτομο που υποτίθεται ότι ήταν έμπιστο. Για τον λόγο αυτό, είναι κρίσιμο οι επαγγελματίες να είναι **ειλικρινείς και διαφανείς στις αλληλεπιδράσεις τους με τα παιδιά** (Artinopoulou et al., 2018). Είναι απολύτως απαραίτητο να μην δίνονται ποτέ υποσχέσεις που δεν μπορούν να τηρηθούν, ιδίως σχετικά με την εμπιστευτικότητα και τα επόμενα βήματα της ποινικής διαδικασίας: να είστε σαφείς για το τι μπορείτε και τι δεν μπορείτε να κάνετε και να το εξηγείτε με τρόπο κατανοητό για το παιδί.

Επιπλέον, το τραύμα συχνά διαταράσσει το αίσθημα ασφάλειας και ελέγχου του παιδιού. Τα παιδιά είναι ιδιαίτερα ευαίσθητα στην απρόβλεπτη φύση των ποινικών διαδικασιών, κάτι που μπορεί να εντείνει τη βλάβη. Γι' αυτό, η δημιουργία ενός **σταθερού και προβλέψιμου περιβάλλοντος** αποτελεί βασικό στοιχείο μιας τραυματο-ενημερωμένης προσέγγισης (Institute on Trauma and Trauma-Informed Care, 2022; SAMHSA, 2014).

Επιπρόσθετα, η αξιοπιστία περιλαμβάνει την αναγνώριση ότι ορισμένα άτομα μπορεί να έχουν ιδιαίτερα έντονη δυσπιστία προς τους επαγγελματίες της ποινικής δικαιοσύνης και να χρειάζονται περισσότερο χρόνο για την οικοδόμηση σχέσης εμπιστοσύνης (Institute on Trauma and Trauma-Informed Care, 2022).

ΤΙ ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΚΑΝΕΤΕ για να ενισχύσετε την αξιοπιστία και την διαφάνεια;

- Παρέχετε πληροφορίες, καθώς αυτό ενισχύει την αίσθηση ελέγχου των θυμάτων και μειώνει τα συναισθήματα αδυναμίας:
 - ▶ Αφιερώστε χρόνο για να εξηγήσετε τη διαδικασία: τι θα γίνει, από ποιον, πότε και γιατί, συμπεριλαμβανομένων των ρόλων των διαφορετικών επαγγελματιών και των πιθανών εκβάσεων της ποινικής διαδικασίας
 - ▶ Παρέχετε πληροφορίες με τρόπο φιλικό προς το παιδί, χρησιμοποιώντας γλώσσα-κατάλληλη για την ηλικία και οπτικοακουστικά μέσα
 - ▶ Ελέγχετε κατά πόσο το παιδί έχει κατανοήσει τις πληροφορίες που του δόθηκαν.
- Διασφαλίστε συνέπεια στο προσωπικό και στις διαδικασίες:
 - ▶ Τηρείτε όσα λέτε ότι θα κάνετε: αν πείτε ότι θα συναντηθείτε στη 1 μ.μ., να είστε εκεί στη 1μ.μ.
 - ▶ Περιορίστε τον αριθμό των εμπλεκόμενων επαγγελματιών στο ελάχιστο και διασφαλίστε συνέχεια όπου είναι δυνατόν
 - ▶ Καθιερώστε σταθερά προγράμματα και σαφείς εξηγήσεις
 - ▶ Ενημερώνετε το παιδί εκ των προτέρων για αλλαγές στις διαδικασίες ή στο προσωπικό.

(Carvalho et al., 2016; Universiteit van Vlaanderen, 2020; van der Kolk, 2014).

3.3. Συνεργασία και αμοιβαιότητα

Οι αρχές της συνεργασίας και της αμοιβαιότητας εστιάζουν στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος μαζί με τα θύματα που έχουν βιώσει τραύμα και το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης, και όχι για αυτά. Αυτό περιλαμβάνει την ενεργή συμμετοχή των θυμάτων και την αναγνώρισή τους ως ειδικών των δικών τους εμπειριών (Institute on Trauma and Trauma-Informed Care, 2022; The National Association for People Abused in Childhood, 2025). Περιλαμβάνει επίσης τη συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών και άλλους φορείς εκτός του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης, όπως κοινωνικές υπηρεσίες και οργανώσεις δικαιωμάτων θυμάτων ή μεταναστών (Smith & LeVoy, 2015).

3.4. Ενδυνάμωση, φωνή και επιλογή

Μια ακόμη βασική αρχή της τραυματο-ενημερωμένης υποστήριξης είναι η αναγνώριση ότι το τραύμα συχνά συνεπάγεται βαθιά απώλεια ελέγχου και προσωπικής αυτονομία. Είναι επομένως σημαντικό να ενδυναμώνονται τα παιδιά-θύματα, **παρέχοντάς τους δυνατότητες συμμετοχής στη διαδικασία και προσφέροντάς τους επιλογές** με τρόπο φιλικό προς το παιδί και προσβάσιμο (Artinopoulou et al., 2018; Crowley et al., 2020; Newlin et al., 2015; SAMHSA, 2023; WHO, 2017). Η παροχή επιλογών περιλαμβάνει την προληπτική ενημέρωση για τις διαθέσιμες επιλογές, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους, την αξιολόγηση της εφικτότητας, τη σαφή εξήγηση όταν κάποιες επιλογές δεν είναι δυνατές και τη διασφάλιση της εφαρμογής της συμφωνημένης επιλογής (Beckett & Warrington, 2015).

Μιλούν όλοι πίσω από την πλάτη σου. Αν θέλουν να συζητήσουν κάτι, το συζητούν μόνο με τους συναδέλφους τους, σου φέρονται σαν να είσαι μικρό παιδί και σε κάνουν να νιώθεις ασήμαντος. Είναι απλώς ντροπιαστικό.

Απόσπασμα από τον Eli, θύμα σεξουαλικής βίας ως παιδί (Beckett & Warrington, 2015).

Οι επιλογές μπορεί να φαίνονται μικρές—όπως το πού θα καθίσει το παιδί, αν θέλει διάλειμμα, αν η πόρτα θα είναι ανοιχτή ή κλειστή, ή αν θα έχει μαζί του ένα άτομο υποστήριξης—αλλά είναι καθοριστικές για την ενίσχυση της άνεσης και του σεβασμού της αυτονομίας του (Fallot, 2020; Turman & Royer, 1998).

Εξίσου σημαντικό είναι να εξηγούνται οι επιλογές με σαφή και αναπτυξιακά κατάλληλη γλώσσα, δίνοντας επαρκή χρόνο στο παιδί για να λάβει ενημερωμένες αποφάσεις και ενισχύοντας την εμπιστοσύνη του στη διαδικασία (Artinopoulou et al., 2018; WHO, 2017).

ΤΙ ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΚΑΝΕΤΕ;

- Αναγνωρίστε ότι τα παιδιά-θύματα βίας μπορεί να βιώσουν έλλειψη ασφάλειας ή ελέγχου
- Επικυρώστε τα συναισθήματα και τις ανησυχίες του παιδιού-θύματος
- Ακούστε τις ανάγκες και τις επιθυμίες του παιδιού και ανταποκριθείτε σε αυτές
- Δημιουργήστε ευκαιρίες ώστε τα παιδιά-θύματα να μπορούν να κάνουν τις δικές τους επιλογές, όσο το δυνατόν περισσότερο.

3.5. Υποστήριξη

Η ενθάρρυνση της υποστήριξης από ομοτίμους αποτελεί βασικό στοιχείο των τραυματο-ενημερωμένων προσεγγίσεων. Αυτό περιλαμβάνει τη δημιουργία ευκαιριών ώστε τα θύματα να συνδεθούν με έμπιστα άτομα ή άτομα με παρόμοιες εμπειρίες, ενισχύοντας ένα ασφαλές και υποστηρικτικό κοινωνικό δίκτυο. Αυτές οι σχέσεις μπορούν να προσφέρουν συναισθηματική ανακούφιση, να μειώσουν την απομόνωση και να παρέχουν πρακτική υποστήριξη. Για τα παιδιά, αυτό το δίκτυο συχνά περιλαμβάνει φροντιστές ή άλλους έμπιστους ενήλικες (SAMHSA, 2014, 2023).

3.6. Πολιτισμικά, ιστορικά και έμφυλα πλαίσια

Μια τραυματο-ενημερωμένη προσέγγιση απαιτεί επίσης κατανόηση της δομικής βίας και των συστημικών ανισοτήτων που μπορεί να αυξάνουν τον κίνδυνο παιδικής κακοποίησης και να επηρεάζουν την ικανότητά τους να αναζητήσουν βοήθεια. Αυτές περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, διακρίσεις εις βάρος ατόμων με αναπηρία, τον ρατσισμό, την τρανσφοβία, τον σεξισμό και άλλες μορφές διάκρισης. Οι εμπειρίες των παιδιών από τη βία και τις διαδικασίες δικαιοσύνης διαμορφώνονται από συνηφασμένες πτυχές της ταυτότητάς τους, καθώς και από το οικογενειακό, κοινοτικό και κοινωνικό τους πλαίσιο.

Για παράδειγμα, τα παιδιά μεταναστών και οι οικογένειές τους αντιμετωπίζουν πρόσθετα εμπόδια στην καταγγελία βίας στην αστυνομία λόγω φόβων που σχετίζονται με το καθεστώς διαμονής, την κράτηση, την απέλαση ή τον χωρισμό από την οικογένεια. Τα παιδιά LGBTQI+ μπορεί να φοβούνται

ομοφοβικές ή τρανσφοβικές αντιδράσεις από την αστυνομία, ενώ τα παιδιά από εθνοτικές μειονότητες μπορεί να φοβούνται ρατσιστική μεταχείριση (EU Agency for Fundamental Rights, 2024a, 2024b; Institute on Trauma and Trauma-Informed Care, 2022; Kogan et al., 2024; Lamonaca et al., 2021; Nadal et al., 2015; Smith & LeVoy, 2015).

“

Hind, μια Παλαιστίνια γυναίκα χωρίς έγγραφα, ζούσε στο Βέλγιο με την κόρη της και τον Βέλγο σύντροφό της. Όταν ανακάλυψε ότι ο σύντροφός της κακοποιούσε σεξουαλικά την κόρη της, θέλησε να καταγγείλει το περιστατικό στην αστυνομία. Εκείνος την απείλησε ότι θα απελαθεί αν το κάνει, κι έτσι απευθύνθηκε σε εμάς. Δυστυχώς, δεν μπορούμε πάντα να εγγυηθούμε ότι η αστυνομία δεν θα την αναφέρει στις αρχές.

Απόσπασμα από τον Arturo, Βέλγο κοινωνικό λειτουργό (Smith & LeVoy, 2015)

Μια προσέγγιση βασισμένη στο τραύμα απαιτεί από τους επαγγελματίες να αλληλεπιδρούν με τα παιδιά **χωρίς προκαταλήψεις** που σχετίζονται με το φύλο, την αναπηρία, τη φυλή, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, το πολιτισμικό υπόβαθρο ή την κοινωνικοοικονομική κατάσταση, ενώ παραμένουν ευαίσθητοι στις πεποιθήσεις, τις αξίες και τα έθιμα των παιδιών (Artinoroulou et al., 2018; SAMHSA, 2014, 2023). Αυτό περιλαμβάνει τη χρήση κατάλληλης γλώσσας που δεν προσβάλλει και που κάνει όλα τα παιδιά να αισθάνονται ασφαλή, για παράδειγμα με τη χρήση των αντωνυμιών και του ονόματος με τα οποία το παιδί ταυτίζεται (Child-Friendly Justice European Network, 2025).

“

Ο φίλος μου ήταν πολύ εκκεντρικός. Υποθέτω ότι κάποιος τύπος τον παρενοχλούσε. Και ήρθε η αστυνομία. Δηλαδή... ήταν εκεί και αποκλιμάκωσαν την κατάσταση, αλλά υπήρχε και αυτό το σημείο ότι, κάπως, το άξιζε επειδή ήταν τόσο εκδηλωτικός, ξέρεις, κάτι που τον έκανε να νιώθει ανασφαλής και ότι δεν τον έπαιρναν στα σοβαρά.

Απόσπασμα από φίλο παιδιού-θύματος σεξουαλικής βίας (Nadal et al., 2015).

Οι πολιτισμικοί παράγοντες μπορεί επίσης να διαμορφώνουν τον τρόπο με τον οποίο τα παιδιά βιώνουν και εκφράζουν το τραύμα. Η θρησκεία, οι αξίες, τα έθιμα και οι κοινωνικοί κανόνες διαμορφώνουν τον τρόπο με τον οποίο εκδηλώνονται τα συμπτώματα τραύματος και κατά πόσο τα παιδιά αισθάνονται ότι μπορούν να αποκαλύψουν τη βία. Τα συναισθήματα ντροπής, στίγματος ή φόβου κοινωνικής κρίσης μπορεί να αναστέλλουν τη λεκτική αποκάλυψη και δεν θα πρέπει ποτέ να ερμηνεύονται ως έλλειψη αξιοπιστίας ή συνεργασίας.

Τα παιδιά-θύματα και οι οικογένειές τους μπορεί επίσης να αντιλαμβάνονται τις βίαιες εμπειρίες διαφορετικά από τους επαγγελματίες, ιδιαίτερα σε σχέση με επιβλαβείς παραδοσιακές πρακτικές όπως ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων (The National Association for People Abused in Childhood, 2025). Μια πολιτισμικά ευαίσθητη, τραυματοκεντρική προσέγγιση απαιτεί από τους επαγγελματίες να έχουν ενσυναίσθηση και μη επικριτική στάση, να προσαρμόζουν τις παρεμβάσεις στο κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο του παιδιού και να λαμβάνουν υπόψη περιορισμούς, συμπεριλαμβανομένων των περιορισμένων πόρων και της διαθεσιμότητας υπηρεσιών.

Ταυτόχρονα, οι επαγγελματίες θα πρέπει να αναγνωρίζουν τον πιθανό προστατευτικό ρόλο της συνοχής της οικογένειας και της κοινότητας στην αποκατάσταση των παιδιών, παραμένοντας παράλληλα προσεκτικοί απέναντι σε πολιτισμικούς κανόνες που μπορεί να φιμώνουν τα παιδιά ή να δίνουν προτεραιότητα στα συλλογικά συμφέροντα έναντι της ατομικής ασφάλειας και

συμμετοχής. Η φιλική προς το παιδί πρακτική απαιτεί, επομένως, τη χρήση αναπτυξιακά και πολιτισμικά κατάλληλων μεθόδων — όπως το σχέδιο, η γραφή, το παιχνίδι ή άλλες μη λεκτικές μορφές έκφρασης — για τη διευκόλυνση της ασφαλούς επικοινωνίας τραυματικών εμπειριών (Crawford et al., 2025; Davidhizar, 1999; Schnyder et al., 2016; The National Child Traumatic Stress Network, 2007).

ΤΙ ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΚΑΝΕΤΕ;

- Αναγνωρίστε και παρατηρήστε πως τα παιδιά και οι οικογένειες εκφράζουν τις αντιδράσεις στο τραύμα, ανάλογα με τα πολιτισμικά πρότυπα και τις προσδοκίες
- Χρησιμοποιήστε πολιτισμικά κατάλληλη επικοινωνία και λάβετε υπόψη τα στυλ επικοινωνίας και τις γλωσσικές διαφορές
- Επιτρέψτε σε κάθε θύμα να μιλά στη μητρική του γλώσσα
- Εμπλέξτε πρόσωπα υποστήριξης, όπως πολιτισμικούς διαμεσολαβητές ή έμπιστα μέλη της κοινότητας, που μπορούν να γεφυρώσουν επικοινωνιακά κενά και να παρέχουν επιπλέον συναισθηματική υποστήριξη
- Σεβαστείτε τον αυτοπροσδιορισμό του παιδιού, συμπεριλαμβανομένης της ταυτότητας φύλου του, του πολιτισμικού του υπόβαθρου ή των πνευματικών του πρακτικών
- Υιοθετήστε πρακτικές για την κάλυψη πολιτισμικών αναγκών, όπως τελετουργίες, έθιμα ή συγκεκριμένα αιτήματα, ενισχύοντας το αίσθημα ασφάλειας και του ανήκειν του παιδιού
- Λάβετε σοβαρά υπόψη τους λόγους για τους οποίους ένα παιδί (δεν) απευθύνεται στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης για βοήθεια.

translate? (Crenshaw, 1989; Fontes, 2005; Smith & LeVoy, 2015; WHO, 2017)

ΒΑΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ για μια τραυματο-ενημερωμένη προσέγγιση

- Οι αντιδράσεις του συστήματος δικαιοσύνης μπορούν είτε να θεραπεύσουν είτε να βλάψουν. Η τραυματο-ενημερωμένη προσέγγιση είναι απαραίτητη για την πρόληψη της δευτερογενούς θυματοποίησης που προκαλείται από διαδικασίες, περιβάλλοντα ή επαγγελματικές αλληλεπιδράσεις.
- Η ασφάλεια προηγείται — τόσο σωματικά όσο και συναισθηματικά. Προβλέψιμες διαδικασίες, φιλικό προς τα παιδιά χώροι και σεβαστή επικοινωνία αποτελούν θεμελιώδη στοιχεία για την εμπλοκή παιδιών-θύματων.
- Η εμπιστοσύνη χτίζεται μέσα από την ειλικρίνεια και τη διαφάνεια. Οι σαφείς εξηγήσεις, οι ρεαλιστικές προσδοκίες και η συνέπεια βοηθούν στην αποκατάσταση του αισθήματος ελέγχου των παιδιών.
- Η φωνή των παιδιών έχει σημασία. Η ενδυνάμωση, η επιλογή και η συνεργασία — ακόμη και σε μικρό βαθμό — υποστηρίζουν την αξιοπρέπεια, την αίσθηση αυτενέργειας και την ανάρρωση.
- Το πλαίσιο διαμορφώνει το τραύμα και την αποκάλυψη. Πολιτισμικοί, ιστορικοί, έμφυλοι και διαρθρωτικοί παράγοντες επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο τα παιδιά βιώνουν τη βία και τη δικαιοσύνη, απαιτώντας συμπεριληπτικές και μη επικριτικές προσεγγίσεις.
- Η τραυματο-ενημερωμένη προσέγγιση ενισχύει επίσης την αποτελεσματικότητα της ποινικής δίωξης. Όταν οι επαγγελματίες αναγνωρίζουν τις αντιδράσεις στο τραύμα, σέβονται τον ρυθμό και την αυτενέργεια του παιδιού και δίνουν προτεραιότητα στη συναισθηματική ασφάλεια, υπηρετούν τόσο τη δικαιοσύνη όσο και το παιδί.

4. Το παιδί ως ενεργός παράγοντας στις διαδικασίες λήψης κατάθεσης: διδάγματα από την αναπτυξιακή ψυχολογία και την ψυχολογία της προσωπικότητας

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ: Barbara De Clercq & Marie-Céline Gouwy

4.1. Εισαγωγή	48
4.2. Η σημασία της δημιουργίας ενός ασφαλούς και υποστηρικτικού περιβάλλοντος συνέντευξης: Δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης	49
4.3. Πως δημιουργείται η σχέση εμπιστοσύνης;	50
4.4. Διατήρηση του κεντρικού στόχου της συνέντευξης με το παιδί.....	52
4.5. Μια συνειδητή και σε εγρήγορη στάση απέναντι στην υποβλητικότητα	53
4.6. Αναπτυξιακές παράμετροι σε σχέση με τη μνήμη, τη γλώσσα, το ψεύδος και τα ηθικά πρότυπα	53
4.6.1. Μνήμη και γλώσσα.....	53
4.6.2. Ψεύδος.....	57
4.6.3. Ηθικά πρότυπα.....	58
4.7. Ο ρόλος των ατομικών διαφορών μεταξύ των παιδιών.....	58

4.1. Εισαγωγή

Τα παιδιά αναγνωρίζονται ολοένα και περισσότερο ως ενεργοί παράγοντες στις διαδικασίες λήψης κατάθεσης, είτε ως θύματα είτε ως (αυτόπτες) μάρτυρες. Ενώ παλαιότερες προσεγγίσεις υποστήριζαν τη χαμηλή εγκυρότητα της παιδικής μαρτυρίας λόγω αυξημένης υποβλητικότητας (Ceci et al., 2002; Ceci et al., 2007) και περιορισμένης γνωστικής ωριμότητας (Goodman et al., 2014), ένα σημαντικό εύρος εμπειρικών δεδομένων κατά τα τελευταία 20 χρόνια έχει καταδείξει ότι **ακόμη και μικρά παιδιά είναι σε θέση να παρέχουν αληθείς και αξιόπιστες πληροφορίες** σχετικά με ένα εγκληματικό γεγονός ή ατύχημα, συμπεριλαμβανομένων περιπτώσεων κακοποίησης ή παραμέλησης (Gagnon & Cyr, 2017; Hershkowitz et al., 2012; Lamb et al., 2011). Η ερευνητική αυτή βάση έχει επίσης αποδείξει ότι ο τρόπος με τον οποίο λαμβάνεται η συνέντευξη από ένα παιδί σχετίζεται στενά με την ακρίβεια της κατάθεσής του. Προς τον σκοπό αυτό, ειδικοί στις δικανικές συνεντεύξεις παιδιών έχουν προτείνει μια σειρά από **κρίσιμες προϋποθέσεις κατά την έναρξη διερευνητικής συνέντευξης** με παιδιά. Συναφώς, έχουν αναπτυχθεί **παιδοκεντρικές τεχνικές συνέντευξης**, με το πρωτόκολλο του National Institute of Child Health and Human Development (NICHD) να αποτελεί το πιο ευρέως χρησιμοποιούμενο διεθνώς (Orbach et al., 2000) για τη διερεύνηση δικανικών συνεντεύξεων με παιδιά⁷ (βλ. επίσης Lamb et al., 2007). Το πρωτόκολλο αυτό μπορεί

7 Πιο πρόσφατα, η δικανική συνέντευξη παιδιών έχει επεκταθεί από το παραδοσιακό πεδίο της κακοποίησης και παραμέλησης παιδιών σε άλλους τομείς στους οποίους απειλούνται τα δικαιώματα και η ακεραιότητα των παιδιών. Συγκεκριμένα, τα υψηλής έντασης διαζύγια (de Ruiter & Van Pol, 2017), οι νομικές διαδικασίες στο πλαίσιο της μετανάστευσης (συνοριακοί έλεγχοι, ακροάσεις ασύλου) (Chilliak et al., 2024) και η εμπορία παιδιών για σεξουαλική εκμετάλλευση (Henderson et al., 2021) αποτελούν σύγχρονα φαινόμενα στα οποία η φωνή του παιδιού ακούγεται ολοένα και περισσότερο. Παρότι οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές αφορούν συνεντεύξεις με παιδιά ως (αυτόπτες) μάρτυρες ή θύματα, ορισμένες από τις τεχνικές/δεξιότητες μπορούν να μεταφερθούν και σε πλαίσια όπου ο ανήλικος εξετάζεται ως ύποπτος. Ωστόσο, μια αναλυτική παρουσίαση συγκεκριμένων τεχνικών συνέντευξης με ανήλικους υπό την ιδιότητα του υπόπτου

να εφαρμοστεί ακόμη και σε διαδικτυακό περιβάλλον συνέντευξης, εφόσον ληφθούν υπόψη ορισμένες πρακτικές παράμετροι (Brown et al., 2021).

Στο παρόν κεφάλαιο, εξηγούμε, με βάση τη γνώση από την αναπτυξιακή ψυχολογία και την ψυχολογία της προσωπικότητας, γιατί οι παιδοκεντρικές αυτές τεχνικές συνέντευξης είναι σημαντικές για τη διασφάλιση της ποιότητας των δικανικών συνεντεύξεων με παιδιά. Παράλληλα, παρουσιάζουμε βασικές παραμέτρους από επιμέρους τομείς της παιδικής ανάπτυξης, τις οποίες οι επαγγελματίες οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη κατά την αλληλεπίδρασή τους με παιδιά σε νομικά πλαίσια — είτε κατά τη λήψη συνέντευξης με στόχο την ανίχνευση δυνητικά επικίνδυνων καταστάσεων είτε για την αποτελεσματική διευκόλυνση της αποκάλυψης σε περιπτώσεις όπου υπάρχει έντονη υποψία κακοποίησης ή απειλής της ακεραιότητας του παιδιού. Τέλος, προτείνουμε ένα βασικό πλαίσιο για τη διερεύνηση των ατομικών διαφορών μεταξύ παιδιών πριν από τη διεξαγωγή της συνέντευξης, ώστε να αποτυπώνεται με μεγαλύτερη ακρίβεια η μοναδικότητα κάθε παιδιού.

4.2. Η σημασία της δημιουργίας ενός ασφαλούς και υποστηρικτικού περιβάλλοντος συνέντευξης: Δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης

Σε όλες τις συστάσεις από διαφορετικές ομάδες εργασίας και φορείς, υπογραμμίζεται η **σημασία της δημιουργίας ενός κλίματος εμπιστοσύνης, ζεστασιάς και ενσυναίσθησης** για το παιδί πριν από την έναρξη της ίδιας της συνέντευξης. Αυτή η φάση της «δημιουργίας σχέσης εμπιστοσύνης με το παιδί» θεωρείται θεμελιώδους σημασίας για την ευημερία του παιδιού κατά τη διάρκεια της συνέντευξης και αποτελεί προϋπόθεση για την ειλικρινή αποκάλυψη (Korkman et al., 2024).

Σημαντικό είναι ότι η αξία της δημιουργίας σχέσης εμπιστοσύνης δεν περιορίζεται μόνο στους επαγγελματίες που διεξάγουν δικανικές συνεντεύξεις, αλλά επεκτείνεται σε όλους τους επαγγελματίες που αλληλεπιδρούν με παιδιά στο πλαίσιο της ποινικής δικαιοσύνης. Η καθοριστική σημασία της οικοδόμησης σχέσης εμπιστοσύνης μπορεί να ερμηνευθεί αναπτυξιακά μέσα από το ερευνητικό υπόβαθρο των θεωριών προσκόλλησης, οι οποίες έχουν δείξει ότι η συνοχή στην έκφραση συναισθημάτων και εμπειριών των παιδιών είναι γενικά καλύτερη όταν τα παιδιά μεγαλώνουν με άτομα που είναι φροντιστικοί και ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους (Bowlby, 1988). Διάφορες μελέτες προσκόλλησης έχουν καταδείξει, για παράδειγμα, ότι παιδιά προσχολικής ηλικίας (3–6 ετών) με ασφαλές στυλ προσκόλλησης παράγουν σημαντικά πιο δομημένες, συνεκτικές και εκτενείς αφηγήσεις (Kelly, 2015). Επιπλέον, πολύ πρόσφατη έρευνα έδειξε ότι τα παιδιά με ασφαλή προσκόλληση δίνουν πιο ακριβείς απαντήσεις «δεν γνωρίζω» σε ερωτήσεις που δεν μπορούν να απαντηθούν (Lee & Kim, 2025). Η ασφαλής προσκόλληση έχει επίσης τεκμηριωθεί εκτενώς ως αναπτυξιακός μηχανισμός που υποστηρίζει τις δεξιότητες μνήμης των παιδιών (Alexander et al., 2002; Lee, 2025), με σημαντικές συσχετίσεις μεταξύ αγχώδους προσκόλλησης και δυσκολιών στην κωδικοποίηση, επεξεργασία, αποθήκευση και ανάκληση αρνητικών γεγονότων.

Μεταφερόμενα στο πλαίσιο της δικανικής συνέντευξης παιδιών, τα ευρήματα αυτά είναι σημαντικά με δύο τρόπους. Πρώτον, υπάρχουν σημαντικές ατομικές διαφορές μεταξύ παιδιών της ίδιας ηλικίας όσον αφορά το συνολικό στυλ προσκόλλησης και τα ευρύτερα χαρακτηριστικά ιδιοσυγκρασίας που συνδέονται με αυτό, γεγονός που αναδεικνύει τους κινδύνους εφαρμογής τυποποιημένων στρατηγικών συνέντευξης χωρίς προσαρμογή στις διαφορές αυτές. Πράγματι, ενώ οι παιδοκεντρικές κατευθυντήριες γραμμές είναι σημαντικές για κάθε παιδί, ορισμένα παιδιά χρειάζονται πιο εκτεταμένα τη φάση οικοδόμησης σχέσης εμπιστοσύνης (ιδίως παιδιά με ανασφαλή, αποφευκτική ή αγχώδη προσκόλληση) (Carr et al., 2020; Cyr et al., 2010; Erozkhan, 2016; Vasileva & Petermann, 2018) ή απαιτούν περισσότερο χρόνο για την ανάπτυξή της (π.χ. συνεσταλμένα παιδιά, βλ. παρακάτω). Δεύτερον, και συναφώς, παρόλο που οι κατευθυντήριες αυτές γραμμές θεωρούνται το «χρυσό πρότυπο» για τη διασφάλιση της ψυχολογικής ασφάλειας των παιδιών πριν από την

αποκάλυψη, οι στόχοι αυτοί δεν μπορούν πάντοτε να διασφαλιστούν. Ειδικότερα, η εμπειρία ενός τραυματικού γεγονότος μπορεί να επηρεάσει σημαντικά την ακρίβεια των αφηγήσεων (Ogle et al., 2013) ή την προθυμία για αποκάλυψη, ακόμη και σε παιδιά που είχαν ασφαλές στυλ προσκόλλησης πριν από το γεγονός. Για τον λόγο αυτό, στις επικαιροποιημένες κατευθυντήριες γραμμές του πρωτοκόλλου NICHD έχει δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην ενισχυμένη οικοδόμηση σχέσης εμπιστοσύνης και στη χρήση μη υποβλητικών υποστηρικτικών δηλώσεων όπου απαιτείται, πρακτικές που έχουν αποδειχθεί ότι αυξάνουν τα ποσοστά αποκάλυψης (Hershkowitz et al., 2014) και μειώνουν την απροθυμία (άρνηση, αντίσταση) σε παιδιά ηλικίας 4 έως 13 ετών με σημαντικές ενδείξεις ενδοοικογενειακής σωματικής κακοποίησης (Blasbalg et al., 2018).

4.3. Πως δημιουργείται η σχέση εμπιστοσύνης;

Η δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης μπορεί καταρχάς να διευκολυνθεί από το **φυσικό περιβάλλον** στο οποίο λαμβάνει χώρα η συνομιλία με το παιδί. Πιο συγκεκριμένα, έρευνες στην ψυχολογία έχουν δείξει ότι τα παιδιά προτιμούν χώρους με φυσικά στοιχεία, όπως το φυσικό φως, τα μεγάλα παράθυρα και τα φυτά (Vásquez et al., 2019). Ειδικά σε περιβάλλοντα δικανικών συνεντεύξεων, το φυσικό φως μπορεί να εξασφαλιστεί μέσω υπερυψωμένων παραθύρων (clerestory windows), τα οποία επιτρέπουν την είσοδο φωτός χωρίς να εκτίθεται το παιδί σε εξωτερικά ερεθίσματα ή διέλευση ατόμων. Τέτοιου είδους παράθυρα προστατεύουν την εμπιστευτικότητα του παιδιού, συμβάλλουν σε ένα καταπραϋντικό περιβάλλον και βοηθούν στη συγκέντρωση και διατήρηση της προσοχής. Επιπλέον, τα φυσικά διακοσμητικά στοιχεία δεν ενεργοποιούν τη φαντασία, κάτι ιδιαίτερα σημαντικό σε ένα ανακριτικό πλαίσιο, καθώς η φαντασία μπορεί να επηρεάσει την ακρίβεια των απαντήσεων (Merckelbach, 2004). Για παιδιά με νευροαναπτυξιακές ιδιαιτερότητες (π.χ. διαταραχή αυτιστικού φάσματος, διαταραχή ελλειμματικής προσοχής/υπερκινητικότητας), θεωρείται βέλτιστη πρακτική η λήψη ενός «αισθητηριακού προφίλ» (δηλαδή μιας συνοπτικής εικόνας του τρόπου με τον οποίο το παιδί επεξεργάζεται και ανταποκρίνεται σε αισθητηριακά ερεθίσματα) από γονείς, φροντιστές ή εκπαιδευτικούς πριν από την έναρξη της συνέντευξης (Edelson, 2023; Murphy, 2018). Εάν αυτό δεν είναι εφικτό, ο/η συνεντευκτής/-ρια θα πρέπει να ρωτήσει προληπτικά το παιδί στην αρχή της συνέντευξης αν υπάρχει κάτι στον χώρο που το ενοχλεί, όπως συγκεκριμένοι θόρυβοι (π.χ. από ανεμιστήρες ή υπολογιστές), έντονος φωτισμός ή ακόμη και η υφή των επίπλων (Krackow, 2018). Με την επίγνωση πιθανών αισθητηριακών υπερευαισθησιών και τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος χαμηλής διέγερσης, ο/η επαγγελματίας μπορεί να μειώσει το άγχος και τους περισπασμούς, βελτιώνοντας σημαντικά την ικανότητα του παιδιού να συμμετέχει στη διαδικασία της συνέντευξης και να παρέχει ακριβείς πληροφορίες (Murphy, 2018).

Πίνακας 2: Ο Φυσικός χώρος της δικανικής συνέντευξης παιδιών: Βασικές συστάσεις

Ο φυσικός χώρος της δικανικής συνέντευξης παιδιών: ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ	
ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΕΤΕ:	ΤΙ ΝΑ ΑΠΦΥΓΕΤΕ:
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Επιλέξτε έναν χώρο με φυσικά στοιχεία: φυσικό φως, υπερυψωμένα παράθυρα, φυτά και φυσικούς χρωματισμούς. ▶ Χρησιμοποιήστε έπιπλα κατάλληλου μεγέθους για παιδιά, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για πολύ μικρές ηλικίες. ▶ Δημιουργήστε αίσθημα ηρεμίας και ασφάλειας: διασφαλίστε ότι ο χώρος είναι άνετος, ήσυχος και απαλλαγμένος από περισπασμούς. ▶ Λάβετε υπόψη τις ανάγκες παιδιών με νευροαναπτυξιακές ιδιαιτερότητες: περιορίστε τα οπτικά ερεθίσματα, τον θόρυβο (π.χ. από ανεμιστήρες ή υπολογιστές) και τον έντονο φωτισμό. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Αποφύγετε χώρους με υπερβολικά ερεθίσματα: παιχνίδια και αντικείμενα που ενθαρρύνουν τη φαντασία και αποσπούν την προσοχή δεν προτιμώνται, καθώς μπορούν να επηρεάσουν την ακρίβεια των απαντήσεων. Ωστόσο, ένας άνετος χώρος με μία μόνο απλή δραστηριότητα (π.χ. χαρτί με μαρκαδόρους που καθαρίζονται εύκολα, ένα δοχείο πλαστελίνης, ένα απλό ξύλινο παζλ), ως κοινή δραστηριότητα με τον/τη συνεντευκτή/-ρια, μπορεί να βοηθήσει σημαντικά στην οικοδόμηση σχέσης εμπιστοσύνης με πολύ μικρά ή ιδιαίτερα αγχώδη παιδιά. ▶ Αποφύγετε τον έντονο, ψυχρό φωτισμό: προτιμήστε απαλό, φυσικό φως.

Δεύτερον, τα στοιχεία που ενισχύουν το αίσθημα ασφάλειας σχετίζονται σε μεγάλο βαθμό και με τη βασική στάση του/της συνεντευκτή/-ριας. Πιο συγκεκριμένα, συνιστάται να μην φοριέται στολή κατά τη διάρκεια της συνέντευξης (Lowenstein et al., 2010), καθώς οι στολές τονίζουν την εξουσία του/της συνεντευκτή/-ριας και αυξάνουν την πιθανότητα ανακριβών πληροφοριών από αυτόπτες μάρτυρες (Fitzgerald & Price, 2015). Για τους ίδιους λόγους, όταν η συνέντευξη καταγράφεται, η κάμερα θα πρέπει να τοποθετείται σε διακριτικό αλλά σαφώς ορατό σημείο, ώστε να αποφεύγονται οπτικά στοιχεία που υποδηλώνουν εξουσία, ενώ σε κάθε περίπτωση το παιδί πρέπει να ενημερώνεται για την καταγραφή. Πριν από την έναρξη της συνέντευξης, ο/η συνεντευκτής/-ρια οφείλει να συστηθεί, καθώς και να παρουσιάσει όλα τα άτομα που συμμετέχουν στη διαδικασία (π.χ. παρατηρητές σε χώρο παρατήρησης), εξηγώντας τους αντίστοιχους ρόλους τους με φιλικό τρόπο (με χαμόγελο), διατηρώντας οπτική επαφή με το παιδί στο ύψος των ματιών του (APSAC Taskforce, 2023). Η οπτική επαφή στο ίδιο επίπεδο μειώνει το αίσθημα ανισότητας και άγχους και διασφαλίζει ότι το παιδί μπορεί να δει τις εκφράσεις του προσώπου του/της συνεντευκτή/-ριας, γεγονός που συμβάλλει στην ακριβή κατανόηση της εξήγησης σχετικά με τον στόχο και τους βασικούς κανόνες της συνέντευξης.

Κατά τη διάρκεια της αφηγηματικής πρακτικής ή της εκπαίδευσης επεισοδικής μνήμης, ο/η δικανικός/-ή συνεντευκτής/-ρια ζητά από το παιδί να μιλήσει ελεύθερα για ένα ουδέτερο θέμα ή ενδιαφέρον. Η πρακτική αυτή στοχεύει στην οικοδόμηση σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ του παιδιού και του/της συνεντευκτή/-ριας και βοηθά το παιδί να εξοικειωθεί με το επικοινωνιακό ύψος των ανοιχτού τύπου ερωτήσεων (Anderson et al., 2014; Newlin et al., 2015).

Παράδειγμα: «Θα ήθελα να σε γνωρίσω λίγο καλύτερα. Πριν από λίγες μέρες ήταν η πρώτη μέρα στο σχολείο. Μπορείς να μου πεις όλα όσα συνέβησαν εκείνη την ημέρα, από τη στιγμή που ξύπνησες το πρωί μέχρι να επιστρέψεις στο σπίτι;» (NICHD, 2021).

Κατά τη φάση εισαγωγής, είναι επίσης σημαντικό να δοθεί στο παιδί χρόνος να εξερευνήσει σύντομα τον χώρο, καθώς και να εφαρμοστεί η τεχνική της οικοδόμησης σχέσης εμπιστοσύνης μέσω αφηγηματικής πρακτικής, θέτοντας ανοιχτού τύπου ερωτήσεις για ένα ουδέτερο γεγονός πριν από την έναρξη της κύριας συνέντευξης (Lyon et al., 2014). Οι στρατηγικές αυτές αυξάνουν γενικά την ακρίβεια της κατάθεσης, ενισχύουν το αίσθημα άνεσης του παιδιού και μειώνουν την απροθυμία να μιλήσει (Blasbalg et al., 2019). Στα παιδιά προσχολικής ηλικίας, οι συνεντευκτές/-ριες θα πρέπει να χρησιμοποιούν απλές προτάσεις, να παρέχουν περισσότερο χρόνο για απόκριση κατά την αφηγηματική πρακτική και να επιδεικνύουν ενεργητική ακρόαση ως προς τη γλώσσα που χρησιμοποιούν αυθόρμητα τα παιδιά. Με αυτόν τον τρόπο, το στάδιο αυτό παρέχει πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με το αναπτυξιακό επίπεδο του παιδιού, όπως οι έννοιες που χρησιμοποιεί, το είδος των λέξεων, οι ονομασίες αντικειμένων και προσώπων, καθώς και ο αριθμός των διαδοχικών αλληλεπιδράσεων που είναι εφικτές πριν το παιδί αποσπαστεί (Steele, 2020).

Πίνακας 3: Η στάση του/της συνεντευκτή/-ριας: Βασικές συστάσεις

Η στάση του/της συνεντευκτή/-ριας: ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ	
ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΕΤΕ:	ΤΙ ΝΑ ΑΠΦΥΓΕΤΕ:
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Επιλέξτε ουδέτερη ένδυση: Η καθημερινή, ουδέτερη ενδυμασία συμβάλλει στη δημιουργία λιγότερο τυπικού και πιο ασφαλούς κλίματος. ▶ Διασφαλίστε διακριτική αλλά σαφώς ορατή καταγραφή: Όταν η συνέντευξη καταγράφεται, η κάμερα θα πρέπει να τοποθετείται σε διακριτικό σημείο ώστε να αποφεύγονται οπτικά στοιχεία εξουσίας. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Τη χρήση στολής ή άλλων συμβόλων εξουσίας: Αποφύγετε στολές, καθώς μπορεί να είναι εκφοβιστικές, να ενισχύουν την εξουσία του/της συνεντευκτή/-ριας και να αυξάνουν την πιθανότητα ανακριβών αναγνώρισεων από μάρτυρες. ▶ Άκαμπτη, υπερβολικά τυπική στάση σώματος: Αυτό μπορεί να αυξήσει το άγχος του παιδιού και να μειώσει την πιθανότητα αποκάλυψης.

- ▶ **Ενημερώστε το παιδί με τρόπο φιλικό προς αυτό:** Εξηγήστε με σαφήνεια ποιοι είστε, ποιος είναι ο ρόλος σας, ποιοι είναι οι υπόλοιποι παρόντες, πώς θα γίνει η καταγραφή, ποιοι μπορούν να τη δουν και τι θα συμβεί με αυτήν.
- ▶ **Αλληλεπιδράστε στο επίπεδο των ματιών του παιδιού:** Η οπτική επαφή στο ίδιο επίπεδο μειώνει το αίσθημα ανισότητας και άγχους και βοηθά το παιδί να αισθανθεί πιο άνετα.
- ▶ **Παρέχετε «αφηγηματική πρακτική»:** Θέστε ανοιχτού τύπου ερωτήσεις για ένα ουδέτερο θέμα (π.χ. ένα χόμπι ή ένα κατοικίδιο) πριν από την έναρξη της κύριας συνέντευξης.

- ▶ **Την άμεση μετάβαση σε ερωτήσεις:** Η απευθείας έναρξη ερωτήσεων μπορεί να κατακλύσει το παιδί και να το κάνει πιο διστακτικό να μιλήσει.

4.4. Διατήρηση του κεντρικού στόχου της συνέντευξης με το παιδί

Στο σημείο τομής της αναπτυξιακής και πειραματικής ψυχολογίας, της εκπαίδευσης και του δικαίου, το σύνολο της ερευνητικής βάσης για τη δικανική συνέντευξη έχει καταλήξει σε ένα σύνολο συγκεκριμένων κατευθυντήριων γραμμών, οι οποίες συνιστάται να εφαρμόζονται καθ' όλη τη διάρκεια της συνέντευξης (βλ. Κεφάλαιο 5). Όλες αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές έχουν ως κοινό στόχο την **άντληση όσο το δυνατόν περισσότερων αξιόπιστων πληροφοριών** από το παιδί. Μία από τις σημαντικότερες και διαχρονικές αρχές για την εξασφάλιση αξιόπιστων πληροφοριών είναι η προτίμηση για μία και μόνο, καλά σχεδιασμένη δικανική συνέντευξη⁸, καθώς οι πολλαπλές συνεντεύξεις από διαφορετικούς επαγγελματίες αυξάνουν την πιθανότητα ανακρίβειών. Ιδιαίτερα, η επαναλαμβανόμενη υποβολή ερωτήσεων — ειδικά όταν είναι υποβλητικές ή καθοδηγητικές — μπορεί να ασκήσει πίεση στα παιδιά ώστε να αλλάξουν τις δηλώσεις τους ή να παρέχουν πληροφορίες που θεωρούν ότι επιθυμεί ο/η συνεντευκτής/-ρια (Ceci & Bruck, 1993). Ωστόσο, εξαιρέσεις είναι απαραίτητες όταν προκύπτουν νέα στοιχεία, όταν το παιδί δεν έχει προβεί σε αποκάλυψη κατά την πρώτη συνέντευξη ή όταν απαιτείται διακοπή για την ευημερία του παιδιού. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, συνιστάται έντονα οι επόμενες συνεντεύξεις να διεξάγονται στο ίδιο πλαίσιο ανοιχτού τύπου ερωτήσεων και μη καθοδηγητικής προσέγγισης (βλ. κατευθυντήριες γραμμές APSAC, 2023). Συνολικά, ο/η συνεντευκτής/-ρια θα πρέπει να διατηρεί ανοιχτό πνεύμα απέναντι σε νέα ή αναδυόμενα στοιχεία και να διαμορφώνει υποθέσεις για όλα τα πιθανά σενάρια, ώστε να μειώνεται η επίδραση προσωπικών γνωστικών προκαταλήψεων (Fahsing et al., 2023).

Κατά τον σχεδιασμό της συνέντευξης ή άλλων συνομιλιών με παιδιά στο πλαίσιο της δικανικής αξιολόγησης, οι επαγγελματίες θα πρέπει να προβληματίζονται συνειδητά ως προς **τη χρήση βοηθητικών μέσων, όπως κούκλες, διαγράμματα σώματος ή ζωγραφιές**. Αν και ορισμένες μελέτες έχουν δείξει ότι αυτά τα μέσα μπορούν να βοηθήσουν στην καλύτερη κατανόηση γεγονότων σε μικρά/προσχολικά παιδιά λόγω της μη λεκτικής φύσης της πληροφορίας (Brown, 2011; Hiltz & Bauer, 2003), υπάρχει σημαντικός όγκος δεδομένων που δείχνει ότι τα μέσα αυτά μειώνουν την ακρίβεια των πραγματολογικών πληροφοριών που παρέχουν τα παιδιά (Brubacher & Powell, 2024). Για παράδειγμα, τα διαγράμματα σώματος χρησιμοποιούνται συχνά σε περιπτώσεις σωματικής ή σεξουαλικής κακοποίησης. Αν και μπορεί να βοηθήσουν τα παιδιά να υποδείξουν πού ακριβώς αγγίχτηκαν, η έρευνα δείχνει ότι μπορούν επίσης να οδηγήσουν σε ψευδώς θετικές αναφορές ή υπερανάφορα, ιδιαίτερα σε μικρότερα παιδιά (Brown et al., 2007; Poole & Bruck, 2012), αλλοιώνοντας έτσι τη διαδικασία αντικειμενικής συλλογής πληροφοριών. Ωστόσο, όταν ο κύριος στόχος της συνομιλίας είναι η κατανόηση της υποκειμενικής εμπειρίας του παιδιού και όχι η εξακρίβωση

⁸ Για τη διασφάλιση της ακεραιότητας της διαδικασίας της συνέντευξης, οι ανακριτικές συνεντεύξεις παιδιών συνήθως καταγράφονται οπτικοακουστικά. Οι καταγραφές αυτές μπορούν να παρουσιαστούν απευθείας στο δικαστήριο, μειώνοντας έτσι τον κίνδυνο δευτερογενούς θυματοποίησης. Ταυτόχρονα, η καταγραφή λειτουργεί ως μόνιμο αρχείο, το οποίο μπορούν να ανατρέξουν επαγγελματίες σε όλη τη δικαστική διαδικασία, ελαχιστοποιώντας την ανάγκη για επαναλαμβανόμενες συνεντεύξεις και διατηρώντας την αξιοπιστία της αρχικής δήλωσης του παιδιού (Bertel, 2012).

γεγονότων, τα βοηθητικά μέσα μπορεί να είναι χρήσιμα, αλλά δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούνται ως κύρια πηγή ερμηνείας των πραγματικών γεγονότων. Μια σημαντική εξαίρεση αφορά τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού, τα οποία φαίνεται να ωφελούνται από τον αυθόρμητο (μη καθοδηγούμενο) σχεδιασμό ως προς την ακρίβεια της μνήμης κατά την απάντηση σε ανοιχτού τύπου ερωτήσεις (Mattison et al., 2018).

4.5. Μια συνειδητή και σε εγρήγορση στάση απέναντι στην υποβλητικότητα

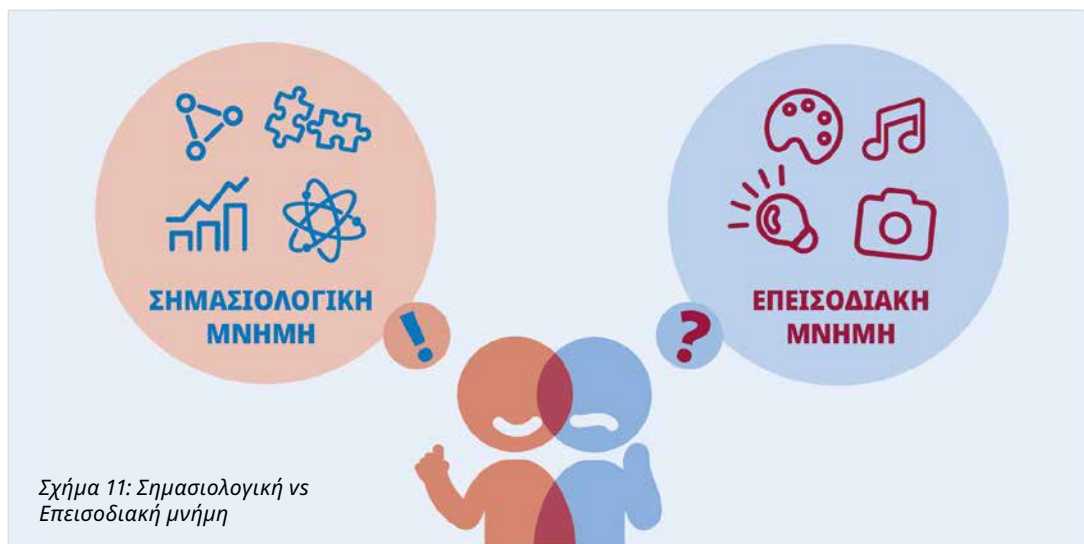
Ήδη από πολύ μικρή ηλικία, τα παιδιά διαμορφώνουν νοητικές αναπαραστάσεις της κοινωνικής ιεραρχίας (Thomsen, 2020) και εμφανίζουν τάση να ακολουθούν το κοινωνικά κυρίαρχο πρόσωπο. Συγκεκριμένα, η κοινωνική κυριαρχία των ενηλίκων στη ζωή του παιδιού διαπερνά τα περισσότερα πεδία της ανάπτυξης (Fish, 2000), καθώς τα παιδιά μεγαλώνουν ακολουθώντας οδηγίες, συμβουλές, εξηγήσεις ή προειδοποιήσεις από ενήλικες. Το εκτενές ερευνητικό πεδίο σχετικά με την υποβλητικότητα των παιδιών κατά τη δικανική συνέντευξη (για επισκόπηση, βλ. Korkman et al., 2024) μπορεί να ερμηνευθεί μέσα από αυτό το **πλαίσιο κοινωνικής ιεραρχίας** και υπογραμμίζει την ανάγκη οι συνεντευκτές/-ριες να λαμβάνουν συνεχή **εκπαίδευση σε δεξιότητες μη υποβλητικής συνέντευξης, ώστε να αποφεύγονται υποβλητικές πρακτικές** (Cyr et al., 2021). Ιδιαίτερα για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας, υπάρχει γενική συναίνεση ότι είναι πιο επιρρεπή στην υποβλητικότητα (Klemfuss & Olaguez, 2020). Το συμπέρασμα αυτό επεκτείνεται και σε παιδιά με νοητική αναπηρία, γεγονός που αναδεικνύει την ανάγκη εκτίμησης του **αναπτυξιακού επιπέδου του παιδιού** πριν από την έναρξη της συνέντευξης, αντί της αποκλειστικής εκτίμησης αναλόγως της χρονολογικής ηλικίας (Klemfuss & Olaguez, 2020). Στην πράξη, οι δικανικοί/-ές συνεντευκτές/-ριες χρειάζεται να εκτιμούν εκ των προτέρων το αναπτυξιακό επίπεδο του παιδιού, συλλέγοντας πληροφορίες για τις γλωσσικές του ικανότητες, το αναπτυξιακό ιστορικό και το πολιτισμικό του υπόβαθρο από εκπαιδευτικούς και φροντιστές. Κατά την αρχική φάση, συνιστάται η χρήση ανοιχτού τύπου ερωτήσεων για οικεία και ουδέτερα θέματα, όπως κατοικίδια, σχολείο ή χόμπι, και η παρατήρηση του κατά πόσο το παιδί κατανοεί και ανταποκρίνεται κατάλληλα (Rohrbaugh et al., 2016). Εάν υπάρχουν ενδείξεις αναπτυξιακών δυσκολιών, η γλώσσα και ο ρυθμός της συνέντευξης θα πρέπει να προσαρμόζονται στο επίπεδο κατανόησης του παιδιού.

Συνολικά, οι **στρατηγικές ελεύθερης ανάκλησης** (π.χ. «πες μου όλα όσα θυμάσαι») και οι **μη καθοδηγητικές προσεγγίσεις** συνιστώνται σταθερά — ακόμη και σε μικρά παιδιά — ως βέλτιστη πρακτική για τη μείωση της υποβλητικής επιρροής και την άντληση πιο εκτενών καταθέσεων (Foster et al., 2023). Ωστόσο, οι στρατηγικές ελεύθερης ανάκλησης συνδέονται και με άλλες πτυχές της παιδικής ανάπτυξης, με τις ηλικιακές διαφορές στη μνήμη, τη γλώσσα, το ψεύδος και την ηθική ανάπτυξη να αποτελούν τις σημαντικότερες.

4.6. Αναπτυξιακές παράμετροι σε σχέση με τη μνήμη, τη γλώσσα, το ψεύδος και τα ηθικά πρότυπα

4.6.1. Μνήμη και γλώσσα

Παρότι οι κατευθυντήριες γραμμές γενικά συνιστούν η συνέντευξη του παιδιού να πραγματοποιείται το συντομότερο δυνατό μετά το εγκληματικό γεγονός (Marinović et al., 2010), στην πράξη συχνά μεσολαβεί σημαντικό **χρονικό διάστημα μεταξύ του γεγονότος και της συνέντευξης**. Το χρονικό αυτό διάστημα καθορίζεται από πολλαπλούς παράγοντες, όπως η ψυχολογική κατάσταση του παιδιού, η διαθεσιμότητα εκπαιδευμένου δικανικού/-ής συνεντευκτή/-ριας, καθώς και ο χρόνος και το πλαίσιο της αναφοράς της κακοποίησης. Η πρακτική δείχνει ότι οι αστυνομικοί συχνά επιδιώκουν με βιασύνη τη διοργάνωση δικανικής συνέντευξης με παιδιά, λόγω της υπερβολικής ανησυχίας ότι τα παιδιά θα ξεχάσουν σημαντικές λεπτομέρειες του γεγονότος (για επισκόπηση,

Σχήμα 11: Σημασιολογική vs Επεισοδιακή μνήμη

βλ. Danby, 2024). Ωστόσο, συστηματική έρευνα από τη γνωστική αναπτυξιακή επιστήμη έχει δείξει ότι ο **ρυθμός με τον οποίο τα παιδιά ξεχνούν πληροφορίες** για ένα γεγονός δεν ακολουθεί μια σταθερή γραμμική μείωση με την πάροδο των ημερών. Αντιθέτως, ο ρυθμός λήθης είναι σχετικά υψηλός μόνο κατά τις πρώτες ώρες και ημέρες μετά το γεγονός και στη συνέχεια επιβραδύνεται σημαντικά, με τις μνήμες να διατηρούνται για μεγάλο χρονικό διάστημα. Τα ευρήματα αυτά υποστηρίζουν ότι ο σωστός σχεδιασμός της συνέντευξης αποτελεί προτεραιότητα, καθώς **ο σχεδιασμός και όχι η χρονική τοποθέτηση** είναι καθοριστικός παράγοντας για τη βέλτιστη αποκάλυψη πληροφοριών από τα παιδιά. Συνεπώς, από την οπτική της αποφυγής απώλειας μνήμης, η διεξαγωγή της συνέντευξης εντός περίπου μίας εβδομάδας από την αναφορά της κακοποίησης φαίνεται να είναι αποδεκτή, εφόσον η ίδια η συνέντευξη έχει σχεδιαστεί προσεκτικά μέσα σε αυτό το χρονικό πλαίσιο. Μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα μεταξύ αναφοράς και συνέντευξης δεν συνιστώνται, καθώς αυξάνουν την πιθανότητα τα παιδιά να ενσωματώσουν μεταγενέστερες πληροφορίες στην αφήγησή τους, οδηγώντας έτσι σε σφάλματα (Danby, 2024).

Όταν τα παιδιά εξετάζονται για ένα γεγονός του παρελθόντος, χρειάζεται να ανακαλέσουν πληροφορίες από τη **μακροπρόθεσμη μνήμη** τους, η οποία περιλαμβάνει τη **σημασιολογική μνήμη** (γνώση σχετικά με τη σημασία λέξεων, αντικειμένων, προσώπων και τόπων) και την **επεισοδιακή μνήμη** (προσωπικά βιωμένα γεγονότα), όπως παρουσιάζεται στο Σχήμα 11. Είναι σημαντικό να γνωρίζουμε ότι τα δύο αυτά συστήματα μνήμης αναπτύσσονται με διαφορετικό ρυθμό και διαφέρουν ως προς τη διάρκεια διατήρησης των πληροφοριών (Danby, 2024). Συγκεκριμένα, η σημασιολογική μνήμη αναπτύσσεται νωρίτερα και διατηρείται για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Αυτό σημαίνει ότι τα μικρότερα παιδιά μπορούν ευκολότερα να ανακαλέσουν τόπους που έχουν επισκεφθεί ή πρόσωπα που γνωρίζουν, σε σύγκριση με την ανάμνηση ενός συγκεκριμένου γεγονότος. Από τη σκοπιά της δικανικής συνέντευξης, αυτό συνεπάγεται ότι για το παιδί είναι πιο απαιτητικό και κουραστικό να ανακαλέσει πληροφορίες επεισοδιακής μνήμης παρά σημασιολογικές λεπτομέρειες. Υπό αυτό το πρίσμα, συνιστάται οι συνεντευκτές/-ριες να ξεκινούν με ερωτήσεις που αφορούν επεισοδικές πληροφορίες πριν περάσουν σε σημασιολογικές λεπτομέρειες (Lamb et al., 2018). Επιπλέον, προτείνεται η διαμόρφωση των ερωτήσεων με τρόπο που να αποφεύγεται η συνεχής εναλλαγή του παιδιού μεταξύ διαφορετικών συστημάτων μνήμης. Η γνώση αυτή σχετικά με τη δομή της μνήμης και τις αναπτυξιακές διαφορές της έχει αποτελέσει τη βάση για τις προαναφερθείσες κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη σημασία της αφηγηματικής πρακτικής πριν από την κύρια συνέντευξη, καθώς η πρακτική αυτή στοχεύει στην ενίσχυση της πιο ευάλωτης και συχνά λιγότερο ανεπτυγμένης επεισοδικής μνήμης και εκπαιδεύει το παιδί στις διαδικασίες ανάκλησής της.

Με την αύξηση της ηλικίας, τα παιδιά μαθαίνουν επίσης να συνδέουν τα παρελθοντικά γεγονότα της επεισοδικής μνήμης σε ένα προσωπικό χρονολογικό πλαίσιο (Finush, 2011), γεγονός που οδηγεί στη διαμόρφωση της **αυτοβιογραφικής μνήμης**, όπως παρουσιάζεται στο Σχήμα 12. Ωστόσο, επειδή η αυτοβιογραφική μνήμη βασίζεται σε πολλαπλά αισθητηριακά συστήματα τα οποία πρέπει να ενσωματωθούν σε μια αφηγηματική ταυτότητα του εαυτού, τα μικρά παιδιά δεν είναι σε θέση να παράγουν τέτοιου είδους αφηγήσεις, καθώς αυτά τα συστήματα είναι ακόμη κατακερματισμένα σε νεαρή ηλικία.

Συνεπώς, αυτό εξηγεί γιατί τα παιδιά σε πρώιμη ηλικία είναι σε θέση να δίνουν απαντήσεις σε συγκεκριμένα ζητήματα τύπου πότε-ποιος-πού, καθώς τέτοιες ερωτήσεις στοχεύουν αποκλειστικά την επεισοδική μνήμη. Η ανωριμότητα της αυτοβιογραφικής μνήμης στην παιδική ηλικία συνεπάγεται επίσης ότι τα παιδιά συχνά αδυνατούν να παράσχουν μια αφήγηση σε χρονολογική σειρά. Συχνά μεταπηδούν από το ένα γεγονός στο άλλο και πίσω ξανά, και είναι πιο επιρρεπή σε σφάλματα παράλειψης (δηλαδή παραλείπουν λεπτομέρειες) (Otgaar et al., 2010) σε σύγκριση με τους ενήλικες (Sugimura, 2011). Επιπλέον, οι αναπτυσσόμενες γνωστικές ικανότητες των παιδιών επηρεάζουν και την ικανότητά τους να οργανώνουν λογικά τις σκέψεις τους και να διατηρούν συνοχή στις αφηγήσεις τους, κάτι που είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη, καθώς η **έλλειψη συνέπειας ή τα σφάλματα λεπτομερειών δεν αποτελούν απαραίτητα ένδειξη εξαπάτησης** (Brubacher et al., 2019). Ένα ακόμη σημείο προσοχής είναι ότι τα παιδιά είναι πιο πιθανό να παρουσιάσουν δυσκολίες εύρεσης λέξεων όταν βρίσκονται σε κατάσταση άγχους, όπως κατά τη διάρκεια μιας διερευνητικής συνέντευξης, κάτι που μπορεί να εξηγηθεί από τη γνωστική υπερφόρτωση και τη συναισθηματική τους κατάσταση (Katz et al., 2012; Saykaly et al., 2017), και όχι από το γεγονός ότι δεν λένε την αλήθεια.

Τα συστήματα μνήμης συν-αναπτύσσονται με τις γλωσσικές δεξιότητες. Είναι επομένως εξαιρετικά σημαντικό οι συνεντευκτές/-ριες να λαμβάνουν υπόψη ότι η συνέντευξη παιδιών για παρελθοντικά γεγονότα που συνέβησαν πριν ακόμη αποκτήσουν λόγο, γενικά παράγει αναξιόπιστες και μη έγκυρες πληροφορίες (Simcock & Hayne, 2002). Εδώ επανερχόμαστε στον κρίσιμο ρόλο της αφηγηματικής πρακτικής στην πρώιμη φάση της συνέντευξης, καθώς η πρακτική αυτή όχι μόνο συμβάλλει στην ψυχολογική ασφάλεια του παιδιού, όπως έχει ήδη αναφερθεί, αλλά βοηθά επίσης το παιδί να εξασκηθεί στη δημιουργία αφηγήσεων από την αυτοβιογραφική μνήμη (Hershkowitz, 2009; Steele, 2010).

Για τα **πολύ μικρά παιδιά**, πρέπει να δίνεται επιπλέον προσοχή στη χρήση ενεργητικών προτάσεων κατά τη συνέντευξη, καθώς οι παθητικές προτάσεις είναι συχνά δύσκολες στην κατανόηση λόγω της ακόμη αναπτυσσόμενης συντακτικής ικανότητας (Tomasello, 2000). Πέρα από τις στρατηγικές ελεύθερης ανάκλησης, η διάρκεια και η ακρίβεια της κατάθεσης των μικρών παιδιών μπορεί επίσης να ωφεληθεί από συμπληρωματικές υποστηρικτικές στρατηγικές, όπως η καθοδήγηση μέσω ερεθισμάτων, η οποία περιλαμβάνει μη υποβλητικές προτροπές για να βοηθηθεί το παιδί να δώσει περισσότερες λεπτομέρειες (βλ. κατευθυντήριες γραμμές APSAC, 2023).

Είναι σημαντικό ότι, κατά την υποβολή συγκεκριμένων ερωτήσεων, π.χ. ποιος, τι, πού, πότε, γιατί, θα πρέπει πάντα να λαμβάνεται υπόψη το αναπτυξιακό επίπεδο του παιδιού και να αξιολογείται κατά πόσο το παιδί διαθέτει ήδη επαρκή κοινωνική αναγνώριση, καθώς και αντίληψη αντικειμένων και χωρικών σχέσεων για να απαντήσει σε ερωτήσεις τύπου ποιος και τι/πού. Αντίστοιχα, οι ερωτήσεις «πότε» απαιτούν κατανόηση του χρόνου, ενώ οι ερωτήσεις «γιατί/πώς» προϋποθέτουν επαρκείς δεξιότητες αιτιώδους σκέψης και επίλυσης προβλημάτων.

Πίνακας 4: Ενδεικτική επισκόπηση της τυπικής γλωσσικής ανάπτυξης των παιδιών και οι επιπτώσεις της στη δυνατότητα διεξαγωγής δικανικής συνέντευξης ανά ηλικιακό εύρος, (να ερμηνεύεται σε συνδυασμό με ατομική αξιολόγηση του παιδιού).

Πίνακας 4: Τυπική γλωσσική ανάπτυξη παιδιών και συνεξελισσόμενες γνωστικές ικανότητες. Βλ. επίσης: Steele, 2020; Vandormael et al., 2019.

ΗΛΙΚΙΑΚΟ ΕΥΡΟΣ	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΦΑΣΗ	ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΔΙΚΑΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ
1-2.5 έτη	ΠΡΩΙΜΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	<p>ΑΔΥΝΑΤΗ</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Το λεξιλόγιο του παιδιού είναι περιορισμένο («τηλεγραφικός λόγος»), συχνά κατανοητός μόνο από στενά μέλη της οικογένειας. ▶ Έλλειψη επαρκώς ανεπτυγμένων επεισοδικής και σημασιολογικής μνήμης για παροχή αξιόπιστων πληροφοριών. ▶ Περιορισμένη κατανόηση εννοιών σχετικών με τη σεξουαλικότητα ή επιβλαβείς πράξεις.
2.5-5 έτη	ΦΑΣΗ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗΣ	<p>ΕΥΑΙΣΘΗΤΗ - απαιτείται εκτενής προγραμματισμός πριν την συνέντευξη</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Ευαίσθητη, απαιτείται εκτενής προγραμματισμός πριν την συνέντευξη ▶ Η επιλογή λέξεων γίνεται πιο ακριβής προς το τέλος της προσχολικής ηλικίας, αλλά τα παιδιά χρησιμοποιούν κυριολεκτικές και συγκεκριμένες ονομασίες για πρόσωπα, γεγονότα και αντικείμενα. ▶ Παρέχουν σχετικά περιορισμένη πληροφορία λόγω φτωχότερης γλωσσικής έκφρασης (σύντομες απαντήσεις, μικρή λεπτομέρεια). ▶ Πιο εκτενείς προτάσεις και αφηγηματικές δεξιότητες (διήγηση) εμφανίζονται προς το τέλος αυτής της φάσης. ▶ Δυσκολίες εύρεσης λέξεων σε συναισθηματικά φορτισμένες καταστάσεις. ▶ Πιθανή σύγχυση χρόνου και αλληλουχίας γεγονότων. ▶ Υψηλή υποβλητικότητα σε παραπληροφόρηση λόγω ανώριμης θεωρίας του νου (κατανόηση των νοητικών καταστάσεων εαυτού και άλλων), περιορισμένης ικανότητας παρακολούθησης πηγής πληροφορίας («πώς ξέρουν αυτό που ξέρουν») και χαμηλού γνωστικού ελέγχου. ▶ Βραχύ εύρος προσοχής.

ΗΛΙΚΑΚΟ ΕΥΡΟΣ	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΦΑΣΗ	ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΔΙΚΑΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ
		<ul style="list-style-type: none"> ▶ Συχνά σφάλματα παράλειψης (δηλαδή παραλείπουν σημαντικές λεπτομέρειες από την αναφορά μνήμη). ▶ Σταδιακά μπορούν να απαντούν σε ερωτήσεις «πότε/γιατί/ποιος/...» προς την ηλικία των 5 ετών (επεισοδική μνήμη), αλλά δεν διαθέτουν ακόμη ενιαία αφηγηματική συνοχή (αυτοβιογραφική μνήμη).
6+ έτη	ΦΑΣΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ	<p>ΓΕΝΙΚΑ ΚΑΤΑΛΛΗΛΗ - απαιτείται προσοχή στις ηλικίες 6-9 ετών:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Δυσκολίες στην κατανόηση παθητικών συντακτικών δομών. ▶ Ελλιπής κατανόηση προτάσεων με αντιθετικές/ σύνθετες συνδέσεις: «εκτός αν», «παρότι», «αν και». ▶ Πιθανή απόκρυψη λεπτομερειών λόγω ντροπής ή φόβου. ▶ Η επεισοδική μνήμη γίνεται πιο ανεπτυγμένη, αλλά ακόμη και λεκτικά ικανά παιδιά συχνά ανακαλούν λιγότερες λεπτομέρειες σχετικά με το περιβάλλον ή τα συμφραζόμενα ενός τραυματικού γεγονότος.

4.6.2. Ψεύδος

Το ψεύδος αποτελεί ένα **τυπικό φαινόμενο** κατά την παιδική ηλικία (Talwar & Crossman, 2011), με έναρξη ήδη από την ηλικία των δύο έως τριών ετών και κορύφωση κατά την εφηβεία (Debey et al., 2015). Η πολυπλοκότητα και η επιδεξιότητα των εξαπατητικών ικανοτήτων αυξάνονται φυσιολογικά με την ηλικία και συνοδεύονται από σημαντικές βελτιώσεις σε γνωστικές ικανότητες, όπως η θεωρία του νου (δηλαδή η ικανότητα κατανόησης των νοητικών καταστάσεων του εαυτού και των άλλων) και οι εκτελεστικές λειτουργίες (δηλαδή αναστολή, έλεγχος παρεμβολών, εργαζόμενη μνήμη και γνωστική ευελιξία) (Diamond, 2013). Αυτές οι γνωστικές εξελίξεις επιτρέπουν στα παιδιά να ασκούν πιο συνειδητό έλεγχο στις πληροφορίες που αποκαλύπτουν ή αποκρύπτουν (Talwar & Crossman, 2011). Σημαντικό είναι ότι η **απόκρυψη πληροφοριών**, δηλαδή η πράξη της μη αποκάλυψης πληροφοριών, **εμφανίζεται συνήθως νωρίτερα στην ανάπτυξη από τη σκόπιμη παραποίηση**, καθώς η μυστικότητα είναι γνωστικά λιγότερο απαιτητική και ευκολότερη από τη δημιουργία ενός συνεκτικού ψεύδους ή μιας ψευδούς ιστορίας (Frank, 2013). Συναφώς, η άρνηση ενός γεγονότος που πράγματι συνέβη είναι πιο συχνή στα παιδιά σε σύγκριση με, για παράδειγμα, την κατασκευή ενός άλλοθι (Talwar & Lee, 2008). Παρότι το ψεύδος αποτελεί μέρος της τυπικής ανάπτυξης και μεταβάλλεται ως προς τη μορφή του με την ηλικία, πρόσφατα δεδομένα δείχνουν ότι η πορεία του επηρεάζεται επίσης από πιο σταθερά, ιδιοσυγκρασιακά χαρακτηριστικά. Για παράδειγμα, οι Gouwy et al. (2024) διαπίστωσαν ότι χαρακτηριστικά αναλγησίας (δηλαδή έλλειψη μεταμέλειας και ενσυναίσθησης) και συναισθηματικής αναισθησίας (δηλαδή επιφανειακή ή περιορισμένη συναισθηματική ανταπόκριση) προβλέπουν αύξηση της ψευδολογίας με την πάροδο του χρόνου, αναδεικνύοντας τον ρόλο των **ατομικών διαφορών στην ανάπτυξη του ψεύδους**.

Το εύρημα αυτό έχει σημαντικές επιπτώσεις σε νομικά και δικανικά πλαίσια. Πράγματι, αν και είναι ευρέως γνωστό ότι η τάση των παιδιών να ψεύδονται, να κατασκευάζουν αφηγήσεις, να αποκρύπτουν πληροφορίες ή να παραμένουν σιωπηλά **δεν καθοδηγείται συνήθως από πρόθεση** παραπλάνησης, αλλά από συναισθηματική και σχεσιακή πίεση (φόβος για τις συνέπειες, ντροπή, σύγχυση, αυτοενοχοποίηση, αφοσίωση σε φροντιστή) (Bottoms et al., 2002; Morrison et al., 2018), το εύρημα αυτό υποδηλώνει ότι τα παιδιά με υψηλά επίπεδα αναλγητικών και συναισθηματικά αμβλυμένων χαρακτηριστικών ενδέχεται να είναι πιο πιθανό να ψεύδονται ή να χειραγωγούν άλλους για στρατηγικούς λόγους. Η διάκριση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική, δεδομένου ότι η έρευνα έχει

δείξει πως η ακρίβεια των ενηλίκων στην ανίχνευση ψεύδους στα παιδιά δεν είναι καλύτερη από το επίπεδο της τύχης, με μια γενική προκατάληψη προς την εκτίμηση των παιδιών ως ειλικρινών (Talwar et al., 2006). Αυτή η προκατάληψη περιπλέκει την ερμηνεία της παιδικής μαρτυρίας, ιδιαίτερα σε συνασθηματικά φορτισμένα πλαίσια. Ωστόσο, μελέτες δείχνουν ότι απλές παρεμβάσεις, όπως το να ζητείται από τα παιδιά να υποσχεθούν ότι θα πουν την αλήθεια πριν από την έναρξη της συνέντευξης, μπορούν να μειώσουν σημαντικά την πιθανότητα ψεύδους, γεγονός που αναδεικνύει τη σημασία της προαγωγής της αλήθειας στις δικανικές συνεντεύξεις (Talwar et al., 2002). Η αποτελεσματικότητα αυτής της παρέμβασης μπορεί να εξηγηθεί μέσω της βιβλιογραφίας για την ηθική ανάπτυξη, η οποία δείχνει ότι η κατανόηση της έννοιας της «υπόσχεσης» επηρεάζει τη συμπεριφορά των παιδιών (βλ. Evans & Lee, 2022), καθώς δημιουργεί ένα αίσθημα δέσμευσης και, συνεπώς, υποχρέωσης. Ωστόσο, αυτό σημαίνει επίσης ότι η ίδια στρατηγική δεν οδηγεί σε μείωση της ψευδολογικής συμπεριφοράς σε παιδιά ηλικίας 3 έως 4 ετών που δεν έχουν ακόμη κατανοήσει την έννοια της «υπόσχεσης» (Quas et al., 2018).

4.6.3. Ηθικά πρότυπα

Η ηθική κρίση των παιδιών σχετικά με τα γεγονότα μεταβάλλεται σημαντικά κατά την ανάπτυξη, ως αποτέλεσμα σύνθετων αλληλεπιδράσεων μεταξύ διαφορετικών ψυχολογικών συστημάτων και επιδράσεων κοινωνικοποίησης (για επισκόπηση, βλ. Killen & Smetana, 2022). Ιδιαίτερα τα μικρά παιδιά (π.χ. προσχολικής ηλικίας) αξιολογούν τις πράξεις κυρίως με βάση τους **οικογενειακούς κανόνες** που παρατηρούν, και όχι με **βάση ευρύτερες κοινωνικές αξίες** (Killen & Smetana, 2022). Αυτό εξηγεί εν μέρει το εύρημα ότι παιδιά που μεγαλώνουν σε κακοποιητικά περιβάλλοντα ενδέχεται να μην αντιλαμβάνονται πάντα τη βία ή την κακοποίηση ως «λανθασμένη» συμπεριφορά (Lahtinen et al., 2018), καθώς αυτή αποτελεί μέρος εμπειρίας που έχουν βιώσει. Στο ίδιο πλαίσιο, πρόσφατη μελέτη (Gouwy et al., 2025) έδειξε ότι παιδιά σχολικής ηλικίας 10-11 ετών αντιλαμβάνονται τις παραβιάσεις της αφοσίωσης ως πιο ανήθικες σε σύγκριση με τους εφήβους, γεγονός που αντανάκλα ισχυρότερη ταύτιση και αφοσίωση στο οικογενειακό τους πλαίσιο και ενδέχεται να αναστέλλει περαιτέρω την αποκάλυψη ενδοοικογενειακής κακοποίησης. Επιπλέον, οι αξιολογήσεις των παιδιών για ανήθικες συμπεριφορές συνδέονται ολόένα και περισσότερο με τις αντιλήψεις τους σχετικά με τις προθέσεις του θύτη από την ηλικία των 4 ετών και άνω. Πιο συγκεκριμένα, όταν τα επιβλαβή αποτελέσματα θεωρούνται ακούσια, τα παιδιά τείνουν να τα αξιολογούν ως λιγότερο ηθικά λανθασμένα (Margoni & Surian, 2017). Δεδομένου ότι σε κακοποιητικά περιβάλλοντα το επιβλαβές αποτέλεσμα για το παιδί συχνά δικαιολογείται από τους γονείς ως μη σκόπιμο (Prather, 2002), αυτό μπορεί να εξηγεί εν μέρει γιατί τα κακοποιημένα παιδιά είναι γενικά λιγότερο πιθανό να αναφέρουν την κακοποίηση.

4.7. Ο ρόλος των ατομικών διαφορών μεταξύ των παιδιών

Πρόσφατα, οι Talwar και συνεργάτες (2025) ανέδειξαν μια σειρά ζητημάτων που πρέπει να αντιμετωπιστούν στο πεδίο της δικανικής συνέντευξης παιδιών. Ένα από τα ζητήματα που επισημαίνουν αφορά την **ανάγκη ενσωμάτωσης των ατομικών διαφορών μεταξύ των παιδιών στις κατευθυντήριες γραμμές της δικανικής συνέντευξης**. Πράγματι, προηγούμενη έρευνα έχει δείξει ότι, **πέρα από την επίδραση της ηλικίας** και των γνωστικών ικανοτήτων, όπως περιγράφηκε προηγουμένως, **διάφορα ιδιοσυγκρασιακά ή χαρακτηριστικά προσωπικότητας των παιδιών** σχετίζονται με την ακρίβεια της μνήμης και την υποβλητικότητα.

Ήδη από το 1994, οι Merritt και συνεργάτες έδειξαν, μέσα από έρευνες για την ιδιοσυγκρασία, ότι τα παιδιά με μεγαλύτερη τάση προσέγγισης νέων καταστάσεων παρέχουν σχετικά πιο ακριβείς ανακλήσεις. Οι Salmon και συνεργάτες (2003) επιβεβαίωσαν ότι τα πιο εξωστρεφή παιδιά παρείχαν περισσότερες σωστές ανακλήσεις, ενώ τα πιο αποσπώμενα παιδιά γενικά ανακαλούσαν μικρότερο ποσοστό ακριβών πληροφοριών. Οι Bruck και Melnyk (2004), από μετα-αναλυτική σκοπιά, έδειξαν ότι, πέρα από την ηλικία, τα παιδιά διέφεραν σημαντικά ως προς την υποβλητικότητα, με τα πιο

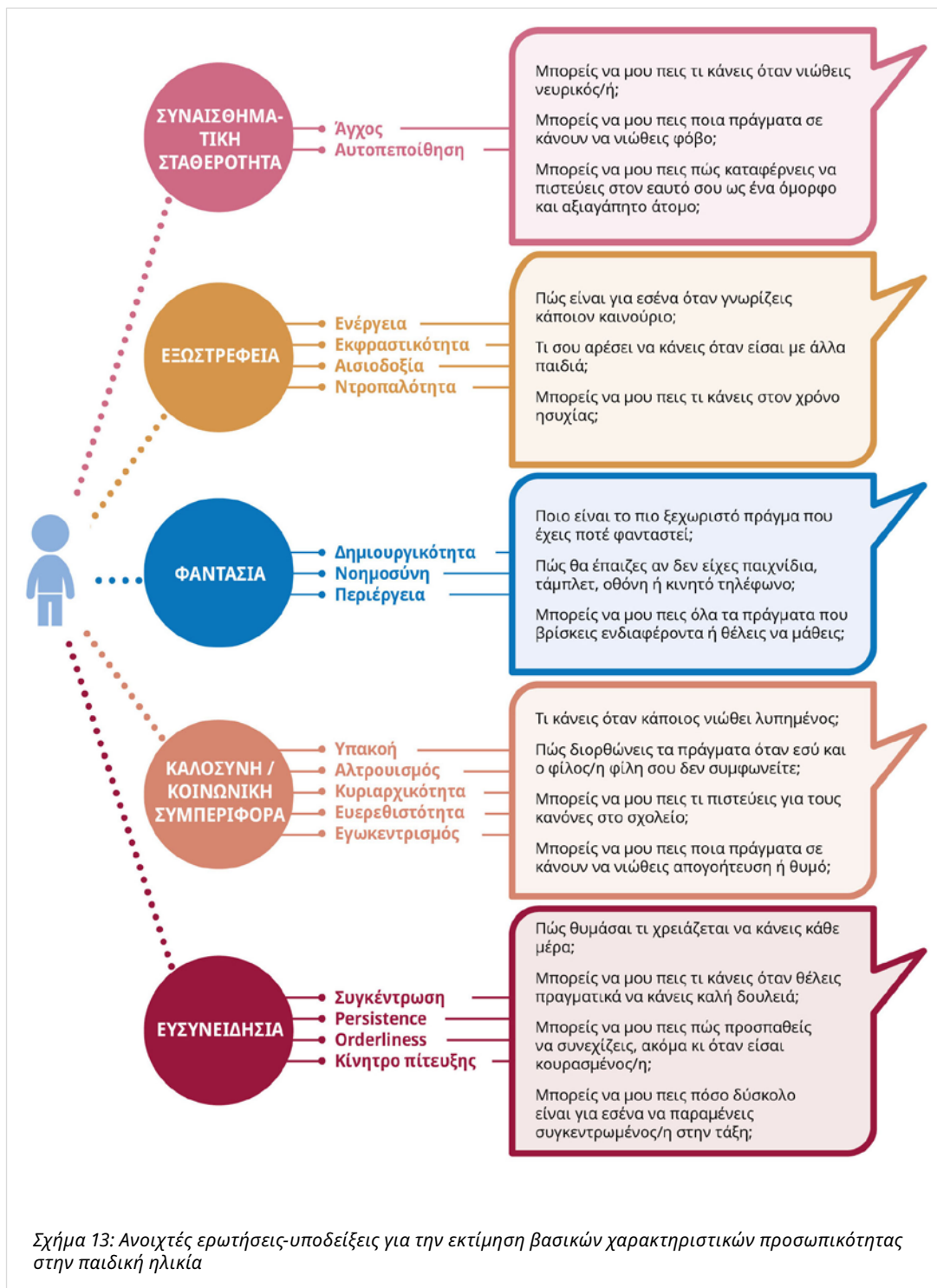
δημιουργικά παιδιά να είναι πιο επιρρεπή σε υποβλητικές τεχνικές συνέντευξης. Επίσης, τα παιδιά με υψηλότερο φόβο αρνητικής αξιολόγησης φαίνεται να είναι πιο ευάλωτα στη συμμόρφωση ως προς τις απαντήσεις.

Παρά τα ευρήματα αυτά, η βιβλιογραφία παραμένει μη καταληκτική όσον αφορά τον ρόλο των ατομικών διαφορών που σχετίζονται με την ιδιοσυγκρασία, κυρίως επειδή οι διάφορες μελέτες βασίστηκαν σε διαφορετικά ιδιοσυγκρασιακά πλαίσια, εργαλεία μέτρησης ή πειραματικά σχέδια που διέφεραν σημαντικά ως προς τη σύλληψη και τον σχεδιασμό τους. Μελλοντική έρευνα στον τομέα αυτό θα μπορούσε να ωφεληθεί από τη χρήση ενός καθολικού, διαπολιτισμικά έγκυρου, εμπειρικά τεκμηριωμένου και αναπτυξιακά ευαίσθητου πλαισίου για τις διαφορές προσωπικότητας στα παιδιά.

Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται το Μοντέλο των Πέντε Παραγόντων (Five-Factor Model – FFM) της προσωπικότητας (Costa & McCrae, 1992), το οποίο έχει επικυρωθεί εκτενώς σε παιδιά και εφήβους (De Fruyt et al., 2017). Το FFM μπορεί να περιγραφεί μέσω ενός εργαλείου ειδικά προσαρμοσμένου για παιδιά και μεταφρασμένου σε πολλαπλές γλώσσες (δηλαδή το HiPIC, Mervielde, De Fruyt & De Clercq, 2009).

Οι πληροφορίες που προκύπτουν από αυτό το προσβάσιμο, σύντομο εργαλείο ανίχνευσης προσωπικότητας μπορούν να βοηθήσουν στην εκτίμηση του τρόπου με τον οποίο λειτουργεί το παιδί στην καθημερινή ζωή και να προσφέρουν μια πρακτική κατανόηση των πέντε βασικών δομικών στοιχείων της προσωπικότητάς του, καθένα από τα οποία περιλαμβάνει ένα σύνολο πιο επιμέρους χαρακτηριστικών. Η σημασία αυτών των πληροφοριών για το πλαίσιο της συνέντευξης μπορεί να συνοψιστεί ως εξής:

- Η κατανόηση του άγχους ως χαρακτηριστικού και της αυτοπεποίθησης του παιδιού (και τα δύο εντάσσονται στον παράγοντα Νευρωτισμός) είναι σημαντική για την εκτίμηση της σχετικής σημασίας της δημιουργίας σχέσης εμπιστοσύνης, καθώς τα αγχώδη παιδιά χρειάζονται περισσότερο χρόνο για να αναπτύξουν αίσθημα ασφάλειας,
- Η Εξωστρέφεια (όπως προσδιορίζεται από το επίπεδο ενεργητικότητας, εκφραστικότητας, αισιοδοξίας και συστολής) παρέχει χρήσιμες πληροφορίες για το κατά πόσο το παιδί είναι συνήθως ομιλητικό.
- Η Φαντασία (που μετράται μέσω των επιμέρους διαστάσεων της δημιουργικότητας, της νοητικής ικανότητας και της περιέργειας). Η δημιουργικότητα ειδικότερα μπορεί να προσφέρει ενδείξεις για πιθανές ευαλωτότητες στην υποβλητικότητα, ενώ η νοητική ικανότητα δίνει μια εικόνα για το πόσο γρήγορα το παιδί κατανοεί όσα του ζητούνται, κάτι ιδιαίτερα σημαντικό στο πλαίσιο της διερευνητικής συνέντευξης.
- Η Καλοσύνη/Συνεργατικότητα παρέχει εικόνα για το πόσο εύκολα διαχειρίσιμο είναι το παιδί (υπακοή), πόσο αλτρουιστικό ή κυριαρχικό είναι, καθώς και πόσο ευερέθιστο είναι. Οι πληροφορίες αυτές μπορούν να βοηθήσουν τους συνεντευκτές να κατανοήσουν πόσο εύκολη ή δύσκολη είναι συνήθως η συνεργασία με το παιδί και πόσο γρήγορα μπορεί να εκνευριστεί, για παράδειγμα από επαναλαμβανόμενες ερωτήσεις.
- Η Ευσυνειδησία, που περιλαμβάνει τη συγκέντρωση, την επιμονή, την τάξη και το κίνητρο επίτευξης. Ιδιαίτερα η συγκέντρωση είναι σημαντική στο πλαίσιο της συνέντευξης, καθώς αποτελεί αξιόπιστο δείκτη της διάρκειας προσοχής του παιδιού και μπορεί να παρέχει πληροφορίες για το πόσα διαλείμματα χρειάζεται κατά τη διάρκεια της συνέντευξης.

Δεδομένου ότι το πλαίσιο της δικανικής συνέντευξης γενικά δεν επιτρέπει λεπτομερείς αξιολογήσεις μέσω τυποποιημένων εργαλείων, παρέχεται ένα σύνολο ενδεικτικών ερωτήσεων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως κατευθυντήρια γραμμή για επαγγελματίες της δικανικής πρακτικής που επιθυμούν να αποκτήσουν εικόνα της προσωπικότητας του παιδιού μέσω πρακτικών και συγκεκριμένων στοιχείων βασισμένων στη συνέντευξη. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι τα στοιχεία αυτά δεν αποτελούν διαγνωστικό εργαλείο, ούτε έχουν ακόμη επικυρωθεί στο πλαίσιο της δικανικής συνέντευξης παιδιών. Παρότι μελλοντική έρευνα θα πρέπει να εξετάσει κατά πόσο τέτοιου

είδους πληροφορίες μπορούν να συμβάλουν στην εξέλιξη του πεδίου της δικανικής συνέντευξης, αποτελούν αναμφίβολα έναν τρόπο προσέγγισης του άγνωστου παιδιού ως μοναδικού προσώπου. Επιπλέον, τέτοιες πληροφορίες ενδέχεται να δημιουργήσουν νέες προοπτικές στην προσπάθεια διαμόρφωσης του βέλτιστου δυνατού πλαισίου που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες ευάλωτων παιδιών, λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη τις νομικές συνθήκες του πλαισίου της συνέντευξης.

ΣΥΝΟΨΗ

Το κεφάλαιο αυτό αναδεικνύει ότι τα παιδιά θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως ενεργοί δρώντες στις διαδικασίες μαρτυρίας, των οποίων η ικανότητα να παρέχουν ακριβείς και αξιόπιστες πληροφορίες εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ποιότητα της συνέντευξης καθώς και από τα αναπτυξιακά και ατομικά τους χαρακτηριστικά. Η έρευνα δείχνει με συνέπεια ότι η ποιότητα της συνέντευξης συνδέεται στενά με την ακρίβεια της μαρτυρίας, γεγονός που έχει οδηγήσει στην ανάπτυξη παιδοκεντρικών πρωτοκόλλων συνέντευξης, όπως το πρωτόκολλο NICHD (Orbach et al., 2000). Η δημιουργία ενός περιβάλλοντος εμπιστοσύνης, ζεστασιάς και ενσυναίσθησης μέσω της ανάπτυξης σχέσης αποτελεί θεμέλιο για την ευημερία του παιδιού και προϋπόθεση για αξιόπιστη αποκάλυψη. Η αναπτυξιακή ψυχολογία δείχνει ότι η μνήμη, η γλώσσα, η ηθική σκέψη και οι αναδυόμενες ικανότητες εξαπάτησης εξελίσσονται κατά την παιδική ηλικία, και η δικανική συνέντευξη πρέπει να ευθυγραμμίζεται με αυτές τις αναπτυξιακές πραγματικότητες. Επιπλέον, η αναγνώριση των ατομικών διαφορών στην ιδιοσυγκρασία και τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας επιτρέπει στους επαγγελματίες να προσαρμόζουν καλύτερα τη συνέντευξη στις ανάγκες του παιδιού.

ΒΑΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ

- **Δημιουργία ψυχολογικής ασφάλειας πρώτα:** Ένα ζεστό και με ενσυναίσθηση υποστηρικτικό περιβάλλον είναι απαραίτητο για την ευημερία του παιδιού και προϋπόθεση για ειλικρινή αποκάλυψη.
- **Η αφηγηματική εξάσκηση ή η εκπαίδευση επεισοδιακής μνήμης ενισχύει την ανάκληση:** Η δυνατότητα στα παιδιά να περιγράψουν αρχικά ένα ουδέτερο θέμα ή γεγονός ενεργοποιεί τις διαδικασίες ανάκλησης της επεισοδιακής μνήμης και τα προετοιμάζει για την κύρια συνέντευξη.
- **Προτεραιότητα στην ελεύθερη ανάκληση και χρήση μη καθοδηγητικών στρατηγικών:** Οι στρατηγικές αυτές μειώνουν την υποβλητικότητα και αυξάνουν τόσο την έκταση όσο και την ακρίβεια των μαρτυριών των παιδιών.
- **Προσαρμογή στο αναπτυξιακό επίπεδο και όχι στη χρονολογική ηλικία:** Η γλώσσα, ο ρυθμός και το ύφος των ερωτήσεων πρέπει να προσαρμόζονται στις γνωστικές, γλωσσικές και κοινωνικο-συναισθηματικές ικανότητες του παιδιού.
- **Επίγνωση της εξαπάτησης και της ηθικής ανάπτυξης:** Η απόκρυψη ή η διστακτικότητα των παιδιών συχνά προκύπτει από φόβο, ντροπή, σύγχυση ή αφοσίωση και όχι από πρόθεση παραπλάνησης. Είναι σημαντικό να προάγεται ενεργά η ειλικρίνεια.
- **Λήψη υπόψη των ατομικών διαφορών μεταξύ παιδιών ίδιας ηλικίας:** Οι διαφορές στη συναισθηματική σταθερότητα, την εξωστρέφεια, τη φαντασία, τη συνεργατικότητα και την ευσυνειδησία είναι σημαντικές και μπορεί να επηρεάζουν πολλαπλές πτυχές της δικανικής συνέντευξης.

5. Φιλικό προς το παιδί σύστημα ποινικής δικαιοσύνης που λαμβάνει υπόψη και το τραύμα

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ: Γιώργος Νάκος, Θεοδώρα Κουτεντάκη, Σοφία Θανασούλα, Χριστίνα Τσάκα, Νικόλας Σπετσιδης, Frances Vervaeet, Saar Baert, Pille Tsopp-Pagan, Mariana Saksniit & Ines Keygnaert

5.1. Ορισμό της δικανικής συνέντευξης παιδιού	64
5.2. Δικανική συνέντευξη παιδιών βασισμένη σε τεκμήρια: πρωτόκολλα δικανικής συνέντευξης.....	65
5.3. Ποιος διεξάγει μια δικανική συνέντευξη;	69
5.4. Απόφαση για τη διεξαγωγή δικανικής συνέντευξης: κριτήρια επιλεξιμότητας και άλλα εργαλεία λήψης αποφάσεων	72
5.5. Πού πρέπει να διεξάγεται μια δικανική συνέντευξη;	74
5.6. Πότε πρέπει να διενεργείται μια δικανική συνέντευξη;	78
5.7. Καταγραφή και αναφορά των δικανικών συνεντεύξεων και η χρήση τους στο δικαστήριο	79
5.8. Οργανωτική παρακολούθηση και αξιολόγηση των δικανικών συνεντεύξεων	81

Ενώ το Κεφάλαιο 4 περιέγραψε το θεωρητικό πλαίσιο που αναγνωρίζει το παιδί ως ενεργό υποκείμενο στις διαδικασίες κατάθεσης, αυτό το κεφάλαιο εστιάζει σε πρακτικές οδηγίες για την εφαρμογή φιλικών προς το παιδί και ενημερωμένων για το τραύμα ιατροδικαστικών/δικανικών συνεντεύξεων με παιδιά θύματα και μάρτυρες βίας. Όπως εξηγήθηκε στο Κεφάλαιο 1, αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζει τόσο ελάχιστα όσο και προηγμένα μέτρα. Τα **ελάχιστα μέτρα** αναφέρονται σε ουσιαστικές ενέργειες που είναι απαραίτητες για τη δημιουργία ενός βασικού συστήματος ποινικής δικαιοσύνης, φιλικού προς το παιδί και ενημερωμένου για το τραύμα, ενώ τα προηγμένα μέτρα αντιπροσωπεύουν τα βήματα που απαιτούνται για την επίτευξη ενός πιο ολοκληρωμένου συστήματος δικαιοσύνης αυτού του τύπου. Παρόλο που τα **προηγμένα μέτρα** μπορεί να μην είναι πάντα εφικτό να εφαρμοστούν βραχυπρόθεσμα, παραμένουν σημαντικοί μακροπρόθεσμοι στόχοι. Ορισμένα προηγμένα μέτρα βασίζονται περαιτέρω στα ελάχιστα μέτρα, ενώ άλλα στέκονται αυτόνομα.

5.1. Ορισμό της δικανικής συνέντευξης παιδιού

Όπως αναφέρθηκε στο Κεφάλαιο 1, στην ενότητα «Η φιλική προς το παιδί δικαιοσύνη με απλά λόγια: μια προσέγγιση βασισμένη στα δικαιώματα», τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν σε δικαστικές και διοικητικές διαδικασίες που τα αφορούν, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος ακρόασης (άρθρο 12 της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού· άρθρο 24 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ). Αυτό το θεμελιώδες δικαίωμα όχι μόνο επιβεβαιώνει τα παιδιά ως φορείς δικαιωμάτων, αλλά επιβάλλει επίσης στο νομικό σύστημα τη δημιουργία διαδικασιών που διευκολύνουν την ουσιαστική συμμετοχή τους (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2011). Εντός αυτού του πλαισίου, οι δικανικές συνέντευξεις έχουν αναδειχθεί ως ένα τυποποιημένο και εξειδικευμένο διαδικαστικό εργαλείο για την άντληση αξιόπιστων, νομικά παραδεκτών αποδεικτικών στοιχείων (εξακρίβωση γεγονότων) από παιδιά θύματα και μάρτυρες βίας (Lamb et al., 2007).

Η δικανική συνέντευξη ενός παιδιού είναι μια αναπτυξιακά ευαίσθητη και νομικά ορθή μέθοδος συλλογής πραγματικών πληροφοριών σχετικά με καταγγελίες για κακοποίηση ή έκθεση σε βία. Η συνέντευξη αυτή διεξάγεται από κατάλληλα εκπαιδευμένο, ουδέτερο επαγγελματία, ο οποίος χρησιμοποιεί τεχνικές βασισμένες στην έρευνα και την πρακτική εμπειρία ως μέρος μιας ευρύτερης διερευνητικής διαδικασίας (Newlin et al., 2015), και θα μπορούσε νομικά να αναγνωριστεί ως προ-αποδεικτικό στοιχείο (pre-constituted evidence) προς χρήση στο δικαστήριο.

Προκειμένου να αποφευχθεί η ανάγκη να καταθέσουν τα παιδιά πολλές φορές ή να εμφανιστούν στο δικαστήριο, οι δικανικές συνέντευξεις θα πρέπει να καταγράφονται οπτικοακουστικά, σύμφωνα με το άρθρο 24(1)(α) της Οδηγίας για τα Δικαιώματα των Θυμάτων (VRD). Αυτές οι συνέντευξεις πρέπει επίσης να συμμορφώνονται με πρακτικές ενημερωμένες για το τραύμα (trauma-informed practices) (βλ. Κεφάλαιο 3). Η ενημερωμένη για το τραύμα συνέντευξη καλλιεργεί ένα ασφαλές, υποστηρικτικό και με σεβασμό περιβάλλον για τα θύματα, βελτιώνοντας παράλληλα την ποιότητα και την ακρίβεια της κατάθεσης (βλ. Κεφάλαιο 4).

Οι δικανικές συνέντευξεις πρέπει να διακρίνονται από άλλες μορφές συνεντεύξεων ή επικοινωνίας με το παιδί, όπως:

- **Προκαταρκτικές ή διερευνητικές συνεντεύξεις:** Στοχεύουν συνήθως στην αξιολόγηση του κατά πόσον ένα παιδί διατρέχει κίνδυνο και αν είναι απαραίτητη η περαιτέρω παραπομπή για την ασφάλεια και την υποστήριξή του. Διεξάγονται λίγο μετά την αρχική αποκάλυψη ή την αναφορά υποψίας κακοποίησης από αστυνομικούς και καθ' όλη τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας (βλ. αξιολογήσεις ατομικών αναγκών στο Κεφάλαιο 6).
- **Αξιολογήσεις αξιοπιστίας:** Στοχεύουν στην αξιολόγηση της αξιοπιστίας μιας κατάθεσης, λαμβάνοντας υπόψη παράγοντες όπως η συνοχή της αφήγησης και η υποβολιμότητα (suggestibility). Τέτοιες αξιολογήσεις δεν αποσκοπούν στη λήψη νέων πληροφοριών σχετικά με τα εγκληματικά γεγονότα, αλλά μάλλον στην υποστήριξη ή την αμφισβήτηση της αποδεικτικής βαρύτητας των υπάρχουσών καταθέσεων. Μια αξιολόγηση αξιοπιστίας πραγματοποιείται συνήθως μετά από μια δικανική συνέντευξη (Campbell et al., 2015· Kabzińska et al., 2025· Voogt et al., 2021).
- **Κλινικές συνεντεύξεις:** Διεξάγονται σε θεραπευτικό ή διαγνωστικό πλαίσιο, με σκοπό την αξιολόγηση της ψυχικής υγείας του παιδιού και τον σχεδιασμό της κατάλληλης θεραπείας (Sommers-Flanagan et al., 2015).

5.2. Δικανική συνέντευξη παιδιών βασισμένη σε τεκμήρια: πρωτόκολλα δικανικής συνέντευξης

Οι δικανικές συνεντεύξεις πρέπει να διεξάγονται σύμφωνα με εμπειρικά επικυρωμένα πρωτόκολλα συνέντευξης που καθοδηγούν τον συνεντευκτή (Korkman κ.ά., 2024· Newlin κ.ά., 2015· PROMISE, 2017). Παραδείγματα ευρέως χρησιμοποιούμενων πρωτοκόλλων βασισμένων σε τεκμήρια είναι το Πρωτόκολλο Ερευνητικής Συνέντευξης NICHD (Εθνικό Ινστιτούτο Παιδικής Υγείας και Ανθρώπινης Ανάπτυξης των ΗΠΑ) και οι οδηγίες «Achieving Best Evidence» (ABE) που αναπτύχθηκαν στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ορισμένα πρωτόκολλα, όπως αυτά του National Children's Advocacy Center (NCAC) και το ChildFirst, δεν έχουν επικυρωθεί εμπειρικά σε ικανοποιητικό βαθμό (Korkman κ.ά., 2024).

Προκειμένου να αντληθούν όσο το δυνατόν πιο λεπτομερείς και αξιόπιστες πληροφορίες από το παιδί, αυτά τα πρωτόκολλα τηρούν τις ίδιες **γενικές αρχές**. (APSAC Taskforce, 2023; Blasbalg et al., 2018; Brown et al., 2013; Korkman et al., 2024; NICHD, 2021; UK Ministry of Justice & Council, 2022):

- Χρήση ερωτήσεων **ανοικτού τύπου** και μη καθοδηγητικών (non-suggestive).
- Σημασία της οικοδόμησης σχέσης **εμπιστοσύνης (rapport)** καθ' όλη τη διάρκεια της συνέντευξης.
- Σεβασμός στο **συναισθηματικό και αναπτυξιακό στάδιο** του παιδιού και στις ειδικές του ανάγκες.
- Δημιουργία ενός περιβάλλοντος **φιλικού προς το παιδί και ενημερωμένου για το τραύμα**.
- **Ερευνητική νοοτροπία** των συνεντευκτών, με έλεγχο όλων των σχετικών υποθέσεων για τις καταγγελίες (εξακρίβωση γεγονότων), παρέχοντας παράλληλα κοινωνικο-συναισθηματική υποστήριξη στο παιδί,⁹

Τα τεκμηριωμένα επιστημονικά πρωτόκολλα δικανικής συνέντευξης, τα οποία βασίζονται σε βέλτιστες πρακτικές, ακολουθούν συνήθως μια παρόμοια δομή, παρότι διαφέρουν ελαφρώς ως προς την ορολογία και τα σημεία στα οποία δίνουν μεγαλύτερη έμφαση (APSAC Taskforce, 2023· Korkman et al., 2024· Newlin et al., 2015· NICHD, 2021· UK Ministry of Justice & Council, 2022).

1) ΦΑΣΗ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ (ΠΡΟ-ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ)

Τα πρωτόκολλα NICHD και ABE είναι ημι-δομημένα και απαιτούν τροποποίηση ανάλογα με την περίπτωση. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητο να διεξάγεται ενδελεχής σχεδιασμός πριν από την έναρξη της δικανικής συνέντευξης, λαμβάνοντας υπόψη βασικές πληροφορίες για το παιδί και τις ανάγκες του, καθώς και για τον λόγο της συνέντευξης. Εάν μια δικανική συνέντευξη είναι προσχεδιασμένη, το παιδί θα πρέπει να ενημερώνεται εκ των προτέρων για τον τόπο και τον χρόνο της συνέντευξης, τον σκοπό της και όλες τις άλλες απαραίτητες πληροφορίες. Εάν ένα παιδί δεν μπορεί να ενημερωθεί εκ των προτέρων, ο σκοπός και η διαδικασία της δικανικής συνέντευξης εξηγούνται πριν από την έναρξή της.

2) ΦΑΣΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

Η φάση της εισαγωγής περιλαμβάνει την παρουσίαση των επαγγελματιών που συμμετέχουν στη συνέντευξη και την επεξήγηση των ρόλων τους, τον καθορισμό των βασικών κανόνων της συνέντευξης¹⁰ και τη συζήτηση ενός ουδέτερου θέματος για την οικοδόμηση σχέσης εμπιστοσύνης (rapport) με το παιδί και την εξάσκηση στην παροχή αφηγήσεων. Ο τρόπος με τον οποίο αυτή η εισαγωγή συμβάλλει στη συλλογή αξιόπιστων πληροφοριών από ένα παιδί εξηγείται στο Κεφάλαιο 4. Μετά την εισαγωγή, ο συνεντευκτής εισάγει το υπό εξέταση θέμα με μη καθοδηγητικό τρόπο, συχνά ρωτώντας το παιδί για το τι έχει καταλάβει όσον αφορά τον λόγο της συνέντευξης, για παράδειγμα: «Τώρα που σε έμαθα λίγο καλύτερα, θέλω να μιλήσουμε για τον λόγο που βρίσκεσαι εδώ σήμερα». (NICHD, 2021).

3) ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΦΑΣΗ

Κατά την ουσιαστική φάση της συνέντευξης, ο συνεντευκτής θα προσπαθήσει να προκαλέσει ελεύθερη αφηγηματική ανάκληση της υποτιθέμενης βίας μέσω γενικών ερωτήσεων ανοικτού

9 Οι αρχές της προσέγγισης που λαμβάνει υπόψη το τραύμα (trauma-informed approach) παρουσιάζονται στο Κεφάλαιο 3, ενώ η τεκμηρίωση και η σημασία αυτών των αρχών για τη διερεύνηση και εξακρίβωση των πραγματικών περιστατικών (fact-finding) αναλύονται στο Κεφάλαιο 4.

10 Οι βασικοί κανόνες περιλαμβάνουν συνήθως την εξήγηση προς τα παιδιά ότι πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο ειλικρινή, να μην κάνουν εικασίες ή υποθέσεις, να δηλώνουν όταν δεν θυμούνται ή δεν γνωρίζουν κάτι, καθώς και όταν δεν κατανοούν μια ερώτηση ή πληροφορία. Επίσης, τα παιδιά ενθαρρύνονται να διορθώνουν τον/την συνεντευκτή/-τρια εάν αυτός/-ή πει κάτι λανθασμένο.

τύπου. Το πρωτόκολλο NICHHD, για παράδειγμα, περιγράφει τις ακόλουθες ανοικτές προτροπές: «Καταλαβαίνω ότι μπορεί να σου συνέβη κάτι. Πες μου όλα όσα συνέβησαν από την αρχή μέχρι το τέλος». «Όπως σου είπα, η δουλειά μου είναι να μιλάω με παιδιά για πράγματα που μπορεί να τους έχουν συμβεί. Είναι πολύ σημαντικό να μου πεις γιατί νομίζεις ότι [η γιαγιά σου] σε έφερε εδώ σήμερα». «Έμαθα ότι μίλησες με [έναν γιατρό, δάσκαλο, κοινωνικό λειτουργό] στις [ώρα, τοποθεσία]. Σε παρακαλώ, πες μου τι συζητήσατε». (NICHHD, 2021).

4) ΦΑΣΗ ΕΣΤΙΑΣΜΕΝΩΝ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

Εάν δεν μπορούν να αντληθούν περισσότερες πληροφορίες μέσω ανοικτών ερωτήσεων, ο συνεντευκτής θα θέσει πιο **εστιασμένες και κατευθυντικές ερωτήσεις** (η προσέγγιση της «χοάνης» – funnel approach).

5) ΦΑΣΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ

Στη φάση της ολοκλήρωσης, ο συνεντευκτής θα ρωτήσει εάν το παιδί θέλει να προσθέσει κάτι και αν έχει κάποιες ερωτήσεις. Επιπλέον, ο συνεντευκτής θα ευχαριστήσει το παιδί για τη συμμετοχή του και θα το ενημερώσει για το τι πρόκειται να συμβεί στη συνέχεια. Μετά, ο συνεντευκτής επιστρέφει σε ένα ουδέτερο θέμα για να αποκαταστήσει τη συναισθηματική ισορροπία του παιδιού.

Αυτό μεταφράζεται στα ακόλουθα ελάχιστα και προηγμένα μέτρα:

► Πρωτόκολλο δικανικής συνέντευξης

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
<p>Οι δικανικές συνεντεύξεις ακολουθούν τα πρωτόκολλα NICHHD, ABE ή παρόμοια τεκμηριωμένα (evidence-based) πρωτόκολλα συνέντευξης, βασισμένα στις γενικές αρχές και τη δομή που αναφέρθηκαν ανωτέρω (Korkman et al., 2024).</p> <p>Τα εθνικά πρωτόκολλα δικανικής συνέντευξης προσαρμόζονται στις εθνικές ιδιαιτερότητες.</p>	

ΚΑΛΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Στο **Βέλγιο**, μια προσαρμοσμένη έκδοση του πρωτοκόλλου NICHHD αποτελεί το πρότυπο για τη δικανική συνέντευξη από το 2012, κατόπιν της εναρμόνισής του με το βελγικό πλαίσιο. Η προσαρμογή αυτή ήταν απαραίτητη προκειμένου να ληφθούν υπόψη στοιχεία ειδικά για τη χώρα, συμπεριλαμβανομένης της βελγικής νομοθεσίας, των εγκαταστάσεων διεξαγωγής των δικανικών συνεντεύξεων και των προσώπων που επιτρέπεται να συνοδεύουν το παιδί κατά τη διάρκεια αυτών (Εγκύκλιος για τη Δικανική Συνέντευξη της 29ης Νοεμβρίου 2022) (Ομοσπονδιακή Αστυνομία, 2022).

► Σχεδιασμός πριν από την έναρξη της δικανικής συνέντευξης

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
	<p>Πραγματοποιείται μια άτυπη συζήτηση με τους νόμιμους κηδεμόνες, τους δασκάλους του σχολείου ή άλλα έμπιστα πρόσωπα του παιδιού, προκειμένου να κατανοηθούν σημαντικά χαρακτηριστικά του παιδιού και να ενημερωθούν οι ίδιοι για τη διαδικασία (Russell et al., 2019).</p>

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
<p>Πριν από τη δικανική συνέντευξη, αξιολογείται η προσωπική κατάσταση και η αντίληψη του παιδιού, συμπεριλαμβανομένης της ικανότητας εστίασης, της ομιλητικότητας, της επιδεκτικότητας σε υποβολή (suggestibility), του πολιτισμικού υπόβαθρου και τυχόν ειδικών αναγκών. Αυτή η αξιολόγηση ατομικών αναγκών θα πρέπει να οδηγήσει σε μέτρα όπως η χρήση διερμηνέων, η υποστήριξη της επικοινωνίας, οι συντομότερες συνεδρίες συνέντευξης και η αποφυγή ορισμένων παραγόντων που προκαλούν συναισθηματική φόρτιση (triggers), όπως συγκεκριμένη ορολογία ή φιγούρες εξουσίας (Soletto et al., 2022).</p> <p>Για παράδειγμα:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Τα παιδιά προσφωνούνται με τις αντωνυμίες της επιλογής τους. ▶ Τα μικρά παιδιά ή τα παιδιά με αναπτυξιακές δυσκολίες θα μπορούσαν να επωφεληθούν από τη βοήθεια ειδικών για την επικοινωνία (Korkman et al., 2017). ▶ Τα παιδιά που μιλούν διαφορετική γλώσσα εξετάζονται σε γλώσσα της επιλογής τους (UK Ministry of Justice & National Police Chiefs' Council, 2022). ▶ Ερωτώνται τα παιδιά σχετικά με την προτίμησή τους ως προς το φύλο του συνεντευκτή. Όπου είναι δυνατόν, αυτό λαμβάνεται υπόψη, αλλά οι δεξιότητες του συνεντευκτή παραμένουν ουσιώδεις όταν οι πόροι είναι περιορισμένοι. ▶ Τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες ή ΔΕΠΥ θα χρειαστούν έναν αριθμό συντομότερων συνεδριών αντί για μία μόνο συνέντευξη (UK Ministry of Justice & National Police Chiefs' Council, 2022). 	<p>Επιπλέον, όλοι οι επαγγελματίες που εμπλέκονται ήδη με το παιδί πραγματοποιούν μια συζήτηση για τη συλλογή σχετικών πληροφοριών σχετικά με σημαντικά χαρακτηριστικά του παιδιού πριν από την έναρξη της συνέντευξης, σύμφωνα με τους εθνικούς νόμους περί επαγγελματικού απορρήτου.</p> <p>Μετά την αξιολόγηση των ατομικών αναγκών, αναπτύσσεται ένα σχέδιο συνέντευξης και το πρωτόκολλο και η στρατηγική των ερωτήσεων προσαρμόζονται στην υπόθεση.</p> <p>Οι δικανικοί συνεντευκτές συμβουλευονται ειδικούς στην παιδοψυχολογία για τον σχεδιασμό των συνεντεύξεων (Korkman et al., 2017).</p> <p>Μια ομάδα επαγγελματιών προετοιμάζει συνεργατικά τη συνέντευξη για τη διασφάλιση μιας ενημερωμένης για το τραύμα (trauma-informed) δικανικής συνέντευξης, με βάση τον προσυμπτωματικό έλεγχο (screening) για το τραύμα, τις επικοινωνιακές ανάγκες και την ψυχολογική ετοιμότητα.</p>
<p>Πριν από τη δικανική συνέντευξη, ζητούνται πρόσθετες πληροφορίες σχετικά με το αδίκημα, όπως ιατρικές εκθέσεις και αρχεία. Επιπλέον, ο συνεντευκτής διατυπώνει διαφορετικές υποθέσεις προς έλεγχο κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, με βάση τις πληροφορίες που έχουν ήδη συλλεχθεί (Korkman et al., 2024).</p>	

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Στη **Σκωτία**, καταρτίζεται ένα λεπτομερές σχέδιο για την αντιμετώπιση των αναγκών του παιδιού που πρόκειται να δώσει συνέντευξη, μέσω συνεργασίας μεταξύ του αστυνομικού και του κοινωνικού λειτουργού που θα διεξαγάγουν τη δικανική συνέντευξη. Αυτό το σχέδιο συνέντευξης βασίζεται σε πληροφορίες που παρέχονται από τις κοινωνικές υπηρεσίες και άτομα του στενού περιβάλλοντος του παιδιού. Το σχέδιο λαμβάνει υπόψη τα δυνατά σημεία και τους πόρους του παιδιού, τις ειδικές του ανάγκες, τη γνωστική του ανάπτυξη, τις εμπειρίες τραύματος και αντιξοοτήτων, καθώς και στρατηγικές που θα βοηθήσουν το παιδί να παραμείνει εντός του «παραθύρου ανοχής» του (window of tolerance). Επιπλέον, εξετάζονται προσεκτικά οι ανάγκες του παιδιού όσον αφορά την ομιλία, τη γλώσσα και την επικοινωνία, μαζί με άλλους σχετικούς παράγοντες (Frier et al., 2022).

Σε ορισμένες αυτόνομες κοινότητες της **Ισπανίας**, επιτρέπεται στα παιδιά που είναι θύματα ή μάρτυρες βίας να συνοδεύονται από ειδικά εκπαιδευμένους σκύλους βοηθούς

κατά τη διάρκεια των δικανικών συνεντεύξεων. Η παρουσία αυτών των σκύλων πρέπει να εγκριθεί από τον ανακριτή, αφού η οικογένεια του παιδιού υποβάλει εκ των προτέρων σχετική αίτηση στο γραφείο υποστήριξης θυμάτων (Βασιλικό Διάταγμα 409/2025 της 27ης Μαΐου που ρυθμίζει τη δραστηριότητα και την ευημερία των σκύλων βοηθών) (Comunidad Madrid, 2025· EFE, 2023· Gobierno de Canarias, 2024).

Στην **Κύπρο**, ορίζεται ένας υπεύθυνος χειριστής υπόθεσης (ψυχολόγος) πριν από τη διεξαγωγή της δικανικής συνέντευξης και αμέσως μόλις ένα περιστατικό παιδικής κακοποίησης παραπεμφθεί στο «Σπίτι του Παιδιού». Αυτός ο υπεύθυνος προβαίνει σε μια αξιολόγηση των ατομικών αναγκών, λαμβάνοντας υπόψη τις γνωστικές ικανότητες του παιδιού, την ψυχολογική του κατάσταση, καθώς και το κοινωνικό και πολιτισμικό του υπόβαθρο (Michael & Petridou, 2025).

5.3. Ποιος διεξάγει μια δικανική συνέντευξη;

Οι δικανικές συνεντεύξεις πρέπει να διεξάγονται από εκπαιδευμένο επαγγελματία εντός της αίθουσας συνέντευξης, ενώ ένας άλλος εκπαιδευμένος επαγγελματίας παρακολουθεί τη συνέντευξη από την αίθουσα παρατήρησης (Soletto et al., 2022). Καθώς τα παιδιά-θύματα συχνά ανησυχούν για τις αντιδράσεις των άλλων, συνιστάται να παρίστανται στην αίθουσα μόνο ο συνεντευκτής και το παιδί (APSAC Taskforce, 2023· EU Agency for Fundamental Rights, 2017a· Korkman et al., 2024· Lamb et al., 2008· Smith & Milne, 2011).

► Ποιος διεξάγει τις δικανικές συνεντεύξεις;

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Ελάχιστα Μέτρα Προηγμένα Μέτρα Οι δικανικές συνεντεύξεις πραγματοποιούνται από δύο εκπαιδευμένους επαγγελματίες: έναν στην αίθουσα συνέντευξης και έναν στην αίθουσα παρατήρησης.	

ΚΑΛΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Στη **Φινλανδία**, ψυχολόγοι με εκπαίδευση στην παιδική ανάπτυξη και τη δικανική συνέντευξη διεξάγουν συνεντεύξεις με μικρά παιδιά, παιδιά με αναπηρίες ή σε ιδιαίτερα περίπλοκες περιπτώσεις, όπως σοβαρές δικαστικές διαμάχες για την επιμέλεια. Η αστυνομία και άλλοι επαγγελματίες (όπως ο δικηγόρος του παιδιού ή ο εισαγγελέας) παρακολουθούν τις συνεντεύξεις από την αίθουσα παρατήρησης μέσω βιντεοσύνδεσης (Korkman et al., 2017).

► Ποια άλλα άτομα μπορούν να παρίστανται κατά τη διάρκεια των δικανικών συνεντεύξεων;

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Εάν η μητρική γλώσσα του παιδιού διαφέρει από εκείνη του συνεντευκτή, παρίσταται επαγγελματίας διερμηνέας, ακόμη και αν οι δυο τους μοιράζονται μια κοινή γλώσσα σε επίπεδο καθημερινής επικοινωνίας (APSAC Taskforce, 2023; Ernberg et al., 2022; Fontes & Faller, 2007; Fontes & Tishelman, 2016).	Διατίθεται μια λίστα πιστοποιημένων δικαστικών διερμηνέων, οι οποίοι είναι εκπαιδευμένοι σε μεθόδους δικανικής συνέντευξης, στην παιδική ανάπτυξη και σε προσεγγίσεις ευαίσθητες στο τραύμα.

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Πριν από τη συνέντευξη, ο συνεντευκτής συζητά τον σκοπό της με τον διερμηνέα και τονίζει ότι η διερμηνεία πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο κατά λέξη (verbatim) και όχι περιληπτική.	Εάν η μητρική γλώσσα του παιδιού διαφέρει από του συνεντευκτή, παρίστανται δύο διερμηνείς για διασφάλιση της ακρίβειας: ένας στην αίθουσα συνέντευξης και ένας στην αίθουσα παρατήρησης (PROMISE, 2017).
Ο διερμηνέας πρέπει να κάθεται ελαφρώς πίσω ή στο πλάι του συνεντευκτή, ώστε η κύρια αλληλεπίδραση να διατηρείται μεταξύ συνεντευκτή και παιδιού. Μετά τη συνέντευξη, πραγματοποιείται ενημέρωση (debriefing) μεταξύ συνεντευκτή και διερμηνέα για την καταγραφή τυχόν μεταφραστικών δυσκολιών ή πολιτισμικών αποχρώσεων.	
Οι νόμιμοι κηδεμόνες ή άλλα υποστηρικτικά πρόσωπα, κατ' αρχήν, δεν παρίστανται. Εάν το παιδί το επιθυμεί, η παρουσία τους δεν πρέπει να παρεμποδίζει την έρευνα: κάθονται πίσω από το παιδί, δεν βοηθούν στις απαντήσεις και αποχωρούν πριν από την ουσιαστική φάση της συνέντευξης (APSAC Taskforce, 2023).	
	Ένας εξειδικευμένος επαγγελματίας παρίστανται στην αίθουσα παρατήρησης για να διασφαλίσει τον σεβασμό των δικαιωμάτων του παιδιού, να παρέχει υποστήριξη και να διαχειριστεί καταστάσεις κρίσης (EU Agency for Fundamental Rights, 2017a).
	Το παιδί υποστηρίζεται από τον δικηγόρο του (ανηλίκων) πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τη συνέντευξη (Soletto et al., 2022)
Σε χώρες που απαιτούν αντεξέταση για να θεωρηθεί η συνέντευξη παραδεκτή ως αποδεικτικό στοιχείο, ο δικηγόρος του κατηγορουμένου παρίστανται στην αίθουσα παρατήρησης και οι ερωτήσεις του μεταφέρονται στον εκπαιδευμένο συνεντευκτή. Οι δικηγόροι υπεράσπισης δεν επιτρέπεται να εξετάζουν απευθείας τα παιδιά (EU Agency for Fundamental Rights, 2017a).	Στις χώρες αυτές, ο δικηγόρος του υπόπτου μπορεί να υποβάλει τις ερωτήσεις του εκ των προτέρων, αλλά δεν επιτρέπεται να παρίστανται στην αίθουσα παρατήρησης κατά τη διάρκεια της συνέντευξης.

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Στο **Βέλγιο**, η Εγκύκλιος για τη Δικανική Συνέντευξη ρυθμίζει ποιος επιτρέπεται να βρίσκεται στην αίθουσα ανάκρισης ή παρατήρησης. Ο δικηγόρος του παιδιού ή των γονέων μπορεί να παρίστανται στην αίθουσα συνέντευξης, αλλά πρέπει να κάθεται πίσω από το παιδί. Ο ρόλος του περιορίζεται στη διασφάλιση της ορθότητας της διαδικασίας και της σωστής μεταχείρισης του παιδιού, χωρίς δικαίωμα άμεσης παρέμβασης.

Στην **Ολλανδία**, ο δικηγόρος υπεράσπισης και ο φερόμενος ως θύτης μπορούν να ζητήσουν να δουν τη μαγνητοσκόπηση της συνέντευξης. Αν επιθυμούν να θέσουν συμπληρωματικές ερωτήσεις, μπορούν να παρακολουθήσουν τη συνέντευξη μέσω ζωντανής σύνδεσης και να διαβιβάσουν τις ερωτήσεις τους στον συνεντευκτή (Van Wijk et al., 2018).

Στην **Πορτογαλία**, το παιδί πρέπει υποχρεωτικά να συνοδεύεται από ένα εξειδικευμένο πρόσωπο υποστήριξης κατά τη διάρκεια της δικανικής συνέντευξης (Κώδικας Ποινικής Δικονομίας).

Στις **Ηνωμένες Πολιτείες**, το «Zero Abuse Project» εκπαιδεύει διερμηνείς ώστε να είναι νομικά ουδέτεροι. Εκπαιδεύονται στην αυστηρά κατά λέξη μετάφραση, αντανακλώντας ακόμη και τις γραμματικά λανθασμένες προτάσεις του παιδιού. Επίσης, εκπαιδεύονται στη δυναμική της κακοποίησης και στην αποφυγή της υποβολής (Zero Abuse Project, 2026).

► Εκπαίδευση των δικανικών συνεντευκτών

Η Σύμβαση Λανζαρότε του Συμβουλίου της Ευρώπης (2007) ορίζει ότι οι συνεντεύξεις με παιδιά πρέπει να διεξάγονται από εκπαιδευμένους επαγγελματίες, ώστε να διασφαλίζεται ότι η διαδικασία είναι νομικά έγκυρη, δεν προκαλεί περαιτέρω τραύμα και είναι αξιόπιστη στο δικαστήριο. Στα κράτη μέλη της ΕΕ, οι δικανικές συνεντεύξεις με παιδιά-θύματα διεξάγονται από διάφορους επαγγελματίες, όπως κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους, ψυχιάτρους, αξιωματικούς επιβολής του νόμου και εισαγγελείς (Soleto et al., 2025b). Ανεξάρτητα από το επαγγελματικό τους υπόβαθρο, οι δικανικοί συνεντευκτές πρέπει να διαθέτουν εξειδικευμένες γνώσεις, οι οποίες αποκτώνται μέσω ενός συνδυασμού αρχικής και συνεχούς εκπαίδευσης, πρακτικής εμπειρίας, αξιολόγησης από ομοτίμους (peer review), εποπτείας και ανεξάρτητης μάθησης (APSAC Taskforce, 2023· Korkman et al., 2024· NCA, 2011· Newlin et al., 2015). Ως εκ τούτου, τα ακόλουθα μέτρα επικεντρώνονται στην εκπαίδευση των επαγγελματιών και όχι στον συγκεκριμένο επαγγελματικό τους ρόλο.

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Οι δικανικοί συνεντευκτές έχουν λάβει μια γενική εκπαίδευση, η οποία απαιτείται για όλους τους επαγγελματίες που εργάζονται με παιδιά-θύματα βίας στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών (see Chapter 6.7.).	
Οι δικανικοί συνεντευκτές έχουν λάβει εξειδικευμένη θεωρητική αρχική εκπαίδευση σε θέματα όπως (APSAC Taskforce, 2023; Fontes & Faller, 2007; Korkman et al., 2024; La Rooy et al., 2015; Soleto et al., 2022): <ul style="list-style-type: none"> ▪ Τεκμηριωμένες πληροφορίες και χρήση πρωτοκόλλων δικανικής συνέντευξης. ▪ Ανάπτυξη μνήμης και γλώσσας στα παιδιά. ▪ Ηθική κρίση των παιδιών για τα γεγονότα. ▪ Παιδική ανάπτυξη σε σχέση με το ψέμα. ▪ Πρακτικές ενημερωμένες για το τραύμα και πολιτισμική ευαισθησία. ▪ Δικανική ψυχολογία. ▪ Η ποινική διαδικασία μετά από περιστατικά παιδικής κακοποίησης. 	
Οι δικανικοί συνεντευκτές έχουν λάβει εξειδικευμένες και εκτενείς ευκαιρίες πρακτικής άσκησης ως μέρος της αρχικής τους εκπαίδευσης. Αυτή περιλαμβάνει εντατικές, σύντομες πρακτικές συνεδρίες με εκτενή εξατομικευμένη ανατροφοδότηση και παιχνίδια ρόλων (Korkman et al., 2024; La Rooy et al., 2015).	Η εκπαίδευση χρησιμοποιεί προηγμένες μεθόδους , όπως προσομοίωση με avatar, με ανατροφοδότηση για τον τρόπο υποβολής των ερωτήσεων και την επίδραση της στρατηγικής στις απαντήσεις του παιδιού. Αυτό συνιστάται καθώς η μίμηση της συμπεριφοράς πραγματικών παιδιών (ως προς τη μνήμη και την υποβολή) μπορεί να μην είναι η βέλτιστη (Pompedda et al., 2017; Pompedda et al., 2022).
Οι δικανικοί συνεντευκτές λαμβάνουν συνεχή θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση σε τακτική βάση.	Οι δικανικοί συνεντευκτές λαμβάνουν συνεχή θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση σε ετήσια βάση.
Πέραν της εκπαίδευσης, λαμβάνουν αξιολογήσεις από ομοτίμους (peer reviews) και εξατομικευμένη ανατροφοδότηση (APSAC Taskforce, 2023; Korkman et al., 2024; Newlin et al., 2015; Soleto et al., 2022): <ul style="list-style-type: none"> ▶ Η ανατροφοδότηση παρέχεται από έμπειρους συνεντευκτές μέσω λεπτομερούς εξέτασης των συνεντεύξεων για την τήρηση του πρωτοκόλλου και τη χρήση ανοικτών, μη υποβλητικών ερωτήσεων. ▶ Οι αξιολογήσεις από ομοτίμους είναι συζητήσεις που προσφέρουν επαγγελματική και συναισθηματική υποστήριξη. 	Η εξατομικευμένη ανατροφοδότηση για τον τύπο και τη διατύπωση των ερωτήσεων, καθώς και για την τήρηση του πρωτοκόλλου, παρέχεται άμεσα μετά από κάθε συνέντευξη από έμπειρους συνεντευκτές που παρακολουθούν την ανωνυμοποιημένη μαγνητοσκόπηση (Korkman et al., 2024; Pompedda et al., 2015).

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Στο **Βέλγιο**, οι εμπλεκόμενοι φορείς θεωρούν τη βασική εκπαίδευση των δικανικών συνεντευκτών υψηλής ποιότητας (Verwaet et al., 2025). Η εκπαίδευση των αστυνομικών που επιθυμούν να γίνουν δικανικοί συνεντευκτές περιλαμβάνεται στην Εγκύκλιο για τη Δικανική Συνέντευξη: πρέπει να ολοκληρώσουν έναν εξειδικευμένο κύκλο εκπαίδευσης διάρκειας ενός μηνός, ο οποίος διδάσκεται από έμπειρους δικανικούς συνεντευκτές (με πάνω από 5 χρόνια εμπειρίας) και άλλους εμπειρογνώμονες, όπως δικαστικούς λειτουργούς, ψυχιάτρους και ειδικούς στην παιδική ανάπτυξη και την κατάκτηση της γλώσσας.

Η εκπαίδευση αποτελείται από 60 ώρες θεωρίας, καλύπτοντας θέματα όπως το νομικό πλαίσιο της δικανικής συνέντευξης, τη μαγνητοσκόπηση και την αναφορά των δικανικών συνεντεύξεων, την ποινική διαδικασία, τα βασικά στοιχεία της κατάκτησης της γλώσσας και της παιδικής ανάπτυξης, τη δυναμική της βίας κατά των παιδιών, τη συνεργασία με διερμηνείς και την επικοινωνία με παιδιά.

Μετά την επιτυχία σε μια θεωρητική εξέταση, οι εκπαιδευόμενοι προχωρούν στο πρακτικό σκέλος, το οποίο περιλαμβάνει 54 ώρες εξάσκησης με παιχνίδια ρόλων, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης εξοπλισμού μαγνητοσκόπησης, και 2 ώρες αξιολόγησης της εκπαίδευσης. Η τελική εξέταση διεξάγεται ενώπιον μιας εξεταστικής επιτροπής που αποτελείται από δύο εκπαιδευτές δικανικής συνέντευξης και έναν εκπρόσωπο από το τμήμα συμπεριφορικών επιστημών της Ομοσπονδιακής Αστυνομίας.

Στην **Ολλανδία**, μια προαιρετική εκπαίδευση για αστυνομικούς σχετικά με τη συνέντευξη ευάλωτων ατόμων κατά τη διάρκεια ερευνών περιλαμβάνει μια άσκηση παιχνιδιού ρόλων με έναν ηθοποιό εκπαίδευσης, ο οποίος υποδύεται τον ρόλο ενός ατόμου με νοητική ή γνωστική αναπηρία, ή μιας γυναίκας με οριακή διαταραχή προσωπικότητας. Με αυτόν τον τρόπο, οι αστυνομικοί δεν χρειάζεται να υποδύονται οι ίδιοι ένα ευάλωτο πρόσωπο (College voor de Rechten van de Mens, 2023).

5.4. Απόφαση για τη διεξαγωγή δικανικής συνέντευξης: κριτήρια επιλεξιμότητας και άλλα εργαλεία λήψης αποφάσεων

Η αυξανόμενη επίγνωση της ιδιαίτερης ευάλωτης φύσης των παιδιών εντός του δικαστικού συστήματος έχει δώσει νέα έμφαση στη ρύθμιση των δικανικών συνεντεύξεων ως ακρογωνιαίο λίθο της διαδικαστικής προστασίας των παιδιών-θύματων βίας, καθώς η παιδική κακοποίηση συνήθως συμβαίνει απουσία οποιουδήποτε άλλου μάρτυρα πλην του παιδιού (Baugerud & Johnson, 2017). Σε ορισμένες δικαιοδοσίες, οι δικανικές συνεντεύξεις αναγνωρίζονται ως δικαίωμα των παιδιών-θύματων για συγκεκριμένα εγκλήματα, ενώ σε άλλες, τα **κριτήρια επιλεξιμότητας** δεν αναγνωρίζονται στα εθνικά πλαίσια, ή μόνο παιδιά κάτω από μια ορισμένη ηλικία λαμβάνουν δικανική συνέντευξη για συγκεκριμένα εγκλήματα (Soleto et al., 2025b). Καθώς οι δικανικές συνεντεύξεις είναι αναπτυξιακά προσαρμοσμένες και ενημερωμένες για το τραύμα, όλα τα παιδιά-θύματα και οι μάρτυρες βίας που πρέπει να καταθέσουν θα ωφελούνταν από τις μεθόδους δικανικής συνέντευξης. Ωστόσο, παρόλο που οι δικανικές συνεντεύξεις είναι ο καλύτερος τρόπος για την εξέτασή τους, παραμένουν μια επιβάρυνση για το παιδί. Ως εκ τούτου, είναι πρωταρχικής σημασίας να αξιολογηθεί εάν μια δικανική συνέντευξη είναι απαραίτητη για τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων και εάν το παιδί είναι ικανό να παρέχει αξιόπιστες πληροφορίες.

Αυτό μεταφράζεται στα ακόλουθα ελάχιστα και προηγμένα μέτρα:

▶ Απόφαση για τη διεξαγωγή δικανικής συνέντευξης

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
<p>Το δικαίωμα σε δικανική συνέντευξη αναγνωρίζεται στα εθνικά πλαίσια και βασίζεται σε συγκεκριμένα κριτήρια επιλεξιμότητας, όπως η ηλικία του παιδιού, η φύση του εγκλήματος και η ευαλωτότητα του παιδιού.</p> <p>Η απόφαση για την εξέταση ενός παιδιού δεν βασίζεται μόνο σε τυπικά κριτήρια, αλλά και σε μια εξατομικευμένη αξιολόγηση της ικανότητας του παιδιού να καταθέσει. Αυτή η αξιολόγηση λαμβάνει υπόψη το αναπτυξιακό επίπεδο του παιδιού, την ψυχολογική και συναισθηματική του κατάσταση και το ιστορικό τραύματος (βλ. Κεφάλαιο 4).</p> <p>Ένα παιδί δεν εξετάζεται όταν στερείται την αναπτυξιακή ικανότητα να συμμετάσχει, ή όταν η υποψιαζόμενη βία συνέβη σε πρώιμη βρεφική ηλικία, πριν από τον σχηματισμό της αυτοβιογραφικής μνήμης (Greenhoot & Tsethlikai, 2009).</p>	<p>Το δικαίωμα σε δικανική συνέντευξη αναγνωρίζεται στα εθνικά πλαίσια για όλους τους τύπους εγκλημάτων κατά παιδιών, για τα οποία η κατάθεση είναι απαραίτητη για τη συλλογή επαρκών αποδεικτικών στοιχείων.</p> <p>Η αξιολόγηση της ικανότητας του παιδιού να καταθέσει βασίζεται στη χρήση επικυρωμένων αναπτυξιακών και ψυχολογικών εργαλείων αξιολόγησης για την εκτίμηση των γνωστικών, συναισθηματικών και γλωσσικών ικανοτήτων (Baugerud & Johnson, 2017), η οποία διενεργείται από εκπαιδευμένο επαγγελματία. Αυτή η αξιολόγηση καθορίζει όχι μόνο την ικανότητα του παιδιού να καταθέσει, αλλά και την ετοιμότητα και την ανθεκτικότητά του σε σχέση με την έκθεση στο τραύμα.</p>

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Στην **Ελλάδα**, ψυχολόγοι αξιολογούν τη συναισθηματική κατάσταση του παιδιού για να προσδιορίσουν εάν είναι ικανό να καταθέσει πριν από τη διεξαγωγή μιας δικανικής συνέντευξης (Thanasoula et al., 2025).

Στο **Βέλγιο**, τα κριτήρια επιλεξιμότητας για τη δικανική συνέντευξη παιδιών και ευάλωτων προσώπων περιλαμβάνονται στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (Wetboek van Strafvordering, 1808). Η ανακριτική αρχή πρέπει να αξιολογήσει εάν η δικανική συνέντευξη είναι απαραίτητη με βάση την τυπολογία του εγκλήματος και το επείγον της υπόθεσης. Για ορισμένα σεξουαλικά εγκλήματα κατά παιδιών (όπως βιασμός, ηδονοβλεψία και παραβίαση της σεξουαλικής ακεραιότητας) και σε περίπτωση κλειτοριδεκτομής, η δικανική συνέντευξη είναι υποχρεωτική, εκτός εάν η ανακριτική αρχή αποφασίσει διαφορετικά (αρ. 92, §1 Κώδικα Ποινικής Δικονομίας). Για άλλα εγκλήματα κατά παιδιών, η ανακριτική αρχή μπορεί να διατάξει δικανικές συνεντεύξεις, συμπεριλαμβανομένων περιπτώσεων σοβαρών και εξαιρετικών περιστάσεων (αρ. 92, §§1-2 ΚΠΔ).

▶ Αριθμός Συνεντεύξεων

Για την πρόληψη της δευτερογενούς θυματοποίησης, ο **αριθμός των συνεντεύξεων** με παιδιά-θύματα και μάρτυρες θα πρέπει να διατηρείται στο ελάχιστο. Ωστόσο, μια άκαμπτη πολιτική που επιτρέπει μόνο μία δικανική συνέντευξη δεν γίνεται αποδεκτή στην πράξη, καθώς μια επαναλαμβανόμενη ακρόαση μπορεί να είναι προς το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού υπό ορισμένες συνθήκες (APSAC Taskforce, 2023; Council of Europe, 2023a; Korkman et al., 2024).

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
<p>Κατ' αρχήν, τα παιδιά-θύματα πρέπει να υποβάλλονται σε δικανική συνέντευξη μόνο μία φορά. Ωστόσο, πολλαπλές συνεδρίες μιας συνέντευξης μπορούν να διεξαχθούν από τον ίδιο συνεντευκτή για να προκύψουν πλήρεις και ακριβείς περιγραφές του γεγονότος και να διασφαλιστεί η ευημερία του παιδιού, για παράδειγμα στις ακόλουθες περιπτώσεις (APSAC Taskforce, 2023; Cederborg et al., 2007; Cross et al., 2007; Hershkowitz et al., 2021; Korkman et al., 2024; Lamb et al., 2008; Leander, 2010; Newlin et al., 2015; Patterson & Pipe, 2009):</p>	

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Όταν είναι προς το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού να διακοπεί η συνέντευξη και να συνεχιστεί άλλη φορά, για παράδειγμα επειδή το παιδί είναι πολύ κουρασμένο. ▶ Όταν το παιδί είναι διστακτικό να προβεί σε αποκαλύψεις. ▶ Για παιδιά με νοητικές ή επικοινωνιακές αναπηρίες. ▶ Όταν τα παιδιά απαιτούν περισσότερο χρόνο για να αναπτύξουν εμπιστοσύνη στη διαδικασία και στον συνεντευκτή. ▶ Όταν το παιδί ζητά μια επιπλέον συνέντευξη. ▶ Όταν προκύπτουν νέες πληροφορίες ή αποδεικτικά στοιχεία κατά τη διάρκεια της έρευνας. 	
<p>Οι πρόσθετες δικανικές συνεντεύξεις δεν περιλαμβάνουν την επαναλαμβανόμενη ερώτηση του παιδιού για τη βία σε περίπτωση μη αποκάλυψης κατά την αρχική συνέντευξη. Αντίθετα, οι επακόλουθες συνεντεύξεις επικεντρώνονται σε διαφορετικές ερωτήσεις ή θέματα και διεξάγονται από τον ίδιο επαγγελματία (Cederborg et al., 2007; Council of Europe, 2023a; Korkman et al., 2024; PROMISE, 2017).</p>	

5.5. Πού πρέπει να διεξάγεται μια δικανική συνέντευξη;

Οι δικανικές συνεντεύξεις πρέπει να διεξάγονται σε εξειδικευμένα, φιλικά προς το παιδί και ευαίσθητα στο τραύμα περιβάλλοντα, τα οποία είναι άνετα, ιδιωτικά και σωματικά και ψυχολογικά ασφαλή για ποικίλους πληθυσμούς παιδιών και τα μη παραβατικά μέλη των οικογενειών τους (NCAC, 2019· Russell et al., 2019). Αυτό μεταφράζεται στα ακόλουθα ελάχιστα και προηγμένα μέτρα για την **τοποθεσία** των εγκαταστάσεων δικανικής συνέντευξης, την προσβασιμότητα αυτών των εγκαταστάσεων, τον χώρο αναμονής πριν από τη διεξαγωγή της συνέντευξης και τη διαμόρφωση των αιθουσών δικανικής συνέντευξης και παρατήρησης.

▶ Τοποθεσία των εγκαταστάσεων δικανικής συνέντευξης

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
<p>Τα αστυνομικά τμήματα και τα δικαστήρια διαθέτουν προσαρμοσμένους χώρους δικανικών συνεντεύξεων εντός των εγκαταστάσεών τους, με χώρο αναμονής, χώρο συνέντευξης και χώρο παρατήρησης (βλ. παρακάτω).</p>	<p>Οι δικανικές συνεντεύξεις πραγματοποιούνται σε διεπιστημονικά κέντρα συνεργασίας φορέων που παρέχουν επίσης ψυχολογική, συναισθηματική, ιατρική και πρακτική υποστήριξη στα παιδιά-θύματα βίας, όπως τα κέντρα Barnahus ή τα Σπίτια του Παιδιού.</p>
	<p>Το κτίριο όπου πραγματοποιούνται οι δικανικές συνεντεύξεις βρίσκεται σε κατοικημένη περιοχή (PROMISE, 2017).</p>

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Στο Ρέικιαβικ (**Ισλανδία**) και στο Λινκόπινγκ (**Σουηδία**) οι συνεντεύξεις γίνονται σε κέντρα Barnahus που βρίσκονται σε κατοικημένες περιοχές για να διασφαλίζεται ένα ασφαλές και ήσυχο περιβάλλον. Τα κτίρια μοιάζουν με ιδιωτικές κατοικίες και είναι προσβάσιμα σε χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων, καθώς και μέσω δημόσιας συγκοινωνίας ή αυτοκινήτου (PROMISE, 2017).

Στην **Εσθονία**, οι συνεντεύξεις για υποθέσεις σεξουαλικής βίας κατά παιδιών διεξάγονται κυρίως σε ένα από τα πέντε «Σπίτια του Παιδιού». Όταν αυτά δεν είναι προσβάσιμα, διατίθενται ειδικά σχεδιασμένες αίθουσες στα αστυνομικά τμήματα.

Στο **Βέλγιο**, οι δικανικές συνεντεύξεις διεξάγονται τακτικά σε αστυνομικά τμήματα εξοπλισμένα για τον σκοπό αυτό. Τα τελευταία χρόνια, ορισμένα από τα νεοσύστατα Βελγικά Κέντρα Φροντίδας Σεξουαλικής Επίθεσης (SACC) έχουν αρχίσει να ενσωματώνουν ειδικές αίθουσες δικανικών συνεντεύξεων, επιτρέποντας την παροχή ιατρικής φροντίδας, ιατροδικαστικής εξέτασης, δικανικής συνέντευξης και υποστήριξης θυμάτων σε μία μόνο τοποθεσία από εξειδικευμένους επαγγελματίες. Ωστόσο, αυτό το μοντέλο βρίσκεται ακόμη υπό ανάπτυξη και απαιτεί περαιτέρω αξιολόγηση βάσει της εμπειρίας πέντε κέντρων που διαθέτουν επί του παρόντος τέτοιες εγκαταστάσεις (Vervaeke et al., 2025).

► Προσβασιμότητα των εγκαταστάσεων

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Τα κτίρια είναι προσβάσιμα με τη δημόσια συγκοινωνία.	
Το κτίριο όπου πραγματοποιούνται οι δικανικές συνεντεύξεις, καθώς και όλοι οι χώροι (υποδοχή, αίθουσα συνέντευξης και αίθουσα παρατήρησης) είναι προσβάσιμα σε όλα τα παιδιά, συμπεριλαμβανομένων εκείνων με ειδικές ανάγκες, π.χ. ράμπες, υλικά φιλικά προς τις αισθήσεις και σήμανση Braille (Russell et al., 2019; Soletto et al., 2022).	
Το εξωτερικό του κτιρίου της δικανικής συνέντευξης είναι καλά φωτισμένο (Bulling & Hickle, 2023).	
Τα παιδιά δεν χρειάζεται να περάσουν από γενικούς ελέγχους ασφαλείας, π.χ. ανιχνευτές μετάλλων ή ελέγχους ταυτότητας πριν από τη δικανική συνέντευξη (Soletto et al., 2022).	Υπάρχουν χωριστές είσοδοι για τα παιδιά (θύματα) και τις οικογένειές τους (EU Agency for Fundamental Rights, 2017a; Russell et al., 2019; Turman & Poyer, 1998). Ωστόσο, αυτές οι είσοδοι είναι διακριτικές και, για παράδειγμα, δεν φέρουν πινακίδες που να δείχνουν ή να αναφέρουν ότι προορίζονται για θύματα βίας. Ιδανικά, υπάρχουν επίσης ιδιωτικοί χώροι στάθμευσης και ειδικό συνοδοί προστασίας παιδιών για τα παιδιά-θύματα και τις οικογένειές τους (PROMISE, 2017).

ΚΑΛΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Στην **Κύπρο**, η δικανική συνέντευξη παιδιών πραγματοποιείται σε ειδικά σχεδιασμένες, ασφαλείς και φιλικές προς το παιδί αίθουσες εντός αστυνομικών σταθμών, «Σπιτιών του Παιδιού» ή «Σπιτιών της Γυναίκας». Προς το παρόν, το «Σπίτι του Παιδιού» χειρίζεται μόνο υποθέσεις σεξουαλικής βίας κατά παιδιών, αλλά σχεδιάζεται ένα δεύτερο «Σπίτι του Παιδιού» ή η επέκταση της υφιστάμενης εγκατάστασης για τον χειρισμό άλλων μορφών παιδικής κακοποίησης (Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας 2021–2026). Αυτές οι αίθουσες είναι σχεδιασμένες ώστε να είναι φιλόξενες και μη εκφοβιστικές, με απαλά χρώματα, άνετα έπιπλα και παιχνίδια ή είδη τέχνης που βοηθούν τα παιδιά να αισθάνονται πιο χαλαρά. Είναι ηχομονωμένες για τη διασφάλιση της εμπιστευτικότητας και εξοπλισμένες με διακριτικά οπτικοακουστικά συστήματα καταγραφής, ώστε να αποτρέπεται η ανάγκη των παιδιών να επαναλάβουν την κατάθεσή

τους. Επιπλέον, οι εγκαταστάσεις αυτές είναι προσβάσιμες για παιδιά με αναπηρίες και παρέχουν χωριστούς χώρους αναμονής για να διασφαλιστεί ότι τα παιδιά δεν έρχονται σε επαφή με φερόμενους ως δράστες ή άλλες εκφοβιστικές φιγούρες. Επιπρόσθετα, οι εξειδικευμένοι αστυνομικοί που διεξάγουν τις συνεντεύξεις δεν φορούν στολές και οι αίθουσες ακροάσεων δεν φέρουν όπλα (Michael & Petridou, 2025).

► Διαμόρφωση του χώρου αναμονής

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Οι χώροι αναμονής διασφαλίζουν ότι τα θύματα, οι φερόμενοι ως δράστες και τα αντίστοιχα μέλη των οικογενειών τους δεν έχουν καμία επαφή στα κτίρια που χρησιμοποιούνται για τη δικανική συνέντευξη.	
Υπάρχουν αποκλειστικοί χώροι αναμονής για τα παιδιά και τις οικογένειές τους που δεν χρησιμοποιούνται από το προσωπικό και τους επισκέπτες. Αυτοί οι χωριστοί χώροι αναμονής διαθέτουν επίπλωση και υλικό φιλικό προς το παιδί , την ηλικία και την οικογένεια, όπως βιβλία κατάλληλα για το αναπτυξιακό στάδιο, σελίδες ζωγραφικής και έπιπλα μεγέθους παιδιού (Korkman et al., 2017; Russell et al., 2019; Soleto et al., 2022).	
	Ο χώρος αναμονής είναι ηχομονωμένος. Η τοποθεσία και η σήμανση είναι διακριτικές (PROMISE, 2017).
Οι αίθουσες αναμονής βρίσκονται κοντά στην αίθουσα συνέντευξης, προκειμένου να αποφεύγεται ο αποπροσανατολισμός και οι μεταβάσεις μέσα από επίσημα ή εχθρικά περιβάλλοντα κατά τη διάρκεια της διαδικασίας της δικανικής συνέντευξης.	

ΚΑΛΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Στο **Barnahus της Ισλανδίας**, οι τοίχοι του χώρου αναμονής είναι διακοσμημένοι με ζωγραφιές άλλων παιδιών, έτσι ώστε τα παιδιά-θύματα να μπορούν να δουν ότι και άλλα παιδιά έχουν βρεθεί εκεί πριν από αυτά (PROMISE, 2017).

► Διαμόρφωση της αίθουσας δικανικής συνέντευξης και της αίθουσας παρατήρησης

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Οι δικανικές συνεντεύξεις πρέπει να διεξάγονται σε ειδικά προσαρμοσμένες αίθουσες που παρέχουν ένα ουδέτερο, ηχομονωμένο, ιδιωτικό και ασφαλές περιβάλλον. Ενώ αυτές οι αίθουσες δεν πρέπει να μοιάζουν με περιβάλλοντα ανάκρισης, θα πρέπει επίσης να ελαχιστοποιούν τα υπερβολικά ερεθίσματα, ειδικά στοιχεία που θα μπορούσαν να ενθαρρύνουν τη φαντασία ή το παιχνίδι. Οι αίθουσες δικανικής συνέντευξης πρέπει να είναι βαμμένες σε ζεστά χρώματα, να χρησιμοποιούν απαλό φωτισμό και να περιέχουν έπιπλα μεγέθους παιδιού.	Ο σχεδιασμός όλων των χώρων βασίζεται σε αρχές σχεδιασμού τεκμηριωμένης έρευνας από τομείς όπως η αρχιτεκτονική παιδιατρικής υγειονομικής περίθαλψης. Η έρευνα έχει δείξει ότι συγκεκριμένα στοιχεία, όπως καμπύλα έπιπλα, απαλοί γήινοι τόνοι, φυσικός φωτισμός και βιοφιλικός σχεδιασμός, βοηθούν στη μείωση του στρες και βελτιώνουν την αποκάλυψη πληροφοριών στις συνεντεύξεις παιδιών (Ulrich et al., 2008).

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Όπλα, στολές και άλλα εκφοβιστικά στοιχεία πρέπει να απουσιάζουν (NCAC, 2019; Newlin et al., 2015; Poole & Lamb, 1998; Russell et al., 2019; Soletto et al., 2022; Steele, 2020).	Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται σε αισθητηριακές πτυχές όπως η ακουστική (αποφυγή αντήχησης), ο ρυθμιζόμενος φωτισμός (για οπτική άνεση) και η θερμοκρασία.
Για τη διασφάλιση της οπτικοακουστικής καταγραφής και της ζωντανής προβολής των δικανικών συνεντεύξεων, η αίθουσα συνέντευξης είναι εξοπλισμένη για ηχητική και βιντεοσκοπημένη καταγραφή μέσω κάμερα υψηλής ποιότητας και ηχοσυστήματος. Η κάμερα έχει τη δυνατότητα να κινείται και να εστιάζει στο θύμα, στις εκφράσεις του προσώπου του, στις κινήσεις των χεριών και σε οποιεσδήποτε άλλες αντιδράσεις (PROMISE, 2017).	Η αίθουσα ακροάσεων επιτρέπει ρυθμίσεις πολλαπλών καμερών για την καταγραφή τόσο των εκφράσεων του παιδιού όσο και του συνεντευκτή (Baugerud & Johnson, 2017; Russell et al., 2019).
Υπάρχει εγκατεστημένο ένα σύστημα επικοινωνίας μεταξύ του συνεντευκτή και του παρατηρητή – όπως μονόδρομος καθρέφτης, βιντεοσύνδεση ή σύστημα σηματοδότησης – για να επιτρέπεται η έγκαιρη ανταλλαγή πρόσθετων ερωτήσεων, χωρίς να διακόπτεται η συνέντευξη (Russell et al., 2019). Ενώ η χρήση ακουστικού είναι δυνατή, μπορεί να είναι ενοχλητική για το παιδί και θα πρέπει να χρησιμοποιείται με προσοχή.	

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Στη **Ρουμανία**, όλες οι αίθουσες δικανικών συνεντεύξεων εντός των δικαστικών εγκαταστάσεων είναι εξοπλισμένες με τον απαραίτητο τεχνολογικό εξοπλισμό που επιτρέπει τη σύνδεση σε πραγματικό χρόνο με τη δικαστική αίθουσα μέσω τηλεδιάσκεψης, καθώς και την οπτικοακουστική καταγραφή των ακροάσεων (Ministerul Justiției, 2024).

Στην **Πολωνία**, οι αίθουσες ακροάσεων, ή οι λεγόμενες «μπλε αίθουσες», είναι προσαρμοσμένες για τη διεξαγωγή δικανικών συνεντεύξεων με παιδιά-θύματα. Η αίθουσα συνέντευξης είναι διακοσμημένη σε παστέλ χρώματα, διαθέτει μαλακή μοκέτα και είναι επιπλωμένη τόσο για μικρότερα όσο και για μεγαλύτερα παιδιά μέσω καρεκλών και τραπεζιών σε διάφορα μεγέθη. Για τη διασφάλιση της ιδιωτικότητας του παιδιού, η πόρτα είναι ηχομονωμένη¹¹ (Policja.pl, 2007).

Στην **Ισλανδία** και τη **Σουηδία**, τα κέντρα Barnahus σχεδιάζονται από κοινού με παιδιά και παιδοψυχολόγους. Οι αίθουσες συνεντεύξεων είναι εξοπλισμένες με ρυθμιζόμενο φωτισμό, μαλακή επίπλωση και ελάχιστους οπτικούς περισπασμούς.

Στο Ζάγκρεμπ (**Κροατία**), οι αίθουσες δικανικής συνέντευξης και παρατήρησης έχουν αυτή τη μορφή (PROMISE, 2017):

Εικόνα 14: PROMISE. (2017). Πρότυπα Ποιότητας Barnahus. Οδηγός για Πολυθεματική και πολυ-υπηρεσιακή Ανταπόκριση για Παιδιά Θύματα και Μάρτυρες Βίας. Γραμματεία του Συμβουλίου των Κρατών της Βαλτικής Θάλασσας και Child Circle.

11 Για περισσότερες πληροφορίες, δείτε <https://www.youtube.com/watch?v=NNogEnxSDEM>.

5.6. Πότε πρέπει να διενεργείται μια δικανική συνέντευξη;

Η αποφυγή αδικαιολόγητης καθυστέρησης στις διαδικασίες της ποινικής δικαιοσύνης αποτελεί θεμελιώδη αρχή της φιλικής προς τα παιδιά δικαιοσύνης, η οποία απαιτεί επίσης την έγκαιρη διεξαγωγή των δικανικών συνεντεύξεων (PROMISE, 2017). Η έρευνα δείχνει ότι οι μνήμες των παιδιών μπορεί να αλλοιωθούν από την επίδραση άλλων ανθρώπων, όπως οι ερωτήσεις μελών της οικογένειας ή η πίεση από τον θύτη. Επιπλέον, όσο περνάει ο χρόνος, η ικανότητα του παιδιού να ανακαλέσει ορισμένες μνήμες και η ευκαιρία συλλογής πιθανών επιβεβαιωτικών αποδεικτικών στοιχείων μπορεί να μειωθούν, όπως και η προθυμία του παιδιού να μιλήσει (Newlin et al., 2015) (βλ. επίσης Κεφάλαιο 4). Το σημαντικότερο είναι ότι συμβουλεύεται τους φροντιστές να μην μιλούν στο παιδί για τα γεγονότα πριν πραγματοποιηθούν οι δικανικές συνεντεύξεις, ώστε να αποφευχθεί η υποβολή (suggestion). Όταν η δικανική συνέντευξη δεν πραγματοποιείται εγκαίρως, αυτή η έλλειψη υποστήριξης θέτει σε κίνδυνο την ανάρρωση του παιδιού, με πιθανό μακροπρόθεσμο αντίκτυπο στην ανάπτυξή του.

Οι παραπάνω λόγοι καταδεικνύουν γιατί οι δικανικές συνεντεύξεις θα πρέπει να ακολουθούν το συντομότερο δυνατό μετά την αρχική αποκάλυψη της βίας (APSAC Taskforce, 2023· Newlin et al., 2015). Ωστόσο, θα πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού: παιδιά που είναι υπερβολικά κουρασμένα, πεινασμένα ή φοβισμένα ενδέχεται να μην είναι σε θέση να καταθέσουν αμέσως (APSAC Taskforce, 2023· Myers, 2005· Newlin et al., 2015· UK Ministry of Justice & National Police Chiefs' Council, 2022). Στην πράξη, ο κύριος λόγος καθυστέρησης σχετίζεται συχνά με πρακτικούς και οργανωτικούς περιορισμούς στη διασφάλιση της διαθεσιμότητας εκπαιδευμένων επαγγελματιών και κατάλληλων αιθουσών συνέντευξης (Soletto et al., 2025b).

► Timing of the forensic interview

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Οι δικανικές συνεντεύξεις διεξάγονται το συντομότερο δυνατό και εντός το πολύ 1 εβδομάδας από την αποκάλυψη (βλ. Κεφάλαιο 4), εκτός εάν δεν μπορούν να διασφαλιστούν οι διαδικαστικές απαιτήσεις. Το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού πρέπει πάντα να αποτελεί την πρωταρχική σκέψη, λαμβάνοντας υπόψη ειδικά την ψυχική και σωματική κατάσταση του παιδιού.	Οι δικανικές συνεντεύξεις διεξάγονται εντός το πολύ 3 ημερών από την αποκάλυψη, εκτός εάν δεν μπορούν να διασφαλιστούν οι διαδικαστικές απαιτήσεις. Ωστόσο, το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού πρέπει πάντα να αποτελεί την πρωταρχική σκέψη, λαμβάνοντας υπόψη την ψυχική και σωματική κατάσταση του παιδιού.

ΚΑΛΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Στο **Βέλγιο**, Περίπου 850 εκπαιδευμένοι δικανικοί συνεντευκτές αποτελούν μέρος ενός δικτύου δικανικής συνέντευξης (δίκτυο TAM), το οποίο είναι καταμετρημένο σε διάφορες αστυνομικές ζώνες. Εντός αυτών των δικτύων, λειτουργεί ένα σύστημα εφημερίας για τη διευκόλυνση της άμεσης εκτέλεσης των δικανικών συνεντεύξεων: η ανακριτική αρχή συμβουλεύεται τη λίστα εφημεριών για να προγραμματίσει μια συνέντευξη βάσει της διαθεσιμότητας των συνεντευκτών εντός του δικτύου. Λόγω αυτού του συστήματος, οι περισσότερες δικανικές συνεντεύξεις πραγματοποιούνται εγκαίρως. Ωστόσο, ορισμένες συνεντεύξεις εξακολουθούν να πραγματοποιούνται εβδομάδες μετά την ειδοποίηση της εισαγγελίας (Federale politie, 2022· Vervae et al., 2025).

5.7. Καταγραφή και αναφορά των δικανικών συνεντεύξεων και η χρήση τους στο δικαστήριο

Το Άρθρο 24(1)(α) της Οδηγίας για τα Δικαιώματα των Θυμάτων (VRD) (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2012) προτρέπει τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι όλες οι συνεντεύξεις με παιδιά-θύματα καταγράφονται **οπτικοακουστικά και μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως προ-αποδεικτικό** στοιχείο (pre-constituted evidence) στις ποινικές διαδικασίες. Ο κύριος λόγος για αυτό είναι ότι αποτρέπει τα παιδιά από το να καταθέσουν στο δικαστήριο, να έρθουν σε επαφή με τον φερόμενο ως θύτη και να υποβληθούν σε επαναλαμβανόμενες ερωτήσεις, περιορίζοντας έτσι τη δευτερογενή θυματοποίηση. Η καταγραφή επιτρέπει επίσης σε διάφορους επαγγελματίες να ανατρέξουν σε ακριβέστερες περιγραφές του παιδιού, συμπεριλαμβανομένης της ακριβούς διατύπωσης των ερωτήσεων και των απαντήσεων, καθώς και της μη λεκτικής επικοινωνίας, βελτιώνοντας έτσι την αποδεικτική αξία της συνέντευξης (Faller, 2007). Άλλοι λόγοι σχετίζονται με τον ποιοτικό έλεγχο: η γνώση του συνεντευκτή ότι καταγράφεται βοηθά στη διασφάλιση της ορθής διεξαγωγής της διαδικασίας και της προστασίας των δικαιωμάτων του παιδιού. Επιπλέον, οι καταγραφές μπορούν να χρησιμοποιηθούν για ανατροφοδότηση, εκπαίδευση και εποπτεία.

► Καταγραφή Δικανικών Συνεντεύξεων

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
<p>Οι δικανικές συνεντεύξεις καταγράφονται οπτικοακουστικά από την αρχή μέχρι το τέλος (APSAC Taskforce, 2023; Cauchi & Powell, 2009; Lamb et al., 2000; NCAC, 2019). Η ποιότητα των εργαλείων επιτρέπει την αναπαραγωγή και κατανόηση της καταγραφής σε μεταγενέστερα στάδια.</p> <p>Ηχητική καταγραφή ή γραπτές δηλώσεις χρησιμοποιούνται όταν μια οπτικοακουστική καταγραφή δεν είναι εφικτή. Ωστόσο, αυτή η πρακτική καθιστά δύσκολο για τους δικαστές να διακρίνουν με ακρίβεια την αξιοπιστία της κατάθεσης (APSAC Taskforce, 2023).</p>	
<p>Οι δικανικές συνεντεύξεις απομαγνητοφωνούνται όσο το δυνατόν πιο πιστά κατά λέξη, συμπεριλαμβανομένων τόσο των προτροπών των συνεντευκτών όσο και των απαντήσεων του παιδιού (Lamb et al., 2000).</p>	<p>Οι δικανικές συνεντεύξεις απομαγνητοφωνούνται αυτόματα κατά λέξη και στη συνέχεια ελέγχονται και διορθώνονται από τον παρατηρητή ή τον συνεντευκτή.</p> <p>Κατά λέξη απομαγνητοφωνήσεις της δικανικής συνέντευξης συντάσσονται από περισσότερα από ένα άτομα, για να διασφαλιστεί ότι όλες οι ερωτήσεις και οι απαντήσεις έχουν καταγραφεί σωστά.</p>
<p>Τα παιδιά που δίνουν συνέντευξη ενημερώνονται από τον συνεντευκτή ότι θα βιντεοσκοπηθούν, συμπεριλαμβανομένων των λόγων για τους οποίους γίνεται αυτό, πώς θα χρησιμοποιηθεί το βίντεο και ποιος θα έχει πρόσβαση στο βίντεο (με τρόπο φιλικό προς το παιδί, όπως προτείνεται στο Κεφάλαιο 6).</p>	
<p>Επιτρέπεται στα παιδιά να εκφράσουν τυχόν ανησυχίες σχετικά με την καταγραφή τους. Εάν αρνηθούν να βιντεοσκοπηθούν, οι συνεντεύξεις καταγράφονται ηχητικά. Εάν αρνηθούν και αυτό, συντάσσονται κατά λέξη απομαγνητοφωνήσεις από άτομο άλλο από τον συνεντευκτή (συνήθως το άτομο στην αίθουσα παρατήρησης).</p>	

ΚΑΛΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Στο **Βέλγιο**, οι δικανικές συνεντεύξεις καταγράφονται οπτικοακουστικά. Η συγκατάθεση των νομίμων κηδεμόνων του παιδιού δεν απαιτείται. Παιδιά ηλικίας 12 ετών και άνω πρέπει να παρέχουν ενημερωμένη συγκατάθεση (άρθρ. 92 Κώδικα Ποινικής Δικονομίας· Εγκύκλιος Δικανικής Συνέντευξης, 5.3.2.1.). Για παιδιά κάτω των 12 ετών, αρκεί να ενημερωθεί το παιδί ότι η δικανική συνέντευξη θα καταγραφεί και δεν απαιτείται επίσημη συγκατάθεση (άρθρ. 92 ΚΠΔ).

► Πώς να καταγράφονται οι δικανικές συνεντεύξεις;

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Τα συστήματα καταγραφής ελέγχονται πριν από την πραγματική συνέντευξη. Οι καταγραφές είναι ασφαλείς, απαραβίαστες και αποθηκεύονται σε κρυπτογραφημένα συστήματα με αυστηρά αρχεία πρόσβασης, σε πλήρη συμμόρφωση με τον GDPR και τα εθνικά πρότυπα προστασίας του παιδιού (PROMISE, 2017).	
Η καταγραφή αποτυπώνει την ανταλλαγή μεταξύ του παιδιού και του συνεντευκτή, συμπεριλαμβανομένης της ακριβούς διατύπωσης των ερωτήσεων και των εκφράσεων του προσώπου (APSAC Taskforce, 2023; Newlin et al., 2015).	
Οι καταγραφές είναι αδιάλειπτες, ακόμη και αν το παιδί ζητήσει διάλειμμα (APSAC Taskforce, 2023). Κατά τη διάρκεια ενός διαλείμματος, είτε ο συνεντευκτή είτε το παιδί θα πρέπει να παραμείνουν στην αίθουσα καταγραφής προκειμένου να αποτραπούν συνομιλίες εκτός της αίθουσας καταγραφής. Αυτό αποτρέπει κάθε υποψία επηρεασμού του παιδιού κατά τη διάρκεια μη καταγεγραμμένων στιγμών. Ωστόσο, η κατά λέξη απομαγνητοφώνηση αναφέρεται μόνο στην ουσιαστική φάση.	

ΚΑΛΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Στο **Βέλγιο**, τα ελάχιστα πρότυπα για τον εξοπλισμό καταγραφής που χρησιμοποιείται κατά τη διάρκεια των δικανικών συνεντεύξεων καθορίζονται στην Εγκύκλιο για τη Δικανική Συνέντευξη.

► Η χρήση των καταγραφών δικανικής συνέντευξης στο δικαστήριο

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Η καταγεγραμμένη δικανική συνέντευξη είναι παραδεκτή στο δικαστήριο και τα παιδιά δεν επανεξετάζονται αυτοπροσώπως στο δικαστήριο (Korkman et al., 2024; PROMISE, 2017). Η διαδικαστική ή αποδεικτική αξία αυτών των καταγραφών αναγνωρίζεται από τα εθνικά νομικά πλαίσια.	Η επιθυμία του θύματος να ακουστεί στη δίκη πρέπει να γίνεται σεβαστή.

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
<p>Ός γενικός κανόνας, οι καταγραφές των δικανικών συνεντεύξεων δεν αναπαράγονται κατά τη διάρκεια της δίκης. Όταν η καταγραφή πρέπει να παρουσιαστεί στο δικαστήριο, προτιμάται η μερική αναπαραγωγή. Οποιαδήποτε αναπαραγωγή πραγματοποιείται κεκλεισμένων των θυρών για τη διαφύλαξη της ιδιωτικότητας και της αξιοπρέπειας του παιδιού, ακόμη και όταν το παιδί δεν είναι φυσικά παρόν. Ο δικηγόρος του παιδιού διασφαλίζει ότι τα δικαιώματα και τα συμφέροντα του παιδιού προστατεύονται κατά τη διάρκεια οποιασδήποτε τέτοιας χρήσης της καταγραφής.</p>	

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Στην **Κύπρο**, οι καταγραφές των δικανικών συνεντεύξεων είναι παραδεκτές ως αποδεικτικά στοιχεία στο δικαστήριο. Εάν απαιτείται πρόσθετη μαρτυρία, το παιδί μπορεί να καταθέσει εξ αποστάσεως από το «Σπίτι του Παιδιού» μέσω οπτικοακουστικής σύνδεσης με το δικαστήριο (Νόμος 91(Ι)2014 περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Σεξουαλικής Κακοποίησης, της Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής Πορνογραφίας).

Στην **Ισπανία**, ο Οργανικός Νόμος 8/2021 ορίζει ότι οι δικανικές συνεντεύξεις με παιδιά-θύματα κάτω των 14 ετών μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως προ-αποδεικτικό στοιχείο σε ορισμένες περιπτώσεις βίας κατά παιδιών.

► Αποθήκευση των καταγραφών δικανικής συνέντευξης

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
<p>Υπάρχουν σαφείς πολιτικές σχετικά με το τι πρέπει να γίνει με την καταγραφή μιας δικανικής συνέντευξης μετά το κλείσιμο της υπόθεσης, π.χ. εάν θα πρέπει να διατηρηθούν και να ανωνυμοποιηθούν για μελλοντικούς εκπαιδευτικούς σκοπούς ή εάν πρέπει να καταστραφούν το συντομότερο δυνατό.</p>	<p>Οι καταγραφές των δικανικών συνεντεύξεων απομαγνητοφωνούνται και ανωνυμοποιούνται για εκπαιδευτικούς σκοπούς.</p>

ΚΑΛΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Στο **Βέλγιο**, ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας και η Εγκύκλιος για τη Δικανική Συνέντευξη απαιτούν οι καταγραφές των δικανικών συνεντεύξεων να αποθηκεύονται σε δύο αντίγραφα σε μη επανεγγράψιμα μέσα δεδομένων και απαγορεύουν την αναπαραγωγή αυτών των υλικών. Το πλαίσιο της δικανικής συνέντευξης προσδιορίζει περαιτέρω ποιος είναι εξουσιοδοτημένος να δει τις καταγραφές και πού επιτρέπεται να προβληθούν.

5.8. Οργανωτική παρακολούθηση και αξιολόγηση των δικανικών συνεντεύξεων

Η συνεχής παρακολούθηση και αξιολόγηση είναι απαραίτητες για τη διασφάλιση της ποιότητας και της ακεραιότητας των δικανικών συνεντεύξεων. Αυτή η διαδικασία διασφαλίζει τα δικαιώματα των παιδιών, προωθεί την επαγγελματική ανάπτυξη και διατηρεί τη συμμόρφωση με τα νομικά και διαδικαστικά πρότυπα.

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
<p>Εφαρμόζεται οργανωτική παρακολούθηση και αξιολόγηση της δικανικής συνέντευξης παιδιών-θυμάτων βίας. Οι δείκτες περιλαμβάνουν:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ τον αριθμό των περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης που γνωστοποιήθηκαν στις αρχές ποινικής δικαιοσύνης, ▶ τον αριθμό και την αναλογία των περιπτώσεων παιδική κακοποίηση στις οποίες ζητείται δικανική συνέντευξη, ▶ τον αριθμό και την αναλογία των δικανικών συνεντεύξεων που διεξήχθησαν, ▶ τους λόγους διεξαγωγής ή μη διεξαγωγής μιας δικανικής συνέντευξης, ▶ τα κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά των συνεντευξιζόμενων, ▶ τον χρόνο που μεσολαβεί μεταξύ της αρχικής αναφοράς παιδική κακοποίηση στις αρχές ποινικής δικαιοσύνης, της απόφασης για διεξαγωγή δικανικής συνέντευξης και της ίδιας της δικανικής συνέντευξης, ▶ την αναλογία των συνεντεύξεων που διεξήχθησαν εντός των συνιστώμενων χρονικών πλαισίων, ▶ τον αριθμό των συνεντεύξεων που διεξήχθησαν ανά παιδί (για την παρακολούθηση επαναλαμβανόμενων συνεντεύξεων), ▶ τον αριθμό και την αναλογία των περιπτώσεων στις οποίες μια δικανική συνέντευξη χρησιμοποιείται ως αποδεικτικό στοιχείο στη δίκη, ▶ τον αριθμό των διαθέσιμων εκπαιδευμένων δικανικών συνεντευκτών 	<p>Πρόσθετοι δείκτες περιλαμβάνουν: :</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ ο επίπεδο συμμόρφωσης των δικανικών συνεντευκτών με πρακτικές φιλικές προς το παιδί και ενημερωμένες για το τραύμα, και τον βαθμό στον οποίο οι συνεντεύξεις ακολουθούν τα καθιερωμένα πρωτόκολλα, ▶ ανατροφοδότηση από τα παιδιά, όπου ενδείκνυται, σχετικά με την εμπειρία τους από τη διαδικασία της συνέντευξης, ▶ εκβάσεις των υποθέσεων (π.χ. δίωξη, καταδίκη, απόρριψη) σε σχέση με τη χρήση δικανικών συνεντεύξεων.

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Στο **Βέλγιο**, η μονάδα δικανικών συνεντεύξεων της Ομοσπονδιακής Αστυνομίας συλλέγει δεδομένα για τις δικανικές συνεντεύξεις. Αυτά τα δεδομένα περιλαμβάνουν τον ετήσιο αριθμό δικανικών συνεντεύξεων, κατανεμημένο ανά παράγοντες όπως (Federale gerechtelijke politie, 2023):

- Το φερόμενο έγκλημα που οδήγησε σε δικανική συνέντευξη,
- Την ηλικία και το φύλο του παιδιού,
- Τη γλώσσα στην οποία διεξήχθη η δικανική συνέντευξη,
- Εάν το παιδί είναι θύμα, μάρτυρας, ύποπτος ή θύμα και ύποπτος,
- Εάν το παιδί έχει οποιοσδήποτε αναπηρίες,
- Εάν το παιδί υποβλήθηκε σε προηγούμενες ακροάσεις από επαγγελματίες φροντίδας ή από την αστυνομία (δικανικές συνεντεύξεις ή άλλες).

Στο **Λινσέπινγκ (Σουηδία)**, το κέντρο Barnahus συλλέγει συστηματικά δεδομένα και στατιστικά στοιχεία σχετικά με τον χρόνο και τις καθυστερήσεις των δικανικών συνεντεύξεων (PROMISE, 2017).

Στην **Πορτογαλία**, η Δικαστική Αστυνομία (Polícia Judiciária) έχει ιδρύσει το Παρατηρητήριο Σεξουαλικού Εγκλήματος, το οποίο αναλύει σχετικά στατιστικά δεδομένα που αφορούν τη διερεύνηση σεξουαλικών αδικημάτων. Αυτό περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τις δικανικές συνεντεύξεις, όπως ο αριθμός των δικανικών συνεντεύξεων που διεξήχθησαν, ο αριθμός των προηγούμενων συνεντεύξεων, η ηλικία και το φύλο του θύματος, ο χρόνος που μεσολάβησε μεταξύ της αποκάλυψης ή της γνώσης του αδικήματος και της δικανικής συνέντευξης, η διάρκεια της συνέντευξης, καθώς και ο αριθμός και ο τύπος των συμμετεχόντων που εμπλέκονται.

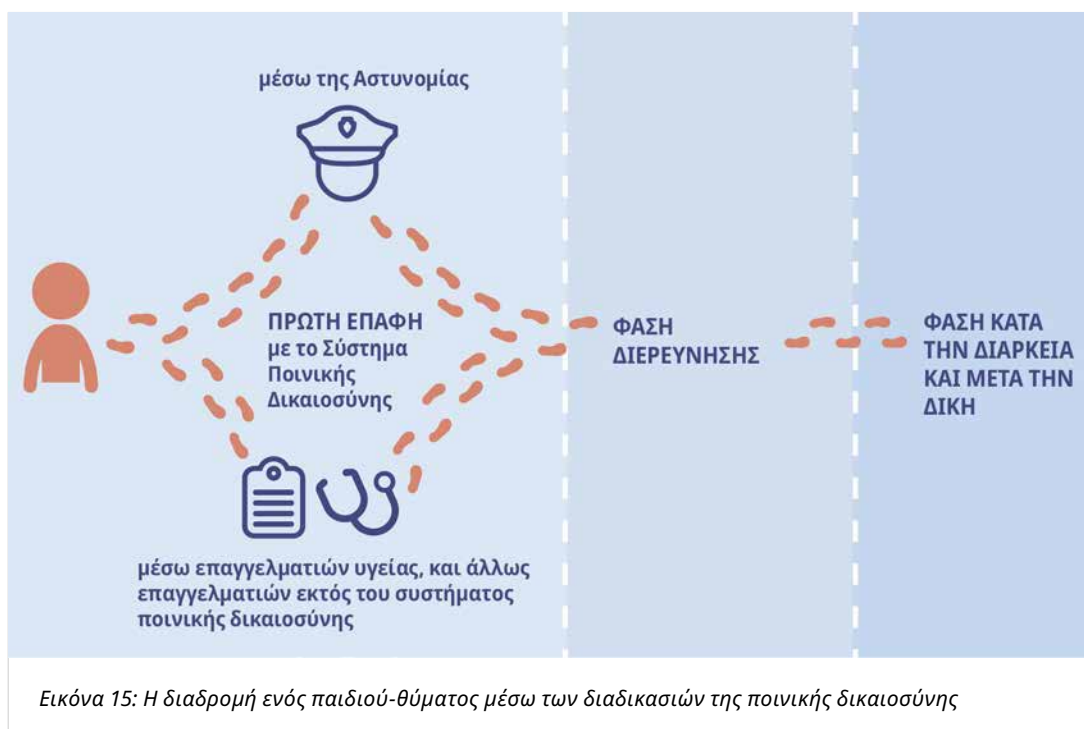
6. Μέτρα για μια φιλική προς το παιδί και ενημερωμένη για το τραύμα προσέγγιση μέσω των διαδικασιών της ποινικής δικαιοσύνης

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ: Frances Vervaeet, Saar Baert, Helena Soletto, Anna Fiodorova, Jessica Jullien de Asis, Federico González Barrera, Anca Muresan, Cristina Butyka, Cátia Pontedeira, Cinzia Bonato, Alia Luf, Martina Knoll & Ines Keygnaert

6.1. Εισαγωγή	84
6.1.1. Η διαδρομή ενός παιδιού-θύματος μέσω των διαδικασιών της ποινικής δικαιοσύνης	85
6.1.2. Δομή του κεφαλαίου	87
6.2. Πρώτη επαφή με το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης μέσω της αστυνομίας	88
6.2.1. Διασφάλιση της πρόσβασης των παιδιών στη δικαιοσύνη	88
6.2.2. Διασφάλιση ενεργειών εντός του βέλτιστου συμφέροντος του παιδι... 93	
6.3. Πρώτη επαφή με το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης μέσω επαγγελματιών υγείας, πρόνοιας και άλλων κλάδων εκτός του νομικού συστήματος	101
6.3.1. Διασφάλιση της πρόσβασης των παιδιών στη δικαιοσύνη.....	101
6.3.2. Διασφάλιση ενεργειών με γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού	104
6.4. Προανακριτική Φάση	105
6.4.1. Διασφάλιση του δικαιώματος των παιδιών σε αποτελεσματικό ένδικο μέσο	105
6.4.2. Διασφάλιση ενεργειών με γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού	108
6.5. Φάση της δίκης και μετά τη δίκη.....	113
6.5.1. Διασφάλιση του δικαιώματος των παιδιών σε αποτελεσματικό ένδικο μέσο	113
6.5.2. Διασφάλιση ενεργειών με γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού.....	116
6.6. Διεπιστημονική και πολύ-υπηρεσιακή συνεργασία	120
6.7. Εκπαίδευση επαγγελματιών.....	123

6.1. Εισαγωγή

Αυτό το κεφάλαιο στοχεύει στην προώθηση της εφαρμογής μέτρων φιλικών προς το παιδί και ενημερωμένων για το τραύμα σε κάθε στάδιο των διαδικασιών της ποινικής δικαιοσύνης. Αυτό το κεφάλαιο ξεκινά με μια περιγραφή των διαφορετικών σταδίων της διαδρομής ενός παιδιού-θύματος μέσω της διαδικασίας της ποινικής δικαιοσύνης, ακολουθούμενη από μια επεξήγηση της δομής

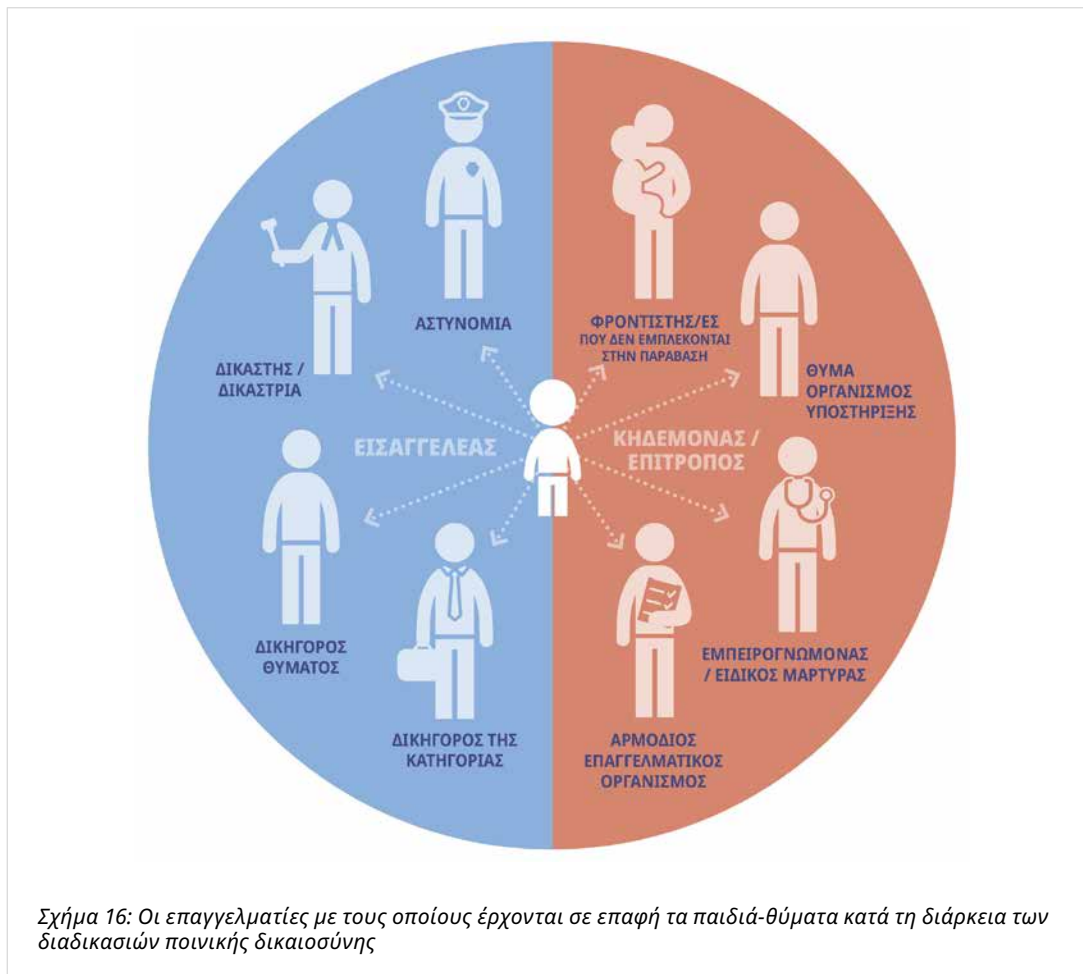

που βασίζεται στο πλαίσιο της φιλικής προς το παιδί δικαιοσύνης. Στη συνέχεια παρουσιάζονται ελάχιστα και προηγμένα μέτρα για κάθε φάση της διαδρομής του παιδιού, ακολουθούμενα από μέτρα που αφορούν την εκπαίδευση των επαγγελματιών και την πολυθεματική πολυ-υπηρεσιακή (MDIA) συνεργασία.

Τα **ελάχιστα μέτρα** αναφέρονται σε ουσιαστικές ενέργειες **απαραίτητες** για τη δημιουργία ενός **βασικού**, φιλικού προς το παιδί και ενημερωμένου για το τραύμα συστήματος ποινικής δικαιοσύνης. Αυτά είναι θεμελιώδη μέτρα που επιτρέπουν την προετοιμασία των συνθηκών για την εγκατάσταση προηγμένων μέτρων. Τα **προηγμένα μέτρα** αντιπροσωπεύουν ενέργειες για την επίτευξη ενός πιο ολοκληρωμένου, φιλικού προς το παιδί και ενημερωμένου για το τραύμα συστήματος ποινικής δικαιοσύνης. Αν και μπορεί να μην είναι πάντα εφικτό να εφαρμοστούν αυτά τα προηγμένα μέτρα βραχυπρόθεσμα, τα θεωρούμε ως ουσιαστικούς μακροπρόθεσμους στόχους που πρέπει να επιδιωχθούν. Ορισμένα προηγμένα μέτρα οικοδομούνται περαιτέρω πάνω στα ελάχιστα μέτρα, ενώ άλλα στέκονται αυτόνομα.

6.1.1. Η διαδρομή ενός παιδιού-θύματος μέσω των διαδικασιών της ποινικής δικαιοσύνης

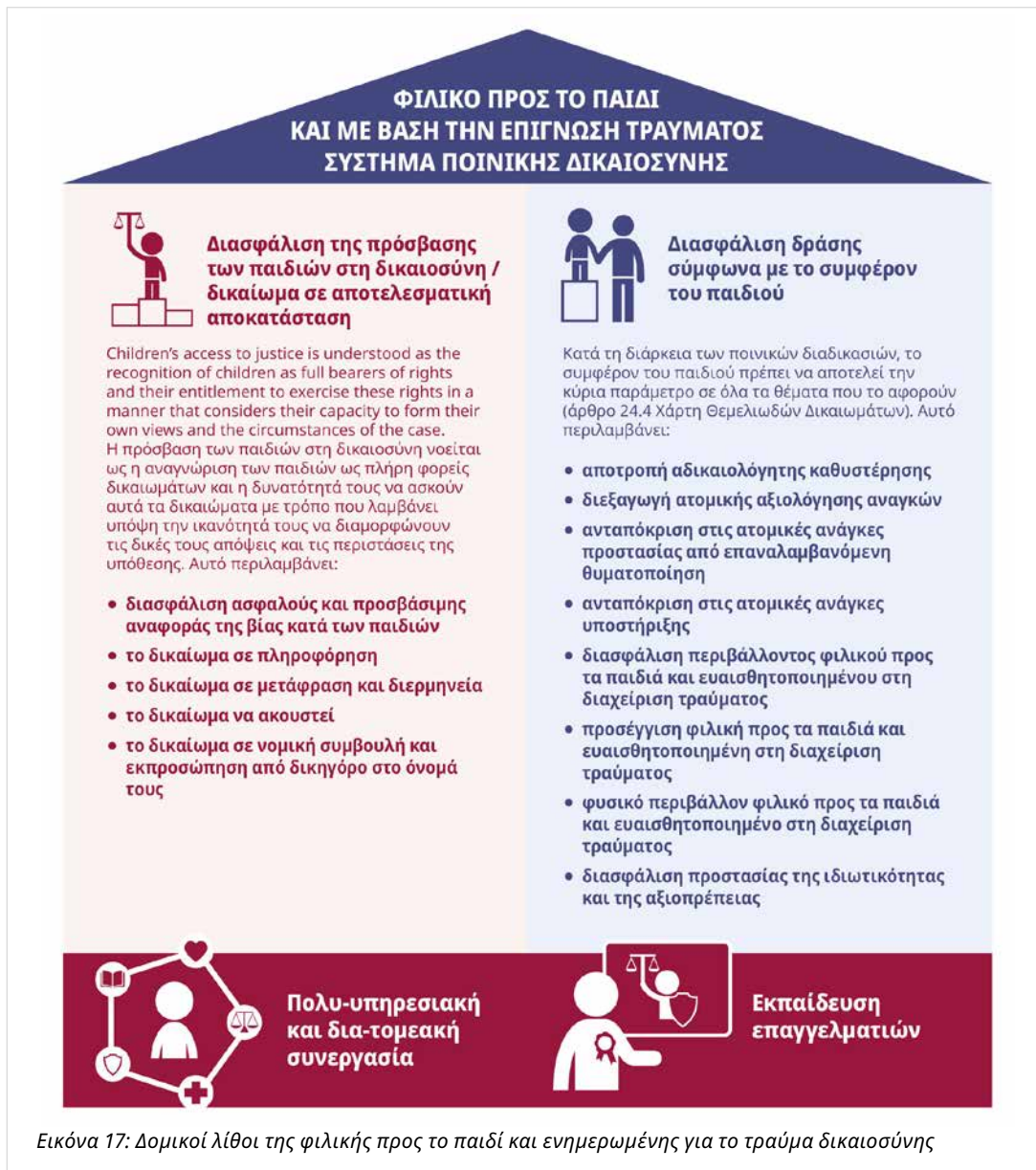
Σε αυτό το κεφάλαιο, διακρίνουμε διαφορετικά στάδια στη διαδρομή ενός παιδιού-θύματος μέσω των διαδικασιών της ποινικής δικαιοσύνης, όπως παρουσιάζονται στην Εικόνα 15. Πρώτον, οι περιπτώσεις παιδικής κακοποίησης μπορούν να εισέλθουν στο νομικό σύστημα μέσω διαφόρων σημείων εισόδου. Αυτό μπορεί να συμβεί μέσω **άμεσης επαφής με την αστυνομία**, όταν ένα παιδί-θύμα ή ένα άλλο άτομο – όπως ένας νόμιμος κηδεμόνας ή ένας αυτόπτης μάρτυρας – υποβάλλει καταγγελία στην αστυνομία ή όταν οι αρχές επιβολής του νόμου παρεμβαίνουν άμεσα. Εναλλακτικά, επαγγελματίες **υγείας, φροντίδας, εκπαίδευσης ή άλλοι επαγγελματίες μπορούν να αναφέρουν (υποψία) παιδικής κακοποίησης** στην αρμόδια δικαστική αρχή, σύμφωνα με το νόμιμο δικαίωμα ή την υποχρέωσή τους να αναφέρουν περιπτώσεις παιδικής κακοποίησης, μετά την οποία μπορεί να ξεκινήσει μια διαδικασία ποινικής δικαιοσύνης.

Δεύτερον, η **φάση της έρευνας** ξεκινά μόλις μια περίπτωση παιδικής κακοποίησης φτάσει στην ανακριτική αρχή. Αυτή η φάση περιλαμβάνει τη δόμηση της υπόθεσης μέσω ανακριτικών ενεργειών που διατάσσονται από την υπεύθυνη ανακριτική αρχή και συνήθως διεξάγονται από τις αρχές επιβολής του νόμου. Ο στόχος αυτής της φάσης είναι να προσδιοριστεί εάν έχει διαπραχθεί έγκλημα, να συγκεντρωθούν αποδεικτικά στοιχεία και να ταυτοποιηθούν ο/οι φερόμενος/-οι θύτης/-ες και η ευθύνη τους. Οι ανακριτικές δραστηριότητες που απαιτούν τη συμμετοχή του παιδιού περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, δικανικές συνεντεύξεις και ιατρικές και ιατροδικαστικές εξετάσεις. Η φάση της έρευνας ολοκληρώνεται όταν η ανακριτική αρχή αποφασίσει εάν θα προχωρήσει σε δίκη, θα απορρίψει την υπόθεση ή θα εφαρμόσει εναλλακτικά μέτρα (όπως η διαμεσολάβηση).

Τέλος, εάν μια υπόθεση παιδικής κακοποίησης πάει στο δικαστήριο, ξεκινά η **δίκη και, στη συνέχεια, η φάση μετά τη δίκη**. Αυτό περιλαμβάνει την προετοιμασία του παιδιού για τη συμμετοχή στο δικαστήριο, τη διεξαγωγή της δίκης, την παροχή αποζημίωσης και τη διασφάλιση δικαιοσύνης για το θύμα, την επιβολή ποινής στον θύτη και την εκτέλεση της απόφασης.

Τα παιδιά-θύματα και οι μάρτυρες ενδέχεται να αλληλεπιδράσουν με μια ποικιλία επαγγελματιών καθ' όλη τη διάρκεια των διαδικασιών της ποινικής δικαιοσύνης, όπως παρουσιάζεται στην Εικόνα 16. Οι διαφορετικοί ρόλοι και οι αρμοδιότητες αυτών των επαγγελματιών θα γίνουν σαφείς σε αυτό το κεφάλαιο.

6.1.2. Δομή του κεφαλαίου

Σε αυτό το κεφάλαιο, τα μέτρα και οι καλές πρακτικές κατά μήκος των διαφορετικών φάσεων της διαδρομής του παιδιού-θύματος οργανώνονται σύμφωνα με τους **βασικούς δομικούς λίθους της φιλικής προς το παιδί και ενημερωμένης για το τραύμα δικαιοσύνης** (Εικόνα 17), **βάσει των πλαισίων για τη φιλική προς το παιδί δικαιοσύνη** (Κεφάλαιο 1) και **των προσεγγίσεων που είναι ενημερωμένες για το τραύμα** (Κεφάλαιο 3). Ο πρώτος δομικός λίθος αφορά τον τρόπο διασφάλισης του δικαιώματος των παιδιών στην πρόσβαση στη δικαιοσύνη και – μόλις μια υπόθεση φτάσει στη φάση της έρευνας – τον τρόπο διασφάλισης του δικαιώματος σε αποτελεσματική θεραπεία. Ένας δεύτερος δομικός λίθος αποτελείται από μέτρα για τη διασφάλιση ότι όλοι οι φορείς ενεργούν εντός του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού. Καθώς η διασφάλιση της πρόσβασης των παιδιών στη δικαιοσύνη και η διασφάλιση ότι ενεργούμε εντός του βέλτιστου συμφέροντός τους μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω της πολύ-υπηρεσιακής συνεργασίας και μέσω της εκπαίδευσης των επαγγελματιών που εμπλέκονται στις διαδικασίες της ποινικής δικαιοσύνης, αυτοί αποτελούν τον τρίτο και τέταρτο δομικό λίθο.

6.2. Πρώτη επαφή με το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης μέσω της αστυνομίας

Οι αστυνομικοί είναι συχνά η πρώτη επαφή μεταξύ των παιδιών-θύματων βίας και του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης. Ενδέχεται να χρειαστεί να ανταποκριθούν σε περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας, να συναντήσουν παιδιά-θύματα κατά τη διάρκεια διαφόρων άλλων παρεμβάσεων ή να λάβουν αναφορές για παιδική κακοποίηση από τα ίδια τα θύματα ή άλλους. Αυτές οι πρώτες αλληλεπιδράσεις παίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της αίσθησης ασφάλειας του παιδιού, του αισθήματός του ότι εισακούεται και υποστηρίζεται, και μπορούν να επηρεάσουν την αποτελεσματικότητα της έρευνας (Beckett & Warrington, 2015; Liagre & Verleysen, 2016; UNODC, 1999, 2009).

6.2.1. Διασφάλιση της πρόσβασης των παιδιών στη δικαιοσύνη

► Διασφάλιση ασφαλούς και προσβάσιμης αναφοράς της παιδικής κακοποίησης

Για την είσοδο στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης, θα πρέπει να προσφέρονται στα παιδιά-θύματα και στα πρόσωπα υποστήριξης ασφαλείς και προσβάσιμες οδοί αναφοράς. Η ικανότητα επίσημης αναφοράς ή υποβολής καταγγελίας για παιδική κακοποίηση είναι ζωτικής σημασίας για τη διασφάλιση της προστασίας του παιδιού και της πρόσβασης των παιδιών στη δικαιοσύνη (EU Agency for Fundamental Rights, 2018). Η Οδηγία για την Ενδοοικογενειακή Βία επιβάλλει ότι τα παιδιά θα πρέπει τουλάχιστον να μπορούν να αναφέρουν τη βία χωρίς τη συγκατάθεση των νομίμων κηδεμόνων τους, εάν οι τελευταίοι εμπλέκονται στις πράξεις βίας (άρθρ. 14 DVD).

Προτείνουμε τα ακόλουθα ελάχιστα και προηγμένα μέτρα για τη διασφάλιση της ασφαλούς και προσβάσιμης αναφοράς της βίας κατά των παιδιών:

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Όλα τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να υποβάλουν καταγγελία μόνα τους, ανεξάρτητα από τη συγκατάθεση των νομίμων κηδεμόνων τους . Οι αστυνομικές αρχές δεν επιτρέπεται να αρνηθούν την αποδοχή καταγγελίας από παιδί λόγω ηλικίας (EU Agency for Fundamental Rights, 2017b).	
Όλα τα παιδιά μπορούν να υποβάλουν καταγγελία μόνα τους, ανεξάρτητα από το καθεστώς διαμονής τους (European Commission, 2020). Θα πρέπει να απαγορεύεται στους αστυνομικούς να διαβιβάζουν πληροφορίες σχετικά με το καθεστώς διαμονής του θύματος για άλλους σκοπούς εκτός από την επεξεργασία της καταγγελίας και τη συνακόλουθη ποινική διαδικασία σε οποιαδήποτε άλλη αρχή, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστευτικών αρχών (Verelst et al., 2021; Victim Support Europe, 2023).	
Μηχανισμοί ηλεκτρονικής αναφοράς είναι διαθέσιμοι τουλάχιστον για εγκλήματα στον κυβερνοχώρο (άρθρο 14 DVD).	Μηχανισμοί ηλεκτρονικής αναφοράς είναι διαθέσιμοι για όλες τις πράξεις βίας κατά παιδιών (Victim Support Europe, 2023).
	Περιπτώσεις παιδικής κακοποίησης μπορούν να αναφερθούν χωρίς να αποκαλυφθεί η ταυτότητα του αναφέροντος (ανώνυμη αναφορά) (Victim Support Europe, 2023).

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
	Περιπτώσεις παιδικής κακοποίησης μπορούν να αναφερθούν μέσω αναφοράς από τρίτους : παιδιά-θύματα, μέλη της οικογένειας ή μάρτυρες παιδικής κακοποίησης μπορούν να ενημερώσουν ένα κατάλληλα εκπαιδευμένο και καθορισμένο τρίτο μέρος, συνήθως εξειδικευμένες και εστιασμένες στην κοινότητα οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Με τη σειρά τους, αυτές οι οργανώσεις παρέχουν πληροφορίες και υποστήριξη στο θύμα και αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία, αποτρέποντας το θύμα από το να έρθει σε άμεση επαφή με (μη εκπαιδευμένους) αστυνομικούς (EU Agency for Fundamental Rights, 2024c).
Τα παιδιά επιτρέπεται να συνοδεύονται από πρόσωπο υποστήριξης της επιλογής τους στην πρώτη τους επαφή με μια αρμόδια αρχή (EU Agency for Fundamental Rights, 2017a; UNODC, 2009). Μια τέτοια συνοδεία μπορεί να απορριφθεί μόνο εάν είναι αντίθετη προς τα συμφέροντα του παιδιού-θύματος, εκτός εάν το άτομο αυτό είναι εκπρόσωπος αναγνωρισμένης υπηρεσίας υποστήριξης θυμάτων (Victim Support Europe, 2023).	
Παιδιά και άλλοι άνθρωποι μπορούν να αναφέρουν παιδική κακοποίηση στο αστυνομικό τμήμα ή κατά τη διάρκεια μιας παρέμβασης.	Τα παιδιά μπορούν να αναφέρουν παιδική κακοποίηση στα «Σπίτια του Παιδιού».

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Στην **Ισπανία**, τα παιδιά επιτρέπεται να υποβάλουν καταγγελία μόνα τους και η αστυνομία είναι υποχρεωμένη να δέχεται τέτοιες καταγγελίες (άρθρ. 50 του Οργανικού Νόμου 8/2021, της 4ης Ιουνίου για την ολοκληρωμένη προστασία των παιδιών και των εφήβων από τη βία).

Στην **Ιρλανδία**, παρά την απουσία ειδικού νομικού πλαισίου, δεν αποτελεί συνήθη πρακτική για την αστυνομία να ρωτά για το μεταναστευτικό καθεστώς ενός ατόμου κατά τη διάρκεια των αλληλοεπιδράσεων της με θύματα (Verelst et al., 2021).

Στην **Κροατία**, ενήλικες και παιδιά μπορούν να αναφέρουν υποψίες σεξουαλικής κακοποίησης ανηλίκου ηλεκτρονικά και ανώνυμα, μειώνοντας το εμπόδιο για την αναφορά στην αστυνομία (Republic of Croatia & Ministry of the Interior, 2025; Steering Committee for the Rights of the Child (CDENF), 2022b).

Στην **Εσθονία**, τα παιδιά μπορούν να αναφέρουν ανώνυμα παραμέληση, βία και άλλα προβλήματα ή κρίσεις καλώντας ή συνομιλώντας μέσω chat με τη Γραμμή Βοήθειας για το Παιδί. Οι επαγγελματίες παρέχουν συμβουλευτική και υποστήριξη, και ενδέχεται να ξεκινήσουν πρόσθετα μέτρα όπου είναι απαραίτητο, όπως επικοινωνία με τις υπηρεσίες προστασίας παιδιών, την αστυνομία ή τα «Σπίτια του Παιδιού».

► Το δικαίωμα στην πληροφόρηση

Κατά την πρώτη τους επαφή με μια αρμόδια αρχή, τα θύματα πρέπει να ενημερώνονται αμέσως για τις διαθέσιμες υπηρεσίες υποστήριξης, τον τρόπο πρόσβασης σε μέτρα προστασίας, τον τρόπο λήψης νομικής βοήθειας, τα στοιχεία επικοινωνίας για επικοινωνία σχετικά με την υπόθεσή τους, και πρέπει επίσης να λαμβάνουν γραπτή βεβαίωση της καταγγελίας τους (άρθρα 4-5 VRD). Επιπλέον, όλα τα θύματα έχουν το δικαίωμα να κατανοούν και να γίνονται κατανοητά (άρθρο 3 VRD). Αυτό σημαίνει ότι κάθε επικοινωνία θα πρέπει να παρέχεται σε απλή γλώσσα που είναι εύκολα κατανοητή

και προσαρμοσμένη στα προσωπικά χαρακτηριστικά του θύματος. Ενώ η Οδηγία για τα Δικαιώματα των Θυμάτων δεν προσδιορίζει πώς εφαρμόζεται αυτό στα παιδιά, τονίζει ότι πρέπει να εφαρμόζεται μια φιλική προς το παιδί προσέγγιση (Άρθρο 1(2) VRD).

Προτείνουμε τα ακόλουθα ελάχιστα και προηγμένα μέτρα για τους αστυνομικούς όσον αφορά το δικαίωμα στην πληροφόρηση για τα παιδιά-θύματα βίας:

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
<p>ΣΕ ΠΟΙΟΝ ΠΑΡΕΧΕΤΑΙ ΑΥΤΗ Η ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ;</p> <p>► Όταν ένα παιδί συνοδεύεται κατά την πρώτη επαφή με την αστυνομία:</p> <p>Τουλάχιστον ο νόμιμος κηδεμόνας του παιδιού ή το πρόσωπο που συνοδεύει το παιδί ενημερώνεται για τις παραπάνω πληροφορίες.</p> <p>Τουλάχιστον κάθε παιδί ενημερώνεται από τον αστυνομικό για την πρώτη επαφή με την αστυνομία: όνομα και ρόλος του εμπλεκόμενου αστυνομικού, τι θα συμβεί/έχει συμβεί κατά τη διάρκεια αυτής της πρώτης συνάντησης και τι θα γίνει σύντομα. Αυτό μπορεί να γίνει παρουσία του συνοδού του παιδιού.</p>	<p>ενημερώνονται επίσης απευθείας. Αυτό πρέπει να γίνεται με τρόπο φιλικό προς το παιδί, προσαρμοσμένο στην ηλικία, την ωριμότητα και το επίπεδο κατανόησής τους, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις ειδικές περιστάσεις, όπως δυσκολίες επικοινωνίας, αναπηρίες και πολιτισμικές διαφορές (Artinopoulou et al., 2018; Beckett & Warrington, 2015; Council of Europe, 2011; EU Agency for Fundamental Rights, 2017a; Guerreiro & Sedletzki, 2020).</p> <p>Οι επαγγελματίες πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα αναπτυξιακά στάδια του παιδιού όταν αναρωτιούνται αν είναι ικανό να λαμβάνει τις δικές του αποφάσεις και να κατανοεί τις συνέπειές τους. Χονδρικά, μπορούν να διακριθούν τρεις ηλικιακές κατηγορίες:</p> <ul style="list-style-type: none"> ► +/- 0-5 ετών: εξηγήστε ποιος είστε, τι θα συμβεί ή έχει συμβεί σήμερα και τι θα συμβεί τις επόμενες ημέρες. ► +/- 6-12 ετών: εξηγήστε ποιος είστε, τι θα συμβεί ή έχει συμβεί σήμερα, τι θα συμβεί τις επόμενες ημέρες και παρέχετε πληροφορίες για το ποιον μπορούν να επικοινωνήσουν αν θα μπορούσαν να επωφεληθούν από περαιτέρω βοήθεια. ► +/- άνω των 12 ετών: ενημερώστε το παιδί για όλες τις απαραίτητες πληροφορίες που αναφέρονται παραπάνω (άρθρα 4-5 VRD).
<p>ΣΕ ΠΟΙΟΝ ΠΑΡΕΧΕΤΑΙ ΑΥΤΗ Η ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ;</p> <p>► Όταν ένα παιδί είναι μόνο του κατά την πρώτη επαφή με την αστυνομία:</p> <p>Σε αυτές τις περιπτώσεις, εξετάζεται αν ένας νόμιμος κηδεμόνας/συνοδός ενήλικας μπορεί να προσκληθεί στο αστυνομικό τμήμα και να ενημερωθεί.</p> <p>Ελέγξτε εάν υπάρχει πιθανή σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ του παιδιού και του/των νόμιμου/-ων κηδεμόνα/-ων του.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Εάν δεν υπάρχει σύγκρουση συμφερόντων, συζητήστε με το παιδί ότι θα/πρέπει να ενημερώσετε τον/τους νόμιμο/-ους κηδεμόνα/-ες του, ανάλογα με την εθνική νομοθεσία. ▪ Εάν υπάρχει πιθανή σύγκρουση συμφερόντων, ενημερώστε τον συνοδό ενήλικα και/ή ένα άλλο ενήλικο πρόσωπο που το παιδί εμπιστεύεται για κάθε ανώριμο παιδί, ή ενημερώστε απευθείας το παιδί σε περίπτωση που είναι εκφραστικό και ώριμο. Επιβάλετε μέτρα προστασίας για την ασφάλεια του παιδιού πριν ενημερώσετε τους κηδεμόνες του σε περίπτωση που εμπλέκονται στην πράξη βίας (άρθρο 14 Οδηγίας για την Ενδοοικογενειακή Βία). Παραπέμψτε αμέσως στις σχετικές υπηρεσίες για τον διορισμό ειδικού εκπροσώπου για το παιδί-θύμα. 	

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
<p>ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΕΧΕΤΑΙ ΑΥΤΗ Η ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ;</p> <p>Οι πληροφορίες παρέχονται τουλάχιστον προφορικά ή γραπτά. Εάν ένα παιδί δεν είναι σε θέση να διαβάσει, οι γραπτές πληροφορίες θα πρέπει να μεταδίδονται προφορικά.</p> <p>Οι πληροφορίες για τα παιδιά-θύματα και τα πρόσωπα υποστήριξης τους θα πρέπει να παρέχονται με επίγνωση τραύματος και κατάλληλο για την ηλικία, προσαρμοσμένο στην ηλικία, την ωριμότητα και άλλες περιστάσεις του παιδιού, όπως ανάγκες επικοινωνίας, αναπηρίες και πολιτισμικό υπόβαθρο. Ελέγξτε αν έχουν κατανοήσει τις πληροφορίες, επαναλάβετε αν χρειαστεί και ρωτήστε ποιες άλλες πληροφορίες θα ήταν χρήσιμες. (Artinopoulou et al., 2018; Beckett & Warrington, 2015; Council of Europe, 2011; Davies & Bartels, 2020; Guerreiro & Sedletzki, 2020).</p> <p>Οι πληροφορίες κατά την πρώτη επαφή παρέχονται σε μικρές ποσότητες και περιορίζονται σε ό,τι είναι αυστηρά απαραίτητο και κατανοητό για το παιδί-θύμα και το πρόσωπο υποστήριξης, περιορίζοντας ή εξαλείφοντας τη χρήση τεχνικής ορολογίας (Davies & Bartels, 2020; Victim Support Europe, 2022b).</p>	<p>Οι πληροφορίες παρέχονται τόσο προφορικά όσο και γραπτά, με την υποστήριξη οπτικών βοηθημάτων όπως διαδραστικά βίντεο, εικονογράμματα, φυλλάδια και άλλες μεθόδους επικοινωνίας. Οι γραπτές πληροφορίες είναι ευανάγνωστες¹² και προσαρμοσμένες στην ηλικία και το αναπτυξιακό επίπεδο του παιδιού, συμπεριλαμβανομένου υλικού σε κώδικα Braille και σε όλες τις γλώσσες που χρησιμοποιούνται συχνά στη χώρα (Artinopoulou et al., 2018; Council of Europe, 2011).</p>
<p>FOLLOW-UP</p> <p>Εντός της αστυνομίας, ορίζεται ένα ενιαίο σημείο επαφής για να παρέχει στο παιδί και στον/στους νόμιμο/-ους κηδεμόνα/-ες του πληροφορίες σχετικά με την καταγγελία και τα περαιτέρω διαδικαστικά βήματα. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό όταν η αρχική επαφή συμβαίνει κατά τη διάρκεια μιας αστυνομικής επέμβασης.</p> <p>Ο αστυνομικός παραπέμπει το παιδί-θύμα και/ή τον/τους νόμιμο/-ους κηδεμόνα/-ες σε υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων για την παροχή πλήρους και εξατομικευμένης πληροφόρησης (EU Fundamental Rights Agency, 2019).</p>	<p>Το ενιαίο σημείο επαφής είναι ένας επαγγελματίας υποστήριξης θυμάτων, ο οποίος ιδανικά είχε επίσης την αρχική επαφή με το παιδί.</p>

ΚΑΛΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Στη **Ρουμανία**, ορισμένα αστυνομικά τμήματα παρέχουν φυλλάδια και αφίσες που παρουσιάζουν τις διαθέσιμες υπηρεσίες κοινωνικής υποστήριξης για θύματα βίας.

► Το δικαίωμα στη μετάφραση και τη διερμηνεία

Η Οδηγία για τα Δικαιώματα των Θυμάτων ορίζει ότι τα θύματα που δεν κατανοούν ή δεν μιλούν τη γλώσσα της αρχής στην οποία υποβάλλουν καταγγελία πρέπει να μπορούν να το πράξουν σε γλώσσα που κατανοούν ή να λάβουν γλωσσική ή αισθητηριακή βοήθεια. Τα θύματα πρέπει επίσης να λαμβάνουν δωρεάν μεταφρασμένη έκδοση της γραπτής βεβαίωσης της καταγγελίας τους (άρθρο 5). Για τα παιδιά-θύματα βίας αυτό μεταφράζεται στα ακόλουθα μέτρα κατά την πρώτη τους επαφή με την αστυνομία:

¹² Για πρότυπα σχετικά με την παροχή πληροφοριών σε εύκολα κατανοητή μορφή, επισκεφθείτε <https://www.inclusion-europe.eu/easy-to-read-standards-guidelines/>. Οι οδηγίες είναι διαθέσιμες στις εξής γλώσσες: αγγλικά, τσεχικά, γερμανικά, εσθονικά, ισπανικά, γαλλικά, κροατικά, ιταλικά, λετονικά, λιθουανικά, ουγγρικά, πολωνικά, πορτογαλικά, σλοβενικά, σερβικά, αλβανικά και φινλανδικά.

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
<p>Επαγγελματίες διερμηνείς για άτομα που δεν είναι φυσικοί ομιλητές ή άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες είναι διαθέσιμοι να βοηθήσουν τα παιδιά και τα πρόσωπα υποστήριξής τους κατά την πρώτη επαφή με την αστυνομία κατόπιν αιτήματος, δωρεάν και σύμφωνα με τις εθνικές διαδικασίες.</p> <p>Αυτοί οι διερμηνείς είναι εκπαιδευμένοι στη φιλική προς το παιδί και ευαίσθητη στο τραύμα επικοινωνία.</p>	<p>Επαγγελματίες διερμηνείς για άτομα που δεν είναι φυσικοί ομιλητές ή άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες είναι διαθέσιμοι 24 ώρες το 24ωρο, 7 ημέρες την εβδομάδα για να βοηθήσουν τα παιδιά και τα πρόσωπα υποστήριξής τους κατά την πρώτη επαφή με την αστυνομία.</p>
<p>Το παιδί-θύμα ή το συνοδό πρόσωπο μπορεί να υποβάλει γραπτή δήλωση στη μητρική του γλώσσα.</p>	

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Στην **Κροατία**, η κυβέρνηση έχει μεταφράσει τα έντυπα γραπτών πληροφοριών που παρέχονται μετά την πρώτη επαφή ενός θύματος με μια αρμόδια αρχή (άρθρο 4 VRD) στις 20 πιο συχνά ομιλούμενες γλώσσες στην Κροατία (Liagre & Verleysen, 2016).

Στο **Βέλγιο**, ορκωτοί διερμηνείς και μεταφραστές παρέχουν υπηρεσίες στις δικαστικές και αστυνομικές αρχές κατόπιν εγγραφής σε εθνικό μητρώο (Νόμος της 10ης Απριλίου 2014), βάσει απόδειξης νομικής επάρκειας στο αστικό δίκαιο, το ποινικό δίκαιο και τις αστυνομικές αλληλεπιδράσεις (Universiteit Gent, 2025).

► Το δικαίωμα σε νομικές συμβουλές και εκπροσώπηση από δικηγόρο στο όνομά τους

Τα παιδιά-θύματα έχουν το δικαίωμα να λαμβάνουν νομικές συμβουλές και να εκπροσωπούνται από δικηγόρο στο δικό τους όνομα (άρθρο 24 VRD).

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
<p>Η αστυνομία ενημερώνει το παιδί και/ή το συνοδό πρόσωπο για το δικαίωμα του παιδιού σε νομική εκπροσώπηση στο όνομά του και δωρεάν.</p>	
<p>Εάν ένα παιδί-θύμα και/ή το συνοδό πρόσωπο ζητήσει δικηγόρο κατά την πρώτη επαφή με την αστυνομία, η αστυνομία επικοινωνεί ενεργά με δικηγόρους.</p>	<p>Η αστυνομία διατηρεί κατάλογο εκπαιδευμένων δικηγόρων για νέους, με τους οποίους μπορεί να επικοινωνήσει εάν το παιδί-θύμα και/ή το συνοδό πρόσωπο ζητήσει νομική εκπροσώπηση.</p>

ΚΑΛΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Στην **Ισπανία**, η αστυνομία, οι εισαγγελείς και οι δικαστές υποχρεούνται να ενημερώνουν το παιδί και τον/τους νόμιμο/-ους κηδεμόνα/-ες του για το δικαίωμά τους σε νομική εκπροσώπηση αμέσως μόλις λάβουν γνώση ενός εγκλήματος κατά παιδιού. Ο διορισμός δικηγόρου ζητείται από τον Δικηγορικό Σύλλογο, είτε από τον/τους νόμιμο/-ους κηδεμόνα/-ες του παιδιού είτε από την ανακριτική αρχή που χειρίζεται την υπόθεση. Ο Δικηγορικός Σύλλογος κάθε επαρχίας προβλέπει διαφορετικές εξειδικεύσεις δικηγόρων, όπως δικηγόρους για θύματα γενικά ή δικηγόρους για θύματα συγκεκριμένων εγκλημάτων, όπως η έμφυλη ή η σεξουαλική βία (άρθρο 50 του Οργανικού Νόμου 8/2021 για την ολοκληρωμένη προστασία των παιδιών και των εφήβων από τη βία).

6.2.2. Διασφάλιση ενεργειών εντός του βέλτιστου συμφέροντος του παιδι

► Διενέργεια αξιολόγησης ατομικών αναγκών

Σύμφωνα με το άρθρο 22(4) της VRD, τα παιδιά-θύματα τεκμαίρεται ότι έχουν ειδικές ανάγκες προστασίας λόγω της αυξημένης ευαλωτότητάς τους σε δευτερογενή και επαναλαμβανόμενη θυματοποίηση, εκφοβισμό και αντεκδίκηση. Αυτές οι ανάγκες πρέπει να προσδιορίζονται μέσω μιας ατομικής αξιολόγησης, η οποία περιλαμβάνει μια διαδικασία δύο σταδίων: πρώτον, τον εντοπισμό των ειδικών αναγκών των παιδιών και, δεύτερον, την εφαρμογή προσαρμοσμένων μέτρων (άρθρο 22 VRD). Ενώ η Οδηγία για τα Δικαιώματα των Θυμάτων περιορίζει αυτή την αξιολόγηση σε ορισμένες ανάγκες προστασίας και μέτρα για την πρόληψη της δευτερογενούς θυματοποίησης, η Οδηγία για την Ενδοοικογενειακή Βία επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής ώστε να περιλαμβάνει τόσο ανάγκες προστασίας έναντι της δευτερογενούς και επαναλαμβανόμενης θυματοποίησης, όσο και ανάγκες υποστήριξης (άρθρα 16-17 DVD). Σε αυτόν τον οδηγό, υιοθετούμε την προσέγγιση της DVD εξετάζοντας τόσο μέτρα προστασίας όσο και μέτρα υποστήριξης.

Μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση θα πρέπει να διαφοροποιεί τον εντοπισμό άμεσων αναγκών προστασίας και υποστήριξης από τις μακροπρόθεσμες ανάγκες, όπως η θεραπεία εστιασμένη στο τραύμα, η συνεχής ψυχοκοινωνική φροντίδα ή τα εν εξελίξει μέτρα προστασίας (Guerreiro & Sedletzki, 2020; Monteiro, 2022). Όσον αφορά την **πρώτη επαφή με την αστυνομία, η κύρια εστίαση θα είναι η αξιολόγηση των άμεσων αναγκών προστασίας και υποστήριξης**¹³.

(α) Εντοπισμός των ειδικών αναγκών των παιδιών

Όσον αφορά τον αρχικό εντοπισμό των άμεσων αναγκών προστασίας και υποστήριξης, προτείνουμε τα ακόλουθα μέτρα:

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Η αστυνομία διενεργεί μια αρχική αξιολόγηση των αναγκών των θυμάτων το συντομότερο δυνατό μετά την υποβολή της καταγγελίας ή μετά από μια παρέμβαση, και το αργότερο εντός 48 ωρών μετά από αυτήν (Guerreiro & Sedletzki, 2020).	Η αξιολόγηση των ατομικών αναγκών του παιδιού πραγματοποιείται από μια πολυθεματική ομάδα, κατά προτίμηση στα «Σπίτια του Παιδιού». Αυτή η αξιολόγηση εμποπτεύεται από τον δικηγόρο του παιδιού για τη διασφάλιση της τήρησης των απαραίτητων μέτρων προστασίας.
Η αρχική αξιολόγηση επικεντρώνεται στον εντοπισμό των άμεσων αναγκών του παιδιού όσον αφορά τη σωματική ασφάλεια και την υγεία, συμπεριλαμβανομένων βασικών αναγκών όπως τροφή, στέγη και ιατρική φροντίδα (Guerreiro & Sedletzki, 2020).	Η αρχική αξιολόγηση αναγκών διεξάγεται χρησιμοποιώντας μια τυποποιημένη και επικυρωμένη μέθοδο (Guerreiro & Sedletzki, 2020).
Αυτή η αξιολόγηση πραγματοποιείται με τρόπο φιλικό προς το παιδί και ενημερωμένο για το τραύμα: το παιδί συμμετέχει ανάλογα με το επίπεδο κατανόησής του (Council of Europe, 2023c). Τα παιδιά ενημερώνονται τουλάχιστον για το ποια άμεσα μέτρα προστασίας θα εφαρμοστούν και γιατί (Beckett & Warrington, 2015; Crest Advisory, 2023; Guerreiro & Sedletzki, 2020; Monteiro, 2022).	
Η αξιολόγηση των άμεσων αναγκών προστασίας και υποστήριξης διεξάγεται από έναν αστυνομικό.	Η αξιολόγηση των άμεσων αναγκών προστασίας και υποστήριξης διεξάγεται από έναν ειδικά εκπαιδευμένο αστυνομικό ή μια πολυθεματική ομάδα.

¹³ Μετά την αρχική αυτή επείγουσα εκτίμηση των άμεσων αναγκών του παιδιού, ακολουθεί μια πιο διεξοδική και συνολική αξιολόγηση των αναγκών του κατά τα επόμενα στάδια της ποινικής δικαιοσύνης.

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Στη **Γαλλία**, αστυνομικοί ή κοινωνικοί λειτουργοί στο αστυνομικό τμήμα διενεργούν μια αρχική αξιολόγηση των αναγκών του παιδιού-θύματος μόλις λάβουν μια καταγγελία. Η αξιολόγηση λαμβάνει υπόψη την ευαλωτότητα του θύματος, τον κίνδυνο εκφοβισμού, τη σχέση θύτη-θύματος και αν το παιδί λαμβάνει υποστήριξη (Infovictims, 2025; Le ministre de l'Intérieur et al., 2021; Victim Support Europe et al., 2019).

Στην **Ιρλανδία**, τα μέλη της αστυνομίας (An Garda Síochána) ειδοποιούν την Υπηρεσία Παιδιού και Οικογένειας (Tusla). Ο κοινωνικός λειτουργός εξετάζει την παραπομπή εντός 24 ωρών με προτεραιότητα την άμεση ασφάλεια. Εντός πέντε ημερών αξιολογείται αν απαιτείται παρέμβαση, και αν ναι, διενεργείται αρχική αξιολόγηση ασφάλειας εντός 40 ημερών (Children First et al., 2018).

(b) Ανταπόκριση στις ατομικές ανάγκες προστασίας έναντι της επαναλαμβανόμενης θυματοποίησης

Η Οδηγία για τα Δικαιώματα των Θυμάτων υπογραμμίζει ότι τα θύματα πρέπει να προστατεύονται από την επαναλαμβανόμενη θυματοποίηση, τον εκφοβισμό και την αντεκδίκηση, συμπεριλαμβανομένου του κινδύνου σωματικής, συναισθηματικής ή ψυχολογικής βλάβης (άρθρο 18 VRD). Βάσει του εντοπισμού των αναγκών των παιδιών-θυμάτων, η αστυνομία πρέπει να εφαρμόζει ορισμένα μέτρα προστασίας για την προστασία του παιδιού από περαιτέρω βλάβη.

Προτείνουμε τα ακόλουθα ελάχιστα και προηγμένα μέτρα προστασίας έναντι της επαναλαμβανόμενης θυματοποίησης:

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
<p>Άμεσες παρεμβάσεις σε καταστάσεις κρίσης θα πρέπει να εφαρμόζονται από την αστυνομία, βάσει ταχείας αξιολόγησης των αναγκών προστασίας. Τέτοια αστυνομικά μέτρα προστασίας μπορεί να περιλαμβάνουν:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Απομάκρυνση του παιδιού από το σπίτι του και διευθέτηση ασφαλούς μέρους διαμονής, ▪ μεταφορά του παιδιού σε νοσοκομείο ή γιατρό, ▪ διευθέτηση ιατρικής εξέταση ▪ διασφάλιση ότι το παιδί έχει πρόσβαση σε τροφή και νερό. 	
<p>Η αστυνομία παραπέμπει επειγόντως την υπόθεση στην ανακριτική αρχή για τη διασφάλιση άλλων μέτρων προστασίας, όπως η διευθέτηση της τοποθέτησης (φιλοξενίας) του παιδιού.</p>	

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Στην **Ιταλία**, η αστυνομία και οι κοινωνικές υπηρεσίες μπορούν να λάβουν άμεσα μέτρα για την προστασία παιδιού που βρίσκεται σε κίνδυνο, χωρίς προηγούμενη δικαστική έγκριση. Αυτά τα επείγοντα μέτρα μπορεί να περιλαμβάνουν τη διασφάλιση της ασφάλειας του παιδιού μέσω της απομάκρυνσής του από το επιβλαβές περιβάλλον και την τοποθέτησή του σε ένα ασφαλές πλαίσιο, όπως σε μια ανάδοχη οικογένεια, σε μια κοινοτική δομή ή σε έναν υποστηρικτικό συγγενή. Μπορούν επίσης να παρέχουν άμεση ιατρική και ψυχολογική φροντίδα και να καταγράφουν σημαντικές λεπτομέρειες, όπως οι συνθήκες διαβίωσης στο

σπίτι. Τέτοιες παρεμβάσεις πρέπει να αναφέρονται στον εισαγγελέα ανηλίκων εντός 24 ωρών. Εντός των επόμενων 48 ωρών, το δικαστήριο ανηλίκων πρέπει είτε να επικυρώσει είτε να ακυρώσει τα μέτρα (άρθρο 403 Αστικού Κώδικα).

Στην Ιρλανδία, τα παιδιά μπορούν να μεταφερθούν σε ασφαλές μέρος εάν ένας αστυνομικός έχει βάσιμους λόγους να πιστεύει ότι υπάρχει άμεσος και σοβαρός κίνδυνος για την υγεία ή την ευημερία του παιδιού, αλλά μόνο στις περιπτώσεις όπου δεν θα ήταν επαρκές για την προστασία αυτού του παιδιού να αναμένεται η υποβολή αίτησης για εντολή έκτακτης φροντίδας από την Υπηρεσία Παιδιού και Οικογένειας (Children First et al., 2018).

(c) Ανταπόκριση στις ατομικές ανάγκες υποστήριξης

Σύμφωνα με το άρθρο 3 της VRD, κάθε θύμα έχει το δικαίωμα να συνοδεύεται από πρόσωπο της επιλογής του κατά την πρώτη επαφή με την αστυνομία. Επιπλέον, τα άρθρα 8 και 9 της VRD και τα άρθρα 25-31 της DVD ορίζουν ότι τα θύματα δικαιούνται πρόσβαση τόσο σε γενικές όσο και σε εξειδικευμένες υπηρεσίες υποστήριξης δωρεάν. Τέτοιες υπηρεσίες υποστήριξης προσφέρουν συναισθηματική και ψυχολογική υποστήριξη, καθώς και νομικές συμβουλές, πρακτική βοήθεια και πληροφόρηση. Οι υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων αποτελούν ουσιαστικό σύνδεσμο μεταξύ των θυμάτων και του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης (EU Fundamental Rights Agency, 2019).

Για τα παιδιά-θύματα βίας, αυτό μεταφράζεται στα ακόλουθα μέτρα κατά την πρώτη επαφή με την αστυνομία:

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Κάθε παιδί-θύμα έχει το δικαίωμα να συνοδεύεται από ένα πρόσωπο υποστήριξης της επιλογής του κατά τη διάρκεια της εμπλοκής του στη δικαστική διαδικασία (UNODC, 2009). Μια τέτοια συνοδεία μπορεί να απορριφθεί μόνο εάν είναι αντίθετη προς τα συμφέροντα του παιδιού-θύματος, εκτός εάν το άτομο αυτό είναι εκπρόσωπος αναγνωρισμένης υπηρεσίας υποστήριξης θυμάτων (Victim Support Europe, 2023).	Κάθε παιδί-θύμα μπορεί να συνοδεύεται από έναν εξειδικευμένο επαγγελματία υποστήριξης θυμάτων εάν το ζητήσει. Αυτή η συνοδεία δεν μπορεί να απορριφθεί (Victim Support Europe, 2023).
Κατά την πρώτη επαφή με το παιδί-θύμα, η αστυνομία αξιολογεί εάν υπάρχει πιθανή σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ του παιδιού-θύματος και του/των νόμιμου/-ων κηδεμόνα/-ων του. Διαβιβάζουν την πληροφορία αυτή στην αρμόδια αρχή, η οποία στη συνέχεια θα λάβει απόφαση για τον διορισμό ειδικού εκπροσώπου.	Σε περίπτωση σύγκρουσης συμφερόντων, είναι κρίσιμο να διασφαλιστεί ότι το παιδί έχει νομική εκπροσώπηση από δικηγόρο στο δικό του όνομα.
Κάθε αστυνομικό τμήμα διατηρεί κατάλογο κοινωνικών, ιατρικών, ψυχολογικών, θεραπευτικών και εκπαιδευτικών υπηρεσιών υποστήριξης στις οποίες μπορούν να παραπεμφθούν τα παιδιά-θύματα, βάσει των εντοπισμένων αναγκών υποστήριξής τους. Υπάρχουν τυποποιημένοι μηχανισμοί παραπομπής που χρησιμοποιούνται μετά από καταγγελία ή αστυνομική παρέμβαση. Η παραπομπή σε υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων και εξειδικευμένες υπηρεσίες πρέπει να πραγματοποιείται προληπτικά: ► Οι αστυνομικοί ενημερώνουν συστηματικά τα παιδιά-θύματα και τα συνοδά πρόσωπα για τις διαθέσιμες γενικές και εξειδικευμένες υπηρεσίες υποστήριξης, συμπεριλαμβανομένων των ρόλων τους και των στοιχείων επικοινωνίας. Αυτή η πληροφόρηση παρέχεται τόσο προφορικά όσο και γραπτά.	Προτιμάται οι αστυνομικοί να παραπέμπουν αυτόματα τις περιπτώσεις παιδικής κακοποίησης (βίας κατά παιδιών) σε υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων και εξειδικευμένες υπηρεσίες, εκτός εάν το παιδί ή ο/οι μη παραβατικός/-οί νόμιμος/-οι κηδεμόνας/-ες του αρνηθούν ενεργά (εξάιρεση/opt-out).

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
<p>▶ Οι αστυνομικοί προσφέρουν ενεργή παραπομπή σε υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων και εξειδικευμένες υπηρεσίες ρωτώντας τα παιδιά-θύματα και τους μη παραβατικούς κηδεμόνες εάν συναινούν στο να επικοινωνήσουν μαζί τους μια υπηρεσία υποστήριξης θυμάτων ή μια εξειδικευμένη υπηρεσία. Όταν δίνεται συγκατάθεση, η αστυνομία μοιράζεται τις απαραίτητες πληροφορίες με τη σχετική υπηρεσία το συντομότερο δυνατό - εντός 48 ωρών ή αμέσως σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης (EU Fundamental Rights Agency, 2019; Liagre & Verleysen, 2016).</p> <p>Οι αστυνομικοί παραπέμπουν απευθείας τα παιδιά-θύματα ενδοοικογενειακής βίας σε εξειδικευμένες υπηρεσίες. Για παιδιά-θύματα πρόσφατης σεξουαλικής βίας, δίνεται προτεραιότητα στην άμεση παραπομπή για ιατρική, ψυχοκοινωνική και ιατροδικαστική φροντίδα και εξετάσεις.</p>	

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Στο **Βέλγιο**, η Εγκύκλιος GPI 58 για την αστυνομική υποστήριξη θυμάτων δίνει προτεραιότητα στην ιατρική και πρακτική υποστήριξη, όπως η μεταφορά των θυμάτων στο νοσοκομείο ή η επικοινωνία με τον οικογενειακό τους γιατρό, η ειδοποίηση ενός έμπιστου προσώπου ή η διευθέτηση μεταφοράς. Επιπλέον, οι αστυνομικοί υποχρεούνται νομικά να ενημερώνουν τα παιδιά-θύματα και τους νόμιμους κηδεμόνες τους για τη διαθέσιμη φροντίδα και τις υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων και να προσφέρουν ενεργή παραπομπή για τέτοια υποστήριξη (άρθρο 17 του Νόμου της 28ης Μαρτίου 2024 houdende goedkeuring van het Samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat en de Vlaamse gemeenschap inzake slachtofferzorg).

Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι αστυνομικοί υποχρεούνται να παραπέμπουν απευθείας τα παιδιά-θύματα σε εξειδικευμένες υπηρεσίες φροντίδας, πριν ληφθεί οποιαδήποτε κατάθεση. Για παράδειγμα, όταν έχει συμβεί σεξουαλική βία κατά παιδιού εντός των τελευταίων 7 ημερών, το παιδί πρέπει να παραπεμφθεί και να συνοδευτεί σε ένα Κέντρο Φροντίδας Σεξουαλικής Επίθεσης (SACC), ιδανικά από αστυνομικούς με πολιτικά ρούχα (δηλαδή όχι με στολή) και χρησιμοποιώντας όχημα χωρίς διακριτικά (Keygnaert, Baert, et al., 2021). Περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας κατά παιδιών, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής βίας που συνέβη πριν από περισσότερες από 7 ημέρες, παραπέμπονται σε Εμπιστευτικά Κέντρα για την παιδική κακοποίηση και παραμέληση (CC) (Εγκύκλιος GPI 58).

Στο **Βέλγιο**, η συνεργασία «Handle With Care» διασφαλίζει ότι η αστυνομία ειδοποιεί το σχολείο ενός παιδιού μετά από αστυνομική παρέμβαση που σχετίζεται με ενδοοικογενειακή βία. Η αστυνομία διαβιβάζει μόνο τον κωδικό «Handle With Care» μαζί με το όνομα του παιδιού, χωρίς να αποκαλύπτει περαιτέρω λεπτομέρειες. Αυτό επιτρέπει στο σχολείο να παρέχει έγκαιρη και κατάλληλη υποστήριξη (Handle With Care, 2026; Van Hoorde et al., 2023).

Στην **Αυστρία**, τα θύματα ορισμένων εγκλημάτων - ιδιαίτερα εκείνα που πλήττονται από βία, επικίνδυνες απειλές, σεξουαλική κακοποίηση ή ανήλικοι - δικαιούνται δωρεάν διαδικαστική συνδρομή καθ' όλη τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας. Αυτή η συνδρομή αποτελείται τόσο από νομική βοήθεια από εξειδικευμένο δικηγόρο όσο και από ψυχοκοινωνική υποστήριξη από εκπαιδευμένο σύμβουλο που προετοιμάζει και συνοδεύει το θύμα πριν και κατά τη διάρκεια των δικαστικών ακροάσεων (Ενότητα 66b του Αυστριακού Κώδικα Ποινικής Δικονομίας 1975/631).

► Διασφάλιση ενός περιβάλλοντος φιλικού προς το παιδί και με φροντίδα με βάση το τραύμα

Πρέπει να διασφαλίζεται ένα περιβάλλον φιλικό προς το παιδί και ενημερωμένο για το τραύμα στα αστυνομικά τμήματα. Αυτό αναφέρεται τόσο σε μια προσέγγιση φιλική προς το παιδί και ενημερωμένη για το **τραύμα από τους εμπλεκόμενους επαγγελματίες** (α), όσο και στο φυσικό περιβάλλον (β) για την προώθηση της συναισθηματικής ασφάλειας των παιδιών-θύματων και μαρτύρων και για την πρόληψη της δευτερογενούς θυματοποίησης (Bulling & Hickle, 2023; Council of Europe, 2023b; SAMHSA, 2023; Soletto et al., 2022).

(α) Προσέγγιση φιλική προς το παιδί και επίγνωση τραύματος

Η Οδηγία για τα Δικαιώματα των Θυμάτων υπογραμμίζει ότι τα θύματα πρέπει να προστατεύονται από τη δευτερογενή θυματοποίηση (άρθρο 18 VRD), και η Οδηγία για την Ενδοοικογενειακή Βία προωθεί τη μεταχείριση των θυμάτων με τρόπο ευαίσθητο στο τραύμα, το φύλο, την αναπηρία και το παιδί (άρθρο 21). Καθώς η αστυνομία είναι συχνά η πρώτη επαφή με το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης, διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στην καλλιέργεια της εμπιστοσύνης και της συναισθηματικής ασφάλειας του παιδιού στο δικαστικό σύστημα.

Αυτό μεταφράζεται στα ακόλουθα μέτρα για μια προσέγγιση ενημερωμένη για το τραύμα και φιλική προς το παιδί όταν τα παιδιά-θύματα έρχονται σε επαφή με την αστυνομία:

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
<p>ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ:</p> <p>Ο αστυνομικός υποδέχεται το παιδί-θύμα και το συνοδό πρόσωπο με τρόπο ενημερωμένο για το τραύμα, δείχνοντας ενσυναίσθηση και αναγνωρίζοντας το παιδί-θύμα (βλ. Κεφάλαιο 3).</p> <p>Αστυνομικοί χωρίς εκπαίδευση στην ιατροδικαστική συνέντευξη ακούν μόνο προσεκτικά την αρχική δήλωση του παιδιού ή του συνοδού προσώπου για τη βία στην αίθουσα ακροάσεων. Δεν κάνουν ουσιαστικές ερωτήσεις για τα γεγονότα, αποφεύγοντας την υποβολή ιδεών (suggestiveness).</p> <p>Εάν το παιδί συνοδεύεται, το άτομο αυτό ακούγεται στην αίθουσα ακροάσεων ενώ το παιδί φροντίζεται κάπου αλλού από έναν ειδικό επαγγελματία.</p>	<p>Κάθε παιδί-θύμα και μάρτυρας γίνεται δεκτό από έναν εξειδικευμένο επαγγελματία υποστήριξης θυμάτων. Είναι δυνατόν να προγραμματιστεί το πρώτο ραντεβού με την αστυνομία για να διασφαλιστεί αυτό.</p>
<p>ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ:</p> <p>Κατά την ανταπόκριση σε περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας στο σπίτι, η αστυνομία πρέπει να εξετάζει εάν μπορεί να είναι παρόντα παιδιά και να σχεδιάζει την παρέμβασή της αναλόγως. Όπου είναι δυνατόν, οι παρεμβάσεις προγραμματίζονται κατά τις σχολικές ώρες. Εάν αυτό δεν είναι εφικτό, οι αστυνομικοί θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την παρουσία του παιδιού και να διασφαλίζουν ότι ένας καθορισμένος αστυνομικός είναι υπεύθυνος για τη φροντίδα ειδικά του παιδιού.</p>	

Άλλα παραδείγματα από συμπεριφορές επαγγελματιών που είναι φιλικές προς το παιδί παρουσιάζονται στο Σχήμα 18:

ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ, ΟΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ ΜΕ ΦΙΛΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ:

- ✓ Χαμογελούν και είναι φιλικοί, ευγενικοί, χαρούμενοι, με ενσυναίσθηση και προσεκτικοί.
- ✓ Λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τα παιδιά και την κατάστασή τους.
- ✓ Προσαρμόζουν την προσέγγιση και τη γλώσσα τους στην ηλικία των παιδιών, αντί να τα αντιμετωπίζουν σαν ενήλικες.
- ✓ Μιλούν αρκετά καθαρά ώστε τα παιδιά να μπορούν να τα ακούσουν σωστά.
- ✓ Ακούν προσεκτικά.
- ✓ Έχουν ανεπίσημη στάση και δημιουργούν μια χαλαρή ατμόσφαιρα.
- ✓ Κάνουν «κοινωνική κουβέντα» (small talk) για να κάνουν τα παιδιά να νιώσουν άνετα.
- ✓ Είναι ήρεμοι, υπομονετικοί και δεν υψώνουν τη φωνή τους στα παιδιά ούτε τα βιάζουν.
- ✓ Αποφεύγουν να φορούν στολές ή επίσημες περούκες και τηβέννους.
- ✓ Έχουν εμπειρία και εκπαίδευση στην εργασία με παιδιά.
- ✓ Ενδιαφέρονται ειλικρινά, εμπλέκουν τα παιδιά και είναι διαθέσιμοι και προσβάσιμοι ανά πάσα στιγμή κατά τη διάρκεια των διαδικασιών.

Σχήμα 18: Οι προτάσεις των παιδιών για συμπεριφορές φιλικές προς το παιδί (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2017)

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Η **Ιταλική** κυβέρνηση, σε συνεργασία με την Εθνική Αρχή για το Παιδί και τον Έφηβο, εξέδωσε επιχειρησιακές οδηγίες για τους επαγγελματίες επιβολής του νόμου. Οι πρακτικές συστάσεις περιλαμβάνουν τη διασφάλιση πρόσβασης σε νομική εκπροσώπηση, την ήπια και καθαρή ομιλία, την αποφυγή εκφοβιστικών ή καθοδηγητικών ερωτήσεων, την παροχή καθυσχασμού, την επιτροπή διαλειμμάτων και τη χρήση απλής γλώσσας (Ministero Dell'Interno, 2014).

Στο **Βέλγιο**, οι συμμετέχοντες στις συνεδρίες ανάπτυξης ικανοτήτων CHILD έδωσαν τα ακόλουθα παραδείγματα προσεγγίσεων ευαίσθητων στο τραύμα:

- Μεταφορά μιας μικρής κούκλας ή αρκουδιού κατά τη διάρκεια των παρεμβάσεων για την παρηγοριά ενός παιδιού σε κίνδυνο.
- Παροχή επιλογών στα παιδιά όταν πρέπει να μεταφερθούν με αστυνομικό όχημα (π.χ. επιλογή μουσικής για τους εφήβους).
- Μείωση του στρες επιτρέποντας στο παιδί να εξερευνηήσει το όχημα (π.χ. να καθίσει στο μπροστινό κάθισμα) πριν ξεκινήσει η διαδρομή.
- Επικοινωνία στο φυσικό επίπεδο του παιδιού (σκύβοντας ή καθίζοντας) ώστε η αλληλεπίδραση να φαίνεται λιγότερο εκφοβιστική.

(b) Φυσικό περιβάλλον φιλικό προς το παιδί και το οποίο λαμβάνει υπόψη το τραύμα

Προτείνουμε τα ακόλουθα ελάχιστα και προηγμένα μέτρα για ένα φυσικό αστυνομικό περιβάλλον ενημερωμένο για το τραύμα και φιλικό προς το παιδί, σχετικά με την προσβασιμότητα του αστυνομικού κτιρίου και τη διαμόρφωση του χώρου αναμονής και της αίθουσας ακροάσεων:

ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Τα αστυνομικά κτίρια είναι προσβάσιμα με τα μέσα μαζικής μεταφοράς.	
Εναλλακτικές τοποθεσίες είναι διαθέσιμες εάν το αστυνομικό κτίριο δεν είναι προσβάσιμο στο παιδί.	Τα αστυνομικά κτίρια είναι προσβάσιμα για παιδιά με ειδικές ανάγκες, π.χ. ράμπες, υλικά φιλικά προς τις αισθήσεις και σήμανση Braille (Soletto et al., 2022).
Οι εξωτερικοί χώροι των αστυνομικών κτιρίων είναι καλά φωτισμένοι.	
	Υπάρχουν χωριστές εισοδοί για τα (παιδιά) θύματα και τις οικογένειές τους (Turman & Poyer, 1998). Ωστόσο, αυτές οι εισοδοί είναι διακριτικές και, για παράδειγμα, δεν φέρουν πινακίδες που να δείχνουν ή να λένε ότι προορίζονται για θύματα βίας

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΑΝΑΜΟΝΗΣ

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Υπάρχουν χωριστές αίθουσες αναμονής στα αστυνομικά τμήματα για τα θύματα και τους φερόμενους ως δράστες, ώστε να αποτρέπεται η επαφή μεταξύ τους.	Υπάρχουν χωριστές αίθουσες αναμονής στα αστυνομικά τμήματα για παιδιά-θύματα. Υπάρχουν χωριστές εγκαταστάσεις τουαλέτας σε όλα τα αστυνομικά κτίρια για την πρόληψη της επαφής με τον φερόμενο ως θύτη και τα μέλη της οικογένειάς του (Victim Support Europe, 2022a).
Ο γενικός χώρος αναμονής έχει ουδέτερο και φιλόξενο σχεδιασμό, με μια γωνιά παιχνιδιού φιλική προς το παιδί ¹⁴ .	Υπάρχει ξεχωριστός χώρος αναμονής για τα παιδιά-θύματα και τις οικογένειές τους, με έπιπλα και υλικά φιλικά προς το παιδί, την ηλικία και την οικογένεια.

ΚΑΛΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Στο **Βέλγιο**, η Εγκύκλιος GPI58 για την αστυνομική υποστήριξη θυμάτων ορίζει ότι κάθε θύμα θα πρέπει, στο μέτρο του δυνατού, να γίνεται δεκτό σε χωριστό και ιδιωτικό δωμάτιο, με επαρκή οικειότητα και διακριτικότητα, ιδιαίτερα για θύματα σωματικής ή σεξουαλικής βίας.

14 Για παράδειγμα, η αίθουσα αναμονής έχει ένα μικρό τραπέζι με μικρές καρέκλες, βιβλία ζωγραφικής και ένα παζλ.

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΑΙΘΟΥΣΑΣ ΑΚΡΟΑΣΕΩΝ

Προτείνουμε τα ακόλουθα ελάχιστα και προηγμένα μέτρα για τη λήψη της αρχικής δήλωσης από το συνοδό πρόσωπο και/ή το παιδί, η οποία δεν θα πρέπει να θεωρείται ιατροδικαστική συνέντευξη¹⁵:

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Υπάρχει μια ιδιωτική και ηχομονωμένη αίθουσα ακροάσεων για τα θύματα, διασφαλίζοντας την ιδιωτικότητά τους και το αίσθημα ασφάλειας. Η αίθουσα ακροάσεων δεν διαθέτει όπλα.	Υπάρχει μια φιλική προς το παιδί αίθουσα ακροάσεων για παιδιά-θύματα, εξοπλισμένη με έπιπλα και υλικά φιλικά προς το παιδί. Η αίθουσα ακροάσεων διαθέτει φυσικό φως και βιοφιλικά στοιχεία, και είναι εξοπλισμένη με σπονδυλωτά, ρυθμιζόμενα έπιπλα με προτιμότερο στρογγυλεμένες άκρες. Τα περιβάλλοντα που είναι φιλικά προς το παιδί και ενημερωμένα για το τραύμα σχεδιάζονται από κοινού με παιδιά, παιδοψυχολόγους, και παιδιά και ενήλικες με βιωμένες εμπειρίες παιδικής κακοποίησης, μέσω μιας προσέγγισης βασισμένης σε στοιχεία, προκειμένου να παρέχεται ένα ανακουφιστικό περιβάλλον για όλα τα παιδιά ανεξαρτήτως ηλικίας.
Υπάρχει πρόσβαση σε νερό.	Υπάρχει πρόσβαση σε τρόφιμα και ποτά.
	Οι αστυνομικοί στον χώρο ακροάσεων δεν φοράνε στολή.

► Διασφάλιση της προστασίας της ιδιωτικής ζωής

Πρέπει να λαμβάνονται κατάλληλα μέτρα για την προστασία του δικαιώματος των θυμάτων στην ιδιωτική ζωή. Τα προσωπικά χαρακτηριστικά του θύματος και της οικογένειάς του πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στις ατομικές αξιολογήσεις αναγκών. Στην περίπτωση παιδιού-θύματος, οι αρμόδιες αρχές πρέπει να λάβουν όλα τα νόμιμα μέτρα για να αποτρέψουν τη δημόσια διάδοση οποιασδήποτε πληροφορίας που θα μπορούσε να οδηγήσει στην ταυτοποίηση του παιδιού-θύματος (άρθρο 21 VRD).

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Οι αστυνομικοί τηρούν τους κανόνες εμπιστευτικότητας και απέχουν από την αποκάλυψη πληροφοριών σε οποιονδήποτε χωρίς προηγούμενη εξουσιοδότηση ή νομική βάση.	
Οι αστυνομικοί ακολουθούν αυστηρά τους κανόνες επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων, όπως προβλέπεται στην Οδηγία 2016/680/ΕΕ ¹⁶ και στις εθνικές διατάξεις εφαρμογής.	
Η δημόσια αποκάλυψη της ταυτότητας των παιδιών-θυμάτων βίας ποινικοποιείται, και ούτε το παιδί ούτε ο/οι νόμιμος/-οι κηδεμόνας/-ες του μπορούν να δώσουν άδεια για τέτοια αποκάλυψη.	

¹⁵ Για ελάχιστα και προηγμένα μέτρα σχετικά με την αίθουσα ιατροδικαστικής συνέντευξης, βλ. Κεφάλαιο 5.

¹⁶ Οδηγία (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανάκτησης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών.

6.3. Πρώτη επαφή με το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης μέσω επαγγελματιών υγείας, πρόνοιας και άλλων κλάδων εκτός του νομικού συστήματος

Σε πολλές περιπτώσεις, τα παιδιά θύματα βίας, οι νόμιμοι κηδεμόνες τους ή άλλα πρόσωπα δεν καταγγέλλουν τη παιδική κακοποίηση απευθείας στην αστυνομία. Αντίθετα, ενδέχεται να έρθουν πρώτα σε επαφή με επαγγελματίες εκτός του συστήματος δικαιοσύνης —όπως αυτούς που εργάζονται στην υγειονομική περίθαλψη ή στις κοινωνικές υπηρεσίες— οι οποίοι μπορούν να συζητήσουν την επιλογή της καταγγελίας στην αστυνομία και να διευκολύνουν αυτή τη διαδικασία, εάν το παιδί ή οι νόμιμοι κηδεμόνες του το επιθυμούν. Εναλλακτικά, οι επαγγελματίες παιδικής προστασίας και άλλοι ειδικοί μπορούν οι ίδιοι να καταγγείλουν ύποπτα ή γνωστά περιστατικά παιδικής κακοποίησης, χωρίς τη συγκατάθεση του παιδιού ή των νόμιμων κηδεμόνων. Η εθνική νομοθεσία συχνά υποχρεώνει ή επιτρέπει στους επαγγελματίες να ενημερώνουν την αρμόδια αρχή της ποινικής δικαιοσύνης σε περίπτωση υποψίας βίας κατά παιδιών (Steering Committee for the Rights of the Child (CDENF), 2022b).

Οι μη δικαστικοί επαγγελματίες λειτουργούν, επομένως, συχνά ως κρίσιμη γέφυρα μεταξύ του παιδιού και του συστήματος δικαιοσύνης. Αυτή η υποενότητα περιορίζεται, συνεπώς, στην εξέταση του ρόλου των επαγγελματιών υγείας, πρόνοιας και άλλων μη δικαστικών κλάδων σε σχέση με περιπτώσεις βίας κατά παιδιών που πρόκειται να εισαχθούν ή έχουν ήδη εισαχθεί στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης. Η υποενότητα αυτή δεν εξετάζει τις ευρύτερες λειτουργίες τους στην πρόληψη της παιδικής κακοποίησης ή στην υποστήριξη θυμάτων βίας. Ως εκ τούτου, αυτή η ενότητα αφορά μόνο την υποχρέωση ή το δικαίωμα των επαγγελματιών να αναφέρουν την παιδική κακοποίηση και το δικαίωμα των παιδιών θυμάτων σε ενημέρωση και υποστήριξη.

6.3.1. Διασφάλιση της πρόσβασης των παιδιών στη δικαιοσύνη

► Διασφάλιση ασφαλούς και προσβάσιμης αναφοράς της παιδικής κακοποίησης για τους επαγγελματίες

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού απαιτεί από τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν μέτρα που προστατεύουν τα παιδιά από τη βία, συμπεριλαμβανομένης της θέσπισης αποτελεσματικών διαδικασιών για την αναφορά της παιδικής κακοποίησης στις δικαστικές αρχές (άρθρο 19 CRC). Σύμφωνα με την Οδηγία για την Ενδοοικογενειακή Βία και την Οδηγία 2011/92/ΕΕ, οι επαγγελματίες που υπόκεινται σε υποχρεώσεις εχεμύθειας πρέπει να μπορούν να αναφέρουν την ενδοοικογενειακή και σεξουαλική βία κατά παιδιών όταν έχουν βάσιμους λόγους να πιστεύουν ότι πρόκειται να προκληθεί ή έχει προκληθεί σοβαρή σωματική βλάβη στο παιδί (άρθρο 14 DVD) ή ότι ένα παιδί είναι θύμα σεξουαλικής κακοποίησης (άρθρο 16(1) Οδηγία 2011/92/ΕΕ).

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Η εθνική νομοθεσία απαλλάσσει τους επαγγελματίες που υπόκεινται σε υποχρεώσεις εχεμύθειας από πειθαρχική, αστική και ποινική ευθύνη όταν αναφέρουν παιδική κακοποίηση καλή τη πίστει (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2023d; Καθοδηγητική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού (CDENF), 2022a, 2022b).	
Οι επαγγελματίες που υπόκεινται σε υποχρεώσεις εχεμύθειας διαθέτουν σαφείς κώδικες αναφοράς για ανησυχίες ή υποψίες βίας κατά παιδιών (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2023d; Καθοδηγητική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού (CDENF), 2022a, 2022b).	

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Οι επαγγελματίες μπορούν να αναφέρουν περιπτώσεις παιδικής κακοποίησης ανώνυμα (Καθοδηγητική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού (CDEFN), 2022b).	
Οργανισμοί στους τομείς της υγείας, της πρόνοιας και σε συναφείς τομείς διαθέτουν εσωτερικές διαδικασίες ή κώδικες δεοντολογίας για την καθοδήγηση της κλιμάκωσης των υποψιών βίας και την υποστήριξη της αναφοράς στις αρμόδιες αρχές, για παράδειγμα μέσω καθορισμένων προσώπων επικοινωνίας και σαφών πρωτοκόλλων επικοινωνίας και παραπομπής.	

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Στην **Ολλανδία**, όλοι οι οργανισμοί που εργάζονται με παιδιά και ενήλικες πρέπει να εφαρμόζουν έναν κώδικα αναφοράς για να καθοδηγούν τους επαγγελματίες στην αποτελεσματική ανταπόκριση σε ύποπτες περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας. Ο κώδικας αναφοράς δεν επιβάλλει υποχρέωση αναφοράς, αλλά υποχρεώνει τους επαγγελματίες να ακολουθούν τα βήματα αυτού του κώδικα. Συνοπτικά, τα βήματα αυτά είναι τα εξής (Ministerie van Veiligheid en Justitie & Ministerie van Volksgezondheid, 2017):

- (1) Προσδιορισμός και τεκμηρίωση σημείων που τόσο υποστηρίζουν όσο και διαψεύδουν τις ανησυχίες για ενδοοικογενειακή βία.
- (2) Διαβούλευση με έναν έμπειρο συνάδελφο ή την υπηρεσία προστασίας παιδιών για παροχή συμβουλών.
- (3) Συζήτηση των ανησυχιών με το παιδί και τον/τους νόμιμο/ους κηδεμόνα/ες του.
- (4) Αξιολόγηση της φύσης και της σοβαρότητας της κατάστασης με βάση τα προηγούμενα βήματα. Εάν μπορεί να διασφαλιστεί η επαρκής προστασία του παιδιού, θα πρέπει να οργανωθεί η κατάλληλη υποστήριξη. Εάν η κατάσταση είναι οξεία ή δομικά μη ασφαλής, η περίπτωση πρέπει να αναφέρεται στην υπηρεσία προστασίας παιδιών.

Στην **Ιρλανδία**, οι κοινωνικοί λειτουργοί του Οργανισμού Παιδιού και Οικογένειας (Tusla) πρέπει να ειδοποιούν επίσημα την αστυνομία (An Garda Síochána) χωρίς καθυστέρηση όταν υποψιάζονται ότι ένα παιδί έχει υποστεί ή υφίσταται σωματική ή σεξουαλική κακοποίηση ή εσκεμμένη παραμέληση. Σε περιπτώσεις αμφιβολίας, ο κοινωνικός λειτουργός θα διαβουλευτεί ανεπίσημα με την An Garda Síochána για να αποφασίσει εάν η ειδοποίηση είναι κατάλληλη (Children First et al., 2018).

Στο **Βέλγιο**, οι επαγγελματίες που δεσμεύονται από το επαγγελματικό απόρρητο μπορούν να αναφέρουν υποψίες παιδικής κακοποίησης στον εισαγγελέα, στην αστυνομία ή στις υπηρεσίες προστασίας παιδιών υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Η εξωδικαστική υποστήριξη και φροντίδα ιεραρχείται πάντα, και η αναφορά στις νομικές αρχές θεωρείται ως έσχατη λύση, ειδικά σε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας (Herbots et al., 2019; Versweyvelt & Put, 2018; Vervaet et al., 2025).

► Το δικαίωμα στην ενημέρωση

Τα άρθρα 4-5 της Οδηγίας για τα Δικαιώματα των Θυμάτων (VRD) σχετικά με το δικαίωμα στην ενημέρωση ισχύουν επίσης για τους επαγγελματίες υγείας ή άλλους μη δικαστικούς επαγγελματίες με εντολή αναφοράς της βίας κατά των παιδιών, καθώς η αρχή πρώτης επαφής ερμηνεύεται ευρύτερα από τις αρχές επιβολής του νόμου (Victim Support Europe, 2022b). Προτείνονται συγκεκριμένα ελάχιστα και προηγμένα μέτρα για τους μη δικαστικούς επαγγελματίες. Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα μέτρα αυτά δίνουν έμφαση στην ενημέρωση των θυμάτων και των νόμιμων κηδεμόνων για την επιλογή τους να προβούν σε καταγγελία στην αστυνομία, ενώ σε άλλες απαιτούν την ενημέρωση των παιδιών και των νόμιμων κηδεμόνων σχετικά με την υποχρέωση ή την εντολή των επαγγελματιών να αναφέρουν την παιδική κακοποίηση στις αρχές.

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Οι επαγγελματίες ενημερώνουν το παιδί θύμα/νόμιμο(ους) κηδεμόνα(ες) προφορικά για το δικαίωμά τους να προβούν σε καταγγελία στην αστυνομία, τις πρακτικές λεπτομέρειες της καταγγελίας στην αστυνομία, συμπεριλαμβανομένης μιας συζήτησης για τα πλεονεκτήματα και τις προκλήσεις της καταγγελίας στην αστυνομία.	Η πληροφορία παρέχεται στο παιδί/νόμιμο(ους) κηδεμόνα(ες) προφορικά και γραπτά, και μέσω διαφορετικών μέσων, όπως φυλλάδια και βίντεο.
Οι επαγγελματίες ενημερώνουν το παιδί/νόμιμο(ους) κηδεμόνα(ες) σχετικά με τη δική τους νομική υποχρέωση ή το δικαίωμα των επαγγελματιών να αναφέρουν την υπόθεση στην αρμόδια αρχή και τους λόγους για τους οποίους επέλεξαν να προβούν σε αναφορά.	
	Οι υπηρεσίες προστασίας παιδιών και άλλοι μη δικαστικοί φορείς παρέχουν φιλικές προς το παιδί πληροφορίες στις διαδικτυακές τους πλατφόρμες σχετικά με τη φύση της βίας κατά των παιδιών, τον τρόπο υποβολής καταγγελίας, τις διαθέσιμες υπηρεσίες υποστήριξης, τα δικαιώματα των παιδιών θυμάτων και την πορεία των ποινικών ερευνών.

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Στο **Βέλγιο**, τα Κέντρα Φροντίδας Σεξουαλικής Επίθεσης παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τη δυνατότητα υποβολής καταγγελίας στην αστυνομία σε όλα τα θύματα, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών και των νόμιμων κηδεμόνων τους. Ο/η δικανικός νοσηλευτής/τρια συζητά τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της υποβολής καταγγελίας, και η επιλογή της αναφοράς αφήνεται στο παιδί και τον/τους νόμιμο(ους) κηδεμόνα(ες) του. Όταν ένα παιδί ή/και ο φροντιστής του είναι πρόθυμοι να υποβάλουν καταγγελία, ο/η δικανικός νοσηλευτής/τρια καλεί τους εκπαιδευμένους αστυνομικούς επιθεωρητές για να λάβουν μια πρώτη καταγγελία από τον νόμιμο κηδεμόνα ή άλλο συνοδό πρόσωπο σε ειδικό δωμάτιο που προορίζεται για την αστυνομία. Όταν τα θύματα δεν επιθυμούν να αναφέρουν το περιστατικό στην αστυνομία, αλλά υπάρχει οξύς και επικείμενος κίνδυνος, οι επαγγελματίες μπορούν και πάλι να αποφασίσουν να κοινοποιήσουν την παιδική κακοποίηση στις αρμόδιες αρχές (Baert & Keygnaert, 2019).

Στην **Κύπρο**, το προσωπικό των «Σπιτιών του Παιδιού» χρησιμοποιεί ένα επιτραπέζιο παιχνίδι για να ενημερώσει τα παιδιά σχετικά με τις δικαστικές διαδικασίες και να τα προετοιμάσει για τη δική τους συμμετοχή (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2023a).

6.3.2. Διασφάλιση ενεργειών με γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού

► Διενέργεια αξιολόγησης ατομικών αναγκών

Οι επαγγελματίες υγείας, πρόνοιας και άλλοι μη δικαστικοί επαγγελματίες βρίσκονται σε καλύτερη θέση από την αστυνομία για να παρέχουν μια εις βάθος αξιολόγηση των ατομικών αναγκών του παιδιού, προχωρώντας πέρα από την αρχική αξιολόγηση των άμεσων αναγκών προστασίας. Συνεισφέρουν πολύτιμη τεχνογνωσία, για παράδειγμα στην υγεία και την ευημερία του παιδιού, και ενδέχεται να έχουν ήδη μια εδραιωμένη σχέση με το παιδί και την οικογένειά του, παρέχοντας γνώσεις για τις ατομικές τους ανάγκες. Τα ακόλουθα ελάχιστα και προηγμένα μέτρα θα πρέπει, επομένως, να εφαρμόζονται για τη διασφάλιση της προστασίας και της υποστήριξης των παιδιών θυμάτων όταν μη δικαστικοί επαγγελματίες αναφέρουν περιπτώσεις παιδικής κακοποίησης:

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Η εθνική νομοθεσία επιτρέπει σε μη δικαστικούς επαγγελματίες να μοιράζονται σχετικές πληροφορίες σχετικά με τις ανάγκες του παιδιού με τις ανακριτικές αρχές.	
Η υποστήριξη που παρέχεται από μη δικαστικούς επαγγελματίες πριν η υπόθεση εισέλθει στο νομικό σύστημα συνεχίζεται καθ' όλη τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας, εάν απαιτείται.	
Τα παιδιά θύματα μπορούν να έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες φροντίδας και υποστήριξης θυμάτων ανεξάρτητα από τη συγκατάθεση των νόμιμων κηδεμόνων τους σε περίπτωση σύγκρουσης συμφερόντων.	Τα παιδιά θύματα μπορούν να έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες φροντίδας και υποστήριξης θυμάτων ανεξάρτητα από τη συγκατάθεση των νόμιμων κηδεμόνων τους.

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Στην **Αυστρία**, δωρεάν ψυχοκοινωνική υποστήριξη, νομική συμβουλευτική και εκπροσώπηση είναι διαθέσιμες στα παιδιά θύματα εγκλημάτων σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας, ξεκινώντας ακόμη και πριν από την καταγγελία στην αστυνομία. Οι επαγγελματίες υποστήριξης εργάζονται σε στενή διαβούλευση με τον δικηγόρο του παιδιού και υποστηρίζουν το παιδί στη συμμετοχή του στη διαδικασία, π.χ. συνοδεύοντας το παιδί σε αστυνομικές συνεντεύξεις. Παρέχουν επίσης φιλικές προς το παιδί πληροφορίες στα παιδιά θύματα και στους μη παραβατικούς νόμιμους κηδεμόνες και άλλα σχετικά μέλη της οικογένειας (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2023a) (Αυστριακός Κώδικας Ποινικής Δικονομίας).

Στο «Σπίτι του Παιδιού» στο Βουκουρέστι (**Ρουμανία**), ο εισαγγελέας της υπόθεσης μπορεί να διατάξει κοινωνική, ψυχολογική και ιατρική αξιολόγηση των αναγκών των παιδιών θυμάτων βίας. Η αξιολόγηση αυτή διενεργείται από μια διεπιστημονική ομάδα και αποστέλλεται στον εισαγγελέα. Εάν το παιδί απαιτεί μια πιο σύνθετη ιατρική εξέταση, ζητείται η γνώμη μιας εξειδικευμένης ιατρικής μονάδας. Εάν η αξιολόγηση αναγκών είναι σχετική με την υπόθεση, ο εισαγγελέας τη διαβιβάζει στο δικαστήριο (Muresan et al., 2025).

Στο **Βέλγιο**, τα Κέντρα Οικογενειακής Δικαιοσύνης (Family Justice Centers) συγκεντρώνουν επαγγελματίες από την αστυνομία, τη δικαιοσύνη και τις κοινωνικές υπηρεσίες για να παρέχουν μια συντονισμένη απάντηση σε οικογένειες που αντιμετωπίζουν υψηλό κίνδυνο επαναλαμβανόμενης ενδοοικογενειακής βίας. Αν και αυτοί οι επαγγελματίες δεσμεύονται από το επαγγελματικό απόρρητο, το Διάταγμα της 29ης Μαρτίου 2024 παρέχει τη νομική βάση για την ανταλλαγή σχετικών πληροφοριών και την ανάπτυξη μιας συντονισμένης προσέγγισης για την υποστήριξη ολόκληρης της οικογένειας (Διάταγμα 29ης Μαρτίου 2024 για την ίδρυση και ρύθμιση των «Safe Houses»).

6.4. Προανακριτική Φάση

Η προανακριτική φάση καλύπτει όλες τις ανακριτικές ενέργειες που διατάσσονται από την αρμόδια ανακριτική αρχή και γενικά διεξάγεται από την αστυνομία. Αυτή η φάση περιλαμβάνει κυρίως τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων και ολοκληρώνεται με την απόφαση της ανακριτικής αρχής για το αν θα προχωρήσει η υπόθεση. Ενώ οι δικανικές συνεντεύξεις διεξάγονται κατά τη διάρκεια αυτής της φάσης ως μέσο συλλογής αποδεικτικών στοιχείων, το θέμα αυτό συζητείται χωριστά στο Κεφάλαιο 5.

6.4.1. Διασφάλιση του δικαιώματος των παιδιών σε αποτελεσματικό ένδικο μέσο

► Το δικαίωμα στην ενημέρωση

Τα θύματα πρέπει να ενημερώνονται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση για τα δικονομικά τους δικαιώματα, όπως το δικαίωμα ακρόασης, παροχής αποδεικτικών στοιχείων ή λήψης ενημερώσεων σχετικά με την πρόοδο της ποινικής έρευνας. Αυτό περιλαμβάνει αποφάσεις για τη μη άσκηση δίωξης ή το κλείσιμο της έρευνας, την απόλυση ή την απόδραση του φερόμενου ως θύτη, και τυχόν προστατευτικά μέτρα που υιοθετούνται για την ασφάλεια του θύματος. Τα θύματα μπορούν να αποφασίσουν εάν επιθυμούν να λαμβάνουν τέτοιες πληροφορίες και μπορούν να αλλάξουν την προτίμησή τους ανά πάσα στιγμή (άρθρο 6 VRD). Για τα παιδιά θύματα βίας, αυτό μεταφράζεται στα ακόλουθα μέτρα κατά την προανακριτική φάση:

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
<p>ΣΕ ΠΟΙΟΝ ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ ΑΥΤΕΣ ΟΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ;</p> <p>Ισχύουν τα ίδια μέτρα όπως στο 6.2.1. Οι πληροφορίες δίνονται τουλάχιστον στον/στους νόμιμο(ους) κηδεμόνα(ες) του παιδιού, ή σε έναν ειδικό εκπρόσωπο σε περίπτωση σύγκρουσης συμφερόντων μεταξύ του παιδιού και του/των νόμιμου(ων) κηδεμόνα(ων) του.</p> <p>Κάθε παιδί ενημερώνεται τουλάχιστον για το αποτέλεσμα της προανακριτικής φάσης και τους λόγους αρχειοθέτησης της υπόθεσης.</p>	<p>Βλέπε 6.2.1.</p>
<p>ΠΩΣ ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ ΑΥΤΕΣ ΟΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ;</p> <p>Ισχύουν τα ίδια μέτρα όπως στο 6.2.1.</p> <p>Η ανακριτική αρχή διασφαλίζει ότι το παιδί και ο/οι νόμιμο(οι) κηδεμόνας(ες) του ενημερώνονται ενεργά για την κατάσταση της έρευνας εάν το επιθυμούν (Artinopoulou et al., 2018; Council of Europe, 2011).</p>	<p>Βλέπε 6.2.1.</p> <p>Η ανακριτική αρχή ενημερώνει το παιδί και τον/τους νόμιμο(ους) κηδεμόνα(ες) του για την κατάσταση της έρευνας σε ορισμένα διαστήματα, ακόμη και αν δεν υπάρχουν νέες πληροφορίες.</p> <p>Η ενημέρωση σχετικά με την απόφαση μη άσκησης δίωξης ή για την απόλυση ή απόδραση από την κράτηση του προσώπου που τελεί υπό κράτηση παρέχεται στα θύματα προφορικά ή αυτοπροσώπως, και συνοδεύεται πάντα από πληροφορίες σχετικά με τις διαθέσιμες υπηρεσίες υποστήριξης (Victim Support Europe, 2022b, 2023).</p>
<p>FOLLOW-UP</p> <p>Ισχύουν τα ίδια μέτρα όπως στο 6.2.1.</p>	<p>Υπάρχουν διαθέσιμες ασφαλείς και προσβάσιμες διαδικτυακές πλατφόρμες για την παροχή πληροφοριών και ενημερώσεων σχετικά με την υπόθεση στα παιδιά θύματα και στα πρόσωπα υποστήριξής τους (Victim Support Europe, 2023).</p> <p>Το ενιαίο σημείο επαφής είναι κατά προτίμηση ένας επαγγελματίας υποστήριξης θυμάτων με έδρα το δικαστήριο, ο οποίος έχει λάβει εκπαίδευση στη φιλική προς το παιδί δικαιοσύνη και επικοινωνία (UNODC, 2009).</p>

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, τα θύματα μπορούν να συνδεθούν σε μια εφαρμογή που ονομάζεται «Track my crime» για να παρακολουθούν τι έχει συμβεί στην υπόθεσή τους. Επιπλέον, τα παιδιά θύματα πρέπει να ενημερώνονται εντός μίας εργάσιμης ημέρας για σημαντικές αλλαγές σε μια έρευνα, όπως η σύλληψη ή η απόλυση ενός υπόπτου ή η απόφαση της ανακριτικής αρχής να μην ασκήσει δίωξη (Beckett & Warrington, 2015).

Στη **Σουηδία**, όλα τα θύματα των οποίων η υπόθεση αρχειοθετείται λαμβάνουν αυτόματα μια επιστολή που εξηγεί τους λόγους. Σε περιπτώσεις σοβαρών εγκλημάτων, ή όταν υπάρχει εντοπισμένος κίνδυνος για το θύμα, παραπέμπονται στην υπηρεσία υποστήριξης θυμάτων της αστυνομίας, η οποία επικοινωνεί με το θύμα τηλεφωνικά για να παράσχει πληροφορίες (Victim Support Europe, 2022b).

Στο **Βέλγιο**, οι υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων με έδρα το δικαστήριο παρέχουν δωρεάν ενημέρωση και υποστήριξη στα θύματα (ή στους νόμιμους κηδεμόνες των παιδιών θυμάτων) καθ' όλη τη διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών. Τα θύματα μπορούν να επικοινωνήσουν με αυτές τις υπηρεσίες με δική τους πρωτοβουλία, και σε ορισμένες περιπτώσεις, οι δικαστικοί λειτουργοί υποχρεούνται να καλέσουν αυτές τις υπηρεσίες (Wet 28 maart 2024 houdende goedkeuring van het Samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat en de Vlaamse gemeenschap inzake slachtofferzorg).

► Το δικαίωμα στη μετάφραση και τη διερμηνεία

Σύμφωνα με το άρθρο 7 της Οδηγίας για τα Δικαιώματα των Θυμάτων, τα θύματα έχουν δικαίωμα σε δωρεάν διερμηνεία κατά τη διάρκεια συνεντεύξεων ή εξέτασης του θύματος ενώπιον ανακριτικών και δικαστικών αρχών. Επιπλέον, έχουν δικαίωμα σε δωρεάν μετάφραση των πληροφοριών που είναι απαραίτητες για την άσκηση των δικαιωμάτων τους σε ποινικές διαδικασίες. Οι μεταφράσεις πρέπει τουλάχιστον να περιλαμβάνουν οποιαδήποτε απόφαση που τερματίζει την ποινική διαδικασία και (κατόπιν αιτήματος) τους λόγους ή μια σύντομη περίληψη των λόγων για μια τέτοια απόφαση, καθώς και τον χρόνο και τον τόπο της δίκης.

Για τα παιδιά θύματα βίας, θα πρέπει να εφαρμόζονται τα ίδια μέτρα όπως κατά την πρώτη επαφή με την αστυνομία (6.2.1.) κατά την προανακριτική φάση, καθώς και τα ακόλουθα ειδικά μέτρα:

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Επαγγελματική διερμηνεία για γλωσσικές πτυχές και αισθητηριακές αναπηρίες είναι διαθέσιμη κατά τη διάρκεια όλων των ανακριτικών ακροάσεων και καταθέσεων. Επαγγελματική μετάφραση είναι διαθέσιμη για όλες τις βασικές πληροφορίες.	Για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής παροχής φιλικής προς το παιδί επικοινωνίας, μόνο πιστοποιημένοι διερμηνείς με εξειδικευμένη εκπαίδευση στη φιλική προς το παιδί επικοινωνία και σε πρακτικές ενημερωμένες για το τραύμα βοηθούν τα παιδιά θύματα (Victim Support Europe, 2022b).
Για μη βασικές πληροφορίες, είναι διαθέσιμη ανεπίσημη διερμηνεία και μετάφραση, για παράδειγμα από έναν φυσικό ομιλητή ή με τη χρήση τεχνολογικών εργαλείων (Victim Support Europe, 2022b, 2023).	

► Το δικαίωμα Ακρόασης

Τα θύματα έχουν το δικαίωμα ακρόασης κατά τη διάρκεια ποινικών διαδικασιών και μπορούν να παρέχουν αποδεικτικά στοιχεία (άρθρο 10 Οδηγίας για τα Δικαιώματα των Θυμάτων). Τα παιδιά θύματα βίας θα πρέπει να ακούγονται μέσω ειδικών μέσων, και πιο συγκεκριμένα μέσω οπτικοακουστικά καταγεγραμμένων δικανικών συνεντεύξεων (βλ. Κεφάλαιο 5). Ωστόσο, το δικαίωμα του παιδιού στην ακρόαση εκτείνεται πέρα από την κατάθεση μέσω δικανικής συνέντευξης. Σχετίζεται επίσης με την ακρόασή του όσον αφορά τις οικονομικές διασφαλίσεις και τη συνδρομή κατά τη διάρκεια των ποινικών διαδικασιών (O'Donnell, 2020). Εάν όντως πραγματοποιηθούν συνεντεύξεις άλλες από τις δικανικές συνεντεύξεις κατά την προανακριτική φάση, πρέπει να ληφθούν υπόψη τα ακόλουθα ελάχιστα και προηγμένα μέτρα:

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Κάθε φορά που ένα παιδί αναλαμβάνει την πρωτοβουλία να ακουστεί σε μια υπόθεση που το επηρεάζει, η ανακριτική αρχή δεν μπορεί να το αρνηθεί και θα πρέπει να ακούσει το παιδί χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση (Council of Europe, 2011).	
Η συμμετοχή του παιδιού προσαρμόζεται στις περιστάσεις και τις ανάγκες του, δίνοντας προτεραιότητα στις μορφές επικοινωνίας που είναι οι πλέον κατάλληλες (Council of Europe, 2011). Για παράδειγμα, μια ζωγραφιά μπορεί να είναι χρήσιμη όταν το παιδί δεν θέλει να μιλήσει.	

ΚΑΛΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Στο Κέντρο Barnahus στην **Ισλανδία**, οι απόψεις των παιδιών σχετικά με τις παρεμβάσεις παιδικής προστασίας ζητούνται κατά τη διάρκεια διυπηρεσιακών συναντήσεων. Οι παρεμβάσεις προχωρούν με τον ρυθμό του παιδιού και προγραμματίζονται επιπλέον συνεδρίες εάν το παιδί αισθάνεται ότι παραγκωνίζεται. Ορίζεται ένα ενιαίο σημείο επαφής για να διασφαλίζεται ότι το παιδί είναι ενημερωμένο ανά πάσα στιγμή (Hill et al., 2021).

► Το δικαίωμα σε νομικές συμβουλές και εκπροσώπηση από δικηγόρο στο όνομά τους

Τα παιδιά θύματα έχουν το δικαίωμα να λαμβάνουν νομικές συμβουλές και να εκπροσωπούνται από δικηγόρο στο όνομά τους (άρθρο 24 VRD).

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Εάν το παιδί θύμα δεν έχει ακόμη δικηγόρο, οι ανακριτικές αρχές ενημερώνουν το παιδί και τον/τους νόμιμο(ους) κηδεμόνα(ες) του για το δικαίωμα του παιδιού σε δωρεάν νομική εκπροσώπηση.	Εάν το παιδί θύμα ή/και ο/οι νόμιμος(οι) κηδεμόνας(ες) του δεν έχουν ακόμη δικηγόρο, οι ανακριτικές αρχές διορίζουν δικηγόρο. Αυτός είναι κατά προτίμηση ένας εκπαιδευμένος δικηγόρος ανηλίκων.

ΚΑΛΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Στη **Ρουμανία**, η δωρεάν νομική βοήθεια είναι υποχρεωτική όταν το παθόν πρόσωπο είναι άτομο χωρίς δικαιοπρακτική ικανότητα (παιδί κάτω των 14 ετών) ή με περιορισμένη δικαιοπρακτική ικανότητα (παιδί μεταξύ 14 και 18 ετών) (Νόμος 135/2010, άρθρο 93(4)). Παρέχεται αυτεπάγγελτα και δεν χρειάζεται να ζητηθεί. Το δικαστικό όργανο ειδοποιεί τηλεφωνικά τον Δικηγορικό Σύλλογο προκειμένου να διοριστεί δημόσιος συνήγορος για την παροχή νομικής συνδρομής στο παιδί θύμα.

6.4.2. Διασφάλιση ενεργειών με γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού

► Πρόληψη αδικαιολόγητης καθυστέρησης

Οι χρονοβόρες διαδικασίες της ποινικής δικαιοσύνης μπορούν να έχουν σοβαρό αντίκτυπο στην προσωπική και επαγγελματική ζωή των θυμάτων, καθώς και στην ψυχική τους υγεία. Οι καθυστερήσεις υπονομεύουν την αίσθηση ελέγχου των θυμάτων και διαβρώνουν την εμπιστοσύνη τους στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης (Burman & Brooks-Hay, 2021; Clemente & Padilla-Racero, 2020). Η αποφυγή αδικαιολόγητης καθυστέρησης είναι ιδιαίτερα σημαντική για τα παιδιά θύματα, των οποίων η αντίληψη του χρόνου διαφέρει από εκείνη των ενηλίκων, γι' αυτό και αποτελεί θεμελιώδη αρχή της φιλικής προς το παιδί δικαιοσύνης (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2011). Τα ακόλουθα βασικά και προηγμένα μέτρα προτείνονται κατά την προανακριτική φάση:

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Η αδικαιολόγητη καθυστέρηση αποφεύγεται σε όλες τις διαδικασίες που αφορούν παιδιά θύματα και μάρτυρες βίας, αντιμετωπίζοντας τέτοιες υποθέσεις ως επείγουσες (Council of Europe, 2009, 2011; CRIN, 2016; European Commission, 2015; UNODC, 2009).	Η εθνική νομοθεσία ορίζει χρονικά όρια εντός των οποίων το δικαστήριο ή οι νομικοί επαγγελματίες πρέπει να ενεργούν σε υποθέσεις βίας κατά παιδιών. Υπάρχουν σε λειτουργία προσβάσιμοι μηχανισμοί υποβολής καταγγελιών σε περίπτωση μη τήρησης αυτών των προθεσμιών.

► Διενέργεια αξιολόγησης ατομικών αναγκών

Μετά την αρχική αξιολόγηση προστασίας και υποστήριξης από την αστυνομία, μια πιο **ολοκληρωμένη αξιολόγηση των βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων ατομικών αναγκών** προστασίας και υποστήριξης πρέπει να γίνει κατά την προανακριτική φάση. Αυτή η αξιολόγηση στοχεύει στην εγγύηση της κατάλληλης συμμετοχής του θύματος καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας, δίνοντας προτεραιότητα στην ευημερία του (Guerreiro & Sedletzki, 2020; Monteiro, 2022).

(α) Προσδιορισμός των ειδικών αναγκών των παιδιών

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση αναγκών προστασίας και υποστήριξης ακολουθεί ένα δομημένο και εμπειρικά ελεγμένο πρωτόκολλο.	
Μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση ατομικών αναγκών προστασίας και υποστήριξης του παιδιού διενεργείται εντός ενός μηνός από την παραπομπή της αναφοράς στην ανακριτική αρχή (Guerreiro & Sedletzki, 2020).	Οι ολοκληρωμένες αξιολογήσεις αναγκών προστασίας και υποστήριξης επαναλαμβάνονται σε προκαθορισμένα διαστήματα και μετά από βασικά γεγονότα, όπως μια μεταγραφή σχολείου ή αναδυόμενους παράγοντες κινδύνου.
Οι ολοκληρωμένες αξιολογήσεις αναγκών προστασίας και υποστήριξης διενεργούνται από την ανακριτική αρχή που είναι υπεύθυνη για την υπόθεση.	Η ολοκληρωμένη αξιολόγηση αναγκών προστασίας και υποστήριξης διατάσσεται από την ανακριτική αρχή και διενεργείται από επαγγελματίες εκπαιδευμένο στην προστασία και υποστήριξη παιδιών.
Η ολοκληρωμένη αξιολόγηση αναγκών προστασίας και υποστήριξης ενσωματώνει πληροφορίες που παρέχονται από την αστυνομία, τους εμπλεκόμενους μη δικαστικούς επαγγελματίες και το δίκτυο υποστήριξης του παιδιού.	
Η ολοκληρωμένη αξιολόγηση αναγκών προστασίας και υποστήριξης επανεξετάζει την αρχική αξιολόγηση αναγκών που διενεργήθηκε από την αστυνομία (Guerreiro & Sedletzki, 2020).	

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
<p>Η ολοκληρωμένη αξιολόγηση αναγκών προστασίας και υποστήριξης εξετάζει επίσης τις νομικές, ψυχολογικές, κοινωνικές, συναισθηματικές, σωματικές και γνωστικές ανάγκες και την ευημερία του παιδιού, καθώς και τις ανάγκες του δικτύου υποστήριξης του παιδιού (Beckett & Warrington, 2015; Crest Advisory, 2023; Guerreiro & Sedletzki, 2020; Monteiro, 2022).</p>	
<p>Αυτή η ολοκληρωμένη αξιολόγηση αναγκών προστασίας και υποστήριξης διενεργείται με τρόπο φιλικό προς το παιδί και ενημερωμένο για το τραύμα (βλ. 6.2.2.).</p>	

ΚΑΛΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Στη **Γαλλία**, η αστυνομία υποβάλλει την αρχική της αξιολόγηση για τις ανάγκες του παιδιού (βλ. 6.2.2.) στις ανακριτικές αρχές. Η ανακριτική αρχή στη συνέχεια επανεξετάζει αυτή την αξιολόγηση και αποφασίζει εάν θα ορίσει μια υπηρεσία υποστήριξης θυμάτων ή/και μια δικανική ιατρική μονάδα για τη διενέργεια μιας εις βάθος αξιολόγησης, συμπεριλαμβανομένης, εάν είναι απαραίτητο, μιας ψυχολογικής αξιολόγησης (άρθρο 41 Κώδικα Ποινικής Δικονομίας). Η υπηρεσία υποστήριξης θυμάτων παρέχει ακολούθως τη γνώμη της στην ανακριτική αρχή, η οποία μπορεί να διατάξει προστατευτικά μέτρα. Αυτές οι εις βάθος αξιολογήσεις διενεργούνται το συντομότερο δυνατό μετά την ακρόαση του θύματος, χρησιμοποιώντας τυποποιημένα έντυπα και ερωτηματολόγια που υιοθετούνται τοπικά, σε διαβούλευση με τον τομέα φροντίδας και τους τοπικούς εταίρους (Infovictims, 2025; Le ministre de l'Intérieur et al., 2021; Victim Support Europe et al., 2019).

(b) Ανταπόκριση στις ατομικές ανάγκες προστασίας έναντι της επαναλαμβανόμενης θυματοποίησης

Τα παιδιά θύματα πρέπει να προστατεύονται από την επαναθυματοποίηση, συμπεριλαμβανομένου του κινδύνου σωματικής, συναισθηματικής ή ψυχολογικής βλάβης (άρθρο 18 VRD). Με βάση την ατομική αξιολόγηση αναγκών, τα ακόλουθα ελάχιστα και προηγμένα μέτρα πρέπει να εφαρμόζονται κατά την προανακριτική φάση:

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
<p>Οι ανακριτικές αρχές πρέπει να λαμβάνουν προσωρινές αποφάσεις (Council of Europe, 2011) για την προστασία των παιδιών θυμάτων με βάση τις ατομικές τους ανάγκες προστασίας. Τα μέτρα προστασίας περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων τα εξής (Holder et al., 2014):</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Τοποθέτηση του παιδιού σε επείγουσα προστατευτική φύλαξη εάν είναι πιθανό να υποστεί επαναλαμβανόμενη ενδοοικογενειακή βία, όπως σε δομή φιλοξενίας, ανάδοχη οικογένεια ή καταφύγιο. ▶ Έκδοση προσωρινής διαταγής απομάκρυνσης, περιοριστικών μέτρων ή διαταγής προστασίας για την προστασία του παιδιού από περαιτέρω βία. Αυτό περιλαμβάνει την επιβολή σειράς όρων στους δράστες, όπως η απαγόρευση επίσκεψης σε συγκεκριμένα μέρη ή περιοχές και ο περιορισμός της επαφής τους με το παιδί θύμα. ▶ Σε περίπτωση άμεσου κινδύνου, η ανακριτική αρχή μπορεί να αφαιρέσει προσωρινά τη γονική μέριμνα από τον φερόμενο ως θύτη. 	<p>Όταν τα παιδιά πρέπει να απομακρυνθούν από το σπίτι τους, τοποθετούνται σε φροντίδα βασισμένη στην κοινότητα, όπως η ανάδοχη φροντίδα ή η φροντίδα από συγγενείς, ως εναλλακτικές λύσεις αντί των οικιστικών δομών παιδικής προστασίας (αποϊδρυματοποίηση) (EU Agency for Fundamental Rights, 2025; UNODC, 2009). Τα παιδιά θα πρέπει – όποτε είναι δυνατόν – να τοποθετούνται με άλλα μέλη της οικογένειας, ιδιαίτερα με έναν μη βίαιο κάτοχο της γονικής μέριμνας και αφού ακουστούν οι απόψεις τους, λαμβάνοντας υπόψη την ηλικία και την ωριμότητά τους.</p>

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
	Κάθε φορά που ξεκινά μια ποινική έρευνα, διατάσσεται επίσης μια παράλληλη έρευνα παιδικής πρόνοιας, με πλήρη εστίαση στο βέλτιστο συμφέρον του παιδιού.

ΚΑΛΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Στο **Βέλγιο**, ο εισαγγελέας μπορεί να εκδώσει προσωρινή διαταγή που απαγορεύει σε έναν ενήλικα να επισκέπτεται την κατοικία όπου ζει το παιδί θύμα, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει περιοριστική εντολή (*Wet van 15 mei 2012 betreffende het tijdelijk huisverbod in geval van huiselijk geweld*).

(c) Ανταπόκριση στις ατομικές ανάγκες υποστήριξης

Τα θύματα δικαιούνται πρόσβαση σε γενική και εξειδικευμένη υποστήριξη και έχουν το δικαίωμα να συνοδεύονται από πρόσωπο της επιλογής τους και κατά την προανακριτική φάση. Για τα παιδιά θύματα, το πρόσωπο αυτό θα είναι συνήθως ένας γονέας. Ωστόσο, εάν τα συμφέροντα του νόμιμου κηδεμόνα συγκρούονται με εκείνα του παιδιού, ή εάν το παιδί είναι ασυνόδευτο ή χωρισμένο από την οικογένειά του, πρέπει να διοριστεί ένας ειδικός εκπρόσωπος από την ανακριτική αρχή. Αυτός ο ειδικός εκπρόσωπος (επίτροπος ad hoc ή δημόσιος συνήγορος) πρέπει να βοηθά το δικαστήριο να αποφασίσει τι είναι προς το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, ενώ ο δικηγόρος του παιδιού πρέπει να εκπροσωπεί τις απόψεις του παιδιού (Council of Europe, 2011).

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Εάν η αστυνομία δεν έχει ακόμη παραπέμψει τα παιδιά θύματα στις κατάλληλες υπηρεσίες υποστήριξης, οι εισαγγελείς θα πρέπει να το πράξουν αμέσως (UNODC, 2009) ακολουθώντας τυποποιημένα πρωτόκολλα για τη διευκόλυνση της έγκαιρης και κατάλληλης πρόσβασης σε εξειδικευμένες υπηρεσίες.	
Τα μέτρα υποστήριξης παρέχονται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, ακόμη και αν η ανακριτική αρχή αποφάσισε να μη συνεχίσει την υπόθεση.	
Τα μέτρα υποστήριξης περιλαμβάνουν πρόσβαση σε ιατρική φροντίδα για την αντιμετώπιση τυχόν σωματικών τραυματισμών ή ανησυχιών υγείας, καθώς και συνεχή παρακολούθηση της υγείας. Επιπλέον, πρέπει να διασφαλίζεται ότι οι συνθήκες διαβίωσης, η διατροφή και η γενική ευημερία του παιδιού προστατεύονται, ειδικά εάν το οικογενειακό περιβάλλον είναι ασταθές ή μη ασφαλές.	
Τα μέτρα υποστήριξης θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνουν πρακτική υποστήριξη, όπως η διασφάλιση ότι το παιδί πηγαίνει στο σχολείο, η παροχή μεταφοράς και η διασφάλιση ότι το παιδί έχει επαφή με μη παραβατικά και υποστηρικτικά μέλη της οικογένειας που εμπιστεύεται.	
	Οι υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων θα πρέπει να ενημερώνουν τους επαγγελματίες της ποινικής δικαιοσύνης για τις ανάγκες και τις επιθυμίες του παιδιού και να διασφαλίζουν την εφαρμογή συγκεκριμένων μέτρων. Αντίστροφα, οι υπηρεσίες αυτές θα πρέπει να ενημερώνονται για ορισμένα μέτρα προστασίας που επιβάλλονται από τους επαγγελματίες της ποινικής δικαιοσύνης (Turman & Poyer, 1998).

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Στην **Κύπρο**, το δικαστήριο διορίζει τον Διευθυντή των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας ως ειδικό εκπρόσωπο του παιδιού εάν υπάρχει σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ του παιδιού και των ασκούντων τη γονική μέριμνα, ή εάν το παιδί είναι ασυνόδευτο ή ζει χωριστά από την οικογένειά του (αρ. 23(2)(c) Ν. 51(I)/2016). Σε τέτοιες περιπτώσεις, στο παιδί θύμα συνήθως παραχωρείται επίσης το δικαίωμα νομικής συμβουλής και εκπροσώπησης στο όνομά του (Michael & Petridou, 2025).

Στην **Πορτογαλία**, ορισμένα δικαστήρια διαθέτουν επαγγελματίες υποστήριξης θυμάτων, οι οποίοι διασφαλίζουν ότι τα (παιδιά) θύματα συνοδεύονται και υποστηρίζονται κατά τη διάρκεια των διαδικασιών ποινικής δικαιοσύνης (Pontedeira et al., 2025).

► Διασφάλιση φιλικού προς το παιδί και ενημερωμένου για το τραύμα περιβάλλοντος

Ένα φιλικό προς το παιδί και ενημερωμένο για το τραύμα περιβάλλον πρέπει επίσης να διασφαλίζεται όταν το παιδί έρχεται σε επαφή με τις αρχές ποινικής δικαιοσύνης καθ' όλη τη διάρκεια της προανακριτικής φάσης.

(α) Φιλική προς το παιδί και ενημερωμένη για το τραύμα προσέγγιση

- Οι ιατρικές εξετάσεις να περιορίζονται στο ελάχιστο και να διενεργούνται μόνο όταν είναι απολύτως απαραίτητο για τους σκοπούς της ποινικής διαδικασίας.
- Μέτρα για την αποφυγή οπτικής επαφής μεταξύ θυμάτων και θυτών.
- Μέτρα για την αποφυγή περιττών ερωτήσεων που αφορούν την ιδιωτική ζωή του θύματος και δεν σχετίζονται με το ποινικό αδίκημα.

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
<p>Οι δικανικές εξετάσεις παιδιών θυμάτων διατάσσονται μόνο εάν είναι απολύτως απαραίτητες ή προς το συμφέρον του παιδιού (UNODC, 2009). Εάν διαταχθούν, οι δικανικές εξετάσεις διενεργούνται από ιατρικές υπηρεσίες που παρέχουν ιατρικές αξιολογήσεις ενημερωμένες για το τραύμα. Αυτές οι υπηρεσίες πρέπει να είναι προσβάσιμες χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση για να διασφαλίζεται ότι οι δικανικές εξετάσεις διεξάγονται έγκαιρα, διαφυλάσσοντας ζωτικά αποδεικτικά στοιχεία για τις ποινικές έρευνες.</p> <p>Πέρα από την ανακριτική λειτουργία, αυτές οι δικανικές εξετάσεις παίζουν ζωτικό ρόλο στην αξιολόγηση της σωματικής υγείας του παιδιού και στη διευκόλυνση της άμεσης φροντίδας για τραυματισμούς και μακροπρόθεσμων σχεδίων ανάρρωσης.</p>	<p>Οι δικανικές και ιατρικές εξετάσεις διενεργούνται σε «Σπίτια του Παιδιού».</p>
<p>Όταν προσωπικά είδη των παιδιών πρέπει να αφαιρεθούν ως αποδεικτικά στοιχεία, η αστυνομία ή/και η ανακριτική αρχή διασφαλίζουν ότι το παιδί ενημερώνεται για τους λόγους για τους οποίους αυτό είναι σχετικό με τις έρευνες (Beckett & Warrington, 2015).</p>	

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
	Ένας και μοναδικός επαγγελματίας αλληλεπιδρά με το παιδί καθ' όλη τη διάρκεια της ανακριτικής διαδικασίας για την οικοδόμηση σχέσης εμπιστοσύνης. Ιδανικά, αυτός είναι το ενιαίο σημείο επαφής του θύματος (ένας επαγγελματίας υποστήριξης θυμάτων με έδρα το δικαστήριο).
	Ιδρύονται εξειδικευμένα δικαστήρια με εξειδικευμένους επαγγελματίες και περιβάλλοντα φιλικά προς το παιδί για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής πρόσβασης των παιδιών θυμάτων στη δικαιοσύνη και της κατάλληλης μεταχείρισής τους στις ποινικές διαδικασίες (European Commission, 2015).

ΚΑΛΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Στο **Βέλγιο**, τα παιδιά θύματα πρόσφατης σεξουαλικής βίας (< 7 ημέρες) παραπέμπονται στο Κέντρο Φροντίδας Σεξουαλικής Επίθεσης (SACC) από την αστυνομία και άλλους επαγγελματίες. Στο Κέντρο αυτό, ένας παιδίατρος και ένας ειδικά εκπαιδευμένος δικανικός νοσηλευτής διενεργούν τη δικανική εξέταση, η οποία προσφέρεται μόνο μετά από προσεκτική εξέταση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού (Keygnaert, Baert, et al., 2021).

(b) Φιλικό προς το παιδί και ενημερωμένο για το τραύμα φυσικό περιβάλλον

Τα ίδια ελάχιστα και προηγμένα μέτρα για ένα φιλικό προς το παιδί και ενημερωμένο για το τραύμα φυσικό περιβάλλον ισχύουν κατά την προανακριτική φάση όπως και κατά την πρώτη επαφή με την αστυνομία (βλ. 6.2.2.).

► Διασφάλιση της προστασίας της ιδιωτικής ζωής

Σε υποθέσεις με παιδιά θύματα, οι ανακριτικές αρχές πρέπει να λαμβάνουν όλα τα νόμιμα μέτρα για να αποτρέψουν τη δημόσια διάδοση οποιασδήποτε πληροφορίας που θα μπορούσε να οδηγήσει στην ταυτοποίηση ενός παιδιού θύματος (άρθρο 21 VRD) ή που θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την ασφάλεια και την ευημερία του. Τέτοιες πληροφορίες περιλαμβάνουν το όνομα του παιδιού, την ημερομηνία γέννησης, τη διεύθυνση, το σχολείο, καθώς και λεπτομέρειες για τα μέλη της οικογένειάς του ή τους φροντιστές του. Επιπλέον, οι ταυτότητες των επαγγελματιών, των μαρτύρων ή των δικτύων υποστήριξης που εμπλέκονται με το παιδί θα πρέπει επίσης να προστατεύονται για την αποφυγή έμμεσης έκθεσης και πρόσβασης σε πληροφορίες σχετικά με το παιδί.

Τα ακόλουθα ελάχιστα και προηγμένα μέτρα θα πρέπει να εφαρμόζονται κατά την προανακριτική φάση:

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Οι ανακριτικές αρχές τηρούν τους κανόνες εμπιστευτικότητας και αποφεύγουν την αποκάλυψη πληροφοριών σε οποιονδήποτε χωρίς νομική βάση.	
Τα ιατρικά αρχεία και τα αρχεία ψυχικής υγείας, οι εκθέσεις δικανικών συνεντεύξεων και δικανικών εξετάσεων, και οποιαδήποτε άλλα έγγραφα ή αποδεικτικά στοιχεία θα πρέπει να παραμένουν εμπιστευτικά.	

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
<p>Η δημόσια αποκάλυψη της ταυτότητας των παιδιών θυμάτων βίας ποινικοποιείται, και ούτε το παιδί ούτε ο/οι νόμιμος(οι) κηδεμόνας(ες) του μπορούν να δώσουν άδεια για μια τέτοια αποκάλυψη. Οι ανακριτικές αρχές διώκουν τα μέσα ενημέρωσης σε περίπτωση που παραβιάζουν το δικαίωμα του παιδιού στην ιδιωτική ζωή ή την εμπιστευτικότητα (UNODC, 2009).</p>	

ΚΑΛΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Στο **Βέλγιο**, η δημόσια αποκάλυψη της ταυτότητας των παιδιών θυμάτων σεξουαλικής βίας τιμωρείται, και ούτε το παιδί ούτε ο/οι νόμιμος(οι) κηδεμόνας(ες) του μπορούν να δώσουν άδεια για μια τέτοια αποκάλυψη (άρθρο 417/63 Ποινικού Κώδικα¹⁷).

6.5. Φάση της δίκης και μετά τη δίκη

Η φάση της δίκης και η μεταδικαστική φάση περιλαμβάνουν την προετοιμασία του παιδιού για τη συμμετοχή στο δικαστήριο, τη διεξαγωγή της δίκης, την παροχή αποζημίωσης και τη διασφάλιση της απόδοσης δικαιοσύνης στο θύμα, την καταδίκη του θύτη και την εκτέλεση της απόφασης, καθώς και οποιαδήποτε επαγγελματική δραστηριότητα μετά τη δίκη που σχετίζεται με την ποινική υπόθεση.

6.5.1. Διασφάλιση του δικαιώματος των παιδιών σε αποτελεσματικό ένδικο μέσο

► Το δικαίωμα στην ενημέρωση

Τα θύματα έχουν το δικαίωμα να λαμβάνουν πληροφορίες για τον χρόνο και τον τόπο της δίκης, τη φύση των κατηγοριών κατά του θύτη και το αποτέλεσμα της δίκης, συμπεριλαμβανομένων των λόγων ή μιας σύντομης περίληψης των λόγων της δικαστικής απόφασης. Επιπλέον, τα θύματα πρέπει να ειδοποιούνται αμέσως όταν ο θύτης απολύεται ή έχει αποδράσει από την κράτηση. Τα θύματα μπορούν να αποφασίσουν εάν επιθυμούν να λαμβάνουν τέτοιες πληροφορίες και μπορούν να αλλάξουν την προτίμησή τους ανά πάσα στιγμή (άρθρο. 6 VRD).

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
<p>ΠΟΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ;</p> <p>Το παιδί θα πρέπει να ενημερώνεται εκ των προτέρων για τον ρόλο και τις ευθύνες κάθε επαγγελματία που εμπλέκεται στη φάση της δίκης και μετά τη δίκη, καθώς και για τον ρόλο του ίδιου του παιδιού και τι μπορεί και τι δεν μπορεί να περιμένει, προκειμένου να αποφευχθούν τυχόν παρεξηγήσεις (Leiria & Nunes, 2023).</p>	<p>Οι προ-επισκέψεις γίνονται από το ενιαίο σημείο επαφής της υπηρεσίας υποστήριξης θυμάτων με έδρα το δικαστήριο.</p>

17 Στις 8 Απριλίου 2026, θα τεθεί σε ισχύ ο νέος Βελγικός Ποινικός Κώδικας.

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
<p>Τα παιδιά θύματα και οι μάρτυρες πρέπει να προ-ετοιμάζονται και να ενημερώνονται μέσω προ-καταρκτικών επισκέψεων στο δικαστήριο. Αυτές οι προ-επισκέψεις πρέπει να περιλαμβάνουν μια εισαγωγή σε όλους τους εμπλεκόμενους επαγγελματίες και μια εξήγηση των ρόλων τους. Επιπλέον, τα παιδιά και ο/οι νόμιμος(οι) κηδεμόνας(ες) τους πρέπει να ενημερώνονται για πρακτικά στοιχεία, όπως το πού να παρκάρουν ή ότι μπορεί να απαιτηθεί να περάσουν από ελέγχους ασφαλείας (EU Fundamental Rights Agency, 2019; Turman & Poyer, 1998; UNODC, 2009; Victim Support Europe, 2023; Werner, 2021).</p>	
<p>ΠΟΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ;</p> <p>Η ενημέρωση σχετικά με την απόφαση θα πρέπει να περιλαμβάνει τους λόγους για τους οποίους λήφθηκε η δικαστική απόφαση και τους πιθανούς μηχανισμούς έφεσης ή καταγγελίας (Beckett & Warrington, 2015; Council of Europe, 2011; Guerreiro & Sedletzki, 2020).</p>	
<p>ΣΕ ΠΟΙΟΝ ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ ΑΥΤΕΣ ΟΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ;</p> <p>Βλέπε 6.2.1.</p>	
<p>ΠΩΣ ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ ΑΥΤΕΣ ΟΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ;</p> <p>Βλέπε 6.2.1.</p>	
<p>FOLLOW-UP</p> <p>Το ενιαίο σημείο επαφής διασφαλίζει ότι το παιδί ενημερώνεται για την απόφαση με τρόπο προσαρμοσμένο στο επίπεδο κατανόησής του.</p>	<p>Το ενιαίο σημείο επαφής είναι κατά προτίμηση ένας επαγγελματίας υποστήριξης θυμάτων με έδρα το δικαστήριο, ο οποίος έχει λάβει εκπαίδευση στη φιλική προς το παιδί δικαιοσύνη και επικοινωνία (UNODC, 2009).</p>

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Στην **Εσθονία**, ένας διαδικτυακός πόρος παρέχει πληροφορίες σε παιδιά, νόμιμους κηδεμόνες και επαγγελματίες για διάφορες νομικές διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένου ενός οδηγού για παιδιά που συμμετέχουν σε δικαστικές διαδικασίες ως θύματα ή μάρτυρες. Αυτός ο οδηγός εξηγεί βασικές πτυχές της νομικής διαδικασίας, συμπεριλαμβανομένου του ποιοι είναι οι διάδικοι στη διαδικασία, τι συμβαίνει στο δικαστήριο, πώς το δικαστήριο μπορεί να υποστηρίξει το παιδί και τι συμβαίνει μετά τη δικαστική ακρόαση (Taal, 2025).

Στην **Ολλανδία**, ένας δικαστής οικογενειακού δικαστηρίου προσάρμοσε τη διατύπωση μιας απόφασης με τρόπο φιλικό προς το παιδί. Η απόφαση ξεκινά με τον δικαστή να απευθύνεται απευθείας στο παιδί, αναγνωρίζοντας ότι το αποτέλεσμα μπορεί να μην είναι αυτό που ήλπιζε, αλλά διαβεβαιώνοντάς το ότι θα εξηγήσει γιατί κατέληξε στην απόφαση και πώς έλαβε υπόψη του τη γνώμη του παιδιού και της οικογένειάς του. Παράλληλα με αυτή την εισαγωγή, ο δικαστής συμπεριέλαβε μια προσωπική επιστολή απευθυνόμενη στο παιδί, γραμμένη σε απλή, ανάλογη με την ηλικία γλώσσα. Στη συγκεκριμένη επιστολή, ο δικαστής όχι μόνο εξηγεί την απόφαση, αλλά εύχεται επίσης στο παιδί χρόνια πολλά και εκφράζει ελπίδα για το μέλλον. Μόνο μετά από αυτό το τμήμα που επικεντρώνεται στη φιλικότητα προς το παιδί, το έγγραφο προχωρά στην επίσημη νομική απόφαση, γραμμένη σε τυπική νομική ορολογία (Rechtbank Zeeland-West-Brabant 27 december 2024, ECLI:NL:RBZWB:2024/9078, Rechtspraak.nl 17 januari 2025).

► Το δικαίωμα στη μετάφραση και τη διερμηνεία

Πρέπει να είναι διαθέσιμη επαγγελματική διερμηνεία κατά τη διάρκεια των δικαστικών ακροάσεων και των καταθέσεων, καθώς και επαγγελματική μετάφραση της δικαστικής απόφασης και των λόγων της απόφασης (Council of Europe, 2023c). Η τελευταία θα πρέπει να παρέχεται δωρεάν στο θύμα κατόπιν αιτήματός του (άρθρο 7 VRD).

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Επαγγελματική διερμηνεία για γλωσσικές πτυχές και αισθητηριακές αναπηρίες είναι διαθέσιμη κατά τη διάρκεια όλων των ακροάσεων και καταθέσεων.	Για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής παροχής φιλικής προς το παιδί επικοινωνίας, μόνο πιστοποιημένοι διερμηνείς με εξειδικευμένη εκπαίδευση στη φιλική προς το παιδί επικοινωνία και σε πρακτικές ενημερωμένες για το τραύμα βοηθούν τα παιδιά θύματα (Victim Support Europe, 2022b).
Η μετάφραση της δικαστικής απόφασης παρέχεται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση.	

► Το δικαίωμα ακρόασης

Το δικαίωμα ακρόασης είναι ένα δικονομικό δικαίωμα που πρέπει να διασφαλίζεται σε όλα τα θύματα. Ιδανικά, τα παιδιά ακούγονται μέσω δικανικών συνεντεύξεων, με τις καταγραφές τους να χρησιμεύουν ως προ-συσταθείσα απόδειξη, αποτρέποντας έτσι τη φυσική παρουσία των παιδιών στο δικαστήριο και μειώνοντας τον κίνδυνο δευτερογενούς θυματοποίησης (βλ. Κεφάλαιο 5). Ωστόσο, τα παιδιά θύματα μπορεί να ακουστούν κατά τη διάρκεια της δίκης εάν το επιθυμούν ή εάν το δικαστήριο το κρίνει απαραίτητο για την έκδοση ετυμηγορίας. Σε τέτοιες περιπτώσεις, θα πρέπει να επιβάλλονται μέτρα για την προστασία τους από τη δευτερογενή θυματοποίηση. Αυτά τα μέτρα περιλαμβάνουν:

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Κάθε φορά που ένα παιδί αναλαμβάνει την πρωτοβουλία να ακουστεί σε μια υπόθεση που το επηρεάζει, ο δικαστής δεν μπορεί να το αρνηθεί.	
Τα παιδιά ακούγονται κλεισμένων των θυρών.	
Ο δικαστής διατάσσει ακρόαση εντός δικαστικού γραφείου (in-camera), εμποδίζοντας το παιδί να έρθει σε επαφή με τον θύτη.	
Ο δικαστής ασκεί αυστηρό έλεγχο για τη διασφάλιση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού όταν τίθενται ερωτήσεις από δικηγόρους όλων των διαδίκων της διαδικασίας.	

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Στη **Ρουμανία**, τα παιδιά δεν ακούγονται απευθείας στη δικαστική αίθουσα. Εάν πρέπει να καταθέσουν στο δικαστήριο, οι δικαστές χρησιμοποιούν βιντεοσύνδεση που συνδέει την αίθουσα ακρόασης με τη δικαστική αίθουσα.

Στην **Κύπρο**, ο Νόμος 51(I)/2016 διασφαλίζει τα δικαιώματα των θυμάτων να συμμετέχουν ως μάρτυρες σε ποινικές διαδικασίες, διασφαλίζοντας την προστασία τους καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας και αποφεύγοντας οποιαδήποτε οπτική αντιπαράθεση με τον

θύτη. Ο Νόμος 91(Ι)/2014 προβλέπει τη βιντεοσκόπηση της κατάθεσης ενός παιδιού και επιτρέπει στο δικαστήριο να διατάξει οι ακροάσεις που αφορούν παιδί θύμα ή μάρτυρα να διεξάγονται «κεκλεισμένων των θυρών». Αυτές οι διατάξεις αντικατοπτρίζουν το μοντέλο Barnahus και εφαρμόζονται μέσω του «Σπιτιού του Παιδιού», τουλάχιστον σε περιπτώσεις σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών (Michael & Petridou, 2025).

► Το δικαίωμα σε νομικές συμβουλές και εκπροσώπηση από δικηγόρο στο όνομά τους

Τα ίδια μέτρα για τη νομική συνδρομή ισχύουν στη φάση της δίκης όπως και στην προανακριτική φάση.

ΚΑΛΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Στη **Ρουμανία**, αρκετές ΜΚΟ παρέχουν δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση στο δικαστήριο σε θύματα εγκλημάτων, όπως η ACTEDO (<https://actedo.org/>).

6.5.2. Διασφάλιση ενεργειών με γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού

► Πρόληψη αδικαιολόγητης καθυστέρησης

Τα ίδια μέτρα για την πρόληψη της αδικαιολόγητης καθυστέρησης ισχύουν στη φάση της δίκης όπως και στην προανακριτική φάση.

ΚΑΛΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Στη **Ρουμανία**, δεν υπάρχουν νομικές διατάξεις που να δίνουν προτεραιότητα στην εκδίκαση υποθέσεων που αφορούν παιδιά θύματα βίας. Ωστόσο, οι δικαστές μπορούν να ορίσουν συντομότερες περιόδους δίκης για επείγουσες υποθέσεις, όπως υποθέσεις που αφορούν παιδιά θύματα (άρθρο 353(10) Νόμου 135/2010).

► Διενέργεια αξιολόγησης ατομικών αναγκών

Οι ανάγκες των παιδιών θυμάτων μπορεί να αλλάξουν κατά τη διάρκεια των διαδικασιών της ποινικής δικαιοσύνης. Επομένως, η ολοκληρωμένη αξιολόγηση αναγκών θα πρέπει να ενημερώνεται κατά τη διάρκεια της φάσης της δίκης.

(α) Προσδιορισμός των ειδικών αναγκών των παιδιών

Κατά τη φάση της δίκης και μετά τη δίκη, θα πρέπει να εφαρμόζονται τα ίδια βασικά και προηγμένα μέτρα όπως κατά την προανακριτική φάση, προκειμένου να προσδιοριστούν οι ειδικές ανάγκες υποστήριξης και προστασίας των παιδιών:

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Η ολοκληρωμένη αξιολόγηση αναγκών προστασίας και υποστήριξης επανεκτιμάται περιοδικά από το ενιαίο σημείο επαφής, ιδιαίτερα λίγο πριν από τη δίκη.	Μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση αναγκών προστασίας και υποστήριξης διενεργείται μετά από μια απόφαση επί της υπόθεσης.

(b) Ανταπόκριση στις ατομικές ανάγκες προστασίας έναντι της επαναλαμβανόμενης θυματοποίησης

Κατά τη φάση της δίκης και μετά τη δίκη, προτείνουμε τα ακόλουθα ελάχιστα και προηγμένα μέτρα για την ανταπόκριση στις ατομικές ανάγκες προστασίας έναντι της επαναλαμβανόμενης θυματοποίησης:

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Τα προσωρινά μέτρα προστασίας που επιβλήθηκαν από την ανακριτική αρχή επανεξετάζονται από τον δικαστή.	
Μετά από μια απόφαση, ο κίνδυνος επαναθυματοποίησης και αντιποίνων πρέπει να επανεκτιμηθεί, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας.	
Υπάρχει συντονισμός μεταξύ δικαστηρίων, υπηρεσιών παιδικής προστασίας, σχολείων και υγειονομικών ιδρυμάτων για να διασφαλιστεί ότι το παιδί δεν «εξαφανίζεται» από την προσοχή των θεσμών μόλις τελειώσει η υπόθεση (βλ. 6.6 για τη συνεργασία MDIA).	

(c) Ανταπόκριση στις ατομικές ανάγκες υποστήριξης

Η VRD ορίζει ότι τα θύματα και οι οικογένειές τους θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε εμπιστευτικές υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων δωρεάν κατά τη διάρκεια και για κατάλληλο χρονικό διάστημα μετά την ποινική διαδικασία (άρθρο. 8 VRD).

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Δωρεάν υποστήριξη θα πρέπει να παρέχεται (ή να συνεχίσει να παρέχεται) μετά από δικαστικές αποφάσεις που αφορούν ενδοοικογενειακή βία από εξειδικευμένες υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων υγειονομικών, προνοιακών, κοινωνικών και θεραπευτικών υπηρεσιών (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2011). Η ανταπόκριση της δικαιοσύνης θα πρέπει να ακολουθείται αμέσως από υπηρεσίες υποστήριξης Συμβούλιο της Ευρώπης, 2009). Ειδικά μετά από αποφάσεις σε διαδικασίες υψηλής συγκρουσιμότητας, τα παιδιά θύματα και οι οικογένειές τους θα πρέπει να παραπέμπονται σε εξειδικευμένες υπηρεσίες για την προστασία του παιδιού (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2011).	Ενημερωμένες εκθέσεις ψυχολογικής και κοινωνικής αξιολόγησης πρέπει να είναι διαθέσιμες στο δικαστήριο για την καθοδήγηση των προστατευτικών αποφάσεων και των δικονομικών προσαρμογών. Αυτή η διεπιστημονική προσέγγιση είναι απαραίτητη για να διασφαλιστεί ότι το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού παραμένει στο επίκεντρο όλων των δικαστικών ενεργειών.
	Παρεμβάσεις ψυχολογικής υποστήριξης είναι διαθέσιμες για τα μη παραβατικά και υποστηρικτικά μέλη της οικογένειας κατά τη διάρκεια και μετά τη φάση της δίκης.

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Στην **Ιρλανδία**, η Υπηρεσία Υποστήριξης Συνοδείας για Παιδιά (A.S.S.C.) ιδρύθηκε το 2020 για να βοηθά και να υποστηρίζει τα παιδιά καθ' όλη τη διάρκεια των διαδικασιών της ποινικής δικαιοσύνης. Η υπηρεσία παρέχει υποστήριξη σε νέους και στις οικογένειές τους κατά τη διάρκεια επισκέψεων σε Μονάδες Θεραπείας Σεξουαλικής Επίθεσης, προσφέρει τηλεφωνική υποστήριξη σε όσους συνοδεύουν παιδιά θύματα και μάρτυρες εγκλημάτων, διευκολύνει προδικαστικές συναντήσεις με παιδιά και τις οικογένειές τους και συνεχίζει να παρέχει υποστήριξη μετά τη δίκη (Accompaniment Support Services for Children, 2025).

Στη **Γαλλία**, εισήχθησαν σκύλοι δικαστικής υποστήριξης ως μέρος ενός πιλοτικού έργου. Οι σκύλοι αυτοί είναι εκπαιδευμένοι να υποστηρίζουν ευάλωτα θύματα στις διαδικασίες για να αυξήσουν την εμπιστοσύνη του θύματος και να βελτιώσουν την ποιότητα της κατάθεσής του (Victim Support Europe, 2022a).

Στο **Βέλγιο**, ένα τοπικό πιλοτικό έργο που εισάγει ένα πρόσωπο εμπιστοσύνης για να βοηθά τα παιδιά σε διαδικασίες οικογενειακού δικαστηρίου χρησιμεύει ως παράδειγμα για τις διαδικασίες ποινικής δικαιοσύνης. Αυτό το πρόσωπο εμπιστοσύνης είναι ένας εκπαιδευμένος και αμειβόμενος δικηγόρος που ενημερώνει το παιδί για τα δικαιώματά του, εξηγεί τα διάφορα στάδια των διαδικασιών, προσδιορίζει τις επιθυμίες και τις ανησυχίες του παιδιού για να τις παρουσιάσει στο δικαστήριο και ενημερώνει το παιδί για το αποτέλεσμα της διαδικασίας (Bruneel & Verschelden, 2023; Rechtbank eerste aanleg Oost-Vlaanderen, 2024).

► Διασφάλιση φιλικού προς το παιδί και ενημερωμένου για το τραύμα περιβάλλοντος

Τα δικαστήρια δεν είναι κατάλληλα περιβάλλοντα για παιδιά (EU Agency for Fundamental Rights, 2017a). Όταν απαιτείται από παιδιά θύματα και μάρτυρες να εμφανιστούν στο δικαστήριο, θα πρέπει να γίνονται κατάλληλες διευθετήσεις για την προστασία της ευημερίας, της ιδιωτικής ζωής και της αξιοπρέπειάς τους. Για την προστασία των παιδιών θυμάτων από τη δευτερογενή θυματοποίηση και για την προστασία της ιδιωτικής τους ζωής κατά τη διάρκεια της δίκης, η Οδηγία για τα Δικαιώματα των Θυμάτων επιβάλλει μέτρα που διασφαλίζουν ότι τα θύματα μπορούν να καταθέσουν χωρίς να είναι φυσικά παρόντα στη δικαστική αίθουσα και επιτρέπει τη διεξαγωγή ακροάσεων χωρίς την παρουσία κοινού (άρθρα 20-23 VRD). Τα ίδια μέτρα σχετικά με την προσβασιμότητα και τον χώρο αναμονής ισχύουν εδώ όπως και κατά την πρώτη επαφή με την αστυνομία, καθώς και τα ακόλουθα μέτρα:

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Κάθε παιδί που επισκέπτεται το δικαστήριο καλωσορίζεται από έναν επαγγελματία του δικαστηρίου.	Κάθε παιδί που επισκέπτεται το δικαστήριο καλωσορίζεται από έναν επαγγελματία υποστήριξης θυμάτων με έδρα το δικαστήριο όταν εισέρχεται στις εγκαταστάσεις του δικαστηρίου, ιδανικά από το ενιαίο σημείο επαφής του παιδιού (Crest Advisory, 2023).
	Specialised courts with trained professionals and child-friendly infrastructure ensure child victims' effective access to justice and their adequate treatment in criminal justice proceedings (European Commission, 2015).
	Εξειδικευμένα δικαστήρια με εκπαιδευμένους επαγγελματίες και φιλική προς το παιδί υποδομή διασφαλίζουν την αποτελεσματική πρόσβαση των παιδιών θυμάτων στη δικαιοσύνη και την κατάλληλη μεταχείρισή τους στις ποινικές διαδικασίες (European Commission, 2015).

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
	Όπου ενδείκνυται, οι νομικοί επαγγελματίες που αλληλεπιδρούν με παιδιά δεν θα πρέπει να φορούν παραδοσιακές τηβέννους ή στολές, οι οποίες μπορεί να είναι εκφοβιστικές (UNODC, 2009). Ωστόσο, οι στολές μπορεί να καταστήσουν σαφές στο παιδί με ποιον μιλάει και να το κάνουν να αισθανθεί ότι το παίρνουν στα σοβαρά. Αυτό το μέτρο θα πρέπει επομένως να εξαρτάται από την ηλικία του παιδιού (Council of Europe, 2011).
Εάν απαιτείται η παρουσία παιδιού στο δικαστήριο (για παράδειγμα επειδή μια δικανική συνέντευξη δεν ήταν δυνατή ή αποδείχθηκε ανεπαρκής), θα πρέπει να χρησιμοποιείται κατάλληλη τεχνολογία επικοινωνίας για να μπορεί το παιδί να καταθέσει χωρίς να είναι φυσικά παρόν στη δικαστική αίθουσα.	
Παιχνίδια και υλικά φιλικά προς το παιδί είναι διαθέσιμα στο δικαστήριο κατόπιν αιτήματος της ανακριτικής αρχής.	Παιχνίδια και υλικά φιλικά προς το παιδί είναι πάντα διαθέσιμα στο δικαστήριο.
	Θα πρέπει να προσφέρονται στα παιδιά ευκαιρίες να δώσουν σχόλια για το πώς τους συμπεριφέρθηκαν κατά τη διάρκεια των διαδικασιών της δικαιοσύνης, γεγονός που μπορεί να συμβάλει σε συστημικές βελτιώσεις και να ενισχύσει τις φιλικές προς το παιδί πρακτικές.

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Στο **Βέλγιο**, τα παιδιά θύματα βίας γενικά δεν χρειάζεται να εμφανίζονται στο ποινικό δικαστήριο, καθώς οι καταγραφές των δικανικών συνεντεύξεων χρησιμοποιούνται ως αποδεικτικά στοιχεία (Vervae et al., 2025).

Στην **Ισπανία**, ένα εξειδικευμένο δικαστήριο για υποθέσεις βίας κατά παιδιών ιδρύθηκε το 2021 στη Λας Πάλμας της Γκραν Κανάρια. Αυτό το δικαστήριο παρέχει εγκαταστάσεις φιλικές προς το παιδί, όπως αίθουσες συνεντεύξεων φιλικές προς το παιδί και φιλικά προς το παιδί και κατάλληλα για την ηλικία υλικά για παιδιά θύματα που πηγαίνουν στο δικαστήριο (Council of Europe, 2023a).

Στη **Ρουμανία**, διάφορα δικαστήρια παρέχουν εξειδικευμένες αίθουσες ακρόασης φιλικές προς το παιδί (55 συνολικά) εξοπλισμένες με σύγχρονα συστήματα καταγραφής και δυνατότητα ζωντανής σύνδεσης μεταξύ της αίθουσας ακρόασης και της δικαστικής αίθουσας. Τα παιδιά μπορούν έτσι να ακούγονται από το δικαστήριο χωρίς να χρειάζεται να προσέλθουν σε αυτό (Muresan et al., 2025).

► Διασφάλιση της προστασίας της ιδιωτικής ζωής

Κατά τη φάση της δίκης και μετά τη δίκη, οι αρχές ποινικής δικαιοσύνης θα πρέπει να λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα για την προστασία της ιδιωτικής ζωής του παιδιού (άρθρο 21 VRD). Επιπλέον των ελάχιστων και προηγμένων μέτρων που παρουσιάστηκαν στη φάση της έρευνας, προτείνουμε τα ακόλουθα μέτρα κατά τη φάση της δίκης και μετά τη δίκη:

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Η δημόσια αποκάλυψη της ταυτότητας των παιδιών θυμάτων βίας ποινικοποιείται, και ούτε το παιδί ούτε ο/οι νόμιμος(οι) κηδεμόνας(ες) του μπορούν να δώσουν άδεια για μια τέτοια αποκάλυψη.	

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Η ακρόαση και οι δικαστικές διαδικασίες διεξάγονται κεκλεισμένων των θυρών, ακόμη και αν το θύμα δεν είναι φυσικά παρόν.	Μόνο τα απαραίτητα τμήματα της δικανικής συνέντευξης θα αναπαράγονται στο δικαστήριο, υπό την προϋπόθεση ότι αυτό δεν επηρεάζει την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων, προκειμένου να διαφυλαχθεί η ιδιωτική ζωή του θύματος σε σχέση με ερωτήσεις που δεν συνδέονται άμεσα με τις ποινικές πράξεις.

ΚΑΛΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Στην **Ιταλία**, η Carta di Treviso είναι ένας επαγγελματικός χάρτης που απαγορεύει στους δημοσιογράφους να δημοσιεύουν τα ονόματα ή τα στοιχεία ταυτοποίησης παιδιών που εμπλέκονται στην ειδησεογραφική κάλυψη, ακόμη και όταν δίνεται γονική άδεια. Για τα παιδιά θύματα και τους μάρτυρες εγκλημάτων, οι δημοσιογράφοι υποχρεούνται να αποφεύγουν οποιαδήποτε έκθεση που θα μπορούσε να οδηγήσει σε ψυχολογική βλάβη, να συμβάλει σε κοινωνικό στίγμα ή να παρέμβει σε νομικές διαδικασίες. Ο εντυπωσιασμός αποθαρρύνεται αυστηρά και οι απευθείας συνεντεύξεις με παιδιά θύματα θεωρούνται ακατάλληλες (Federazione della Stampa et al., 1995).

6.6. Διεπιστημονική και πολύ-υπηρεσιακή συνεργασία

Οι πολύπλοκες και διασταυρούμενες ανάγκες των παιδιών θυμάτων βίας υπερβαίνουν το πεδίο εφαρμογής οποιουδήποτε μεμονωμένου ιδρύματος ή επαγγελματικού τομέα (EU Agency for Fundamental Rights, 2025) αλλά απαιτούν συντονισμένες απαντήσεις μεταξύ και εντός διαφορετικών κλάδων. Σε αυτό το πλαίσιο, χρησιμοποιούμε τον όρο **διεπιστημονική και πολυ-υπηρεσιακή (MDIA) συνεργασία**. Ο όρος **διεπιστημονική** αναφέρεται στην εμπλοκή διαφορετικών επαγγελματικών κλάδων, όπως η παιδική προστασία, οι κοινωνικές υπηρεσίες, η υγειονομική περίθαλψη, η παιδοψυχολογία, η επιβολή του νόμου και ο δικαστικός τομέας. Ο όρος **πολυ-υπηρεσιακή** αναφέρεται στη συνεργασία μεταξύ κρατικών υπηρεσιών ή δημόσιων οντοτήτων που εμπλέκονται σε περιπτώσεις βίας κατά των παιδιών. Οι δημόσιες υπηρεσίες ενδέχεται να συνεργάζονται με μεμονωμένους εμπειρογνώμονες και ιδιωτικούς παρόχους υπηρεσιών, ανάλογα με το τοπικό πλαίσιο και τις περιστάσεις της υπόθεσης. Επιπλέον αυτών των διαστάσεων, είναι επίσης σημαντικό να αναγνωριστεί η ανάγκη για συνεργασία **εντός των κλάδων**, για παράδειγμα όταν οι οικογενειακές διαδικασίες, οι διαδικασίες παιδικής προστασίας και οι ποινικές διαδικασίες διασταυρώνονται για την ίδια περίπτωση παιδικής κακοποίησης.

Οι διεπιστημονικές και διυπηρεσιακές υπηρεσίες ρυθμίζονται συνήθως από την εθνική ή υποεθνική νομοθεσία, μια συμφωνία ή πρωτόκολλο συνεργασίας ή ένα μνημόνιο συνεννόησης, που καθορίζει τους ρόλους και τις ευθύνες κάθε φορέα, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο θα συνεργαστούν με το παιδί και την οικογένειά του (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2023a, 2023b; Guerreiro & Sedletzki, 2020).

Μια διεπιστημονική πολυ-υπηρεσιακή συνεργασία δεν είναι απλώς ένα σύνολο μέτρων προστασίας, αλλά απαιτεί ρευστό συντονισμό μεταξύ των εμπλεκόμενων επαγγελματιών από τον δικαστικό τομέα, τον τομέα της υγείας και τον κοινωνικό τομέα. Η ασυνέπεια μεταξύ των διαφορετικών μέτρων πρέπει να επισημαίνεται και να προσαρμόζεται στη συγκεκριμένη κατάσταση του θύματος, ώστε κάθε παρέμβαση να επιτυγχάνει τον επιδιωκόμενο σκοπό. Αυτό περιλαμβάνει (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2011, 2023b; European Commission, 2020, 2024):

- Συνεργασία για την αξιολόγηση της νομικής, ψυχολογικής, κοινωνικής, συναισθηματικής, σωματικής και γνωστικής κατάστασης των παιδιών.
- Σαφώς καθορισμένους ρόλους, εντολές, μηχανισμούς συντονισμού, προϋπολογισμό και μέτρα παρακολούθησης και αξιολόγησης.
- Την επισημοποίηση και τυποποίηση των πρωτοκόλλων μεταξύ των υπηρεσιών.

Αυτό μεταφράζεται στα ακόλουθα ελάχιστα και προηγμένα μέτρα καθ' όλη τη διάρκεια των διαδικασιών της ποινικής δικαιοσύνης:

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
Τα κράτη ορίζουν μια κυβερνητική υπηρεσία με τη συνολική ευθύνη για τις πολιτικές που σχετίζονται με την πρόληψη της παιδικής κακοποίησης και την υποστήριξη των θυμάτων βίας (Steering Committee for the Rights of the Child (CDENF), 2022b).	Η αρμόδια υπηρεσία οργανώνει διεπιστημονικές «στρογγυλές τράπεζες» για στρατηγική συζήτηση, ευθυγράμμιση πολιτικών και θεσμικό συντονισμό. Θα πρέπει να λειτουργούν ως πλατφόρμες λήψης αποφάσεων για τη βελτίωση των πρωτοκόλλων, την αντιμετώπιση συστημικών αποτυχιών και την πρόταση βελτιώσεων στις υπηρεσίες (OECD, 2023; Soleto et al., 2022).
Θεσπίζονται σαφείς κατευθυντήριες γραμμές ή/και εθνική νομοθεσία σχετικά με το επαγγελματικό απόρρητο και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ όλων των επαγγελματιών, εξισορροπώντας την ανάγκη για εμπιστευτικότητα και την επιταγή προστασίας του παιδιού.	
Συνάπτονται συμφωνίες συνεργασίας, με σαφώς καθορισμένα επιχειρησιακά πρωτόκολλα για τη διασφάλιση συνεκτικών και ολοκληρωμένων απαντήσεων στη βία κατά των παιδιών. Τέτοιες συμφωνίες περιλαμβάνουν ένα κοινό πλαίσιο για τη διασφάλιση αποτελεσματικής επικοινωνίας, την αμοιβαία κατανόηση των επαγγελματικών εντολών και μια συντονισμένη στρατηγική παρέμβασης με επίκεντρο τα δικαιώματα, τις ανάγκες και το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, συμπεριλαμβανομένων των πρωτοκόλλων παραπομπής.	Οι ολοκληρωμένες υπηρεσίες υποστήριξης για παιδιά θύματα παρέχουν τις ακόλουθες υπηρεσίες εντός της ίδιας εγκατάστασης (European Commission, 2023, 2024; Victim Support Europe, 2023): <ul style="list-style-type: none"> ▪ πληροφορίες, ▪ ιατρική εξέταση, ▪ συναισθηματική και ψυχολογική υποστήριξη, ▪ δυνατότητα καταγγελίας εγκλήματος, ▪ ατομική αξιολόγηση αναγκών προστασίας και υποστήριξης, ▪ δικανική συνέντευξη.
Πραγματοποιούνται τακτικές συναντήσεις διαβούλευσης ή διαχείρισης υποθέσεων μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων επαγγελματιών για την παρακολούθηση μεμονωμένων υποθέσεων, την ανταλλαγή σχετικών πληροφοριών και τη διασφάλιση συνεκτικών και έγκαιρων παρεμβάσεων εστιασμένων στις ανάγκες του παιδιού (Johansson et al., 2017). Τακτικές διαβουλεύσεις και συναντήσεις είναι ιδιαίτερα απαραίτητες για περιπτώσεις παιδικής κακοποίησης όπου εμπλέκονται πολλαπλές δικαιοδοσίες (συχνά ποινικά δικαστήρια, δικαστήρια ανηλίκων και οικογενειακά δικαστήρια) (Egan & Dunlop, 2023).	
Ορίζεται ένα ενιαίο σημείο επαφής για τη συνοδεία του παιδιού καθ' όλη τη διάρκεια των διαδικασιών και για τη διασφάλιση φιλικής προς το παιδί ενημέρωσης και υποστήριξης (EU Agency for Fundamental Rights, 2014a).	
	Όλες οι προαναφερθείσες μορφές διεπιστημονικής συνεργασίας παρακολουθούνται και αξιολογούνται σε τακτική βάση. Μια τέτοια αξιολόγηση προσδιορίζει τα επιχειρησιακά πλεονεκτήματα και ελλείψεις, καθώς και τον αντίκτυπο και την αποτελεσματικότητα αυτών των μηχανισμών, όχι μόνο από θεσμική άποψη αλλά και ως προς τη συμβολή τους στην ευημερία, την ασφάλεια και τα δικαιώματα του παιδιού (Hale et al., 2024).

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Στην **Εσθονία**, η διαχείριση υπόθεσης είναι απαραίτητη εάν οι ανάγκες ενός παιδιού για βοήθεια δεν μπορούν να ικανοποιηθούν μέσω μιας μεμονωμένης παρέμβασης. Ο υπεύθυνος παιδικής προστασίας μιας τοπικής κοινωνικής υπηρεσίας θα λειτουργεί ως διαχειριστής υπόθεσης και θα συντονίζει τη συνεργασία μεταξύ των διαφορετικών εμπλεκόμενων υπηρεσιών (Taal, 2025).

Στο **Βέλγιο**, υπάρχει νόμιμη εξαίρεση στο επαγγελματικό απόρρητο: η αστυνομία, οι δικαστικές και οι κοινωνικές υπηρεσίες μπορούν να ανταλλάσσουν πληροφορίες για την προστασία της σωματικής και συναισθηματικής ακεραιότητας ενός προσώπου υπό ορισμένες συνθήκες. Μια συγκεκριμένη εφαρμογή τέτοιων κοινών διαβουλεύσεων για υποθέσεις γίνεται στο πλαίσιο των Φλαμανδικών Κέντρων Οικογενειακής Δικαιοσύνης (Veilig Huis). Αυτά τα κέντρα διευκολύνουν την ανταλλαγή πληροφοριών και τη διαχείριση υποθέσεων μεταξύ επαγγελματιών της αστυνομίας, των κοινωνικών υπηρεσιών και της δικαιοσύνης για οικογένειες με υψηλό κίνδυνο επαναλαμβανόμενης ενδοοικογενειακής βίας υπό τη νομική διάταξη του κοινού απορρήτου (αρ. 458ter Κώδικας Ποινικής Δικονομίας) (Vervaet et al., 2025).

Στην **Ιρλανδία**, η συνεργασία μεταξύ της Υπηρεσίας Παιδιού και Οικογένειας (Tusla) και της αστυνομίας (An Garda Síochána) καθοδηγείται από πρωτόκολλα όπως το Κοινό Πρωτόκολλο Εργασίας (Children First et al., 2018) και η Εθνική Καθοδήγηση για την Προστασία και την Ευημερία των Παιδιών (Minister for Children and Youth Affairs, 2017). Αυτή η συνεργασία περιλαμβάνει την ανταλλαγή πληροφοριών, κοινές ποινικές έρευνες και έρευνες ευημερίας σε περιπτώσεις υποψίας παιδικής κακοποίησης, επείγουσες παρεμβάσεις και ομάδες-συνδέσμους για την επίβλεψη της συνεργασίας μεταξύ της Garda και της Tusla. Για παράδειγμα, μια συνάντηση στρατηγικής μπορεί να συγκληθεί σε οποιοδήποτε σημείο της διαδικασίας για την προετοιμασία ενός σχεδίου δράσης για την προστασία του παιδιού και των αδελφών του, εάν είναι απαραίτητο. Επιπλέον, μια συνάντηση MDIA μπορεί να πραγματοποιηθεί όταν υπάρχουν λόγοι να πιστευτεί ότι ένα παιδί διατρέχει συνεχή κίνδυνο σημαντικής βλάβης, που αποδίδεται σε ακατάλληλη ή ανεπαρκή φροντίδα από γονείς/κηδεμόνες. Σκοπός μιας τέτοιας συνάντησης είναι ο εντοπισμός παραγόντων κινδύνου και προστασίας και η ανάπτυξη ενός σχεδίου προστασίας του παιδιού μαζί με τους γονείς/κηδεμόνες (An Garda Síochána, 2025).

Στην **Πορτογαλία**, ορισμένα δικαστήρια διαθέτουν Ολοκληρωμένα Εξειδικευμένα Τμήματα Ενδοοικογενειακής Βίας εντός της εισαγγελίας, τα οποία επικεντρώνονται στη διασφάλιση της συνεργασίας μεταξύ αστυνομίας, εισαγγελέων και ποινικών και οικογενειακών δικαστηρίων σε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας που αφορούν παιδιά και ενήλικες (Pontedeira et al., 2025).

Στην **Ιταλία**, μπορούν να ανταλλάσσονται πληροφορίες για αποφάσεις και μέτρα που αφορούν τόσο το αστικό όσο και το ποινικό δίκαιο (Bonato et al., 2025).

Στην **Ιταλία**, η Εισαγγελία Ανηλίκων στη Νάπολη δημιούργησε ένα διεπιστημονικό και διυπηρεσιακό δίκτυο για την προστασία των παιδιών θυμάτων εγκλήματος, ενισχύοντας τη συνεργασία μεταξύ όλων των σχετικών φορέων του κράτους και της κοινωνίας των πολιτών τόσο στις διαδικασίες παιδικής προστασίας όσο και στις ποινικές διαδικασίες. Αυτό οδήγησε σε ένα επιχειρησιακό πρωτόκολλο που καθορίζει τις σχετικές διαδικασίες βάσει του ποινικού και αστικού δικαίου, αποσαφηνίζει τους κανόνες για την ανταλλαγή πληροφοριών και προωθεί τη χρήση ενός φιλικού προς το παιδί χώρου συνεντεύξεων και εξειδικευμένων δικανικών ανακριτών. Επιπλέον, το πρωτόκολλο ενισχύει τον ρόλο των Δικαστικών Κοινωνικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Δικαιοσύνης, οι οποίες ενεργούν ως μεσάζοντες μεταξύ της δικαιοσύνης και των τοπικών παρόχων υπηρεσιών, διασφαλίζοντας προστασία πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τις διαδικασίες (Council of Europe, 2023a).

Το μοντέλο **Children's House** ή **Barnahus** χρησιμεύει ως βέλτιστη πρακτική για την εφαρμογή φιλικών προς το παιδί, διεπιστημονικών και διυπηρεσιακών (MDIA) υπηρεσιών κάτω από την ίδια στέγη για την υποστήριξη παιδιών θυμάτων και μαρτύρων βίας (Johansson et al., 2017). Αναγνωρίζοντας ότι η παιδική κακοποίηση είναι ένα σύνθετο φαινόμενο, που απαιτεί εξαιρετικά εξειδικευμένη τεχνογνωσία και συντονισμό, το Barnahus στοχεύει στη βελτίωση των διεπιστημονικών απαντήσεων μέσω της επικοινωνίας και της συνεργασίας μεταξύ των υπηρεσιών, αποτρέποντας τη δευτερογενή θυματοποίηση και εστιάζοντας στο βέλτιστο συμφέρον του παιδιού (Herbert & Bromfield, 2019). Τα κοινά κριτήρια του Barnahus είναι τα ακόλουθα (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2023b):

- (1) Οι δικανικές συνεντεύξεις πραγματοποιούνται σύμφωνα με ένα πρωτόκολλο βασισμένο σε αποδεικτικά στοιχεία;
- (2) Η αποδεικτική εγκυρότητα της δήλωσης του παιδιού διασφαλίζεται με κατάλληλες ρυθμίσεις σύμφωνα με τις αρχές της «νόμιμης διαδικασίας»;
- (3) Ιατρική αξιολόγηση για δικανικούς ανακριτικούς σκοπούς, καθώς και για τη διασφάλιση της σωματικής ευημερίας και ανάρρωσης του παιδιού;
- (4) Ψυχολογική υποστήριξη και βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες θεραπευτικές υπηρεσίες για το τραύμα στο παιδί και στα μη παραβατικά μέλη της οικογένειας και τους φροντιστές;
- (5) Αξιολόγηση των αναγκών προστασίας του θύματος και πιθανών αδελφών στην οικογένεια.¹⁸

Other promising practices regarding multidisciplinary and interagency services for victims of **domestic violence** are the **Family Justice Centres**. These centres bring together a team of social, health, and criminal justice professionals under one roof to deliver coordinated support and assistance to victims of gender-based and domestic violence, as well as to their families (Groen, 2022)¹⁹.

6.7. Εκπαίδευση επαγγελματιών

Παρόλο που η Οδηγία για τα Δικαιώματα των Θυμάτων δεν θεσπίζει συγκεκριμένες απαιτήσεις εκπαίδευσης για τους επαγγελματίες που έρχονται σε επαφή με (παιδιά) θύματα, το άρθρο 25 υποχρεώνει όλους τους επαγγελματίες που είναι πιθανό να αλληλεπιδράσουν με θύματα να λάβουν τόσο γενική όσο και εξειδικευμένη εκπαίδευση. Στόχος αυτής της εκπαίδευσης είναι να επιτρέψει στους επαγγελματίες να αναγνωρίζουν τα θύματα, να αυξήσει την ευαισθητοποίηση σχετικά με τις ανάγκες των θυμάτων και να τους επιτρέψει να συναλλάσσονται με τα θύματα με αμερόληπτο, μη διακριτικό, σεβαστό και επαγγελματικό τρόπο (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2023c).

Προτείνουμε τους ακόλουθους μαθησιακούς στόχους **για όλους τους επαγγελματίες που είναι πιθανό να συναντήσουν θύματα μέσω των διαδικασιών της ποινικής δικαιοσύνης**, συμπεριλαμβανομένων της αστυνομίας, των δικαστών, των εισαγγελέων, των δικηγόρων και των υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων. Οι απαιτήσεις εκπαίδευσης για τους δικανικούς ανακριτές εξετάζονται χωριστά στο Κεφάλαιο 5.

¹⁸ Για περισσότερες πληροφορίες για το μοντέλο Barnahus, επισκεφθείτε: <https://barnahus.eu/>.

¹⁹ Για περισσότερες πληροφορίες για τα Κέντρα Οικογενειακής Δικαιοσύνης, επισκεφθείτε: <https://www.efjca.eu/the-alliance>.

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
<p>Στο τέλος της γενικής εκπαίδευσης για όλους τους επαγγελματίες που είναι πιθανό να συναντήσουν παιδιά θύματα μέσω διαδικασιών ποινικής δικαιοσύνης, οι συμμετέχοντες θα πρέπει να είναι σε θέση να (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2023c; ECOSOC, 2005):</p>	<p>Στο τέλος της γενικής εκπαίδευσης για όλους τους επαγγελματίες που είναι πιθανό να συναντήσουν παιδιά θύματα μέσω διαδικασιών ποινικής δικαιοσύνης, οι συμμετέχοντες θα πρέπει να είναι σε θέση να:</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Στο τέλος της γενικής εκπαίδευσης για όλους τους επαγγελματίες που είναι πιθανό να συναντήσουν παιδιά θύματα μέσω διαδικασιών ποινικής δικαιοσύνης, οι συμμετέχοντες θα πρέπει να είναι σε θέση να (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2023c; ECOSOC, 2005): ▶ κατανοούν τα δικαιώματα των παιδιών, ιδίως τα δικαιώματα των παιδιών θυμάτων βίας εντός των ποινικών διαδικασιών· ▶ αναγνωρίζουν και να περιγράφουν τις διάφορες μορφές παιδικής κακοποίησης· ▶ αμφισβητούν κοινούς μύθους γύρω από την παιδική κακοποίηση· ▶ κατανοούν τον επιπολασμό της παιδικής κακοποίησης· ▶ προσδιορίζουν παράγοντες κινδύνου και προστασίας της παιδικής κακοποίησης· ▶ κατανοούν τον αντίκτυπο της παιδικής κακοποίησης στα παιδιά, ιδίως το τραύμα και τους τρόπους με τους οποίους τα παιδιά αποκαλύπτουν τη βία και αναζητούν βοήθεια· ▶ εφαρμόζουν αρχές ενημερωμένες για το τραύμα όταν εργάζονται με παιδιά θύματα βίας και ανταποκρίνονται σε αυτά· ▶ κατανοούν τα αναπτυξιακά στάδια των παιδιών σε σχέση με τη μνήμη, τη γλώσσα, το ψέμα και τα ηθικά πρότυπα· ▶ αναγνωρίζουν τον κίνδυνο δευτερογενούς θυματοποίησης στις ποινικές διαδικασίες· ▶ διενεργούν αξιολόγηση των άμεσων αναγκών προστασίας και υποστήριξης και να παραπέμπουν σε υπηρεσίες φροντίδας και υποστήριξης θυμάτων για μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση των μακροπρόθεσμων αναγκών· ▶ προσδιορίζουν τις διαθέσιμες γενικές και εξειδικευμένες υπηρεσίες υποστήριξης προσαρμοσμένες στις ανάγκες των θυμάτων και να εξηγούν πώς να έχουν πρόσβαση σε αυτές· ▶ εφαρμόζουν φιλικές προς το παιδί δεξιότητες και μέτρα ενημερωμένα για το τραύμα για την ελαχιστοποίηση του κινδύνου δευτερογενούς θυματοποίησης· ▶ κατανοούν τους αντίστοιχους ρόλους και τις οδηγίες παραπομπής προς όλους τους επαγγελματίες που εμπλέκονται σε ποινικές διαδικασίες σε περιστατικά παιδικής κακοποίησης· ▶ εξηγούν τους στόχους και τις μεθόδους της δικαστικής συνέντευξης. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ συνεργάζονται με διερμηνείς για γλωσσικές και αισθητηριακές πτυχές· ▶ εργάζονται με εργαλεία υποστήριξης επικοινωνίας για θύματα με ειδικές ανάγκες.
	<p>Οι επαγγελματίες έχουν πρόσβαση σε δομημένη δι-επιστημονική εποπτεία (intervision) και καθοδήγηση (supervision), συμπεριλαμβανομένων τακτικών συζητήσεων βάσει υποθέσεων και συνεχούς υποστήριξης, για τη συνεχή ανάπτυξη και διατήρηση των δεξιοτήτων τους.</p>

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Στο **Βέλγιο**, οι δικηγόροι ανηλίκων μπορούν να παρακολουθήσουν ένα διετές εξειδικευμένο πρόγραμμα εκπαίδευσης που καλύπτει τα δικαιώματα των παιδιών, την υποστήριξη νεολαίας, την παραβατικότητα ανηλίκων και τον τρόπο εκπροσώπησης των παιδιών από νομική, εγκληματολογική, ψυχολογική και κοινωνικοοικονομική σκοπιά. Οι δικηγόροι ανηλίκων θεωρούνται σημαντικά πρόσωπα για τους νέους, όχι μόνο για τη διασφάλιση του σεβασμού των δικαιωμάτων τους αλλά και για την υποστήριξη και ενημέρωση των παιδιών (Vervae et al., 2025; VZW Unie van Jeugdadvocaten, 2024).

Στην **Αυστρία**, οι δικαστές και οι εισαγγελείς πρέπει να παρακολουθήσουν τουλάχιστον δύο εβδομάδες εκπαίδευσης σε ένα ίδρυμα προστασίας ή πρόνοιας θυμάτων πριν από τον διορισμό τους (RIAA Training Ordinance (§ 2 Z 6).

Στην **Αυστρία**, οι ψυχοκοινωνικοί δικαστικοί βοηθοί για παιδιά θύματα πρέπει να παρακολουθήσουν μια εκπαίδευση εννέα ημερών. Η εκπαίδευση αποτελείται από πενήνήμερη γενική εκπαίδευση σχετικά με την εντολή και τους στόχους της δικαστικής συνοδείας, σημαντικά στοιχεία των ποινικών, αστικών διαδικασιών και διαδικασιών κηδεμονίας, την ανταπόκριση σε αντιδράσεις τραύματος, τη πολυ-υπηρεσιακή συνεργασία και ειδικές προκλήσεις όπως η πολυ-θυματοποίηση, η διαφορετικότητα και οι αναπτυξιακές παράμετροι, καθώς και η εργασία με διερμηνείς. Μετά τη γενική εκπαίδευση, παρέχεται τετραήμερη εξειδικευμένη εκπαίδευση για παιδιά θύματα σε θέματα όπως η ενημέρωση των παιδιών και των νόμιμων κηδεμόνων τους, τα καθήκοντα αναφοράς, η προετοιμασία των παιδιών για δικανικές συνεντεύξεις και άλλες ακροάσεις, η συνεργασία με εμπειρογνώμονες, οι τεχνικές σταθεροποίησης και η διάκριση μεταξύ συμβουλευτικής/θεραπείας/παρεμβάσεων σε κρίση (§44 PbRegVO).

Στη **Ρουμανία**, οι δικαστές και οι εισαγγελείς έχουν πρόσβαση σε σεμινάρια σχετικά με τον τρόπο αλληλεπίδρασης και διεξαγωγής ακροάσεων που αφορούν παιδιά θύματα σωματικής και σεξουαλικής κακοποίησης.

Για τους επαγγελματίες **φροντίδας, υγείας και άλλους μη δικαστικούς επαγγελματίες** που είναι πιθανό να συναντήσουν παιδιά θύματα βίας, προτείνουμε τους ακόλουθους μαθησιακούς στόχους:

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΜΕΤΡΑ	ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ
<p>Στο τέλος της εκπαίδευσης για επαγγελματίες φροντίδας, υγείας και άλλους μη δικαστικούς επαγγελματίες που είναι πιθανό να συναντήσουν παιδιά θύματα βίας, οι συμμετέχοντες είναι σε θέση να (Baker et al., 2021; Steering Committee for the Rights of the Child (CDENF), 2022b):</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ αναγνωρίζουν τον ρόλο και την ευθύνη τους στην αναφορά της παιδικής κακοποίησης· ▶ κατανοούν τις νομικές τους υποχρεώσεις και τις διαθέσιμες επιλογές για αναφορά· ▶ περιγράφουν τα θεμελιώδη βήματα των διαδικασιών της ποινικής δικαιοσύνης. 	

ΚΑΛΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Στο **Βέλγιο**, το «Operation Alert» είναι ένα πρόγραμμα υποστήριξης για παρόχους υγειονομικής περίθαλψης σε νοσοκομεία με στόχο τη βελτίωση της φροντίδας για τα θύματα βίας. Στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος, έχουν αναπτυχθεί ηλεκτρονικές

μαθήσεις (e-learning) για την ενίσχυση των ικανοτήτων των επαγγελματιών υγείας στην αναγνώριση σημαδιών βίας, στην παροχή φροντίδας με επίκεντρο το θύμα και στην παραπομπή των θυμάτων σε εξειδικευμένη φροντίδα όταν είναι απαραίτητο. Συγκεκριμένες ενότητες εξετάζουν το νομικό πλαίσιο για τη βία και τις εξαιρέσεις στο επαγγελματικό απόρρητο, προσφέροντας παράλληλα καθοδήγηση για τον τρόπο υποστήριξης και ενημέρωσης των θυμάτων σχετικά με την καταγγελία της βίας στις δικαστικές αρχές (UZGent et al., 2025).

Συμπεράσματα και μελλοντική βήματα

Αυτός ο οδηγός καθορίζει βασικές αρχές, πρότυπα και πρακτικά μέτρα για την υποστήριξη φιλικών προς το παιδί και ενημερωμένων για το τραύμα ποινικών διαδικασιών για παιδιά θύματα βίας. Συγκεντρώνει υπάρχοντα στοιχεία, νομικά πλαίσια και ελπιδοφόρες πρακτικές για την καθοδήγηση των επαγγελματιών σε όλους τους τομείς στην ανταπόκριση στις ανάγκες των παιδιών με συντονισμένο και αποτελεσματικό τρόπο. Κεντρικής σημασίας σε αυτή την προσέγγιση είναι η πρόληψη της δευτερογενούς θυματοποίησης, μεταξύ άλλων μέσω μέτρων όπως η χρήση οπτικοακουστικά καταγεγραμμένων δικανικών συνεντεύξεων ως προ-συσταθείσα απόδειξη και η εφαρμογή διεπιστημονικών μοντέλων όπως το Barnahus (Σπίτι του Παιδιού).

Η ανάπτυξη αυτού του οδηγού κατέστη δυνατή μέσω της συνεργασίας πολυάριθμων εμπειρογνομόνων και επαγγελματιών από διάφορους τομείς, συμπεριλαμβανομένων της (υγειονομικής) φροντίδας, της παιδικής προστασίας, των υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων, της επιβολής του νόμου, του δικαστικού σώματος και της νομικής πρακτικής. Ενώ αυτός ο οδηγός παρέχει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο πρακτικής, περαιτέρω εργασία παραμένει απαραίτητη. Η μελλοντική έρευνα θα πρέπει να ενσωματώσει τις προοπτικές των ίδιων των παιδιών, ιδιαίτερα των παιδιών θυμάτων και μαρτύρων βίας. Επιπλέον, οι εναλλακτικές λύσεις στις παραδοσιακές απαντήσεις της ποινικής δικαιοσύνης αξίζουν περαιτέρω διερεύνηση, καθώς τα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης είναι πρωτίστως σχεδιασμένα για την τιμωρία των θυτών για εγκλήματα που διαπράχθηκαν κατά του κράτους παρά για την προώθηση της αποκατάστασης του θύματος. Οι προσεγγίσεις αποκαταστατικής και μετασχηματιστικής δικαιοσύνης, ειδικότερα, χρήζουν περαιτέρω έρευνας και ανάπτυξης για την καλύτερη υποστήριξη της ανάρρωσης του θύματος παράλληλα με την απόδοση ευθυνών.

Βιβλιογραφία

- Accompaniment Support Services for Children. (2025). About A.S.S.C. <https://assc.ie/>
- Aguilar, L., Leonard, S., Dreser, L., & Hemptinne, M. (2025). *Rapport d'évaluation du projet "Justice adaptée aux enfants" du Conseil de l'Europe*.
- Alexander, K. W., Goodman, G. S., Schaaf, J. M., Edelstein, R. S., Quas, J. A., & Shaver, P. R. (2002). The role of attachment and cognitive inhibition in children's memory and suggestibility for a stressful event. *Journal of Experimental Child Psychology*, 83(4), 262-290. [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0022-0965\(02\)00149-2](https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0022-0965(02)00149-2)
- Allnock, D., & Miller, P. (2013). *No one noticed, no one heard: a study of disclosure of childhood abuse*.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (5 ed.). VA: American Psychiatric Association. <https://doi.org/https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>
- American Psychiatric Association. (2022). *DSM-5-TR Classification* (Vol. 5). American Psychiatric Association Publishing. <https://doi.org/https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425787>
- An Garda Síochána. (2025). *Garda National Child Protection Unit*. <https://www.garda.ie/en/about-us/organised-serious-crime/garda-national-protective-services-bureau-gnpsb/garda-national-child-protection-unit/how-do-an-garda-siochana-and-tusla-work-together-to-protect-children.html>
- APSAC Taskforce. (2023). *APSAC Practice Guidelines. Forensic Interviewing of Children*. The American Professional Society on the Abuse of Children (APSAC).
- Artinopoulou, V., Koufouli, A., & Michael, I. (2018). *Towards a victim-centered police response*. Training Manual European Public Law Organisation.
- Augeo Foundation. (2022, April 19). *Window of Tolerance – English version | Augeo Foundation & Stichting Kinderpostzegels* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=dtrGwXmjGM8>
- Austin, A. E., Lesak, A. M., & Shanahan, M. E. (2020). Risk and protective factors for child maltreatment: A review. *Current epidemiology reports*, 7(4), 334-342. <https://doi.org/10.1007/s40471-020-00252-3>
- Baert, S., & Keygnaert, I. (2019). *Wetenschappelijk Evaluatierapport Pilotproject Zorgcentra Na Seksueel Geweld*. U. G. V. V. e. E. I. C. f. R. Health.
- Baker, A. J. L., LeBlanc, S., Adebayo, T., & Mathews, B. (2021). Training for mandated reporters of child abuse and neglect: Content analysis of state-sponsored curricula. *Child Abuse & Neglect*, 113, 104932. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2021.104932>
- Banvard-Fox, C., Linger, M., Paulson, D. J., Cottrell, L., & Davidov, D. M. (2020). Sexual Assault in Adolescents. *Primary care*, 47(2), 331-349. <https://doi.org/10.1016/j.pop.2020.02.010>
- Baugerud, G., & Johnson, M. (2017). The NICHD Protocol: Guide to Follow Recommended Investigative Interview Practices at the Barnahus? In (pp. 121-143). https://doi.org/10.1007/978-3-319-58388-4_6
- Beckett, H., & Warrington, C. (2015). *Making Justice Work. Experiences of criminal justice for children and young people affected by sexual exploitation as victims and witnesses*.
- Bertel, O. (2012). Let's go to the videotape: Why the forensic interviews of children in child protective cases should be video recorded. *Family Court Review*, 50(2), 344-356.
- Blasbalg, U., Hershkowitz, I., & Karni-Visel, Y. (2018). Support, Reluctance, and Production in Child Abuse Investigative Interviews. *Psychology, Public Policy, and Law*, 24, 518-527. <https://doi.org/10.1037/law0000183>
- Blasbalg, U., Hershkowitz, I., Lamb, M. E., Karni-Visel, Y., & Ahern, E. C. (2019). Is interviewer support associated with the reduced reluctance and enhanced informativeness of alleged child abuse victims? *Law and Human Behavior*, 43(2), 156-165. <https://doi.org/10.1037/lhb0000303>
- Bonato, C., Liberali, G., Gajotto, E., Berdusco, M., & Moretti, C. (2025). *Implementation of Directive 2012/29/EU in respect to child victims. National report Italy*

- Bottoms, B., Goodman, G., Schwartz, B., & Thomas, S. (2002). Understanding Children's Use of Secrecy in the Context of Eyewitness Reports. *Law and Human Behavior*, 26, 285-313. <https://doi.org/10.1023/A:1015324304975>
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-Child Attachment and Healthy Human Development*. Basic books.
- Brown, D. (2011). The Use of Supplementary Techniques in Forensic Interviews with Children. In M. E. Lamb, D. J. La Rooy, L. C. Malloy, & C. Katz (Eds.), *Children's testimony: A handbook of psychological research and forensic practice* (pp. 217-249). Wiley Online Library. <https://doi.org/10.1002/9781119998495.ch12>
- Brown, D., Walker, D., & Godden, E. (2021). Tele-Forensic Interviewing to Elicit Children's Evidence—Benefits, Risks, and Practical Considerations. *Psychology, Public Policy, and Law*, 27. <https://doi.org/10.1037/law0000288>
- Brown, D. A., Lamb, M. E., Lewis, C., Pipe, M.-E., Orbach, Y., & Wolfman, M. (2013). The NICHD investigative interview protocol: an analogue study. *Journal of experimental psychology: Applied*, 19(4), 367.
- Brown, D. A., Pipe, M. E., Lewis, C., Lamb, M. E., & Orbach, Y. (2007). Supportive or suggestive: Do human figure drawings help 5- to 7-year-old children to report touch? *Journal of consulting and clinical psychology*, 75(1), 33-42. <https://doi.org/10.1037/0022-006x.75.1.33>
- Brubacher, S. P., Peterson, C., La Rooy, D., Dickinson, J. J., & Poole, D. A. (2019). How children talk about events: Implications for eliciting and analyzing eyewitness reports. *Developmental Review*, 51, 70-89. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.dr.2018.12.003>
- Brubacher, S. P., & Powell, M. B. (2024). An overview of best practices for interviewing children. In *Routledge International Handbook of Investigative Interviewing and Interrogation* (pp. 397-412).
- Bruck, M., & Melnyk, L. (2004). Individual Differences in Children's Suggestibility: A Review and Synthesis. *Applied Cognitive Psychology*, 18(8), 947-996. <https://doi.org/10.1002/acp.1070>
- Bruneel, A., & Verschelden, G. (2023). Kindvriendelijke justitie in Gentse familierechtbank: het pilotproject 'Vertrouwenspersoon'. *Tijdschrift voor Familierecht*, 2023/10, 282-284.
- Bruno, L. (2022). Economic Abuse From Child and Youth Perspectives: A review of the Literature *Social Inclusion*, 10. <https://doi.org/https://doi.org/10.17645/si.v10i4.5396>
- Bulling, C., & Hickle, K. (2023). *Creating a Trauma-Informed Environment*.
- Burman, M., & Brooks-Hay, O. (2021). *Delays in Trials: the implications for victims-survivors of rape and serious sexual assault: an update*
- Callaghan, J. E. M., Fellin, L. C., Mavrou, S., Alexander, J., & Sixsmith, J. (2017). The Management of Disclosure in Children's Accounts of Domestic Violence: Practices of Telling and Not Telling. *Journal of child and family studies*, 26(12), 3370-3387. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0832-3>
- Campbell, B. A., Menaker, T. A., & King, W. R. (2015). The determination of victim credibility by adult and juvenile sexual assault investigators. *Journal of Criminal Justice*, 43(1), 29-39. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2014.12.001>
- Carr, A., Duff, H., & Craddock, F. (2020). A systematic review of reviews of the outcome of severe neglect in under-resourced childcare institutions. *Trauma, Violence, & Abuse*, 21(3), 484-497.
- Carvalho, J. C. N., Donat, J. C., Brunnet, A. E., Silva, T. G., Silva, G. R., & Kristensen, C. H. (2016). Cognitive, Neurobiological and Psychopathological Alterations Associated with Child Maltreatment: A Review of Systematic Reviews. *Child Indicators Research*, 9(2), 389-406. <https://doi.org/10.1007/s12187-015-9314-6>
- Cauchi, R., & Powell, M. B. (2009). An Examination of Police Officers' Notes of Interviews with Alleged Child Abuse Victims. *International Journal of Police Science & Management*, 11(4), 505-515. <https://doi.org/10.1350/ijps.2009.11.4.147>
- Ceci, S. J., & Bruck, M. (1993). Suggestibility of the child witness: a historical review and synthesis. *Psychological bulletin*, 113(3), 403-439. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.113.3.403>
- Ceci, S. J., Crossman, A. M., Scullin, M. H., Gilstrap, L., & Huffman, M. L. (2002). Children's suggestibility research: Implications for the courtroom and the forensic interview. In *Children's testimony: A handbook of psychological research and forensic practice* (pp. 117-130).

- Ceci, S. J., Kulkofsky, S., Klemfuss, J. Z., Sweeney, C. D., & Bruck, M. (2007). Unwarranted Assumptions about Children's Testimonial Accuracy. *Annual review of clinical psychology*, 3, 311-328. <https://doi.org/10.1146/annurev.clinpsy.3.022806.091354>
- Cederborg, A.-C., La Rooy, D., & Lamb, M. E. (2007). Repeated Interviews with Children Who have Intellectual Disabilities *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 21(2), 103-113.
- Child-Friendly Justice European Network. (2025). *Towards LGBTI+ sensitive justice systems for children in Europe. Challenge paper*
- Child Focus. (2026a). *Seksuele Uitbuiting. Deepnudes*. <https://childfocus.be/nl-be/Seksuele-Uitbuiting/Deepnudes>
- Child Focus. (2026b). *Seksuele Uitbuiting. Sextortion*. <https://childfocus.be/nl-be/Seksuele-Uitbuiting/Sextortion>
- Child Friendly Justice European Network. (2024). *Protecting the rights of child victims in Europe. A holistic approach*.
- Childlight – Global Child Safety Institute. (2024). *Into the Light Index on Child Sexual Exploitation and Abuse Globally. 2024 Report*.
- Childline. (2025). *Online grooming: Charlotte's story* <https://www.childline.org.uk/get-involved/real-life-stories/online-grooming-charlottes-story/>
- Children's Commissioner. (2024). *Children's experiences as victims of crime*.
- Children First, Tusla, & An Garda Síochána. (2018). *Joint Working Protocol for An Garda Síochána/Tusla – Child and Family Agency Liaison*.
- Chilliak, S., Musacchio, S., Montreuil, T., & Williams, S. (2024). Interviewing Asylum-Seeking Children: A Scoping Review of Research to Inform Best Practices. *Trauma, Violence, & Abuse*, 25(5), 3680-3695. <https://doi.org/10.1177/15248380241260014>
- Clarke, V., Goddard, A., Wellings, K., Hirve, R., Casanovas, M., Bewley, S., Viner, R., Kramer, T., & Khadr, S. (2023). Medium-term health and social outcomes in adolescents following sexual assault: a prospective mixed-methods cohort study. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 58(12), 1777-1793. <https://doi.org/10.1007/s00127-021-02127-4>
- Cleary, H. M. D., & Crane, M. G. (2023). Police Interviewing and Interrogation of Adolescent Suspects. In A. D. Redlich & J. A. Quas (Eds.), *The Oxford Handbook of Developmental Psychology and the Law* (pp. 0). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780197549513.013.13>
- Clemente, M., & Padilla-Racero, D. (2020). The effects of the justice system on mental health. *Psychiatry, psychology, and law: an interdisciplinary journal of the Australian and New Zealand Association of Psychiatry, Psychology and Law*, 27(5), 865-879. <https://doi.org/10.1080/13218719.2020.1751327>
- Cohen, J. A., & Mannarino, A. P. (2000). Incest. In R. T. Ammerman & M. Hersen (Eds.), *Case Studies in Family Violence* (pp. 209-229). Springer US. https://doi.org/10.1007/978-1-4615-4171-4_11
- College voor de Rechten van de Mens. (2023). *"Ruim 30% van de mensen die ik verhoor heeft een psychische of verstandelijke beperking"*. <https://www.mensenrechten.nl/actueel/weblogs/reportage/2023/ruim-30-van-de-mensen-die-ik-verhoor-heeft-een-psychische-of-verstandelijke-beperking>
- Colman, R. A., & Widom, C. S. (2004). Childhood abuse and neglect and adult intimate relationships: a prospective study. *Child Abuse & Neglect*, 28(11), 1133-1151. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2004.02.005>
- Committee on the Rights of the Child. (2013). *General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art.3, para. 1)*.
- Comunidad Madrid. (2025). *La Comunidad de Madrid aumenta un 25% las asistencias a menores con perros de apoyo en los juzgados*. https://www.comunidad.madrid/noticias/2025/04/25/comunidad-madrid-aumenta-25-asistencias-menores-perros-apoyo-juzgados?utm_source=chatgpt.com
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992). Four ways five factors are basic. *Personality and Individual Differences*, 13(6), 653-665. [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/0191-8869\(92\)90236-I](https://doi.org/https://doi.org/10.1016/0191-8869(92)90236-I)
- Council of Europe. (2009). *Council of Europe Policy guidelines on integrated national strategies for the protection of children from violence*.

- Council of Europe. (2011). *Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice*. C. o. E. Publishing.
- Council of Europe. (2022). *Council of Europe Strategy for the Rights of the Child (2022-2027)*. C. o. E. Publishing.
- Council of Europe. (2023a). *Barnahus: a European journey. Mapping study on multidisciplinary and interagency child-friendly justice models responding to violence against children in Council of Europe member states*.
- Council of Europe. (2023b). *Protection of children against sexual exploitation and abuse. Child-friendly, multidisciplinary and interagency response inspired by the Barnahus model*.
- Council of Europe. (2023c). *Recommendation CM/Rec(2023)2 of the Committee of Ministers to member states on rights, services and support for victims of crime*.
- Council of Europe. (2023d). *Recommendation CM/Rec(2023)8 of the Committee of Ministers to member states on strengthening reporting systems on violence against children*.
- Council of Europe. (2024). *About one in five children in Europe are victims of some form of sexual violence* <https://human-rights-channel.coe.int/stop-child-sexual-abuse-in-sport-en.html>
- Crawford, J. S., Markle, C., & Rooks, A. (2025). Culturally competent trauma-informed practices benefit survivors and investigations. *Journal of Community Safety and Well-Being*, 10(1), 20-27. <https://doi.org/10.35502/jcswb.402>
- Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics. *University of Chicago Legal Forum*, 1989. <https://chicagounbound.uchicago.edu/uclf/vol1989/iss1/8>
- Crest Advisory. (2023). *An Evaluation of Victims' Needs in the Criminal Justice System*.
- CRIN. (2016). *Rights, Remedies & Representation: Global Report on Access to Justice for Children*.
- Cross, T. P., Jones, L. M., Walsh, W. A., Simone, M., & Kolko, D. (2007). Child forensic interviewing in Children's Advocacy Centers: empirical data on a practice model. *Child Abuse & Neglect*, 31(10), 1031-1052. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2007.04.007>
- Crowley, A., Larkins, C., & Pinto, L. M. (2020). *Listen – Act – Change. Council of Europe Handbook on children's participation for professionals working for and with children*.
- Cyr, C., Dion, J., Gendron, A., Powell, M., & Brubacher, S. (2021). A test of three refresher modalities on child forensic interviewers' posttraining performance. *Psychology, Public Policy, and Law*, 27(2).
- Cyr, C., Euser, E. M., Bakermans-Kranenburg, M. J., & Van Ijzendoorn, M. H. (2010). Attachment security and disorganization in maltreating and high-risk families: A series of meta-analyses. *Development and psychopathology*, 22(1), 87-108. <https://doi.org/10.1017/S0954579409990289>
- Dalley, B. (2024). *Understanding child abuse – a personal story*. <http://www.TeAra.govt.nz/en/community-contribution/44312/child-abuse-a-personal-story>
- Danby, M. C. (2024). Five considerations about memory processes for child investigative interviewers. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 18, paad097. <https://doi.org/10.1093/police/paad097>
- Davidhizar, R. (1999). *Assessing culturally diverse pediatric clients* *Pediatric Nursing*, 25(4), 371-376.
- Davies, R., & Bartels, L. (2020). *Challenges of Effective Communication in the Criminal Justice Process: Findings from Interviews with Victims of Sexual Offences in Australia*. *Laws*, 9(4), 31. <https://www.mdpi.com/2075-471X/9/4/31>
- De Fruyt, F., De Clercq, B., & De Bolle, M. (2017). The Five Factor Model of Personality and Consequential Outcomes in Childhood and Adolescence. In T. A. Widiger (Ed.), *The Oxford Handbook of Personality*. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199352487.013.6>
- de Ruiter, C., & van Pol, B. (2017). Mythen over conflictscheidingen: Een onderzoek naar de kennis van juridische en sociale professionals. *Family & Law*. <https://doi.org/https://doi.org.10.5553/FenR.000032>
- Debey, E., De Schryver, M., Logan, G. D., Suchotzki, K., & Verschuere, B. (2015). From junior to senior Pinocchio: A cross-sectional lifespan investigation of deception. *Acta Psychologica*, 160, 58-68. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2015.06.007>

- Défense des enfants International Belgique. (2022). *Procès...Et après? Recueil de paroles de jeunes sur leur ressenti face à la justice.*
- DeLoveh, H. L. M., & Cattaneo, L. B. (2017). Deciding Where to Turn: A Qualitative Investigation of College Students' Helpseeking Decisions After Sexual Assault. *American Journal of Community Psychology*, 59(1/2), 65-79. <https://doi.org/https://doi.org/10.1002/ajcp.12125>
- Devries, K., Knight, L., Petzold, M., Merrill, K. G., Maxwell, L., Williams, A., Cappa, C., Chan, K. L., Garcia-Moreno, C., Hollis, N., Kress, H., Peterman, A., Walsh, S. D., Kishor, S., Guedes, A., Bott, S., Butron-Riveros, B., Watts, C., & Abrahams, N. (2018). Who perpetrates violence against children? A systematic analysis of age-specific and sex-specific data. *BMJ Paediatrics Open*, 2(1), e000180. <https://doi.org/10.1136/bmjpo-2017-000180>
- Diamond, A. (2013). Executive functions. *Annual review of psychology*, 64, 135-168. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-113011-143750>
- Dodaj, A. (2020). Children witnessing domestic violence. *Journal of Children's Services*, 15(3), 161-174. <https://doi.org/https://doi.org/10.1108/JCS-04-2019-0023>
- Doroudchi, A., Zarenezhad, M., Hosseini-zhad, H., Malekpour, A., Ehsaei, Z., Kaboodkhani, R., & Valiei, M. (2023). Psychological complications of the children exposed to domestic violence: a systematic review. *Egyptian journal of forensic sciences*, 13(1), 26. <https://doi.org/10.1186/s41935-023-00343-4>
- EBSCO. (2026). *Child abduction and kidnapping* <https://www.ebsco.com/research-starters/law/child-abduction-and-kidnapping>
- ECOSOC. (2005). *ECOSOC Resolution 2005/20 Guidelines on Justice in Matters involving Child Victims and Witnesses of Crime.*
- Edelson, M. (2023). Challenges in determining whether youth with autism spectrum disorder have been sexually abused: implications for forensic interviewing. *The Journal of Forensic Practice*, 25(2), 152-165.
- EFE. (2023). *Los niños que susurraban a los perros: así apoyan los canes a los menores en los juzgados.* <https://efe.com/espana/2023-05-22/asi-apoyan-can-es-a-menores-en-juzgados/>
- Egan, N., & Dunlop, E. O. (2023). *A Report on the Intersection of the Criminal Justice, Private Family Law and Public Law Child Care Processes in Relation to Domestic and Sexual Violence.*
- Ernberg, E., Magnusson, M., Koponen, L., & Landström, S. (2022). "It doesn't work at all, that's my experience": Swedish forensic interviewers' views on interpreter-mediated child interviews. *Child Abuse & Neglect*, 127, 105540. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2022.105540>
- Erozkan, A. (2016). The Link between Types of Attachment and Childhood Trauma. *Universal Journal of Educational Research*, 4(5), 1071-1079. <https://doi.org/10.13189/ujer.2016.040517>
- EU Agency for Fundamental Rights. (2014a). *Victims of crime in the EU: the extent and nature of support for victims.* P. O. o. t. E. Union.
- EU Agency for Fundamental Rights. (2014b). *Violence against women: an EU-wide survey.* P. O. o. t. E. Union.
- EU Agency for Fundamental Rights. (2017a). *Child-friendly justice. Perspectives and experiences of children involved in judicial proceedings as victims, witnesses or parties in nine EU Member States.*
- EU Agency for Fundamental Rights. (2017b). *Minimum age requirements related to rights of the child in the EU.*
- EU Agency for Fundamental Rights. (2018). *Reporting and complaints.*
- EU Agency for Fundamental Rights. (2024a). *Being Black in the EU: Experiences of people of African descent. Publications Office of the European Union.*
- EU Agency for Fundamental Rights. (2024b). *LGBTIQ equality at a crossroads – Progress and challenges Publications Office of the European Union.*
- EU Agency for Fundamental Rights. (2024c). *Stepping up the response to victims of crime: FRA's findings on challenges and solutions. Publications Office of the European Union.*

- EU Agency for Fundamental Rights. (2025). *Towards Integrated Child Protection Systems. Challenges, promising practices and ways forward*. P. o. o. t. E. Union.
- EU Agency for Fundamental Rights, & Council of Europe. (2022). *Handbook on European law relating to the rights of the child*. Publications Office of the European Union.
- EU Fundamental Rights Agency. (2019). *Proceedings that do justice. Justice for victims of violent crime Part II*. Publications Office of the European Union.
- European Commission. (2015). *Children's involvement in criminal, civil and administrative judicial proceedings in the 28 Member States of the EU. Policy brief*. Publications Office of the European Union.
- European Commission. (2020). *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. EU Strategy on victims' rights (2020–2025)*.
- European Commission. (2021). *EU Strategy on the Rights of the Child*. Available at: https://commission.europa.eu/document/86b296ab-95ee-4139-aad3-d7016e096195_en
- European Commission. (2023). *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2012/29/EU establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA*. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52023PC0424>
- European Commission. (2024). *Commission Recommendation of 23 April 2024 on developing and strengthening integrated child protection systems in the best interests of the child*. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2024/1238/oj/eng>
- European Parliamentary Research Service. (2023). *Revision of the Victims' Rights Directive*. M. Prpic. Available at: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/754605/EPRS_BRI\(2023\)754605_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/754605/EPRS_BRI(2023)754605_EN.pdf)
- European Parliamentary Research Service. (2024). *Violence against children in the European Union – Current situation* M. Prpic & M. Eichhorn. Available at: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2024/762472/EPRS_IDA\(2024\)762472_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2024/762472/EPRS_IDA(2024)762472_EN.pdf)
- Directive 2012/29/EU on the rights, support and protection of victims of crime (Victims' Rights Directive), (2012).
- European Union Agency for Fundamental Rights, & Council of Europe. (2022). *Handbook on European law relating to the rights of the child*. Publications Office of the European Union.
- Evans, A. D., & Lee, K. (2022). Lying: The development of conceptual understanding, moral judgments, and behavior. In M. Killen & J. G. Smetana (Eds.), *Handbook of moral development* (pp. 289-304).
- Fahsing, I., Rachlew, A., & May, L. (2023). Have you considered the opposite? A debiasing strategy for judgment in criminal investigation. *The Police Journal*, 96(1), 45-60. <https://doi.org/10.1177/0032258x211038888>
- Faller, K. (2007). *Forensic and Clinical Interviewer Roles in Child Sexual Abuse*. In (pp. 3-9). <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195311778.003.0001>
- Faller, K. (2009). Interviewing Children About Sexual Abuse: Controversies and Best Practice. *Interviewing Children about Sexual Abuse: Controversies and Best Practice*, 1-308. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195311778.001.0001>
- Fallot, R. D. (2020). *Creating Cultures of Trauma-Informed Care*. <https://aeoworks.org/wp-content/uploads/2020/05/Creating-Cultures-of-Trauma-Informed-Care.pdf>
- Federale gerechtelijke politie. (2023). *Statistische gegevens TAM_202*.
- Federale politie. (2022). *TAM – Diepste geheimen naar boven halen*.
- Federazione della Stampa, Ordine dei Giornalisti, & Telefono Azzurro. (1995). *La Carta di Treviso*. https://www.garanteinfanzia.org/sites/default/files/documenti/Carta_Treviso.pdf

- Fereidooni, F., Daniels, J. K., Krause-Utz, A. D., Hagenaaars, M. A., Smeets, T., Heins, J., Dorahy, M. J., van Emmerik, A. A. P., de Jong, P. J., Hoekstra, S., Warrens, M. J., & Lommen, M. J. J. (2023). Childhood maltreatment and adulthood victimization: An evidence-based model. *Journal of Psychiatric Research*, 167, 46-62. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2023.10.007>
- Ferragut, M., Ortiz-Tallo, M., & Blanca, M. J. (2021). Victims and Perpetrators of Child Sexual Abuse: Abusive Contact and Penetration Experiences. *International journal of environmental research and public health*, 18(18). <https://doi.org/10.3390/ijerph18189593>
- Fish, L. S. (2000). Hierarchical relationship development: Parents and children. *Journal of Marital and Family Therapy*, 26(4), 501-510. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.2000.tb00319.x>
- Fitzgerald, R. J., & Price, H. L. (2015). Eyewitness identification across the life span: A meta-analysis of age differences. *Psychological bulletin*, 141(6), 1228-1265. <https://doi.org/10.1037/bul0000013>
- Fivush, R. (2011). The development of autobiographical memory. *Annual review of psychology*, 62, 559-582. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.121208.131702>
- Fontes, L., & Faller, K. (2007). *Conducting Culturally Competent Sexual Abuse Interviews With Children From Diverse Racial, Cultural, and Socioeconomic Backgrounds*. In (pp. 164-174). <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195311778.003.0012>
- Fontes, L. A. (2005). *Child abuse and culture: Working with diverse families*. The Guilford Press.
- Fontes, L. A., & Tishelman, A. C. (2016). Language competence in forensic interviews for suspected child sexual abuse. *Child Abuse & Neglect*, 58, 51-62. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.06.014>
- Foster, I., Talwar, V., & Crossman, A. (2023). The role of rapport in eliciting children's truthful reports. *Applied Developmental Science*, 27(3), 221-237. <https://doi.org/10.1080/10888691.2022.2058507>
- Frangéž, D., Klančnik, A. T., Karer, M., Ludvigsen, B. E., Kończyk, J., Perez, F. R., Veijalainen, M., & Lewin, M. (2015). The importance of terminology related to child sexual exploitation. *Revija za Kriminalistiko in Kriminologijo*, 66, 291-299.
- Frank, M. G. (2013). Commentary: On the structure of lies and deception experiments. In *Cognitive and social factors in early deception* (pp. 127-146). Psychology Press.
- Franklin, C. A., Garza, A. D., Goodson, A., & Bouffard, L. A. (2019). Police Perceptions of Crime Victim Behaviors: A Trend Analysis Exploring Mandatory Training and Knowledge of Sexual and Domestic Violence Survivors' Trauma Responses. *Crime & Delinquency*, 66(8), 1055-1086. <https://doi.org/10.1177/0011128719845148>
- Frier, C., Ingram, J., & Nicol, L. (2022). *Joint investigative interviewing in Scotland. Provision of non-suggestive social support*.
- Gaba, S. (2020). Understanding Fight, Flight, Freeze and the Fawn Response. Another possible response to trauma. *Psychology Today*. <https://www.ptsduk.org/its-so-much-more-than-just-fight-or-flight/>
- Gagnon, K., & Cyr, M. (2017). Sexual abuse and preschoolers: Forensic details in regard of question types. *Child Abuse & Neglect*, 67, 109-118. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.02.022>
- Garner, T. (2023, 22 May 2023). *What is the Freeze Response?* <https://yourdream.liveyourdream.org/the-freeze-response-and-the-stigma-surrounding-it/>
- Gewirtz-Meydan, A., & Opuda, E. (2022). The Impact of Child Sexual Abuse on Men's Sexual Function: A Systematic Review. *Trauma, violence & abuse*, 23(1), 265-277. <https://doi.org/10.1177/1524838020939134>
- Gobierno de Canarias. (2024). *La Consejería de Presidencia pone en marcha un terapia con perros para apoyar a menores víctimas de violencia*. <https://www3.gobiernodecanarias.org/noticias/la-consejeria-de-presidencia-pone-en-marcha-un-terapia-con-perros-para-apoyar-a-menores-victimas-de-violencia/>
- Goodman, G. S., Goldfarb, D. A., Chong, J. Y., & Goodman-Shaver, L. (2014). *Children's eyewitness memory: The influence of cognitive and socio-emotional factors*. Roger Williams UL Rev. , 19.

- Gossmann, E., Erlewein, K., Hiller, T., Mayer, P., Sachser, C., Clemens, V., & Fegert, J. M. (2024). The impact of abduction and hostage-taking on the mental health of children and adolescents: a scoping review. *European Child & Adolescent Psychiatry, 33*(4), 1217-1226. <https://doi.org/10.1007/s00787-023-02362-x>
- Gouwy, M.-C., Franssens, R., Roets, A., & De Clercq, B. (2024). Is childhood lying shaped by callous-unemotional traits or does lie-telling make children more callous-unemotional? A longitudinal between- and within-person perspective. *European Child & Adolescent Psychiatry, 33*(10), 3541-3550. <https://doi.org/10.1007/s00787-024-02398-7>
- Gouwy, M. C., Bostyn, D. H., De Clercq, B., & Roets, A. (2025). The Development of a Moral Compass: Exploring Age and Gender Differences in Moral Foundations In Early and Mid-Adolescence. *Journal of adolescence, 97*(5), 1333-1343. <https://doi.org/10.1002/jad.12500>
- Greenbaum, J., & Bodrick, N. (2017). Global Human Trafficking and Child Victimization. *Pediatrics, 140*(6). <https://doi.org/10.1542/peds.2017-3138>
- Greene, C. A., Haisley, L., Wallace, C., & Ford, J. D. (2020). Intergenerational effects of childhood maltreatment: A systematic review of the parenting practices of adult survivors of childhood abuse, neglect, and violence. *Clinical psychology review, 80*, 101891. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2020.101891>
- Greenhoot, A. F., & Tsethlikai, M. (2009). Repressed and recovered memories during childhood and adolescence. In K. Kuehnle & M. Connell (Eds.), *The evaluation of child sexual abuse allegations: A comprehensive guide to assessment and testimony* (pp. 203-244). John Wiley & Sons.
- Greijer, S., & Doek, J. (2016). *Terminology Guidelines for the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse*.
- Groen, B. (2022). *Multidisciplinary approach of gender-based and domestic violence in Family Justice Centers (One Safe Place)*.
- Guerreiro, A. I., & Sedletzki, V. (2020). *Methodology for a rights-based individual assessment of the needs of child victims of crime*.
- Hailles, H. P., Yu, R., Danese, A., & Fazel, S. (2019). Long-term outcomes of childhood sexual abuse: an umbrella review. *The lancet. Psychiatry, 6*(10), 830-839. [https://doi.org/10.1016/s2215-0366\(19\)30286-x](https://doi.org/10.1016/s2215-0366(19)30286-x)
- Hale, H., Bracewell, K., Bellussi, L., Jenkins, R., Alexander, J., Devaney, J., & Callaghan, J. E. M. (2024). The Child Protection Response to Domestic Violence and Abuse: a Scoping Review of Interagency Interventions, Models and Collaboration. *Journal of family violence. https://doi.org/10.1007/s10896-024-00681-4*
- Halvorsen, J. E., Tvedt Solberg, E., & Hjelen Stige, S. (2020). "To say it out loud is to kill your own childhood." – An exploration of the first person perspective of barriers to disclosing child sexual abuse. *Children and Youth Services Review, 113*, 104999. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.104999>
- Handle With Care. (2026). *Handle With Care. https://handle-with-care.be/*
- Harris, M., & Fallot, R. D. (2001). *Using trauma theory to design service systems / Maxine Harris, Roger D. Fallot, editors. Jossey-Bass*.
- Henderson, H. M., Cho, S. J., Nogalska, A. M., & Lyon, T. D. (2021). Identifying novel forms of reluctance in commercially sexually exploited adolescents. *Child Abuse & Neglect, 115*, 104994. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2021.104994>
- Herbert, J. L., & Bromfield, L. (2019). Better Together? A Review of Evidence for Multi-Disciplinary Teams Responding to Physical and Sexual Child Abuse. *Trauma, Violence, & Abuse, 20*(2), 214-228. <https://doi.org/10.1177/1524838017697268>
- Herbots, K., Lembrechts, S., & Pleysier, S. (2019). *Country information on child protection systems. Vlaanderen – België*.
- Herland, M. (2023). Narratives of child sexual abuse—Conceptualizing relational complexities. *Children & Society, 37*. <https://doi.org/10.1111/chso.12706>
- Hershkowitz, I. (2009). Socioemotional Factors in Child Sexual Abuse Investigations. *Child Maltreatment, 14*(2), 172-181. <https://doi.org/10.1177/1077559508326224>

- Hershkowitz, I., Lamb, M., & Katz, C. (2014). Allegation Rates in Forensic Child Abuse Investigations: Comparing the Revised and Standard NICHD Protocols. *Psychology, Public Policy, and Law*, 20, 336-344. <https://doi.org/10.1037/a0037391>
- Hershkowitz, I., Lamb, M. E., Blasbalg, U., & Karni-Visel, Y. (2021). The dynamics of two-session interviews with suspected victims of abuse who are reluctant to make allegations. *Development and psychopathology*, 33(2), 739-747. <https://doi.org/10.1017/s0954579420001820>
- Hershkowitz, I., Lamb, M. E., Orbach, Y., Katz, C., & Horowitz, D. (2012). The development of communicative and narrative skills among preschoolers: Lessons from forensic interviews about child abuse. *Child Development*, 83(2), 611-622. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2011.01704.x>
- Hershler, A. (2021). Chapter 4 Window of Tolerance. In H. Abby, H. Lesley, N. Patricia, & W. Shelley (Eds.), *Looking at Trauma* (pp. 25-28). Penn State University Press. <https://doi.org/doi:10.1515/9780271092287-008>
- Hickle, K. (2017). *A Trauma-Informed Approach: Policing Responses to Child Sexual Exploitation*.
- Hickle, K. (2020). Introducing a trauma-informed capability approach in youth services. *Children & Society*, 34. <https://doi.org/10.1111/chso.12388>
- Hickle, K. (2022). *Knowledge Exchange Network: Trauma-Informed Principles, Practice and Supervision*.
- Hill, L., Lundy, L., & Mitchell, M. (2021). *PROMISE. Building a Culture of Participation in Barnahus. Implementing Children's Right to Participate in Decision-Making*. The Council of the Baltic Sea States Secretariat & O. L. Haldorsson.
- Hillis, S., Mercy, J., Amobi, A., & Kress, H. (2016). Global Prevalence of Past-year Violence Against Children: A Systematic Review and Minimum Estimates. *Pediatrics*, 137(3), e20154079. <https://doi.org/10.1542/peds.2015-4079>
- Hiltz, B., & Bauer, G. (2003). Drawings in forensic interviews of children. *APRI Update*, 16(3), 1-2.
- Holder, E. H., Mason, K. V., & Listenbee, R. L. (2014). *Law Enforcement Response to Child Abuse. Portable Guide to Investigating Child Abuse*.
- Infovictims. (2025). Droit à une évaluation personnalisée. <https://infovictimes.fr/fr/droit-a-une-evaluation-personnalisee>
- Institute of Medicine, & National Research Council. (2014). Consequences of child abuse and neglect In A. Petersen, J. Joseph, & M. Feit (Eds.), *New Directions in Child Abuse and Neglect Research*. The National Academies Press
- Institute on Trauma and Trauma-Informed Care. (2022). *Trauma-Informed Organizational Change Manual*.
- Izaguirre, A., & Cater, A. (2018). Child Witnesses to Intimate Partner Violence: Their Descriptions of Talking to People About the Violence. *Journal of interpersonal violence*, 33(24), 3711-3731. <https://doi.org/10.1177/0886260516639256>
- Jawaid, A., Roszkowski, M., & Mansuy, I. M. (2018). Chapter Twelve - Transgenerational Epigenetics of Traumatic Stress. In B. P. F. Rutten (Ed.), *Progress in Molecular Biology and Translational Science* (Vol. 158, pp. 273-298). Academic Press. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/bs.pmbts.2018.03.003>
- Jersey Psychology and Wellbeing Service. (2020). *The Window of Tolerance: Supporting the wellbeing of children and young people*
- Jina, R., & Thomas, L. S. (2013). Health consequences of sexual violence against women. *Best Practice & Research Clinical Obstetrics & Gynaecology*, 27(1), 15-26. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.bpobgyn.2012.08.012>
- Johansson, S., Stefansen, K., Bakketeig, E., & Kaldal, A. (2017). Implementing the Nordic Barnahus Model: Characteristics and Local Adaptions. In S. Johansson, K. Stefansen, E. Bakketeig, & A. Kaldal (Eds.), *Collaborating Against Child Abuse: Exploring the Nordic Barnahus Model* (pp. 1-31). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-58388-4_1
- Kabzińska, J., Szafrńska, M., & Jastrzębska, M. (2025). Eyewitness credibility assessments in criminal proceedings: how much psychology is there in a legal task? *Problems of Forensic Sciences*, 2024(140), 311-333. <https://doi.org/10.4467/12307483pfs.24.019.21618>

- Katz, C., Hershkowitz, I., Malloy, L. C., Lamb, M. E., Atabaki, A., & Spindler, S. (2012). Non-verbal behavior of children who disclose or do not disclose child abuse in investigative interviews. *Child Abuse & Neglect*, 36(1), 12-20. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2011.08.006>
- Kelly, K. R. (2015). Insecure attachment representations and child personal narrative structure: implications for delayed discourse in pre-school aged children. *Attachment & Human Development*, 17(5), 448-471.
- Keygnaert, I., Baert, S., Cardon, A., Moysse, S., Gilles, C., Rousseau, C., Remmery, M. W., J., Libois, A., Hainaut, M., Uurlings, F., Verplancke, J., Lemmens, G., & Roelens, K. (2021). *Handelingsplan voor minderjarige slachtoffers in de Zorgcentra na Seksueel Geweld*.
- Keygnaert, I., De Schrijver, L., Cismaru Inescu, A., Schapansky, E., Nobels, A., Hahaut, B., Stappers, C., De Bauw, Z., Lemonne, A., Renard, B., Weewauters, M., Nisen, L., Vander Beken, T., & Vandeviver, C. (2021). *UN-MENAMAIS - Understanding the Mechanisms, Nature, Magnitude and Impact of Sexual Violence in Belgium*. http://www.belspo.be/belspo/brain-be/projects/FinalReports/UN-MENAMAIS_FinalRep_v2.pdf
- Keygnaert, I., Van Der Gucht, B., De Schrijver, L., Van Braeckel, D., & Roelens, K. (2018). Holistische zorg voor slachtoffers van seksueel geweld. In L. Gijs, L. Aerts, M. Dewitte, P. Enzlin, J. Georgiadis, B. Kreukels, & E. Meuleman (Eds.), *Leerboek seksuologie* (pp. 407-427). Bohn Stafleu van Loghum
- Killen, M., & Smetana, J. G. (2022). *Handbook of Moral Development* (Vol. 3). Routledge <https://doi.org/https://doi.org/10.4324/9781003047247>
- Klemfuss, J. Z., & Olaguez, A. P. (2020). Individual Differences in Children's Suggestibility: An Updated Review. *Journal of Child Sexual Abuse*, 29(2), 158-182. <https://doi.org/10.1080/10538712.2018.1508108>
- Kogan, I., Weißmann, M., & Dollmann, J. (2024). Police discrimination and police distrust among ethnic minority adolescents in Germany. *Frontiers in sociology*, 9, 1231774. <https://doi.org/10.3389/fsoc.2024.1231774>
- Korkman, J., Otgaar, H., Geven, L. M., Bull, R., Cyr, M., Hershkowitz, I., Mäkelä, J. M., Mattison, M., Milne, R., Santtila, P., van Koppen, P., Memon, A., Danby, M., Filipovic, L., Garcia, F. J., Gewehr, E., Gomes Bell, O., Järvillehto, L., Kask, K.,...Volbert, R. (2024). White paper on forensic child interviewing: research-based recommendations by the European Association of Psychology and Law. *Psychology, Crime & Law*, 1-44. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2024.2324098>
- Korkman, J., Pakkanen, T., & Laajasalo, T. (2017). Child Forensic Interviewing in Finland: Investigating Suspected Child Abuse at the Forensic Psychology Unit for Children and Adolescents. In S. Johansson, K. Stefansen, E. Bakketeig, & A. Kaldal (Eds.), *Collaborating Against Child Abuse: Exploring the Nordic Barnahus Model* (pp. 145-164). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-58388-4_7
- Krackow, E. (2018). Clinical and Forensic Interviewing of Children and Adults with Autism Spectrum Disorder: Strategies for Improving Eyewitness Memory Reports. In *The Wiley handbook of memory, autism spectrum disorder, and the law* (pp. 311-339). <https://doi.org/10.1002/9781119158431.ch16>
- La Rooy, D., Brubacher, S., Aromäki-Stratos, A., Cyr, M., Hershkowitz, I., Korkman, J., Myklebust, T., Naka, M., Peixoto, C., Roberts, K., Stewart, H., & Lamb, M. (2015). The NICHD protocol: A review of an internationally-used evidence-based tool for training child forensic interviewers. *Journal of Criminological Research, Policy and Practice*, 1, 76-89. <https://doi.org/10.1108/JCRPP-01-2015-0001>
- Lahtinen, H.-M., Laitila, A., Korkman, J., & Ellonen, N. (2018). Children's disclosures of sexual abuse in a population-based sample. *Child Abuse & Neglect*, 76, 84-94. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.10.011>
- Lamb, M., Brown, D., Hershkowitz, I., Orbach, Y., & Esplin, P. (2018). *Tell Me What Happened: Questioning Children About Abuse*. John Wiley. <https://doi.org/10.1002/9781118881248>
- Lamb, M. E., Hershkowitz, I., Orbach, Y., & Esplin, P. W. (2008). *Tell Me What Happened: Structured Investigative Interviews of Child Victims and Witnesses*. Wiley.
- Lamb, M. E., Hershkowitz, I., Orbach, Y., & Esplin, P. W. (2011). *Tell me what happened: Structured investigative interviews of child victims and witnesses* (Vol. 56). John Wiley & Sons.
- Lamb, M. E., Orbach, Y., Hershkowitz, I., Esplin, P. W., & Horowitz, D. (2007). A structured forensic interview protocol improves the quality and informativeness of investigative interviews with children: A review of research using the NICHD Investigative Interview Protocol. *Child Abuse & Neglect*, 31(11), 1201-1231. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2007.03.021>

- Lamb, M. E., Orbach, Y., Sternberg, K. J., Hershkowitz, I., & Horowitz, D. (2000). Accuracy of Investigators' Verbatim Notes of Their Forensic Interviews with Alleged Child Abuse Victims. *Law and Human Behavior*, 24(6), 699-708. <https://doi.org/10.1023/A:1005556404636>
- Lamonaca, S., Vanhoutte, K., Linthout, L., De Schrijver, L., Clarke, V., Correia, R., & Keygnaert, I. (2021). *Καλή Πρακτική tool for police hearings with migrant, applicant for international protection, refugee (MAR), trafficked, and LGBT+ victims of sexual violence.*
- Le ministre de l'Intérieur, Le garde des Sceaux, m. d. l. J., & Santé, L. m. d. S. e. d. l. (2021). *Déploiement des dispositifs d'accueil et d'accompagnement des victimes de violences conjugales, intrafamiliales et/ou sexuelles au sein des établissements de santé.*
- Leander, L. (2010). Police interviews with child sexual abuse victims: Patterns of reporting, avoidance and denial. *Child Abuse & Neglect*, 34(3), 192-205. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2009.09.011>
- Lee, S. (2025). Children's delayed memory accuracy: examining mechanisms of children's anxiety and parental attachment tendencies. *Current Psychology*, 44(6), 4382-4392. <https://doi.org/10.1007/s12144-025-07491-x>
- Lee, S., & Kim, J. (2025). Effects of question type, time delay, and attachment security on children's "don't know" responses in memory interviews. *Current Psychology*, 44(5), 3992-4001. <https://doi.org/10.1007/s12144-025-07453-3>
- Leiria, M., & Nunes, C. (2023). Children's Perceptions of their Involvement in Judicial Child Protection, Family and Criminal Proceedings: A Systematic Review. *The International Journal of Children's Rights*, 31(3), 624-658. <https://doi.org/10.1163/15718182-31030004>
- Lemaigre, C., Taylor, E. P., & Gittoes, C. (2017). Barriers and facilitators to disclosing sexual abuse in childhood and adolescence: A systematic review. *Child Abuse & Neglect*, 70, 39-52. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.05.009>
- Liagre, F., & Verleysen, C. (2016). *EUCPN Toolbox Series No.7. Preventing Secondary Victimization policies & practices.*
- Lowenstein, J., Blank, H., & Sauer, J. D. (2010). Uniforms Affect the Accuracy of Children's Eyewitness Identification Decisions. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 7(1), 59-73. <https://doi.org/10.1002/jip.104>
- Luf, A., Comanita, A., Knoll, M., Mair, J., Neudecker, B., Studener-Kuras, R., Tkavc, F., & Wukovits, A. (2025). *Implementation of Directive 2012/29/EU in respect to child victims of violence. National Report Austria.*
- Lyon, T. D., Wandrey, L., Ahern, E., Licht, R., Sim, M. P., & Quas, J. A. (2014). Eliciting maltreated and nonmaltreated children's transgression disclosures: narrative practice rapport building and a putative confession. *Child Development*, 85(4), 1756-1769. <https://doi.org/10.1111/cdev.12223>
- Maniglio, R. (2009). The impact of child sexual abuse on health: a systematic review of reviews. *Clinical psychology review*, 29(7), 647-657. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2009.08.003>
- Margoni, F., & Surian, L. (2017). Children's intention-based moral judgments of helping agents. *Cognitive Development*, 41, 46-64. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.cogdev.2016.12.001>
- Marinović, D., Palijan, T. Z., Marinović, M., Krpina, M. G., Piglič, I., & Nikolić, H. (2010). Obtaining the child testimony in the criminal proceedings. *Collegium antropologicum*, 34 Suppl 2, 253-256.
- Mason, F., & Lodrick, Z. (2013). Psychological consequences of sexual assault. *Best Practice & Research Clinical Obstetrics & Gynaecology*, 27(1), 27-37. <https://doi.org/10.1016/j.bpobgyn.2012.08.015>
- Mattison, M., Dando, C. J., & Ormerod, T. C. (2018). Drawing the answers: Sketching to support free and probed recall by child witnesses and victims with autism spectrum disorder. *Autism*, 22(2), 181-194. <https://doi.org/10.1177/1362361316669088>
- Merckelbach, H. (2004). Telling a good story: Fantasy proneness and the quality of fabricated memories. *Personality and Individual Differences*, 37(7), 1371-1382. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.paid.2004.01.007>
- Merritt, K. A., Ornstein, P. A., & Spicker, B. (1994). Children's memory for a salient medical procedure: implications for testimony. *Pediatrics*, 94(1), 17-23.

- Mervielde, I., De Fruyt, F., & De Clercq, B. (2009). *HiPIC: Hiërarchische Persoonlijkheidsvragenlijst voor kinderen*.
- Michael, I., & Petridou, I. (2025). *Implementation of Directive 2012/29/EU in respect to child victims. National Report Cyprus*.
- Middleton, W., Sachs, A., & Dorahy, M. J. (2017). The abused and the abuser: Victim–perpetrator dynamics. *Journal of Trauma & Dissociation*, 18(3), 249-258. <https://doi.org/10.1080/15299732.2017.1295373>
- Minister for Children and Youth Affairs. (2017). *Children First: National Guidance for the Protection and Welfare of Children*.
- Ministerie van Veiligheid en Justitie, & Ministerie van Volksgezondheid, W. e. S. (2017). *Het afwegingskader in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling*.
- Ministero Dell'Interno. (2014). *Vademecum per le forze di polizia*. https://www.garanteinfanzia.org/sites/default/files/documenti/Vademecum_Forza_di_Polizia_tascabile_0.pdf
- Ministerul Justiției. (2024). *Raport de Monitorizare. Strategia de dezvoltare a sistemului judiciar 2022 – 2025*.
- Monteiro, B. (2022). *Pathways for Inclusive Individual Assessments of Children in Criminal Proceedings*.
- Moolman, B., Tolla, T., Essop, R., Isaacs, N., & Makoae, M. (2023). "I felt like I was going to cause conflict. So, I kept quiet ..." (Female child rape victim, 15 years). *Child Abuse & Neglect*, 144, 106355. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2023.106355>
- Morrison, S. E., Bruce, C., & Wilson, S. (2018). Children's Disclosure of Sexual Abuse: A Systematic Review of Qualitative Research Exploring Barriers and Facilitators. *Journal of Child Sexual Abuse*, 27(2), 176-194. <https://doi.org/10.1080/10538712.2018.1425943>
- Moylan, C. A., Herrenkohl, T. I., Sousa, C., Tajima, E. A., Herrenkohl, R. C., & Russo, M. J. (2010). The Effects of Child Abuse and Exposure to Domestic Violence on Adolescent Internalizing and Externalizing Behavior Problems. *Journal of family violence*, 25(1), 53-63. <https://doi.org/10.1007/s10896-009-9269-9>
- Mrug, S., & Windle, M. (2010). Prospective effects of violence exposure across multiple contexts on early adolescents' internalizing and externalizing problems. *Journal of child psychology and psychiatry, and allied disciplines*, 51(8), 953-961. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2010.02222.x>
- Muresan, A., Butyka, C., Moisa, C., & Oltean, I. (2025). *Implementation of Directive 2012/29/EU in respect of child victims. National Report Romania*.
- Murphy-Oikonen, J., McQueen, K., Miller, A., Chambers, L., & Hiebert, A. (2022). Unfounded Sexual Assault: Women's Experiences of Not Being Believed by the Police. *Journal of interpersonal violence*, 37(11-12), Np8916-np8940. <https://doi.org/10.1177/0886260520978190>
- Murphy, D. (2018). Interviewing individuals with an autism spectrum disorder in forensic settings. *International Journal of Forensic Mental Health*, 17(4), 310-320. <https://doi.org/10.1080/14999013.2018.1518939>
- Myers, J. E. B. (2005). *Myers on Evidence in Child, Domestic and Elder Abuse Cases (Vol. 4)*. Panel Publishers
- Nadal, K. L., Quintanilla, A., Goswick, A., & Sriken, J. (2015). Lesbian, gay, bisexual, and queer people's perceptions of the criminal justice system: Implications for social services. *Journal of Gay & Lesbian Social Services*, 27(4), 457-481.
- National Children's Alliance (NCA). (2011). *ChildFirst Forensic Interview Protocol*.
- National Institute for the Clinical Application of Behavioral Medicine. (2019). *How to Help Your Clients Understand Their Window of Tolerance*. In.
- National Institute of Mental Health. (2023). *Post-Traumatic Stress Disorder*. <https://www.nimh.nih.gov/health/publications/post-traumatic-stress-disorder-ptsd>
- NCAC. (2019). *National Children's Advocacy Center's Child Forensic Interview Structure*.
- Nederlands Jeugdinstituut. (2025). *Beschermende en risicofactoren bij kindermishandeling*. <https://www.nji.nl/kennis/kindermishandeling/beschermende-en-risicofactoren-bij-kindermishandeling>

- Neumann, D. A., Houskamp, B. M., Pollock, V. E., & Briere, J. (1996). The Long-Term Sequelae of Childhood Sexual Abuse in Women: A Meta-Analytic Review. *Child Maltreatment, 1*(1), 6-16. <https://doi.org/10.1177/1077559596001001002>
- Newlin, C., Steele, L. C., Chamberlin, A., Anderson, J., Kenniston, J., Russell, A., Stewart, H., & Vaughan-Eden, V. (2015). Child Forensic Interviewing: Best Practices. *Juvenile Justice Bulletin*
- NICE. (2018). *Post-traumatic stress disorder: NICE guideline*. <https://www.nice.org.uk/guidance/ng116>
- NICHHD. (2021). *The National Institute of Child Health and Human Development (NICHD) Protocol: Interview Guide. Revised Investigative Interview: Version 2021*.
- Norman, R. E., Byambaa, M., De, R., Butchart, A., Scott, J., & Vos, T. (2012). The long-term health consequences of child physical abuse, emotional abuse, and neglect: a systematic review and meta-analysis. *PLoS medicine, 9*(11), e1001349. <https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1001349>
- O'Donnell, R. (2020). *PROMISE. At the Crossroads. Exploring changes to criminal justice proceedings when they intersect with child protection proceedings in cases involving child victims of violence*. Council of the Baltic Sea States Secretariat and Child Circle.
- OECD. (2023). *OECD Child-Friendly Justice Framework. Building a People-Centred Justice System*.
- Ogle, C. M., Block, S. D., Harris, L. S., Goodman, G. S., Pineda, A., Timmer, S., Urquiza, A., & Saywitz, K. J. (2013). Autobiographical memory specificity in child sexual abuse victims. *Development and psychopathology, 25*(2), 321-332. <https://doi.org/10.1017/s0954579412001083>
- Orbach, Y., Hershkowitz, I., Lamb, M. E., Sternberg, K. J., Esplin, P. W., & Horowitz, D. (2000). Assessing the value of structured protocols for forensic interviews of alleged child abuse victims. *Child Abuse & Neglect, 24*(6), 733-752. [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(00\)00137-X](https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0145-2134(00)00137-X)
- Otgaar, H., Meijer, E. H., Giesbrecht, T., Smeets, T., Candel, I., & Merckelbach, H. (2010). Children's suggestion-induced omission errors are not caused by memory erasure. *Consciousness and Cognition, 19*(1), 265-269. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.concog.2009.09.015>
- Patterson, T., & Pipe, M.-E. (2009). Exploratory assessments of child abuse: Children's responses to interviewer's questions across multiple interview sessions. *Child Abuse & Neglect, 33*(8), 490-504. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2008.12.012>
- Pereira, A., Peterman, A., Neijhoft, A. N., Buluma, R., Daban, R. A., Islam, A., Kainja, E. T. V., Kaloga, I. F., Kheam, T., Johnson, A. K., Maternowska, M. C., Potts, A., Rottanak, C., Samnang, C., Shawa, M., Yoshikawa, M., & Palermo, T. (2020). Disclosure, reporting and help seeking among child survivors of violence: a cross-country analysis. *BMC public health, 20*(1), 1051. <https://doi.org/10.1186/s12889-020-09069-7>
- Policja.pl. (2007). *Standardy miejsca przesłuchiwania dzieci*.
- Pompedda, F., Antfolk, J., Zappalà, A., & Santtila, P. (2017). A Combination of Outcome and Process Feedback Enhances Performance in Simulations of Child Sexual Abuse Interviews Using Avatars. *Frontiers in psychology, 8*, 1474. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01474>
- Pompedda, F., Zappalà, A., & Santtila, P. (2015). Simulations of child sexual abuse interviews using avatars paired with feedback improves interview quality. *Psychology, Crime & Law, 21*(1), 28-52. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2014.915323>
- Pompedda, F., Zhang, Y., Haginoya, S., & Santtila, P. (2022). A Mega-Analysis of the Effects of Feedback on the Quality of Simulated Child Sexual Abuse Interviews with Avatars. *Journal of Police and Criminal Psychology, 37*(3), 485-498. <https://doi.org/10.1007/s11896-022-09509-7>
- Pontedeira, C., Afonso, I., Fernandes, M., & Pinheiro, F. (2025). *Implementation of Directive 2012/29/EU in respect to minor victims. National report Portugal*.
- Poole, D. A., & Bruck, M. (2012). Divining Testimony? The Impact of Interviewing Props on Children's Reports of Touching. *Developmental review : DR, 32*(3), 165-180. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2012.06.007>
- Poole, D. A., & Lamb, M. E. (1998). *Investigative interviews of children: a guide for helping professionals (1st ed.)*. American Psychological Association.

- Prather, T. A. (2002). *Addressing the culture of silence: Child abuse and family violence training*. University of Washington.
- PROMISE. (2017). *Barnahus Quality Standards. Guidance for Multidisciplinary and Interagency Response to Child Victims and Witnesses of Violence Council of the Baltic Sea States Secretariat and Child Circle*.
- Quas, J. A., Stolzenberg, S. N., & Lyon, T. D. (2018). The effects of promising to tell the truth, the putative confession, and recall and recognition questions on maltreated and non-maltreated children's disclosure of a minor transgression. *Journal of Experimental Child Psychology*, 166, 266-279. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jecp.2017.08.014>
- Rechtbank eerste aanleg Oost-Vlaanderen. (2024). *Gentse familierechtbank start pilootproject vertrouwenspersoon voor kinderen in familiezaken*.
- Republic of Croatia, & Ministry of the Interior. (2025). *Online prijava zlostavljanja djeteta – RED BUTTON*. <https://mup.gov.hr/ostalo/online-prijave/online-prijava-zlostavljanja-djeteta-red-button/281667>
- Rohrbaugh, M., London, K., & Hall, A. K. (2016). *Planning the forensic interview*. In *Forensic interviews regarding child sexual abuse: A guide to evidence-based practice* (pp. 197-218). Cham: Springer International Publishing.
- Russell, A., MEd, NCC, & Dip CFC. (2019). *Forensic Interview Room Set-up*.
- Salmon, K., Roncolato, W., & Gleitzman, M. (2003). Children's reports of emotionally laden events: Adapting the interview to the child. *Applied Cognitive Psychology: The Official Journal of the Society for Applied Research in Memory and Cognition*, 17(1), 65-79. <https://doi.org/10.1002/acp.845>
- SAMHSA. (2014). *SAMHSA's Concept of Trauma and Guidance for a Trauma-Informed Approach*.
- SAMHSA. (2023). *Practical Guide for Implementing a Trauma-Informed Approach*. S. Publication.
- Saykaly, C., Crossman, A., & Talwar, V. (2017). High Cognitive Load During Cross-Examination: Does It Improve Detection of Children's Truths and Lies? *Psychiatry, Psychology and Law*, 24(2), 278-291. <https://doi.org/10.1080/13218719.2016.1197816>
- Schnyder, U., Bryant, R. A., Ehlers, A., Foa, E. B., Hasan, A., Mwit, G., Kristensen, C. H., Neuner, F., Oe, M., & Yule, W. (2016). Culture-sensitive psychotraumatology. *European Journal of Psychotraumatology*, 7(1), 31179. <https://doi.org/10.3402/ejpt.v7.31179>
- Schouten, P. J. (2016). *Traumaseksualiteit: als jongen seksueel misbruikt, mannen tussen slachtoffer- en ouderschap* (Vol. 1). Eburon
- Simcock, G., & Hayne, H. (2002). Breaking the Barrier? Children Fail to Translate Their Preverbal Memories into Language. *Psychological Science*, 13(3), 225-231. <https://doi.org/10.1111/1467-9280.00442>
- Smith, A. C., & LeVoy, M. (2015). *Guide to the EU Victims' Directive: Advancing Access to Protection, Services and Justice for Undocumented Migrants*.
- Smith, K., & Milne, R. (2011). *Planning the Interview*. In (pp. 87-107). <https://doi.org/10.1002/9781119998495.ch5>
- Soleto, H., Jullien, J., & Escudero, I. (2022). *Benchmark Protocol. Belgium, Estonia, Greece, Italy & Spain. ENCLAVE. Enhancing the capacity of legal & justice professionals on forensic interview procedures for child victims and witnesses of violence*.
- Soleto, H., Jullien, J., Fiodorova, A., & Gonzalez, F. (2025a). *Implementation of Directive 2012/29/EU in respect to child victims. National report Spain*.
- Soleto, H., Jullien, J., Fiodorova, A., & Gonzalez, F. (2025b). *Transnational report on the strengths and shortcomings regarding child-friendly justice after violence against children. Transnational report in nine EU member states*.
- Sommers-Flanagan, J., Zeleke, W., & Hood, M. (2015). *Clinical Interview*. In. <https://doi.org/10.1002/9781118625392.wbecp117>
- Sousa, C., Herrenkohl, T. I., Moylan, C. A., Tajima, E. A., Klika, J. B., Herrenkohl, R. C., & Russo, M. J. (2011). Longitudinal study on the effects of child abuse and children's exposure to domestic violence, parent-child attachments, and antisocial behavior in adolescence. *Journal of Interpersonal Violence*, 26(1), 111-136. <https://doi.org/10.1177/0886260510362883>

- Spinazzola, J., Ford, J., Lanktree, C., Blaustein, M., Cloitre, M., DeRosa, R., Hubbard, R., Kagan, R., Liataud, J., Mallah, K., Olafson, E., & van der Kolk, B. (2005). Complex Trauma in Children and Adolescents. *Psychiatric Annals*, 35, 390-398. <https://doi.org/10.3928/00485713-20050501-05>
- Steele, L. C. (2010). *Narrative Practice (What is it and Why is it Important?)*.
- Steele, L. C. (2020). *Interviewing Preschool Children APSAC Advisor*, 32, 64-71.
- Steering Committee for the Rights of the Child (CDENF). (2022a). *Draft Recommendation CM/Rec(2022)XX of the Committee of Ministers to Member States containing Guidelines on Strengthening reporting systems on violence against children*.
- Steering Committee for the Rights of the Child (CDENF). (2022b). *Reporting mechanisms and practices concerning violence against children in several Council of Europe Member States*.
- Sugimura, T. (2011). Difficulty among young children in remembering bystanders: young children's omission errors in eyewitness memory for a real-life event. *Psychology, Crime & Law*, 17(4), 293-303. <https://doi.org/10.1080/10683160902926133>
- Taal, T. (2025). *Implementation of Directive 2012/29/EU in respect of child victims. National report Estonia*.
- Talwar, V., & Crossman, A. (2011). Chapter 4 - From little white lies to filthy liars: The evolution of honesty and deception in young children. In J. B. Benson (Ed.), *Advances in Child Development and Behavior* (Vol. 40, pp. 139-179). JAI. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/B978-0-12-386491-8.00004-9>
- Talwar, V., Crossman, A. M., Block, S., Brubacher, S., Dianiska, R., Becerra, A. K. E., Goodman, G., Huffman, M. L., Lamb, M. E., London, K., La Rooy, D., Lyon, T. D., Malloy, L. C., Maltby, L., Greco, V. P. N., Powell, M., Quas, J., Rood, C. J., Spyksma, S. D.,...Wylie, B. (2025). Urgent issues and prospects on investigative interviews with children and adolescents. *Legal and Criminological Psychology* 30(1), 61-82. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/lcrp.12269>
- Talwar, V., & Lee, K. (2008). Social and cognitive correlates of children's lying behavior. *Child Development*, 79(4), 866-881. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2008.01164.x>
- Talwar, V., Lee, K., Bala, N., & Lindsay, R. C. (2002). Children's conceptual knowledge of lying and its relation to their actual behaviors: implications for court competence examinations. *Law and Human Behavior*, 26(4), 395-415. <https://doi.org/10.1023/a:1016379104959>
- Talwar, V., Lee, K., Bala, N., & Lindsay, R. C. (2006). Adults' judgments of children's coached reports. *Law and Human Behavior*, 30(5), 561-570. <https://doi.org/10.1007/s10979-006-9038-8>
- Terr, L. C. (1991). Childhood traumas: an outline and overview. *American Journal of Psychiatry*, 148(1), 10-20. <https://doi.org/10.1176/ajp.148.1.10>
- Thanasoula, S., Koutentaki, T., & Tsaka, C. (2025). *Implementation of Directive 2012/29/EU in respect to child victims. National report Greece*.
- The National Association for People Abused in Childhood. (2025). *What are the six key principles of a trauma-informed approach?* <https://napac.org.uk/blog-what-are-the-six-key-principles-of-a-trauma-informed-approach/>
- The National Child Traumatic Stress Network. *Complex Trauma*. <https://www.nctsn.org/what-is-child-trauma/trauma-types/complex-trauma#:~:text=Complex%20trauma%20describes%20both%20children's,as%20abuse%20or%20profound%20neglect>
- The National Child Traumatic Stress Network. (2007). *Culture and Trauma Brief. Organizational, Cultural, and Linguistic Competence*. https://www.nctsn.org/sites/default/files/resources/organizational_cultural_linguistic_competence.pdf
- Thomsen, L. (2020). The developmental origins of social hierarchy: how infants and young children mentally represent and respond to power and status. *Current Opinion in Psychology*, 33, 201-208. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2019.07.044>
- Tomasello, M. (2000). Do young children have adult syntactic competence? *Cognition*, 74(3), 209-253. [https://doi.org/10.1016/S0010-0277\(99\)00069-4](https://doi.org/10.1016/S0010-0277(99)00069-4)

- Turman, K. M., & Poyer, L. P. (1998). *Child Victims and Witnesses: A Handbook for Criminal Justice Professionals*.
- UK Ministry of Justice, & Council, N. P. C. (2022). *Achieving Best Evidence in Criminal Proceedings: Guidance on Interviewing Victims and Witnesses, and Guidance on Using Special Measures*.
- UK Ministry of Justice, & National Police Chiefs' Council. (2022). *Achieving Best Evidence in Criminal Proceedings: Guidance on Interviewing Victims and Witnesses, and Guidance on Using Special Measures*.
- Ulrich, R. S., Zimring, C., Zhu, X., DuBose, J., Seo, H. B., Choi, Y. S., Quan, X., & Joseph, A. (2008). A review of the research literature on evidence-based healthcare design. *Herd*, 1(3), 61-125. <https://doi.org/10.1177/193758670800100306>
- UN Office for Drug Control and Crime Prevention. (2024). *Explainer: Understanding Child Trafficking*. <https://www.unodc.org/unodc/frontpage/2024/July/explainer-understanding-child-trafficking.html>
- UNICEF. (2017). *A Familiar Face: Violence in the lives of children and adolescents*.
- UNICEF. (2025a). *Cyberbullying: What it is and how to stop it. What teens want to know about cyberbullying*.
- UNICEF. (2025b). *Violence against children*. <https://data.unicef.org/topic/child-protection/violence/>
- United Nations. (2005). *United Nations Guidelines on Justice in Matters involving Child Victims and Witnesses of Crime. ECOSOC Resolution 2005/20*.
- United Nations. (2019). *United Nations Strategy and Plan of Action on Hate Speech*.
- United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. (2026). *Harmful practices. OHCHR and women's human rights and gender equality*. <https://www.ohchr.org/en/women/harmful-practices>
- Universiteit Gent. (2025). *Beëdigd tolken en Beëdigd vertalen*. <https://www.ugent.be/lw/vtc/nl/opleidingen/permanentevorming/beedigd-tolken-vertalen>
- Universiteit van Vlaanderen. (2020). *Wat doet mishandeling met een kinderebrein?* [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=cENXlup_B6w
- UNODC. (1999). *Handbook on Justice for Victims. On the use and application of the Declaration of Basic principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power*.
- UNODC. (2009). *Handbook for Professionals and Policymakers on Justice Matters involving Child Victims and Witnesses of Crime* (Criminal Justice Handbook Series, Issue).
- UZGent, Universiteit Gent, ICRH, VIORESC, GAMS, & FOD Volksgezondheid. (2025). *Operatie Alert*. <https://operatiealert.be/over-ons/>
- van der Kolk, B. (2014). *The Body Keeps the Score: Brain, Mind, and Body in the Healing of Trauma*. Penguin Group
- Van Hoorde, K., Stroobants, T., & Vanderfaellie, J. (2023). *Ontwerprapport. Handle With Care Binnen Basisonderwijs. Een signaal van politie naar school bij intrafamiliaal geweld*.
- Van Wijk, A., Dickie, S., Kornmann-Hardeman, M., & Van Ham, T. (2018). *Minderjarige slachtoffers van zedenmisdriven gehoord. Een kwalitatief onderzoek naar de verhoorpraktijk*.
- Vandormael, C., Schoenhals, L., Hüppi, P. S., Filippa, M., & Borradori Tolsa, C. (2019). Language in Preterm Born Children: Atypical Development and Effects of Early Interventions on Neuroplasticity. *Neural plasticity*, 2019, 6873270. <https://doi.org/10.1155/2019/6873270>
- Vasileva, M., & Petermann, F. (2018). Attachment, Development, and Mental Health in Abused and Neglected Preschool Children in Foster Care: A Meta-Analysis. *Trauma, violence & abuse*, 19(4), 443-458. <https://doi.org/10.1177/1524838016669503>
- Vásquez, N. G., Felipe, M. L., Pereira, F. O. R., & Kuhnen, A. (2019). Luminous and visual preferences of young children in their classrooms: Curtain use, artificial lighting and window views. *Building and Environment*, 152, 59-73. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2019.01.049>
- Verelst, A., Szelei, N., Clarke, V., Boychenko, O., Linthout, L., & Keygnaert, I. (2021). *Safe reporting framework for migrant victims of violence*.

- Versweyvelt, A., & Put, J. (2018). *Wegwijzers beroepsgeheim. Meldrechten en meldplichten*.
- Vervaeet, F., Baert, S., & Keygnaert, I. (2025). *Implementation of Directive 2012/29/EU in respect to minor victims of violence. National Report Belgium*.
- Vervaeet, F., Baert, S., & Keygnaert, I. (Eds.). (2026). *Guide for professionals on forensic interviewing and protection of child victims of violence in criminal justice proceedings*. CHILD Project. <https://doi.org/10.5281/zenodo.20329700>
- Victim Support Europe. (2022a). *National Framework for Comprehensive Victim Support*.
- Victim Support Europe. (2022b). *Transforming how we communicate with victims. Moving beyond information provision to a system of communication*.
- Victim Support Europe. (2023). *Victims of Crime Model Provision Paper. VSE's vision for a revised victims' rights directive*.
- Victim Support Europe, Sadowski, I., & Okroglic, P. (2019). *Victims of Crime Implementation Analysis of Rights in Europe*. National Report France.
- Voogt, A., Klettke, B., & Mohebbi, M. (2021). The Development and Validation of the Child Sexual Assault Victim Credibility Scale: An Instrument to Measure Laypersons' Perceptions of Victim Credibility. *Journal of interpersonal violence*, 36(1-2), NP850-NP870. <https://doi.org/10.1177/0886260517737554>
- Vrij, A., Leal, S., Mann, S., & Fisher, R. (2012). Imposing cognitive load to elicit cues to deceit: inducing the reverse order technique naturally. *Psychology, Crime & Law*, 18(6), 579-594. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2010.515987>
- Vrij, A., Mann, S. A., Fisher, R. P., Leal, S., Milne, R., & Bull, R. (2008). Increasing cognitive load to facilitate lie detection: the benefit of recalling an event in reverse order. *Law and Human Behavior*, 32(3), 253-265. <https://doi.org/10.1007/s10979-007-9103-y>
- VZW Unie van Jeugdadvocaten. (2024). *Wat doen jeugdadvocaten?*
- Walker, H. E., Freud, J. S., Ellis, R. A., Fraine, S. M., & Wilson, L. C. (2019). The Prevalence of Sexual Revictimization: A Meta-Analytic Review. *Trauma, violence & abuse*, 20(1), 67-80. <https://doi.org/10.1177/1524838017692364>
- Werner, E. M. (2021). Avoiding the Second Assault: A Guidebook for Trauma-Informed Prosecutions. *Lewis & Clark Law Review*, 25(2) 573-606.
- Whittle, H., Hamilton-Giachritsis, C., Beech, A., & Collings, G. (2013). A review of online grooming: Characteristics and concerns. *Aggression and Violent Behavior*, 18(1), 62-70. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.avb.2012.09.003>
- WHO. (2015). *Strengthening the medico-legal response to sexual violence*.
- WHO. (2017). *Responding to children and adolescents who have been sexually abused: WHO clinical guidelines*.
- WHO. (2022a). *Fact sheets – Violence against children*.
- WHO. (2022b). *Responding to child maltreatment: a clinical handbook for health professionals*.
- WHO. (2025). *Female genital mutilation factsheet*.
- Zero Abuse Project. (2026). *The Use of Interpreters in the Forensic Interview: A Training for Interpreters*. <https://zeroabuse-project.org/trainings/the-use-of-interpreters-in-the-forensic-interview-a-training-for-interpreters/>

Λίστα σχημάτων και πινάκων

Σχήμα 1:	Θεμελιώδη δικαιώματα και αρχές της φιλικής προς τα παιδιά δικαιοσύνης (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2011)	11
Σχήμα 2:	Θεμελιώδη στοιχεία της φιλικής προς τα παιδιά δικαιοσύνης (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2011)	13
Σχήμα 3:	Παράγοντες κινδύνου και προστατευτικοί παράγοντες για τη παιδική κακοποίηση	25
Σχήμα 4:	Μέρη του εγκεφάλου που επηρεάζονται από το τραύμα (Harb et al., 2025)t	27
Σχήμα 5:	Ενστικτώδεις αντιδράσεις επιβίωσης κατά τη διάρκεια της βίας.....	29
Σχήμα 6:	Παράθυρο ανοχής (Harb et al., 2025).....	31
Σχήμα 7:	Αποκάλυψη από παιδιά-θύματα μετά από βία.....	32
Σχήμα 8:	Αναζήτηση βοήθειας μετά τη βία	33
Σχήμα 9:	Τα 4R της πρακτικής με επίγνωση τραύματος (McLachlan, 2022; SAMHSA, 2014, 2023).....	39
Σχήμα 10:	Οι 6 αρχές της φροντίδας μια τραυματο-ενημερωμένης προσέγγισης..	40
Σχήμα 11:	Σημαιολογική vs Επεισοδιακή μνήμη	54
Σχήμα 12:	Αυτοβιογραφική μνήμη	55
Σχήμα 13:	Ανοιχτές ερωτήσεις-υποδείξεις για την εκτίμηση βασικών χαρακτηριστικών προσωπικότητας στην παιδική ηλικία	60
Εικόνα 14:	PROMISE. (2017). Πρότυπα Ποιότητας Barnahus. Οδηγός για Πολυθεματική και πολυ-υπηρεσιακή Ανταπόκριση για Παιδιά Θύματα και Μάρτυρες Βίας. Γραμματεία του Συμβουλίου των Κρατών της Βαλτικής Θάλασσας και Child Circle.	77
Εικόνα 15:	Η διαδρομή ενός παιδιού-θύματος μέσω των διαδικασιών της ποινικής δικαιοσύνης.....	85
Σχήμα 16:	Οι επαγγελματίες με τους οποίους έρχονται σε επαφή τα παιδιά-θύματα κατά τη διάρκεια των διαδικασιών ποινικής δικαιοσύνης.....	86
Εικόνα 17:	Δομικοί λίθοι της φιλικής προς το παιδί και ενημερωμένης για το τραύμα δικαιοσύνης.....	87
Σχήμα 18:	Οι προτάσεις των παιδιών για συμπεριφορές φιλικές προς το παιδί (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2017)	98
Πίνακας 1:	Αντιδράσεις τραύματος και σχετιζόμενη συμπεριφορά (Hickle, 2017· Hickle, 2022· Mason & Lodrick, 2013· National Institute for Mental Health, 2023)	30
Πίνακας 2:	Ο Φυσικός χώρος της δικανικής συνέντευξης παιδιών: Βασικές συστάσεις.....	50
Πίνακας 3:	Η στάση του/της συνεντευκτή/-ριας: Βασικές συστάσεις.....	51
Πίνακας 4:	Τυπική γλωσσική ανάπτυξη παιδιών και συνεξελισσόμενες γνωστικές ικανότητες. Βλ. επίσης: Steele, 2020; Vandormael et al., 2019.	56
Πίνακας 5:	Δομή και περιεχόμενο της Οδηγίας για τα Δικαιώματα των Θυμάτων (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, 2014)	146

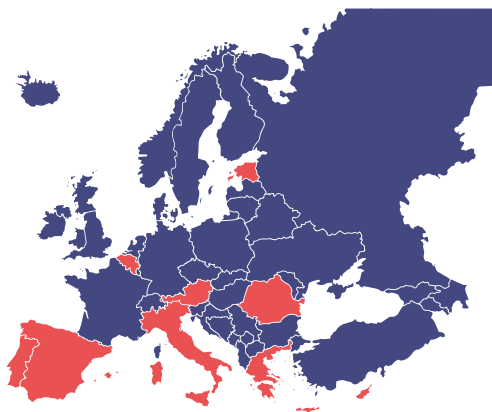
Παραρτήματα

Παράρτημα Ι: Δομή και περιεχόμενα της Οδηγίας για την Προστασία των Θυμάτων Βίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ	ΑΡΘΡΑ
Γενικές Προβλέψεις	Αρ. 1 – Στόχοι
	Αρ. 2 – Ορισμοί
Παροχή Πληροφοριών και Υποστήριξης	Αρ. 3 – Δικαίωμα στην κατανόηση και στην επικοινωνία
	Αρ. 4 – Δικαίωμα στην ενημέρωση από την πρώτη επαφή
	Αρ. 5 – Δικαιώματα των θυμάτων κατά την υποβολή καταγγελίας
	Αρ. 6 – Δικαίωμα λήψης πληροφοριών σχετικά με την υπόθεσή τους
	Αρ. 7 – Δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση
	Αρ. 8 – Δικαίωμα πρόσβασης σε υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων
	Αρ. 9 – Υποστήριξη από υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων
	Αρ. 10 – Δικαίωμα ακρόασης
	Αρ. 11 – Δικαιώματα σε περίπτωση απόφασης για μη άσκηση δίωξης
	Αρ. 12 – Δικαίωμα σε εγγυήσεις στο πλαίσιο υπηρεσιών αποκαταστατικής δικαιοσύνης
Συμμετοχή σε ποινικές διαδικασίες	Αρ. 13 – Δικαίωμα σε νομική βοήθεια
	Αρ. 14 – Δικαίωμα επιστροφής εξόδων
	Αρ. 15 – Δικαίωμα επιστροφής περιουσιακών στοιχείων
	Αρ. 16 – Δικαίωμα λήψης απόφασης σχετικά με την αποζημίωση από τον θύτη
	Αρ. 17 – Δικαιώματα θυμάτων που διαμένουν σε άλλο κράτος μέλος
	Αρ. 18 – Δικαίωμα στην προστασία
Προστασία και ειδικές ανάγκες	Αρ. 19 – Δικαίωμα αποφυγής επαφής (θύματος με θύτη)
	Αρ. 20 – Δικαίωμα προστασίας κατά τη διάρκεια των ποινικών ερευνών
	Αρ. 21 – Προστασία της ιδιωτικής ζωής
	Αρ. 22 – Ατομική αξιολόγηση των θυμάτων για τον προσδιορισμό ειδικών αναγκών προστασίας
	Αρ. 23 – Προστασία θυμάτων με ειδικές ανάγκες προστασίας κατά τη διάρκεια των ποινικών ερευνών
	Αρ. 24 – Προστασία των παιδιών θυμάτων κατά τη διάρκεια των ποινικών διαδικασιών
	Αρ. 25 – Εκπαίδευση των επαγγελματιών
Άλλες διατάξεις	Αρ. 26 – Συνεργασία και συντονισμός των υπηρεσιών

Πίνακας 5: Δομή και περιεχόμενο της Οδηγίας για τα Δικαιώματα των Θυμάτων (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, 2014)

Παράρτημα II: Εθνικά πλαίσια δικανικών συνεντεύξεων

Στην **Αυστρία**, ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας (StPO· Ομοσπονδιακό Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως Αρ. 631/1975, όπως τροποποιήθηκε) περιέχει ειδικές διατάξεις σχετικά με τη δικανική εξέταση παιδιών, ιδιαίτερα στα άρθρα 66b, 165 και 250. Το άρθρο 165 StPO επιτρέπει την πρώιμη βιντεοσκοπημένη ανάκριση κατά τη διάρκεια των προκαταρκτικών διαδικασιών, με τη συμμετοχή των εμπλεκόμενων στην υπόθεση. Αυτό χρησιμεύει στη διασφάλιση των καταθέσεων και την αποφυγή της επανειλημμένης ανάκρισης ιδιαίτερα ευάλωτων θυμάτων, ειδικά ανηλίκων. Ωστόσο, η χρήση της κατ' αντιπαράσταση εξέτασης περιορίζει την αρχή της αμεσότητας, επομένως η εφαρμογή της υπόκειται σε κατά περίπτωση εξέταση των νομικών προϋποθέσεων.

Στο **Βέλγιο**, οι δικανικές συνεντεύξεις ρυθμίζονται αυστηρά στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (άρθρα 91bis-101) και στην Εγκύκλιο για τις Δικανικές Συνεντεύξεις. Εκτός από τα κριτήρια για τα οποία μια δικανική συνέντευξη είναι υποχρεωτική ή προαιρετική, το πλαίσιο της δικανικής συνέντευξης ρυθμίζει επίσης την πρώτη υποδοχή του παιδιού με ή χωρίς συνοδό, το περιβάλλον της δικανικής ανάκρισης, τις βασικές αρχές της δικανικής συνέντευξης, τη χρήση εργαλείων, τον τρόπο αποθήκευσης του οπτικοακουστικού μέσου δεδομένων, τα δικαιώματα του παιδιού που σχετίζονται με τη δικανική συνέντευξη και τα πρόσωπα που επιτρέπεται να παρίστανται στη συνέντευξη.

Στην **Κύπρο**, η βιντεοσκόπηση των καταθέσεων παιδιών θυμάτων και η διεξαγωγή δικανικών συνεντεύξεων ρυθμίζονται κυρίως από τον Νόμο 91(I)/2014 περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Σεξουαλικής Κακοποίησης, της Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής Πορνογραφίας και τον Νόμο 51(I)/2016, ο οποίος μεταφέρει την Οδηγία για τα Δικαιώματα των Θυμάτων. Δικανικές συνεντεύξεις διεξάγονται για όλες τις περιπτώσεις σεξουαλικής βίας κατά παιδιών και μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν για άλλες σοβαρές μορφές βίας κατά παιδιών. Το πλαίσιο ρυθμίζει περαιτέρω ποιος επιτρέπεται να είναι παρών στις αίθουσες συνέντευξης και παρακολούθησης, πού πρέπει να πραγματοποιείται η συνέντευξη, καθώς και πώς να καταγράφονται και να αποθηκεύονται οι εγγραφές της συνέντευξης.

Στην **Εσθονία**, δεν υπάρχει εθνικό πλαίσιο που να διέπει τις δικανικές συνεντεύξεις με παιδιά θύματα και μάρτυρες βίας.

Στην **Ελλάδα**, ο Νόμος 4478/2017 επιβάλλει τη βιντεοσκόπηση των δικανικών συνεντεύξεων παιδιών και τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων από ειδικά εκπαιδευμένους επαγγελματίες. Επιπλέον, η Υπουργική Απόφαση 7320/2019 θεσπίζει το Πρωτόκολλο Δομημένης Δικανικής Συνέντευξης.

Στην **Ιταλία**, το εθνικό πλαίσιο για τις δικανικές συνεντεύξεις περιέχει ένα σύνολο νόμων για την προστασία του παιδιού διασφαλίζοντας παράλληλα την αξιοπιστία της κατάθεσής του. Όταν υπάρχει κίνδυνος η κατάθεση του παιδιού να αλλοιωθεί με την πάροδο του χρόνου, το σύστημα προβλέπει μια ειδική διαδικασία που ονομάζεται incidente probatorio (προδικαστική αποδεικτική ακρόαση), η οποία επιτρέπει στον δικαστή να συλλέξει την κατάθεση εκ των προτέρων, σε προστατευμένο περιβάλλον. Σε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας, σεξουαλικής κακοποίησης, παιδικής πορνογραφίας, εμπορίας ανθρώπων ή εκμετάλλευσης, η χρήση αυτού του εργαλείου καθίσταται ιδιαίτερα σημαντική: η ακρόαση λαμβάνει χώρα σε ασφαλείς εγκαταστάσεις, συχνά εκτός δικαστηρίου, βιντεοσκοπείται και διεξάγεται με τρόπο που αποφεύγεται η επανειλημμένη ανάκριση του παιδιού.

Στην **Πορτογαλία**, ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας εγγυάται την κατάθεση για μελλοντική μνήμη (statement for future memory) για όλες τις περιπτώσεις σεξουαλικής βίας κατά παιδιών. Αυτή η διαδικασία επιτρέπει την πρώιμη οπτικοακουστική καταγραφή της κατάθεσης του παιδιού προκειμένου να χρησιμοποιηθεί στη δίκη.

Στη **Ρουμανία**, ο Νόμος αρ. 135/2010 – Κώδικας Ποινικής Δικονομίας ρυθμίζει λεπτομερείς κανόνες σχετικά με την καταγεγραμμένη ακρόαση παιδιών θυμάτων, προκειμένου να διασφαλιστεί η προστασία τους και η απαραίτητη υποστήριξη. Το πλαίσιο ρυθμίζει ποιος πρέπει να είναι παρών κατά τις ακρόασεις και αναγνωρίζει την αποδεικτική αξία της κατάθεσης.

Στην **Ισπανία**, ο Οργανικός Νόμος 8/2021 επιβάλλει επίσημα την οπτικοακουστική καταγραφή των δικανικών συνεντεύξεων ως προ-συσταθείσα απόδειξη (pre-constituted evidence) για ορισμένα εγκλήματα κατά παιδιών θυμάτων ηλικίας κάτω των 14 ετών ή με αναπηρίες (άρθρα 449 bis-ter του Νόμου Ποινικής Δικονομίας). Επιπλέον, ο νόμος ορίζει ότι η συνέντευξη πρέπει να διεξάγεται από εμπειρογνώμονες και προσδιορίζει σε γενικές γραμμές ποιοι άλλοι επαγγελματίες και διάδικοι πρέπει να είναι παρόντες στην αίθουσα παρακολούθησης και ότι η συνέντευξη πρέπει να καταγράφεται οπτικοακουστικά.

Towards a child-friendly justice

www.childfriendlyjustice.eu